SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN
TOIMITUKSIA 193. OSA

KARJALAN KIELEN NÄYTTEITÄ

III

ENT. POVENTSAN JA KEMIN KIHLAKUNTIEN KARJALAISMURTEITA

JULKAISSUT

EINO LESKINEN

HELSINKI 1936

HELSINKI 1936
SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINON OY.

Alkulause.

Karjalan kielen näytteiden III osa on toimitettu samojen periaatteiden mukaisesti kuin edelliset, vv. 1932 ja 1934 ilmestyneet osat. Tekstien julkaisutyössä suoritetuista transskriptiomerkkien toisiksi muuttamisista, täydennyksistä, korjauksista yms. huomattakoon seuraavaa:

A. Genetzin kielennäytteet on kirjaanpantu v. 1871, ja useimmat niistä ovat aikaisemmin ilmestyneet Genetzin v. 1880 julkaisemassa teoksessa »Tutkimus Venäjän Karjalan kielestä» (Helsinki, 1880). Koska mainittu teos samoinkuin se Suomi-kirjan osa (II, 14; H:ki, 1881), johon p.o. tutkimus sisältyi, ovat jo kauan olleet loppuunmyytyinä, julkaistaan mainitut kielennäytteet tässä uudelleen. Samalla on mukaan otettu muutkin G:n v. 1871 keräämät kielennäytteet, jotka hän aikoinaan syystä tai toisesta jätti julkaisematta. Genetz julkaisi kielennäytteet jonkin verran tasoiteltuna, eräänlaisena yleiskarjalana. Koska alkuperäinen käsikirjoitus on säilynyt (lukuunottamatta TVKK:ssa viimeisenä olevaa, Oulangassa kirjaanpantua tekstiä, jonka käsikirjoitusta ei ole löytynyt), on julkaisutyö voitu suorittaa sen mukaisesti. Näin ollen nyt julkaistavat G:n tekstit poikkeavat TVKK:ssa ja myöhemmin H. Ojansuun ja Joh. Kujolan toimittamissa »Karjalan kielen oppaissa» julkaistuista kielennäytteistä jonkin verran sekä äänneasultaan että merkintätavaltaan. G:n lyhentämät kohdat on tässä julkaistu yleensä käsikirjoituksen mukaisesti lyhentämättöminä. Seuraavat merkinnänmuutokset on suoritettu: 1) pitkät vokaalit on merkitty toisin (esim. käsikirj:ssa ja TVKK:ssa *šiidä*, *puututtih*, nyt: *šīdä*, *pūtuttih*); 2) käsikirj:n ja TVKK:n *ʦʦ* (*tš*) ja *ʦ* (*tš*) merkit on korvattu *čč*:llä tai *č*:llä, mutta käsikirjoituksen *ts*, *tś*, *ttś* merkintä sen sijaan on säilytetty muuttamattomana, *t͡s* on merkitty *ʦ́*; 3) *k*:n ja *g*:n edessä oleva *ṅ* (*ṅk* ja *ṅg*) on korvattu *ŋ*:llä (siis *ŋk*

ja *ŋg*), sanan lopussa oleva *ṅ* sen sijaan on merkitty *n̆*:llä (paitsi *k*:n ja *g*:n edessä ollessaan); 4) loppuheiton vuoksi sanan loppuun syntynyt geminaatta on konsonantin edessä merkitty yhdellä konsonantin merkillä (*korvass* + konsonantti > *korvas*); vokaalialkuisen sanan edessä geminaatta on säilytetty, mutta heittomerkki on korvattu yhdistävällä kaarella (esim. *kaikk' ažeuvuttih* > *kaikk‿ažeuvuttih*); 5) preesensin yksikön 3:nnen persoonan muodot on julkaistu seuraavasti: esim. käsikirj. *küžüü*, TVKK: *küžüv*, nyt: *küžü̯*, mutta kun käsikirj:ssa on joskus ollut esim. *küžüu*, on se julkaistu semmoisenaan; 6) vokalismi on julkaistu käsikirjoituksen mukaisesti (TVKK:ssa Genetz oli tasoitellut, ks. sen esipuheen siv. V); 7) Genetzin julkaisematta jättämät kohdat on tässä julkaistu, mutta osoitettu ne rivin yläreunassa olevilla puolihakasilla (⌜— —⌝); hänen lisäämänsä sanat taas on osoitettu rivin alareunassa olevilla puolihakasilla (⌞— —⌟); 8) käsikirjoituksessa olevat lyhennykset on julkaisija täydentänyt G:n TVKK:ssa julkaiseman mukaisesti; sellaisissa kielennäytteissä tai sellaisissa kohdissa, joita ei ole TVKK:ssa julkaistu, on julkaisija merkinnyt täydennyksen hakasulkeisiin (esim. *šan*[*ou*]); 9) välimerkkejä on jonkin verran lisätty; 10) kunkin TVKK:ssa aikaisemmin julkaistun kielennäytteen loppuun on merkitty viittaus mainitun teoksen a.o. sivuun; samoin on kunkin sadun loppuun merkitty viittaus G:n käsikirjoituksen a.o. kohtaan.

Jalo Kaliman tekstit on julkaistu hänen itsensä tarkistaman jäljennöksen mukaan. Kirjaanpanijan ehdotuksesta on käsikirjoituksessa esiintyvä *o̯a* ja *o̊a* merkintä korvattu *óa*:lla, sanan sisässä oleva *t'š* *ť'š́*:llä, ja *-h*-loppuiset muodot, joista on käytetty esim. merkintöjä *-ā*, *-àh*, *à*^{h} ja *ah* y.m., on korvattu *-àh*:lla.

Lauri Kettusen kirjaanpanemat kielennäytteet on julkaistu mahdollisimman tarkoin käsikirjoituksen mukaisesti. Ne näytteet, jotka ovat ilmestyneet Joh. Kujolau v. 1922 julkaisemassa »Karjalan kielen oppaassa», on tässä julkaistu yleensä KKO:n mukaisesti. Ne kohdat, joita KKO:ssa ei ole julkaistu, on osoitettu rivin yläreunassa olevilla puolihakasilla (⌜— —⌝), ne kohdat taas, joita on KKO:ssa julkaistessa muutettu tai jotka on siihen kokonaan lisätty, on merkitty rivin alareunassa olevilla puolihakasilla (⌞— —⌟). Allekirjoittaneen täydentämät sanat tai kohdat on osoitettu täysillä hakasulkeilla ([— —]). K:n tekstien

transskriptioon on tehty se muutos, joka muuten on tehty kaikkiin KKN:n teksteihin, että tavun alussa oleva *i̯* on merkitty *j*:llä.

Hannes Pukin pistojärveläiset ja kiestinkiläiset kielennäytteet on julkaistu kirjaanpanijan tarkistamassa muodossa. Maist. P. on käyttämänsä transskription selvennykseksi merkinnyt seuraavaa:

»*n̯*:llä tarkoitetaan nasaalivokaalia, joka näissä murteissa esiintyy selvänä.

Loppu-*n* on likvidain ja puolivokaalien edellä merkitty täydellisesti assimiloituneeksi. Siinä on kuitenkin nasaaliainesta jäljellä, mutta tavallisessa puheessa se esiintyy korvakuulemalta niin heikkona, että se on käytetyssä karkeassa transskriptiossa jätetty merkitsemättä.

Sohjanansuun *o̯a̯*, *ö̯ä̯*:llä merkitty diftongi on lähempänä *ua̯*-, *üä̯*-ääntämystä kuin Pistojärven murteesta käytetty *o̯a̯*, *ö̯ä̯*. Ääntämisessä näyttää muuten tässä kohden esiintyvän horjuvaisuutta ei vain saman murteen eri edustajilla, vaan myös samallakin henkilöllä. — Sohjanansuulaisilla huomasin toisinaan *u*-vivahteista diftongia myös jälkitavuissa, mutta tämän ilmiön olen painetuissa kielennäytteissä halunnut jättää liiallisen yleistämisen välttämiseksi merkitsemättä.«

Ss. 108—110 oleva satu »kupča» on Nasto Lesojeffin v. 1912 tavallista kirjoitustapaa käyttäen muistiinmerkitsemä. Julkaisija on muuttanut sen ns. karkean transskription mukaiseksi ja koettanut asettaa palataalistumismerkit ja suhuäänteet oikeisiin paikkoihin edellä olevan, A. Genetzin samalta murrealueelta kirjaanpaneman näytteen mukaisesti. Tämän sadun äänneasu ei siis ole oikeastaan alkuperäinen. Tarkemmin merkittyjen kielennäytteiden puuttuessa on kuitenkin tämä, joka sanonnaltaan on melko hyvää karjalaa, otettu mukaan.

Kaikkiin kielennäytteisiin on julkaisija lisännyt ymmärtämistä helpottavia välimerkkejä. Sisällysluettelossa on mainittu kunkin kielennäytteen kirjaanpanopaikka ja -aika, muistiinmerkitsijä ja kertoja, mikäli ne ovat tiedossa.

Murteita ryhmiteltäessä on Karjalan kunnista käytetty vanhaa (s.o. ennen vuotta 1917 vallinnutta) voolosti-jakoa, koska se vastaa murteiden rajoja nykyistä jakoa paremmin. Murteet on ryhmitetty kolmeen ryhmään: eteläkarjalaisiin, pohjoiskarjalaisiin ja sekamurteisiin. Ryhmiä olisi voinut lisätä, mutta koska kielennäytejulkaisu ei ole murretutkimus, on tarkemmasta jaoittelusta luovuttu.

Kokoelman loppuun (ss. 177—192) on liitetty Vihtori Alavan v. 1895 Tverin läänin Bježetskin Tolmatšussa muistiinmerkitsemä häätapakuvaus. Se on julkaistu mahdollisimman tarkoin A:n kirjaanpanon mukaisesti. Hänen käyttämiänsä tarkekirjoitusmerkkejä yms. on korvattu toisilla, nykyisin käytetyn transskription mukaisilla merkeillä seuraavasti: 1) ääntiön pitkä aste on merkitty toisin (esim. Alava: *aa*, nyt *ā*, A.: *uu*, nyt *ū* jne.); 2) *ttš*, *ţţ* merkit on muutettu *čč*:ksi ja *tš*, *ţ* merkit *č*:ksi; 3) käsikirjoituksessa sanan lopussa loppuheiton johdosta esiintyvä kahdennettu kerake on merkitty yhdellä a.o. kerakkeenmerkillä; 4) milloin jokinäänne tai äänneryhmä on julkaisijan mielestä virheellisesti merkitty, on se kursivoitu, ja sanan jälkeen on hakasulkeisiin ([— —]) painettu antiikvalla todennäköinen oikea merkki. (Tällaiset virheellisyyshuomautukset ovat suurimmalta osalta samat kuin ne, jotka luultavasti K. F. Karjalainen on Alavan käsikirjoitukseen merkinnyt.)

Liitteeksi on tähän vihkoon painettu kaikkien kolmen osan kielennäytteiden kirjaanpanijoiden (ja kertojien) luettelo sekä heidän muistiinmerkitsemänsä (kertomansa) kohdat. Samoin on liitteenä julkaistu karjalaisten asuma-alueiden tilastokartta selityksineen.

* * *

Karjalan kielen näytteiden III:n osan alueelta on aikaisemmin julkaistu ainakin seuraavat kielennäytteet:

Genetz, Arvid: Tutkimus Venäjän Karjalan kielestä. Kielennäytteitä, sanakirja ja kielioppi. — Suomi, II, 14. H:ki 1881 (eripainos, H:ki, v. 1880). — Sisältää ss. 3—65 yhteensä 25 satua sekä lisäksi 3 sivua Matteuksen evankeliumin käännöstä. [Käännöksen on Genetz suorittanut v. 1820 Pietarissa ilmestyneen Tverin-karjalaisen Matteuksen evankeliumin käännöksen »Герранъ міянъ шюндюруохтынанъ святой іованґели Матвѣйста, карьяланъ кіелѣлля. — Печатойду Святѣйшаго Правительсвующаго-Синоданъ кяшшенняштя, Венїяґенъ Виблейскойнъ канжа-куннанъ элолла. — Пійтери, 1820-mukaisesti]. — Kaikki nämä on julkaistu tässä kokoelmassa uudelleen.

Mustakallio, J.: Wuokkiniemen Akonlahden kylän ynnä sitä ympäröivien kylien kielimurteesta. Painettu teokseen Virittäjä I (Kieli- ja kansatieteellisiä lehtiä. Toimittanut Kotikielen Seura. Porvoossa 1883.) ss. 38—85. — Sisältää ss. 74—85 yhden runon ja viisi satua Kontokin Akonlahdesta, Tetriniemestä, Munankilahdesta ja Lytästä sekä Suomen puolelta samaan (= Kontokin) murrealueeseen kuuluvasta Suomussalmen Kuivajärven kylästä.

Ojansuu, Heikki: Karjalan kielen opas. Kielennäytteitä, sanakirja ja äänneopillisia esimerkkejä. H:ki 1907. — Sisältää ss. 1—24 yhden runon (Sampo-runo Vuokkiniemen Vuonnisesta, jonka vv. 1871 ja 1877 on kirjaanpannut A. A. Borenius) sekä kuusi A. Genetzin kirjaanpanemaa ja v. 1880 teoksessa »Tutkimus Venäjän Karjalan kielestä» julkaisemaa satua, nim. Mäntyselästä (Semsjärvi) sadun »Koiran, kaźin da zmeän iźänďä» (KKO ss. 21—24, tässä julkaistu ss. 12—15), Porajärvestä sadun »Īvana ihalańe» (KKO ss. 16—21, tässä julkaistu ss. 22—28), Paatenesta sadun »Olgičoari» (KKO ss. 12—16, tässä ss. 43—48), Repolasta sadut »Ičemie» ja »Meččehizen kazakka» (KKO ss. 9—11, tässä ss. 58 ja 60—61) ja Paanajärvestä sadun »Tuhkimuš» (KKO ss. 6—9, tässä ss. 93—95), jotka kaikki on tässä kokoelmassa julkaistu uudelleen. Lisäksi Ojansuun oppaassa on julkaistu karjalankielisen kirjallisuuden näytteitä; näistä seuraavat kuuluvat KKN III:n sisältämiin murteisiin: 1) Arkangelin oikeauskoisen lähetysseuran v. 1895 julkaiseman, venäläisillä kirjaimilla painetun Matteuksen evankeliumin käännöksen (Господа нашего Іисуса Христа Святое Евангеліе отъ матѳея на корельскомъ языкѣ — Господанъ міянъ Іисусанъ Христанъ Пюгä Евангели Матѳейста, карьяланъ кіелелля. — Архангельскъ 1895 [päällyslehdellä 1896] — Архангельскій Комитетъ Православнаго Миссіонерскаго общества.) II luku, joka on julkaistu karkeata transskriptiota käyttäen ss. 53—55, sekä 2) Tunkuan (Kompakan) murteelle (Pietarissa v. 1820 ilmestyneen, Tverinkarjalaista murretta edustavan käännöksen mukaan) käännetty Matteuksen evankeliumin II luku; tämä näyte, joka on ss. 55—57 ja joka on Genetzin kääntämä ja aikaisemmin ilmestynyt TVKK:ssa v. 1880, on myös nyt julkaistu uudelleen.

KUJOLA, JOH.: Karjalan kielen opas. Kielennäytteitä ja sanasto. Uusittu laitos. H:ki 1922. — Sisältää ss. 1—33 OJANSUUN v. 1907 julkaiseman Sampo-runon, kolme A. GENETZin kirjaanpanemaa ja TVKK:ssa v. 1880 julkaisemaa satua, nim. Mäntyselästä sadun »koiran, kaźin da zmeän iźändä» (ss. 28—31), Porajärven murteesta sadun »īvana ihalańe» (ss. 23—28) ja Paanajärvestä »Tuhkimuš»-sadun (ss. 13—15), jotka kaikki OJANSUU oli julkaissut KKO:ssaan v. 1907. Lisäksi KUJOLAN KKO:ssa on kuusi LAURI KETTUSEN v. 1922 muistiinmerkitsemää satua, nim. Paatenesta satu »*nado da ńeveskä*» (ss. 22—23), Repolasta satu »*šüǫ̈jätär‿akam‿vaį̈htamat pojat*» (ss. 19—22), Rukajärvestä »*starina ťšikošta da veį̈košta da süötärrakašta*» (ss. 17—19), Tunkualta »*šuǫrna toįzem‿muǫŋ koroľih i veńüǫ̈hen ťśuǫrih ńäheń*» (ss. 16—17), Vuokkiniemestä »*piǫnem‿pekaj‿ja laǫre kuńiŋkahan starinan*» alku (ss. 6—10) ja Uhtuan murteesta »*kupťšam‿poįka*»-sadun alkuosa (ss. 10—13). Näistä on tässä julkaistu uudelleen kaikki muut, paitsi ensiksi mainittu Sampo-runo.

SUOMEN KANSAN VANHAT RUNOT: I. Vienan läänin runot 1—4. Julkaissut A. R. NIEMI. H:ki 1908, 1917, 1919 ja 1921. — II. Aunuksen, Tverin ja Novgorodin Karjalan runot. H:ki 1927. Julkaissut A. R. NIEMI.

LILJEBLAD (= nyk. LUOSTO), TAHVO: Tunkuan murteen konsonantismi. Käsiteltynä myöhäiskantasuomesta lähtien. Suomi V, 13. H:ki 1932 (Eripainos = Vähäisiä kirjelmiä LXXIX, H:ki 1931). — Sisältää ss. 59—65 sananparsia, vertauksia, loitsuja ja jutun katkelmia Tunkualta.

* * *

Lopuksi pyydän lausua parhaat kiitokseni prof. JALO KALIMALle ja maist. HANNES PUKILLE, jotka kumpikin ovat avustaneet minua julkaisutyössä: edellinen on verrannut ennen painoon panoa omat kielennäytteensä alkuperäisiin muistiinpanoihin ja ehdottanut merkintään muutamia tasoituksia, jälkimmäinen taas on avustanut omien tekstiensä korjausluvussa. Samoin pyydän lausua kiitokseni kaikille niille tutkijoille, jotka hyväntahtoisesti ovat luovuttaneet kielennäytteitä tähän julkaisuun.

Helsingissä joulukuun 12. p:nä 1936.

EINO LESKINEN.

Sisällysluettelo

sekä

tietoja kielennäytteiden kirjaanpanijoista, kertojista yms.

Sivu

Alkulause III

Sisällysluettelo IX

A. Eteläkarjalaisia murteita ..... 1—78

I. Mäntyselkä (*mändüselgä*) ..... 1—17

1. Metsästyksestä 1
2. Kalastuksesta 3
3. Maanviljelyksestä 3
4. Ruokataloutta 6
5. Parannustapoja 7
6. Nahkojen valmistuksesta 8
7. Kosinta ja häät 9
8. Sekalaista 10

N:ot 1—8 kirjaanpannut Jalo Kalima Lieksassa 22—25. VI. 1921. Kertoja: »Varlukka»-niminen nuorehko mies, kotoisin Mäntyselästä.

9. koiran, kaźin da zmeän iźändä 12

A. Genetz heinäkuussa (?) v. 1871 Mäntyselän kunnan Semsjärven Sekehen (*semssärven segehen*) kylässä. Kertojan nimeä ei tiedetä.

10. kupčan tüťär da čoarin poiga 15

Kirjaanpannut A. Genetz 20. VIII. 1871 Porajärven Jänkäjärvessä (*jäŋgärvi, ďäŋgärvi*). Kertoi Lintujärvestä (*lindarvi, lindjärvi*) kotoisin oleva »boabuška» Marffa Merkuŕeva, joka oli elänyt n. 20 v. Semsjärvessä ja sitten n. 15 v. Mundjärvessä (*muijarvi, munďärvi*). — Kieli on siis sekamurretta.

II. Porajärvi (*porarvi*) ..... 18—39

1. kolme sanoa 18

A. Genetz Porajärven Jänkäjärvessä (*jäŋgärvi*) 21. VIII. 1871. Kertoja: Ośip Homane.

2. Ïvana ihalańe, tuhkei mūričča, silmävoidien tuoja .. 22
A. Genetz Porajärven Lupasalmessa (*lubasalmi*) 26. VIII. 1871. Kertoja: Iivana Sissone.
3. Ïvan ponomarin poiga 28
A. Genetz Porajärven Klyysinvaarassa 28. VIII. 1871. Kertoja kotoisin Porajärven Himolan (Saaren) (*himoľa, soą́ri*) kylästä.
4. maťťi, kodaväü. 29
A. Genetz Porajärven Himolassa 28. VIII. 1871.
5. tuline lindu 31
A. Genetz Porajärven Klyyssinvaarassa 28. VIII. 1871. Kertoja kotoisin Himolan Saaren kylästä.
6. kupčan lessen poiga 31
A. Genetz Porajärven Valasmossa 21. VIII. 1871. Kertoja »Porarven Poavil», Suomessa käynyt mies.
7. üksi soau, toiḿe süöü..... 33
A. Genetz Porajärven Lupasalmessa 25. VIII. 1871. Kertoja: »Löttösen mies».
8. *palonruą̄daja da konďię* 34
9. *tozi starina* 35
10. *meťťšähińi da mięš* 35
11. *tozi starina mięheštä da konďięštA* 36
N:ot 8—11 kirjaanpannut Aimo Turunen Ilomantsin Mekrijärven kylässä 18. XII. 1932. Kertoja: Porajärven Soutujärven kylästä kotoisin oleva, (silloin) 34-vuotias pakolaismies Prokko Timonen.
12. *ťšuą̄ri da ťšuą̄rin abulań*[i] 37
13. *pappi da papiŋ kazakka* 38
N:ot 12 ja 13 kirjaanpannut Aimo Turunen Ilomantsin Mekrijärvellä 19. XII. 1932. Kertoja: 32-vuotias pakolaisnainen Mapu Timonen, kotoisin Porajärven Soutujärvestä, jossa tyttönä ollessaan kuullut tarinan.

III. P a a t e n e (*poą̄en, pōen, poą̄dane*) ..... 40—54
1. *ńeį̄tsüd da paha ristikańža* 40
2. *nado da ńeveskä* 42
N:ot 1 ja 2 kirjaanpannut Lauri Kettunen Lieksassa 8. VI. 1922. Kertonut Anni Kondratjo, 61-vuotias nainen Paatenen Vitsajärvestä (*vīťšarvi*).
3. olgičoari 43
4. šūtka 48
5. mūrovian iľľa 49

6. huŕi akka 51
7. olgičoari (katkelma) 52
N:ot 3—7 kirjaanpannut A. Genetz Paatenessa elokuussa v. 1871.
8. tuhka-murmičča (katkelma) 53
A. Genetz Paatenen Sellin (*šel|gi, -lin*) kylässä 18—19. VIII. 1871.

IV. Repola (*reboľa*) ..... 54—63
1. *šüǫ̈jätär‿akam‿vaį̈htamat pojat* 54
Kirjaanpannut Lauri Kettunen Turkinsaaressa 29. VI. 1922. Kertonut Nas'ti Mihailoff, 51-vuotias nainen Repolan Pläkkäjän (*pläkkiä*) kylästä.
2. akaštah porukam pidäjä 56
3. »iče-mie» 58
4. boikoi meččämieš 58
5. pappi da d'iekka 59
6. meččehizen kazakka 60
7. kolme veľľeštä 61
8. hüvä koira 63
N:ot 2—8 kirjaanpannut A. Genetz v. 1871 (tai 1872). Kertojien nimiä ei tiedetä.

V. Rukajärvi (*rugarvi*) ..... 63—69
1. *starina ťšikošta da veį̈košta da süǫ̈tärrakašta* 63
Kirjaanpannut Lauri Kettunen Lieksassa 8. VI. 1922. Kertoja: Natalia Korhonen, 13-vuotias tyttönen Rukajärven Ontrosenvaarasta (*ondrozemvuǫ̈ra*).
2. *arvoǫ̈tukšiį̈* 65
Muistiinmerkinnyt Eino Leskinen Lieksassa syyskuussa 1930. Kertoja: emäntä Darja Kiirikov, synt. n. v. 1860, kotoisin Rukajärven Ontrosenvaarasta.
3. Sananparsia, ennustuksia yms. 66
N:ot 1—11 kirjaanpannut Eino Leskinen Lieksassa syyskuussa v. 1930, n:ot 12—57 Nikolai Kiirikki v. 1926. Kertoja: emäntä Darja Kiirikov.

VI. Tunkua (*tuŋg|ud, -uǫ̈n, -uǫ̈ľľa*) ..... 69—76
1. *šuǫ̈rna toįzem‿muǫ̈ŋ‿koroľih i veńüǫ̈hen ťśuǫ̈ŕih ńähèñ* 69
Kirjaanpannut Lauri Kettunen Turkinsaaressa 26. V. 1922. Kertoja: Laŕi Jeftefejeff, 50-vuotias, kotoisin Tunkuan Kevättämäjärven (*kevätťämärvi*) kylästä.
2. *protupeį̈präporštšikka* 70

Kirjaanpannut Tahvo Luosto Sotkamossa elokuussa 1927. Kertoja: Tunkuan Koivuniemen (*koi̯vuńi̯emi*) kylästä kotoisin oleva Vasili Leontevitš Siidorov (= »Ukki Väinämöinen»), synt. 1856.

3. *skokuna* 72
4. Sananlaskuja yms. 72
N:t 3 ja 4 kirjaanpannut Aili Virkkunen Sotkamossa v. 1931. Kertoja: Vasili Siidorov, kotoisin Tunkuan Koivuniemestä.
5. Matteuksen evankeliumin II luku 74
Kääntänyt A. Genetz v. 1871 Tunkuan Kompakan (*kompakka*) kylässä Pietarissa v. 1820 ilmestyneen Matteuksen evankeliumin käännöksen (Herran miän Šündüruohtinan Svätoi Jovangeli Matveista, Karjalan kielellä, Piiteri 1820) mukaisesti.

VII. Šuikujärvi (*šui̯garvi*) ..... 76—78
1. Matteuksen evankeliumin VIII luku 76
Kääntänyt A. Genetz v. 1871 Šuikujärvessä saman esikuvan mukaisesti kuin edellisenkin.

B. Sekamurteita ..... 79—106

VIII. Jyskyjärvi (*jüškärvi, ďüskärvi*) ..... 79—93
1. *vas'ke da īvana* 79
Muistiinmerkinnyt Lauri Kettunen Turkinsaaressa 29. V. 1922. Kertoja: Ivan Pavlov, 45-vuotias, kotoisin Suopassalmen kylästä.
2. *hukka da repo* 84
3. Arvoituksia 84
4. Sananlaskuja, -parsia, vertauksia, sääennustuksia 85
N:ot 2—4 kirjaanpannut Eino Leskinen Kyminlinnan pakolaishuoltolassa elokuussa 1932. Kertoja: Nasti Paavilainen, 51-vuotias emäntä, synt. Jyskyjärven pokostalla, naitu Suopaisvaaraan (*šuo̯pa̯i̯zvu̯a̯ra*).
5. zimčukka-tukka da čoaŕin poika 88
6. mies, kumbane ei voinu̯ peätäh elättüä 93
N:ot 5 ja 6: kirjaanpannut A. Genetz Jyskyjärvessä v. 1871. Kertojien nimiä ei ole mainittu.

IX. Paanajärvi (*poa̯ńarvi, poa̯ńärvi, pua̯ńärvi*) .. 93—95
1. tuhkimuš 93
Kirjaanpannut A. Genetz Paanajärvessä v. 1871.

X. Usmana (*užmana*) ..... 96—98

1. īvana tuhka-mūtuš 96
Kirjaanpannut A. Genetz v. 1871 Utmanalla.

XI. Vitsataipale (*viťťšataiṗaleŋ kunta*) ..... 98—106
1. *uarreh* 98
2. *kalam‿pūvöššä okejańimmereššä* 98
N:t 1 ja 2: kirjaanpannut Lauri Kettunen Turkinsaaressa 16. V. 1922. Kertoja: Antti Alajoki (Ondrei Koškin), n. 47-vuotias, kotoisin Sarviniemen (*šarvińiẹmi*)kylästä.
3. čuaŕin da kupčan poiga, naizistah pagoh lähtenüöt veľľekšet 100
A. Genetz Pilsjärvessä (*pilźärvi*) v. 1871.
4. mīhkaľi, šūri prauda 104
Kirjaanpannut A. Genetz Vitsataipaleen Pilsjärvessä 21—22. IX. 1871.

C. Pohjoiskarjalaisia murteita ..... 107—171

XII. Kontokki (*kontokki*) ..... 107—110
1. kolme arvoutušta 107
Kirjaanpannut A. Genetz syksyllä v. 1871 Miinoan (*mīnova*) kylässä.
2. kupčan poika 108
Kirjaanpannut kesällä v. 1912 Nasto Lesojeff. Kertoja: »Karhu-Vaselin» leski Stepanie, kotoisin Vuokinsalmen (*vuo̯kiṇšalmi*) kylästä.

XIII. Vuokkiniemi (*vuo̯kkińiẹmi*) ..... 110—124
1. *piẹnem‿pekan ja lau̯re-kuńiŋgahan starina* 110
Kirjaanpannut Lauri Kettunen Turkinsaaressa 21—22. IV. 1922. Kertoja: Teppo Karhu, 27-vuotias, syntynyt Vuokkiniemen Vašonvaaran (*vašomvua̯ra*) kylässä (lähellä Latvajärveä). Elänyt toista vuotta Vuokkiniemessä
2. *vorssam‿miẹhen starina* 119
Kirjaanpannut Lauri Kettunen v. 1922. Kertoja: Siitari Karjalaine (= *pohotānou̯*), 94-vuotias mies Vuokkiniemen Lonkan (*loŋkka*) kylästä.
3. šüöjätär čoarin pojan moršiemena 120
A. Genetz Vuokkiniemen Kivijärven kylässä 14. X. 1871.
4. vīsaš tütär ta herra 122
A. Genetz Vuokkiniemen Pirttilahdessa (*pirťťilakši*) 12. X. 1871.
5. ukko ta kolme poikua 123
A. Genetz Vuokkiniemen Pirttilahdessa 12. X. 1871.

6. ūši pirtti 124
A. Genetz Vuokkiniemen kunnan Kivijärven (*kivijärvi*) kylässä 14. X. 1871.

XIV. U h t u a (*uh|ut, -tuo̯n, -tuo̯ľľa, tuo̯śśa*) ..... 124—144
1. *kupťšam poika* 124
Kirjaanpannut Lauri Kettunen Turkinsaaressa 8. V/IV. 1922. Kertoja: Jyri Isokivi, 45-vuotias, kotoisin Uhtuan Alajärvestä synt. Jyvöälahdessa (*jüvüä̯lakši*)
2. tuhkimukšen šuarna 132
Kirjaanpannut A. Genetz 9. X. 1871 Uhtuan Enonsuussa (*enoŋšū*). Kertoja: Alajärvestä (*alajärvi*) kotoisin oleva sokea tyttö.
3. leppäpölkkü 134
A. Genetz Uhtuan Jyvöälahdešša (*jüvüä̯lakši*) 8. X. 1871. Kertoi »tüttö Jüvüälahessa».
4. kolmet šanat 138
A. Genetz Uhtuassa (*uhtuo̯śśa*) (?) 6. X. 1871. Kertojaa ei ole mainittu.
5. veľľi ta kolme sisarta 141
A. Genetz Uhtuan Jyvälahdessa 8. X. 1871. Kertojaa ei ole mainittu.
6. ompelijaŋ kauńis naińi 144
A. Genetz Uhtuassa 6. X. 1871. Kertojaa ei ole mainittu.
7. pohatta kupča 144
A. Genetz Uhtuan Jyvöälahdessa 11. X. 1871. Kertojaa ei ole mainittu.

XV. P i s t o j ä r v i (*pistojärvi, pisto*) ..... 145—149
1. *kašer‿ro̯anta* 145
2. *repo ta kontī* 148
3. *ukko ta akka ta pokko* 148
Kirjaanpannut Hannes Pukki Paavolan kirkolla elokuussa v. 1934. Kertoja: Muarie Koljojova (*koľľojova*), n. 70-vuotias emäntä, synt. ent. Pistojärven kunnan Koljolan (*koľľola*) l. Tiiron kylässä.

XVI. K i e s t i n k i (*kiẹstiŋki*) ..... 149—169
1. *ṇīn‿olemma ollun ta elä̯n* 149
2. *mitä ro̯amma* 153
N:ot 1 ja 2 kirjaanpannut Hannes Pukki Petsamossa kesällä v. 1929. Kertoja: Okahvi Klytšerova l. Pöhtö-Okahvi,

n. 70 à 75-vuotias nainen, kotoisin Kiestingin Sohjanansuusta (*sohjanaŋšū*); tullut Petsamoon n. 15-vuotiaana.

3. *kūtoman tervoaja* 153
4. *ottakkoa kalmalauvat keralla!* 154
N:ot 3 ja 4: kirjaanpannut Hannes Pukki Petsamossa v. 1929 Kertoja: Ańissan Iivana, kotoisin Kiestingin Lampahaisien (*lampahaiŋńi*) kylästä, tullut Petsamoon v. 1900.
5. Sananlaskuja ja sananparsia 155
Kirjaanpannut Hannes Pukki Petsamossa asuvilta karjalaisilta, n:ot 1—46 v. 1929 ja n:ot 47—122 v. 1932.
6. papin kašakka 159
Kirjaanpannut A. Genetz v. 1871 Tuoppajärvellä Kömölän (?) kylässä.
7. kakši velľeštä uahkakaupalla 161
8. šūtka 165
9. papin kasakka. (Katkelma.) 167
N:ot 7—9: kirjaanpannut A. Genetz Kiestingissä v. 1871.
10. popaťja ta ťijakka 167
A. Genetz v. 1871 Kiestingin kunnan Pinkan (*piŋka*) kylästä.
11. Matteuksen evankeliumin XIII:n luvun jakeet 1—14 169
Kääntänyt A. Genetz Kiestingin kunnan Suurenjärven (*šūrijärvi*) kylässä v. 1871.

XVII. Oulanka (*oulaŋka, ouluŋka*) ..... 169—171
1. üheksän kulta-pojan soaja 169
A. Genetz Oulangan pokostalla (*ouluŋkaŋšū*) v. 1871.

Liitteitä ..... 173—200

Liite I. Tverin läänin karjalaisten häätapoja ..... 175—192
Kirjaanpannut V. Alava kesällä v. 1875 Bježetskin kihlakunnan Tolmatšussa. Kertoja: »Vaśś a» (= Vasilisa Kirilov, vanha tyttö Tolmatšusta. Lisäykset (ss. 188—192) ovat myös enimmältä osaltaan hänen kertomiaan.

Liite II. Hakemisto ..... 193—198
A. Kielennäytteiden kirjaanpanjat ja heidän muistiinmerkitsemänsä ainekset 193
B. Kertojat ja heidän sanelemansa ainekset 194

Liite III. Karjalaisten asuma-alueiden karttoja 199
A. Ent. Novgorodin ja Tverin läänien kihlakunnat 199
B. Itä-Karjalan ja Suomen Raja-Karjalan kunnat (Liitekartta; mittakaava 1 : 3 000 000) 201

Karjalan kielen näytteitä III.

A. Eteläkarjalaisia murteita.

I. Mäntyselkä.

1. Metsästyksestä.

a. Loukuilla pyynti.

miun tàta pūďäu zviẹrię kläpťšillä, ďäniksellä panou ďäniksen tropaлла kläpťšäd. ďänis lähťöu matkoąmàh troppòą i pūttū kläpťšìh. a reboлла panou лambahan pojan libo vazan pięnen meťťšäh. rebo rubieu vazan i лambahan лuo kävelemàh i sìhi pannàh kläpťšäd i pūttū rebo kläpťšìh. — porďimolaudane luąćitàh kahesta lauąasta, üksi pannàh лauda alļę, toįne piäļļę, ühťèh piąhä kaįvetàh kaksi stoįkaįsta, a toįzèh piąhä luąćitàh üksi stoįkane lühüt, sīďä pannàh kessellä ďärię päre i sihi päriẹhèh luąćitàh лoukko, kussa puoļessa on kaksi stoįkkuą. stoįkkazилла piällä pięni paлane pūda i sìhi sivotàh rihmaлла ťerävä puįkko i se puįkko rubieu tavottamàh päriẹn лoukkuo. ülizen лauvan nostau ülàhpäįn vähän verran, a kessellä pärettä sīh kahen лauvan keskèh pannàh verestä lihuą paлane. porďimo tuлou sidä lihuą süǫmàh, se ku päre on vähässä kīńi puįkossa, porďimo ļekahuttau lihuą, üline лauda porďimolла piällä i porďimo kahen лauvan keskèh kuoлou.

b. *anza.*

anza луąćitàh ďouhesta i ťüölīnasta. a vihke луąćitàh ńärähäzistä i männďähäzistä. pannàh kaksi i колme ńärähästä puoлeę i toįžeǫ, a kessellä луąćitah veräjäne. sīh pannàh anzaveräjä. lindu sīh tuлou rübemàh i rubieu matkoąmàh toįzella puoļелла, sīh panou piän anzaā лoukkòh i pūttū anzàh.

c. *ďürikkavihki.*

kaiveˆlah ďürikkàh loukko, миллад otetàh poiˆs, azetetàh puoˆ-лелла i toiˆzелла linnulla rüvenďäkohta; kessellä pannàh loukkòˆh kaksi puaˆlikkuaˆ, колмas pannàh piällä, se lienouˆ vihki. sihi pannàh anza loukkòˆh, i sihi тилоuˆ puoˆlèh i toiˆzèh püˆüˆ i rubieˆu 5 *mänömäh loukosta i pūttū anzàh. siďä meiˆllä sanotàh ďürikkavihki.*

d. *ťšūˆťˈšелолоiˆлла.*

läheťäh ďieˆdo da bunukka ťšūˆťˈšелолоiˆлла. männäh virstoaˆ колme selˆläˆlˆlˆe. bunukka nouˆzouˆ koiˆvùh, ťšūˆťˈšелот panouˆ koiˆvùh, štobiˆ tulis ťedri nīhi koiˆvuлоiˆh istumàh. ťedri dūmaiˆˇšouˆ: toiˆzet ťedret sīďä istutàh. sīďä bunukka heiˆtťäüˆťöuˆ koiˆvusta, i lähťöuˆ ťedrilöiˆ 10 *ajелomàh meťťšieˆ müˆ nīhī ťšūˆťˈšелолоiˆh a ďieˆdo siľľaiˆguaˆ rubieˆu luaˆďimàh hūšˇšuaˆ pieˆnisťä mänďäházisťä. konza hūšˇša valmistū, ďieˆdo istuoˆtouˆ hūšˇšàh i rubieˆu vuoˆttamah ńiuˆhan pišˇšelin kera ťedrilöiˆ nīhi ťšūˆťˈšелокоiˆvулоiˆh. konza ťedri тилоuˆ ťšūˆťˈšелокоiˆvu-лоiˆh, ďieˆdo ťedren ambū hūšˇšasta. sīďä тилоuˆ bunukka ďieˆdon луоˆ* 15 *puoˆленpäiˆväinaiˆgàh, küzüˆüˆ: »saiˆdgo ďidi ťedren?» »sain, bunukka, kàksi.» bunukka iänďäuˆ: »ďieˆdo, ťänäpiänä saiˆma vīzikümmendä-kopeiˆk uaˆ»,i ďieˆdo i bunukka ihassutàh i läheťäh koďìh ťšuaˆjилла.*

ťšūˆťˈšело луаˆitàh kulusta sarrasta i heiˆńästä. sarga pannàh piällä, a heiˆńiaˆ pannàh siämèh a маллiˆ[1] *otetàh ťedresťä.*

e. *pīťšku.*

20 *pīťšk(u) on луаˆittu суллаsta, siˆlˆlä meťšäńikkä vihelďäuˆ pūlöiˆ (püˆüˆlöiˆ).*

f. *koľľo.*

koľľo on ku kauˆha, rokan аттилланda, sìhi pannàh koľľo, palavuaˆ hīľďä i pannàh svińťšuaˆ. svińťša sulauˆ i valˆetauˆ formàh i lieˆnouˆ formàssa buľkka, a forma on semmoiˆzet pisťemet. pisťemieˆn 25 *ńeńässä on buľkan siaˆ, ku луаďiuˆ buľkkan.*

---

[1] *маллiˆ* suomea? Kirjaanpanijan huomautus.

g. *nuo̯ďivo.*

ku ai̯gaʿut meɻ'ššässä, kussa eu̯ perťťie meťťšä (= meťťšäperťťię), i лuaʿit tuɭen, maguat sīďä tuɭeлла, se on nuo̯ďivo.

h. *porozniɻ'šat.*

porozniɻ'šad, missä pięťäh porohhua̯, se on лuaʿittu pūsta: on ku kai̯vettu kaksi kau̯huą i ühtèh rau̯otettu i kessellä on лou̯kko, misťä porohhua̯ pannàh siämèh i otetàh, se on ńeńä.

2. Kalastuksesta.

a. *seťgä.*

seťgä on piťkä laŋga, järię; лaŋgasta ümbäri on pandu oŋged, sülen välillä toko oŋgi, oŋgiлoi̯h on pandu särgimai̯mad i лassettu poi̯kki järvesťä.

b. *samaлofka.*

starikka pisťäu̯ veďèh žestan i sìhi panou̯ oŋgen koi̯vuzen, samoлofkan, i panou̯ oŋgiлoi̯h mai̯man i sìhi pūttū hau̯gi, àhven, maјèh.

3. Maanviljelyksestä.

a. *kaski.*

kaski ajetàh, lei̯katàh pūt i karžitàh hüvästi tänä vuo̯dena, a tuli̯ana vuo̯dena kaski poлetàh, perreťàh, künńeťäh, asťivoi̯ʿàh, i küťveťäh, tua̯s künńeťäh i pannàh hūhasta ümbäri ai̯da i alletàh orahàd kazvua̯, a tuliana vuo̯dena kazvau̯ rui̯s, lei̯katàh, pannàh buą̯koi̯h i ua̯rdoлoi̯h i konza rui̯s i ollet kui̯velàh hüvästi, sīďä pannàh rugehèd kegòh, kun ei pię puiʿa, sihi sua̯ oллah rugehed kevossa, konza ńälgä liętou̯, alɭad rugehię kevosta veďią rīhèh i puiʿa i meťťiťťšäh taluo̯ i meťťiɻ'šöi̯ʿä rugehèd ďau̯hoksi i pai̯stoą leiväksi i sūᵛvä.

реллòh veiʹtàh taehta sügüzellä, kʹeveällä tadehèd leviʹteʹtàh реллduo müö, реллdo künneʹtàh tadeheŋ‿kera, astivoi̯ʹàh, tuas künneʹtàh, viʹelä ku eule реллdo pehmieʹ, viʹelä künneʹtàh, kerdoa kàksi i sīdä külveʹtàh viʹlʹlàd i алgau реллdo kazvua.

b. *ruis.*

ruis leikatàh, pannàh liühtehìh, sivotàh, pannàh buapkoih i uardoлoih. suahàh härikäs, muahàh pisseʹtäh i sīdä pannàh buapkàh liühʹteʹhèd. uardo лuaʹitàh žerdisʹtä, puoлēᵉ i toi̯zēᵘ pisseʹtäh kaksin seibähin i nīllä seibähillä piällä pannàh pitkä žerdʹi i sīdä lienou uardo. sīh pannàh rugehed uardòh. sīdä rugehèd kuivetàh. konza rugehèd kuivetàh, rugehèd pannàh kegòh. eńdžistä лuaʹitàh kevon siä. sīdä rubetàh rugehieʹ keguomàh. ümbäri kevosta pannàh tuvèd, štobi ei kego kuaduis. sīdä лuaʹitàh kevon piä olʹlesta i pannàh kevolʹla piälʹlä, ei kastuis kego vihmasta. kevon piällä pannàh seibähäd, ei kevon piädä ottais tūli.

c. *kagra.*

kagra leikatàh, pannàh liühtehìh, sivotàh, veiʹtàh huazieh, ahetàh huazieh, štobi kagra kuivais huazieссa. konza kagra kuivau, siллoiⁿ kagra pannàh kegòh. лuaʹitàh kevon pohda, pannàh tuvèd, kevotàh kagràd, лuaʹitàh kevon piä rugehen olʹlesta, i pannàh kevolʹla piälʹlä, ei kastuis kego. i pannàh kevolʹla piällä tʹšieppi, ei lükkäis kevon piädä tūli. i pannàh tʹšiepilʹlä piällä neʹlʹlä seivästä, vagavembi lièn ou kevon piä.

d. *nagris.*

ajetàh nagreheлʹlę kàski, i tuliana vuodena kàski vieрreʹtàh. künneʹtàh, лuadiv nagrehen-panija-ukko lipan i sìhi panou lippàh nagrissieменèd i vähäzen vettä i nīdä sieмeniä lipàsta rubieu ottamàh sūhu i puhumàh nagrispaлuo müöʹten. konza kaiken sieменèd puhū, sīdä panou nagrehesta ümbäʹri aiʹan i алgau nagris kazvua. sügüzellä bohoroʹtʹšan aigah mänöu ukko, nagrehen nühʹtiu i panou üksìh tukkuлoih, lissiv nagrehèd i panou kuoppàh i lähteu

poi̯s koďìh. талчелла mänеu̯ nagrehèh, ottau̯ nagrista kuo̯pasta, panou̯ kuo̯pan umbèh, tulou̯ koďìh, алgau̯ pai̯ssikkòa̯ pai̯stòa i hau̯duą, i sūᵛvä. -- ukko konza lähťeu̯ nagrista panomàh, hänellä on vuątteį̯zed sovad piąllä, löťöd jаллassa. eį̯ hiąn ota mustię sobię piąllä ruą̯dòh lähtię̯ssä.

e. Heinänteko.

pidäu̯ hei̯näd haravoi̯ća kaŕhei̯h, sīďä ku vähäzen kui̯vau̯, pidäu̯ hei̯ńäd līkutel̯l̯a, sīďä konza hei̯nàd kui̯vetàh hüväzesťi, hei̯ńäd pidäu̯ panna rugòh. tuo̯t sablahàd i hei̯nię rubię̯d kandamàh sablahілла šalgosi̯ćoi̯h. i sīďä rubię̯d luo̯màh suą̯bràh, azetat šallod, panet pūkeskil̯öi̯h, vähän verran ku luo̯t suą̯bràh, sīďä panet tuvet, konza suą̯bran luo̯t, panet pūu̯ suą̯bral̯ę piąllę, suąt kahàľšut, luą̯ćit i panet ďogo pūkeskèh ühen kahaľšun. konza lię̯nou̯ suą̯bra valmis, panet suą̯bras ümbäri suo̯ᵛvan, eį̯ žīvatat sü̯ö̯ďäi̯s suą̯bruą.

f. *rīhi.*

kevosta otetàh viľľad, veį̯ťäh rīhèh, ahetàh, rīh(ı) pannàh lämmiťä, rīhi kui̯vau̯, rubetàh toi̯ssapiąnä pui̯mah. rīh(ı) pui̯ćáh. vissatàh viľľad i tūl̯etàh, pannàh viľľad värľšìh i tūᵛvàh ambarìh.

g. *pелvas.*

pелvas külveťäh pel̯dòh. vähäzen pелvas kazvau̯, sīďä pелvahалла ke̯skèh kazvetàh hei̯ńäd. hei̯ńäd piďäu̯ küťkię, sīďä pелvas kazvau̯ otettavaksi poi̯s. läheťäh akàd ottamàh pелvàsta. otetàh kerał̯ła rīvi̯i̯ lau̯da. pелvas pannàh roi̯vahìh i rīvinлau̯vassa rīviťäh pелvahàd, štobi̯ lähettäi̯s ťšülk̀üd. konza pелvahàd kai̯ rīviťäh, sīďä pелvahan roi̯vahad vīäh ďärvèh ligòh, madalалla pannàh. ligo on луą̯ittu, on ajettu kaksikümmeńďä sei̯västä ďärvèh i sihi sei̯bähillä keskèh pannàh pелvahan roi̯vahàd ligòh. konza pannàh kai̯ ŋ ел-vahàd sei̯bähillä keskèh, sīďä pannàh neľľä лau̯doą pелvahілла piąllä, i sīďä pannàh sūred kived лau̯ᵛvoi̯лla piąllä, eį̯ lähettäi̯s tūl̯елла pелvahàd i лau̯ᵛvàd. pię̯ťäh kū vei̯ssä pелvahię, sīďä otelàh kuo̯ttelus pелvahista, ďogo олlàh pелvahàd valmehed, suą̯u̯ heiďä ruą̯duą. sīďä otetàh pелvahàd poi̯s vei̯sťä, tūᵛvàh nurmелла, ojenne-

tàh kaį hoįkkazèh nurmię müǫ̈. sīďä pelvahàd virutàh ńedelię kolme, sīďä otetàh pelvahàd poįs i kuįvatàh päťšillä piąllä. konza pelvahàd roįtàh kuįvàd, sīďä akàd rubeìàh лоцkuttamàh лоцkkimелла. лоцkin on лuąittu kūžesta, jалlàd оллàh лоцkkimessa ďūrèd. лоцkkimèh on лuąittu kaksi rupťšǫa, uruą, piťimpū, i kaks on piąlizèh puǫlęh лuąittu. sillä лоцkutetàh pelvahī meįllä. лоцkuttamine лoppiętoų, sīďä rubeìàh lipsuttamàh. lipsu on лuąittu tòže kūžest(A), sīhė on лuąittu piąllä lipsuttǫ̀assa semmoįne kięli i sillä lipsutetàh. lipsutus лoppiętoų, rubetàh vidomàh. on лuąittu viduǫssa semmoįne puąlikka, vidompuąlikka, a alįa on лuąittu verkosta pięлus. koǫza vidomine лoppiętoų, sīďä rubetàh harjoąmàh. harja on лuąittu sugahista, a piąlüsťä on ruvasta i vuąrosta. harjoąmine лoppiętoų, sīďä rubetàh kezreąmàh. rihmaksi ku kezräťàh, sīďä keriťàh tūrikaлla лaŋgàd, sìďä lūᵛvàh kaŋgas i kuvotàh. лaŋguą kezräťàh värťinällä, a ťüǫ̈ on kuǫ̈elissa. kuǫ̈elìh sivotàh puįkkorihmaлla ťüǫ̈, puįkko pannàh kuǫ̈elin лoцkkòh, ťüǫ̈stä läbi, tüǫ̈ eį läksis kezräťessä poįs kuǫ̈elista. sīďä лaŋgàd keriťàh tūrikoįлla. tūrikka on лuąittu kūžest(A), kaįvett‿on лoцkko, se on tūrikka. — sìďä on kerięssä kerin(akka, neľľiťšorppane, i sìďä on, mit лaŋgoį piętàh kerięssä kàksi risťih pandu vīksinpūt. sìďä kerimine лoppiętoų, lūᵛvàh kaŋgas. on лuąittu semmoįńe kaŋgasta lūᵛvessa pūлoista akkapeli. sīďä akkapelistä ümbäri лaŋgàt kaį keritàh, kerimine лoppiętoų, otetàh лaŋgat poįs, rubetàh лuąďimàh kaŋgasta. kaŋgasta millä лuąitàh, ne оллàh stuąvat.

4. Ruokataloutta.

a. *kīšeli.*

лassetàh meľľiťšässä rugehèd ďäriękси kīsseliďaцhoksì, tūᵛàh kodìh, hapatetàh taįginassa i sītasta läbi лassetàh, sìďä keįteťàh kaťťilaлla. konza sagoų, kuątàh toŕeлkoįлla, vilustū i rubetàh süǫ̈màh maį(on kera. ďälgisüǫ̈mine on murginaллa.

b. *keįťinpīruąd.*

konza mies mänöǖ koзилла, ottamàh ńevestuą, händä rubetàh süǫ̈tťämàh keįťinpīraįлla. keįťinpīruąd on лuąittu rugehizesta

tahtahasta, on ajeлdu skańťšad, sūrimuą pandu keskeh i ühisśettü i voįssa keįťeľďü rieįhťilällä. ne оллàh keįťinpīruąd.

5. Parannustapoja.

a. *rammiįť'šenda.*

лabaųdū hebone, piďäų ďалguą edèhpäįn, a künďeüďüų, ńi piďäų ďалguą künneľ'ľàh. sīďä hieįrotàh muįлan kera jалga lämbü-
mällä veįllä, sīďä kaįvetàh олgupiąh kaksi лoųkkuo i veįťàh noriťťša i rubieų märgä matkoąmàh i sīďä heįtťäv rammiįť'šenna[n].

künďeüďüų jалga, orazella kaįvetàh лoųkkone, sīďä piäzeų vèri i heįtťäv rammiįť'šennan tuąssen.

tagane jалga ku herškahtav, luąitàh oļļesta koľ'ľša i vuohuoh
pannàh vasta, otetàh puąlìkka i ülähpäįn muťškahutetàh kabieda i jалga mu[n]škahtav i heįtťäv hebone rammiįť'šenna[n].

ďалga pidäv muįлaŋ kera pessä lämbümällä veįllä. hebone ku süǫų hīren pezon, sīďä otetàh izäkazi i kün[d']źilöįllä gruąbitàh seľgią hebozeлda i hebone tuąs spruąvieįtoų. hebozeлda ku kibeüďüų kieįli
i kiäritàh ripakkòh tabakk[u]ą, dunaįda mohorkk[u]ą i pannàh ajeļļessa hebozeļļe sūh se ripakko tabakkoįn kera, hebone sen kaįken imeų, tabakan vägi mänöų kaį kieįlèh i hebozeлla kieįli spruąvieįtoų tabakалla.

a lehmällä ku kieįli kibeüďüų i voįeťàh süǫ̈ndäaįjoįksi ďötkillä
kieįli, лoųkon kohta, a lehmä ku süǫ̈nnä[n] loppoų, i otetàh se kieįli, hüväzesťi pessàh lämbümällä veįllä, i sīďä otetàh kuįvattu madone i se madone hieįrotàh ďauhoksi i pannàh kieįlèh i sillä tavалla kieįli lehmällä spruąvieįtoų.

b. *hebozen rüvitüs.*

porďimo konza suąhàh, ruąviško porďimon kuįvatàh. koñza
hebone rubieų rügimäh keveällä libo sügüzellä, i siďä süǫ̈teťàh, hieįnozeksi piлkotàh. hebone sillä spruąvieįtoų rüvitüksesťä.

c. *kondiẹn razva.*

kondiẹn razva godiu̯, hebozeлda ku lüǫ̈tťäu̯ oлgupiä̮n. ku sillä voi̯at kondiẹn razvaлла, i oлgupiä̮ spruǫ̆vie̯tou̯ hüvin.

d. *ukondūba.*

jaллаn‿ku lüǫ̈tťäu̯, löu̯vät me,t'šästä ukondūban i panet lüǫ̈tťändähizèh i rubie̯u̯ jaлga spruǫ̆vie̯mah.

e. *prostuda.*

ku mie̯s külmäu̯, rubie̯u̯ kivisťämàh ďaлgoi̯ i käzìe̯, pannàh muǫ̆hei̯ńä buťťšìh i bu,t'šissa hau̯(utàh mie̯sťä. ei̯ ku spruǫ̆vinne mie̯s muǫ̆hei̯ńällä, sīďä tūᵛàh mūrahai̯sta, i pannàh buťšìh i лassetàh buťšìh paлavad kived i mie̯s pannàh buťšìh hauduǫ̆māze i mie̯s sillä spruǫ̆vie̯tou̯ prostudasta.

6. Nahkojen valmistuksesta.

ennńen starikat karjaлassa pie̯ksetťìh nahkàt koi̯ssa. kezälḷä kerätťìh parkkie̯. parkkie̯ kiššottìh rai̯(asta. parkki kui̯vattìh, murennettìh hie̯nozeksi. parkìt ojennetàh rīhèh i starikka nostau̯ bunukan hebozeлla seťgäh i bunukka rubieu̯ ajeломàh ümbäŕi rīhen лaťetta müǫ̈ i parkid murendau̯ hie̯nòksi. briha,t'šилла on vuǫ̆tte,i̯ne pai̯da pi̯ällä, vuǫ̆tte,i̯zed kuǫ̆ďied ďaллassa. šuǫ̆pkuǫ̆ briha,t'šилла pi̯ässä ei̯ ō, paťťahin päi̯n, ei̯go keŋgie̯ ďaллassa. konza brihaťťšu лorроu̯ ajeлuksen, murennan[1] parkin, sìďä ďiędo keŕäü parkit ühťèh tukkùh i лuǫ̆diu̯ parkkivei̯ń i rubieu̯ panomàh nahkoi̯ buťťšìh. piďäu̯ kūn päi̯vät parkkivei̯ssä nahkoi̯, sìďä panou̯ nahkàd lei̯bäbuťšìh, sìďä tuǫs ottau̯ leibäbuťšista i panou̯ parkkìh, piďäu̯ kūn päi̯vät, sìďä ottau̯ nahkàd buťšista i panou̯ nahkàd kui̯vàh. kooza nahkàt kui̯vetàh, sìďä nahkoi̯ rubieu̯ starikka pehmitťämäh. on лuǫ̆(ittu starikaлла kaksi hammasta i tuodu riugu süldä kolme, i riu̯ ᵛилла nahkuǫ̆ pehmitťäu̯ hambahie̯ vas. kooza nahkàd roi̯tàh vaлmehed, aлgau̯ starikka bunukaлла i iťšellä i buǫ̆воллa keŋgìe̯ оттелла. starikka keŋgäd ombeлou̯ ai̯van virbeḷḷä, špiťkkuǫ̆ keŋgìh ei̯ pane.

[1] pitänee olla *murennannan*. Julk. huom.

7. Kosinta ja häät.

miẹs ku rubiẹu̯ kozīi̯ťšemah, ťüǫ̈nďäu̯ svuạhan, andau̯ ďeŋgat. andiлas ku otkažinou̯, ńi ženiнaлла liẹnou̯ puлlo. ei̯ andiлaz otkažine, svuạhuạ prīmiťäh, alʲletàh gostittòạ, svuạha panou̯ zaлogat. ženińhan puǫlesta oллàh ďeŋgat, a ńevestan sovàd hüvǎd. tuлou̯ svuạha ženihan лuǫ, keräťàh oma hei̯makunda i läheťàh koziлla, kozitàh, rissiťǎ̃h siʲmǎt, ženińhka da ńevesta koлme kerduạ. muạha suạten kumarretahaze. koлmannen kerran jälgèh ženińhhA andau̯ koлme kerduạ ńevestalʲlẹ sūda i ženińhha ottau̯ pai̯kan piäsťä i i̯ťšellǎh i panou̯ kormanòh. àndiлaz rubiẹu̯ iänellä iťkömǎh i andiлahan heimoлai̯zed kai̯ rubetàh iťkömǎh. itku лoppiẹtou̯ i rubetàh andiлahan koissa kizòạmàh ńevesta i ženihha i kai̯ mūd brihad. i neiťšüöd. kiza лoppiẹtou̯, ženińhha omiẹn müödäzien kera istuǫtou̯ stoлàh, i ruvetàh süömǎh da ďuǫmàh. ženihaллA on ristituạtto, se on kliẹťńikkä, kliẹťńikällä on kaksišuạrane sauᵛva. hiän riẹhkiu̯ paťťšàh: »anakkuạ ńevesta ťerämbi», a ńevesta ai̯no iťköu̯. sìďä vīi̯ǎh ńevesta külüh. vähän ai̯i̯an perässä tūᵛvah viẹsťi ženihaлла: »tulẹ ńevestòạ ottamàh». külün pihaлла on äi̯jä ťütťüǫ̈. ťüťöt üleп äi̯jäldi pajatetàh. ženińhhuạ ei̯ лassettuạ külüh ńevestòạ ottamàh. ženińhha andau̯ deŋguạ i kanfiẹttuạ ťüttölöi̯llä. ťüťöt лassetàh ńevesta ženiʰ haп‿лuo. ženińhha ńevestan dogaďiu̯, mänöu̯, andau̯ kätťä i sūda i läheťàh ńevestan koďìh matkuạmàh. tuллàh pordahìh suạten, ženińhha ńevestan ďätťäu̯ pordahiлla, i̯ťše tuлou pertťìh i istuǫtou̯ stoлàh. ńevesta tuлou pertťìh i kliẹtńikkä rubiẹu̯ paťťšòạ riẹhkimàh, sanou̯: »anakkuạ ńevesta ťerämbi». sīďä vähän ai̯i̯an perästä rubetàh tuǫmàh ńevestuạ stoлàʰ. rahvast‿on perťis äi̯jä. ńevestan tuǫjàt kirrutàh ženihalla: »ivan fedoroviťš, piďäu̯ doroga karžiẹ!» ženihha nouzou̯ ottau̯ košeťťšan käďèh i andau̯ heillä deŋguạ i tūᵛvàh ńevesta ženiнaлла käďèh. ženiнaлла oллàh kiässä ťikkuiалажеD i ńevestaлла tõže sämoi̯. ženińhha mänöu̯ ńevestañ лuǫ, nostau̯ fatan piäsťä, andau̯ sūda, koлme kerdòạ ńevestòạ ümbäŕi püörähütťäu̯ müödäpäi̯vǎh i sīďä issutahaze ženihha da ńevesta piẹlukselлa rinnakkàh òbrazan алла. sūᵛvǎh i ďūᵛvàh i läheťàh veńťšàh. männǎh papiñ лuǫ. pappi nimèt kai̯ken kirjuttau̯ i läheťàh kiŕikkòh. männàh kiŕikkòh, sei̯zatutàh rinnakkàh, pai̯kka pannàh ďaллoi̯n алла. ńevestan puǫlesta on šaferi i ženihan puǫlesta šaferi. ne oллàh brihàd. vähän ai̯gòạ pappi слūžiu̯, tuлou̯ pappi koťťšaziẹ smenimàh. ženihan koťťša-

zen panoų ńevestalla a ńevestan ženihalla. sīďä tuǫ veńťšàd piąhåh. šaferit rubetàh veńťšoį piďämåh piąn piąllä. sīďä pappi ottaų ženihan kiąstä i ńevestan i kolme kerduą püǫ́rittäų vastapäįvåh justrasta ümbäri. veńťša loppiętoų i läheťåh ženihan kodìh päįñ mänömåh ünnä svuąďbovèh. koñza rubetàh ženìhan koįn lähillä mänömåh, rahvas rubetàh vastóąmàh svuąďbovehta. pannàh olļed paramàh, rubetàh ambumàh, tullàh ženihan pordahięn eďeh, ženihhuą da ńevestuą pordahięn eďèh piętetäh. tulǫų perťistä ženìhan muąmo i rubiętų külvämåh ozruą piąhåh ženihalla da ńevestalla. sanoų: »külvämmä ozruą[1]*, emmä külvä ozruą». tullàh perťìh, jaksetahaze, rubetàh ďuǫmàh ťšuąjuǫ, kouįfeįda, sūᵛvåh murgina. ńevestal on piąssä fata. tulǫų ženihan muąmo, värtťinällä nostaų fatan piąsťä ńevestalda i sanoų: »kakovō· nāˢsa molodà·ja». sīďä mi ollǫų rahvasta, otetàh kolme neľľi paduą i perťissä murennetàh puąt i kirrutàh: »horošā· molodā·». sīďä murginan jälgèh liętoų ńevestalla da ženihalla ťšarkà. ńevesta ottaų podnosan käďèh, ženihha valaų kaksi ŕumkuą vīnuą i rubiętų müǫ̈däzię kuťšumàh: »tulguą ťšarkalla;» tulǫų müǫ̈ďäne, ottaų ťšarkan käďeh i rubiętų vīnuą juǫmàh ŕumkasta. ženihalla sanoų izäńimię müǫ̈ťen: »kargìᵉ on». ženih andaų kolme kerduą ńevestalla sūda, i müǫ̈ďäne ďuǫ ŕumkan i panoų rubľan ďeŋguą podnosalla i sihi tabàh kaį ruątàh, mi ollǫų perťissä rahvasta. ženihhuą da ńevestuą süǫ̈teťåh da ďuǫtetàh. sīďä ženihha istuǫtoų. ńevesta veďäų ženihalda keŋgåd ďallasta. keŋgissä on hobięďeŋguą i ńe ďeŋgàd ottaų ńevesta iťšellåh. konza ńevesta da ženihha läheťåh muąta, ńi sīďä ženihha da ńevesta ženìhan muąmolla kumarretahaze ďalgàh i ženìham muąmo kattaų piąt turkilla. i sīďä läheťåh muąta. nossàh maguąmasta, sīďä lämmiteťåh kůlü. kliętnikkä talū̆ molodoįt küļůh, tullàh külüsťä, jūvàh ťšuąju, müǫ̈ďäzèd läheťåh poįs i alļetàh eläą, mužikka da akka.*

8. Sekalaista.

a. *sobie pessàh.*

sovàd pannàh buťšìh, luąitàh poro. tuhkuą pannàh, vettä i paravuą kivięˌ se kięhū, vezi da tuhka, i liętoų poro. sīďä keįte-

[1] Pitänee olla *ozuą*, s.o. onnea. Julk. huom.

ťäh sovàt porobuťšissa; keįťännän ďälgèh rubetàh sťeraįmah muįлan kera kartas. konza sťeraįàh, hūhotàh ďärvessä sovat, puzerretàh i pannàh kuįvàh oržилoįlle. konza hūhotàh sovat, puąlikoį(ah sovàt puąlikaлла. puąlikkA on лuą(ittu koįvusta. konza kuįvetàh sovàt, tūᵛvàh pertťìh i kataį(àh kataįnpuąlikaлла. värtťinäh kiäritàh sovat, a kataį(àh kataįnpuąlikaлла. kataįnpuąlikassa oллàh rupťšat i pehmitťäų sovat kataį(essa.

b. *kosto.*

kost◡otetàh kūžesta, ülinE piä, alinE piä tärppiťäh kirvehellä, sìďä kesseľďä halļatàh piťinpū, sìďä лuą(itàh лabięnę koįvusta i sìďä rubedàh ümbäŕi kūžesta oŋgurdamàh i piäzeų kòsto. kosto pannàh hūhięn randàh, лuą(itàh hūhtoą ruądoąssa màja eľeässä, eį kastaįs vihma sūᵛvessä i ďūᵛvessa. maja лuą(itàh, pisseťäh neľľä seįvästä, i pannàh piällä seįbähisťä лagięzèd i sìhi pannàh лagięzилla piällä kossòd.

c. *bugri.*

bugri лuą(itàh oļļesta. pannàh kolme regię bokилla ümbäri, pannàh oļļèd i sīh pannàh sarjàd piällä. i pannah sarjoįļļA piällä oлgię i šiämèh bugrилla pannàh oлgię, štobį olis pehmiębi muąta. i ovi on oлgine.

d. *muąselläп starikka.*

muąselläп küläs oli muąnruądaja starikka, eįgo ďuǫnuп ťšuą-juǫ i koųfeįda, eį kūrin tabakkuą eįgo süǫnü lihuą eįgo akkoį ajeллun i vīnuą eį ďuǫnun. hiän eli kaheksàhkümmenèhkoлmèh vuǫdèh suą, i eį nīďä ni midä ku(otelļu. i nīn läksi muąemäh, hänellä eländä◡ajassa, kaheksassakümmenessä koлmessa vūᵛvessa eį kivisťän ńi midä paįkoį.

e. *iлdazöŕäťähti.*

iлdazöŕäťähti on uлgomaįn ťähti, ńeviębernikka ihasteliętoų a huǫmuzöŕäťähti ku paįstaų, ńi oma muą ihasteliętoų. konza meįllä oli ďeponiąn kera voįna, huǫmuzöŕäťähti meįllä e(оллun, a iлda-

zöŕäťähti òľi, i meį̯än muą ünnä hävī, i germànian kera roďī voį̯na, huǫmuzöŕäťähti meį̯llä kado, a ılдazöŕäťähti ďoga päį̯vię paį̯sto ıллoį̯лла i müǫ̈ dūmaį̯ťšima, tuąs veńänmuą hävī. i ńügönä on veńällä tappelus. huǫmuzöŕäťähti eį̯ ō, a ılдazöŕäťähti ünnä paį̯staų, i karjaлan mięs dūmaį̯ťšoų, tuąs veńä hävieų. karjaлan mięhellä ńügönä on vardeį̯dava ılдazöŕäťähti. ku huǫmuzöŕäťähti rubennoų paį̯stamàh, karjaлan mięs rubieų itkömàh, a ılдazöŕäťähti rubennoų paį̯stamàh, karjaлan mięs rubieų nagramàh.

9.

koiran, kaźin da zmeän iźänď'ä.

eńńeŋ eľeťťih emä da poiga, poiga küźū̆ emälď'ä: »ana, moamo, miula sada rubľoa ď'eŋgoa, mie lähen torguimah.» mäńi rinʳtˡkalla, kaččou: koiroa ľūäh raudaźilla vitśoilla. »müögeä miula koira, kaľľizg‿oŋ?» »sada rubľoa.» i osti koiran, ʳsada r[ubľ]oa andoˡ, toi kod'ih, tanhuolla laski, hän soimen alla ved'īze. emä sanou: »oh, poiga, poiga! soan rubľoa annoit, liźeä ńi mid'ä roinnuh ei.» üöu magai, toas küzüi:[1] »ana, moamo, sada rubľoa ď'eŋgoa.» toas otti, soan rubľoa ando. toas mäńi ŕinʳtˡkalla, kattśou: kaźie ľūäh raudaźilla vitśoilla, hän vaŋgū, ravizou.[2] »no, min otatta kaźista?» »sada rubľoa.» toas soan rubľoa ando kaźista i toi kod'ih hänen. toi kod'ih hänen, laski perťiľľä, hän pätśin peroh ved'ihize.[3] emä sanou: »oh, poiga, poiga, soan rubľoa mänet'it, pätśin peroh ved'ihiže[3], da mūda ńi midä ei roinnuh.»

kolmanna peäńä toas sadoa rubľoa küzū̆: »midä ńi ossan mie», sanou, »riŋkalla». emä sanou: »koiroa da kazie eńämb‿elä ossa, ossa mid'ä ńi paremboa, mid'ä ťied'äńet.» mäńöü rinʳtˡkalla, kattśou: źmeäd'ä ľūäh raudaźilla vitśoilla, hän kärvendeľiekse, kiɾtśerdeľiekse śid'ä. »min otatta źmeästä? müögeä miula źmeä!» »sada rubľoa.» i toi kod'ih, heitti pordahilla. mäńöü perťtih, emäľľä sanou: »mie ossin źmeän», sanou. źmeä pordahilla virū̆: ńi perťtih, ńi pertistä ei lasse. emä sanou: »ah poiga, poiga! kolme sadoa mäńetit, kolmesta eläväst'ä.»

---

[1] Käsikirj:ssa: »küzüi», TVKK:ssa: »küzüv».

[2] kk:ssa myös: »ravajau».

[3] TVKK: »ved'īze».

ńeľľändʼeńä peäńä emä otti leibeä kuivai i pojalla[1] šalkkuh pańi: »mäne, poiga, kunne ťiedʼäńet, kussa voinet peädʼä süötťeä, eńämbi en ana[2]», sanou, »dʼeŋgoa».

i ľäkśi poiga; koira sanou: »milma eľä jäťä! mie śiula jälgeh ľähen.» kaźi s[anou: »milma eľä jäťä! mie śiula jälgeh ľähen.»] ź[meä i sanou: »milma eľä jäťä, mie śiula jälgeh ľähen], iźändʼä.»[13] nu i ľäheťťih matkoamah kai ńeľľäŋ kesse. matattih, matattih, tuľi ülen sūri kaľľivo. źmeä loukkoh mäńi, sano iźäńńäľľä: »tule jälgeh miula.» i jälgeh i mäńi iźändʼä häńeľľä. mändʼih, ga sieľä perťťi kaľľivossa, sielä iźä źmeän istū perťiśśä. sanou źmeä iźäľľä: »ťämä miula on kaľľiz gosťa, muokasta miun peästi.» iźäńńäľľä sanou: »kerran tuou ˌtoattoˌ dʼeŋgoa, ńi eľä ota; i toizen kerran tuou vieľä eńämmän, eľä ota; kolmannen kerran vielä eńämmän, eľä ota; a kuldańe koľttśańe on sormessa, śe küźü i kolme kerdoa toi: »ei», sanou, »miula pie dʼeŋgoa, miula ana koľttśańe». »en andaiˌsˌ koľttśaista, ńi kaľľiz gosťa tuľit.» nu i ando häńeľľä koľttśazen. otti koľttśazen, prosťiźe heisťä dai ľäkśi. źmeä sanou: »iśśe koľttśazella siľľä moada vasse da sano: »midä miula himottanou, śidʼä i roikkāze.» ľäkśi i ⌜mäńi⌝ moada vasse iśki: »roikkāze», sanou, »miula, müťüs on tśoaŕilla ľinna, śemmoińe miula roikkāze!» iśki i rodʼize śemmoińe, müťüs tśoaŕilla ľinna rouno.

moamon luokśi mäńi, sanō: »ťüöńńä milma tśoaŕin ťüťťäŕeh koźilla!» »oh poiga, poiga! tśoaŕigo meiľä ťüťťäŕen andau, midʼä śie dūmaiˌtśetˌ», ⌜s[anou]⌝. ťüöndʼi ťäüeľľäh, ⌜tüöndʼi⌝ i mändʼih koźilla. koźittih, i ando tśoaŕi ťüťťäŕen, ku rodʼi[he]ze hänen moińe ľinna.[4]

ruvettih śen žeńihän kera enźimäisťä üödʼä moata; naińe i küźü: »miľľä śie», sanou, »ľinnan śezen loait, śezen[5] ťeŕävüöh?» »miula on», sanou, ⌜»sormus⌝, koľttśańe kormanossa, śiľľä mie loain ľinnan, ku moada vasse iśśin, sanoin, midʼä miula himottanou, śidʼä i roikkāze». sulhańe moata kuin uinoi, moržeiŋ kormanosta

[1] Käsikirj:ssa huomautus: »ei poialla».

[2] Kk:ssa rivin yläpuolella myös: anna.

[3] TVKK:ssa kaksi viimem. virkettä korvattu lauseella: »ńi̇n sanov kaźi dai źmeä».

[4] Kk:ssa myös: »muineŋgi kui tś[oarin] i'[inna] rouno».

[5] Kk:ssa myös: »t'ämän».

koľttśazen ved'i, mäńi, iski moada vasse: »roikkah», sanou, »miula śilda hrustaľnoi poikki meresťä! śieľä on», sanou, »miula drūgu, koroľi», sanou. i rod'ih śilda hrustaľnoi; ⌊naińe⌋ sulhazesta pageńi, mäńi poikki meresťä koroľin luokśi.

sulhańe havattśize magoamasta: ga jo i poannud moržein. i⌈tśe magoau rogozaźessa stoanussa, ľinnoa ńi mid'ä e‿ole, ťühjä mettśä, pūsta.

tśoaŕi ťiusti: linna kado dai ťuťär kado; mäńe ťiä kunne sai. väün otti da ťürmäh pańi. kaźi da koira ťiussettih: meän iźänd'ä ťürmäss‿on. »läkkä», sanotah, »häńen luokśi hod' i kävelemmä, ńägieťemmä iźäńńän kera». mänd'ih iźäńńän luokśi, iźänd'ä sanou kaźilla: »voidgo sie koľttśazen soaha[1]?» matkoau kaźi tśoaŕin ťuťtäŕen luokśi, kattśou: tulou hiri vastah. »ťiädgo, kuss‿on koľttśańe tśoaŕin ťuťtäŕen?» »ťiän: kolmekerdańe on hrustaľnoi ľipas, śieľä on sormus. śie vai milma eľä tapa, nie puren loukkozet da soan[2] koľttśazen.» mäńi, puŕi, puŕi, ⌈puŕi⌉, ühen kerroksen i puŕi ľippahasta. kaźi sanou: »mäńe, pure toińe kerroš vielä!» toista kerrosta mäńi puromah hiŕi kaźin kässüsťä; toas i puŕi toizen kerroksen. tuľi kaźin luo, kumardeľiekśi kaźilla: »hambahat kai kuluttih, en voi purra eńämbi.» »mäńe, pure dostaľi-kerros, ei-ńi mie tapan!» mäńi toas, puŕi, puŕi, ⌈puŕi⌉, loukkozen load'i pikkarazen. mäńi kaźin luo: »loukkozen loain, i⌈tśe en mahu.» sanou ⌊kaźi⌋: »eigo ole pojaista? poigańe eigo voi soaha?» toi poigazen, poigańe i mäńi i toi koľttśazen śield'ä.

otettih koira da kaźi koľttśańe. ľäheťäh poikki meresť'ä: koira uimah, kaźi selgäh. koľttśazen sūhu ⌈kaźi⌉ pańi, koiralla sellässä istū, koira uit. uid'ih, ni aigoa ollou, koira küzū: »oŋgo siula koľttśańe sūssa?» heän sanou: »on», sanou, »oi kirboi», sanou, »koľttśańe, ku sūn avaźin sanomah». mänd'ih iźäńńän luokśi, iźänd'ä küźū: »i-go-i saitta koľttśazen?» »saimma dai kirvottima tullessa.» ⌈iź[änd'ä] s[anou]:⌉ »mäŋgeä kalanpūdäjien luoksi, ettägo voi hauin totkuo[3] kuin-ńi valdah soaha, eigo haugi šüöńüt.»

mänd'ih pūd'äjien luokśi, ga haugi ühen sūŕi pūd'äjät soadu. kaźi istu kaloa puhastoassa lauan alla, suonen śield'ä i ťipńi, varrasti. suońi avattih ⌊kaźi da koira⌋: sid'ä koľttśańe suonessa.

[1] Käsikirj:ssa myös: sŭaha.

[2] Kk:ssa myös: sŭan.

[3] TVKK:ssa väärin: totkna.

vied'ih[1] iźäńńäl'ä t'ürmäh. iźänd'ä otti kol'tśazen, iśki moada vasse: ⌜sto[1] miula roikkāze śilda poikki meresťä, mäńńä naista ettśimäh.»[2] ⌜iral'ińe rod'ih[3], ei piettü ńi lukut ńi mit[1].

naizen luokśi mäńi, ga śid̄ä naine koroľin, sen drūgun kera kaglakkah magoau. toaton kuttśu kattśomah; sanō: »t'üt't'ären hävitit. a hän ka drūgun kera magoau.» toatto śid̄'ä üheksäl'ä ubehella händ'ih[4] śido t'üt't'ár̄en; sihi kai loppihize.[5]

[A. Genetz: TVKK s. 17—19. — Käsikirj. kl. 1996, ss. 84—89.]

10.

kupčan t'üt'är da čoarin poiga.

oli ukko da akka. on poiga da t'üt'är. izä läht'öu poijan kera torguh. häin on kupča — a t'üt't'ären jättäü pappih. papill⌣on kolme t'üt'ärdä. kupčan t'üt'är on hüvä ülen, čomammoine on kaunis. händä kožitah. papin t'üt't'ärie ei kozitah. hüö tuskeuvutt'ih hänen piäl. tüönetäh kirja kupčal, što häin on vačan kera. no izä šiel tüöndäü poijan kod'ih. »mäne, ota gulaimah sizärdä sidä da tapa, tuo peä t'änne miullańi i veri-räčč̄inä tuo hänen, äske usson.» velli tul'i kod'ih. häin ihastui ülen äijäl sizär. velli istū da itköü ikkunan korvas. žiäli tappoa sizärdä, kačč̄ou on oigie. i pürittäv: »läkkä gulaimah.» i lähet't'ih ajeld'ih, aj[eld'ih], aj[eld'ih], meč̄čäh moizeh t'ihieh, korbeh. hebozen piet't'ih. »nouze», sanou ńügöińä sizärel. häin nouzi šiel reis. »tüöńet't'ih kirjane», sanou velli, »papin t'üt't'äret, sie olet v[ačan] k[era]. toatto (tüönd'i,) käski sinuo tappoa i kuttśui peän siun dai veri-räčč̄inän, 'äske usson san[oi[». sid̄ hüö itet't'ih molemmin. i sizär sanou: »tapa», sanou, »brońi, i räčč̄inä hiero sen vereh». i häin brońin tappau i r[äčč̄inän] hieroi vereh, peän leikkai. (a) ei ehtinu(n) ottoa piäd. kaikki brońit kerit't'ih, kaiken jüttüd zvierie tuldih i piä otettih hänen. i häin jeäü sinne meč̄čäh sizär. velli lähti. neitśüt, mettśäh kuin jeäü, hauvan kaivau talvekše. hauvass⌣oli talven. kezäkši nouži i kezän käveľi i toizeks talveks

[1] Käsikirj:ssa: vied'ī.
[2] Kk:ssa: ettśimā.
[3] Kk:ssa: rod'ī.
[4] Kk:ssa: händ'ī.
[5] Kk:ssa myös rinnakkaismuoto: loppīze.

toas haudah mäńi. kävū čoarin poiga mettsäh koiran kera. koirad i lövveťťi händä hauvas i haukuta peal šīd. kattśou čoarin poiga peäl päin. ei virkka ńi midä. i toissa päivänä toas lähťöu mettśäh. i toazen koirat juośťih sih i haukutah. häin toazen kattsou, ei ńi midä virkka. toas koďih mäńi. i kolmanden(a) päivän(ä) toas koirad juostih sih. i häin sīd rubei kirgumah händä: »olled sie ŕisťikanza, nouze moal. i olled mužikka, vanha olled, nīn tule ďiedokši. keśkikerdahine olled, tule toatokš. a nuori olled, da tule velleks. nu akka vanha olled, nīn tule boabokši. keskigähine olled, tule moamoks. nuori olled, tule mutśoiksi!» neitsüt sid sanou: »en voi tulla, huigie on nossa, alasťi olen, sovad peäl hapaťťih jo.» hiän ottau oman šińäľin peäl i ľükkäü šinne hänel. häin i nouži moan peäl n[ei‹tśüt]. no häin kattśou: moine on hüvä tśomane, kaunis, i vieu hänen, kodih soattau. on hänel üheksen aittoa, avainda. iel aino jäťťi kai avaimet emäl. kaheksan jättäü jo, kuin neittśüön aittah vei, üheksätt‿ei anna jo. i päivän kävū, toizen kävū mettśäh, ei anna avainda sidä 9 [üheksä]ttä emäl. emä aitan pīlozis kattśou, mindäh ei avainda anna, kattśou, ńeitśüt siel, ülen kaunis, hüvä, istū, kullal peälis ombelou, kirjuttau. häin avainda ettśiü, ettś[iü], ettś[iü] i löüď‿avaimen. i avau aitan. kuoľiel veil valau. neitśüt se i kuoľi. tuľi poiga koďih i mäńi aittah i juoksi perťtih. moamol sanoi: »voi moamoi söit.» itśe itköü ts[uarin] p[oiga]. emä sanou: »elä iťe, elä iťe.» i mänöü dai eläväl veil valau. n[eitśüt] hüppäi, [san]oi: »vīkon i magain.» sīd häin ottau hänen perttih, ruvetah svoadboi pidämäh, ottau mutśoiks hänen. eleťťih vähäne. mutśoi kohustui. tśoarin poiga piďi lähtie voinah itśe i ľähtöu kois eäreh. m[utśoi] jäi koďih. i on hänellä ďeädüö kaksi libo üks. otti gulaimah ńeveskän. i ajeli a[jeli] a[jeli] ajoi meren rannal. m[utśoi] sanoi: »ullos tahottau miul.» (dai mäni mereh.) reis lähťi eäreh, meren randah mäni, sīd kuin pürgiehe, häi i lükkäi i kükisťi meren randah ullos. ď[eädö] mäńi mereh lükkäi hänen. mutś[oi] meres šieл kirgū, voŋgū, kattśou. pieńel veńehüöl soudau matrossa ombelija. »kel lienet hüveä loaďinun ŕisťikanza, ota miuda veńeheze, nossa.» häin otti nosťi sid veis. i suorih pahoih sobih vanhaks akkazeks matrosal. m[utśoi] vanha on. i männäh linnal. soboa ommellah ukko da akka. jo vīkko ommelď'ih linnal monis siois. i männäh pappih om[bele]mah. a papil on ńimipäivät. i hänel on gosťoa

äijä. sid olla[h] mutśoin izä i velli, i hänen sulhane ts[uarin] p[oiga] dai ď'eäď'ö sid, kudama se mereh lükkäi hänen, i hänen poiga sid boalal papis. i papin ťüť[ťäret] ollah kois sid, kudamat kirjane tüöńeťťih izäl. — a gosťat sanotah: »ombeliad ollah soarnan sanojat. sanogoa soarnoa, s[anogoa] starinoa, hoť i jout‿olleks ťäs.» mutś[oi] i rubei soarnoa sanomah. sanoi s[oarnoa] s[anoes[, kui rubei soarnoa sanomah, sanoi, kui mie i sanoin: »oli ukko dai akka», omoa eluo, sidä sanoi, »da poiga da ťüťär, »akka kuoľi, ižä lähti poijan kera torguh. pappih jäťťi tüttären. hüvä o[li] — — —. kozittih, kizah otettih. viha vaččah mäńi.» papin ťüťťäret i juosťih: »elä sano, e[lä] s[ano] starinoa, müö annamma sada rubloa, elä sano.» häin i vai(k)kastui. se i juoksi izä: »sano, s[ano], mie annan kaksi sadoa r[ubloa].» häin rubei sanomah, toazen i juoksi pap[in] ťüťär: »elä s[ano], m[üö] ann[amma] 3 [kolme] s[adoa] r[ubloa].» häin i vai(k)kastui toazen. toazen i j[uoks]ou izä: »sano, s[oat] 400 r. [nellä sadoa rubľoa!]» häin i sanou kuin — — veľľi tuli tappamah, izä tüöndi — — —. papin t[ütär] j[uoksou: »elä sano, müö annamma vizi sadoa.»] 500 häin vaikaistui. toazen j[uoksou] veľľi, san[ou: »sano, soat küzi sadoa.»] häin i sano, kui velli otti gulaimah da sinne hänen jäťťi mettśäh dai havvan kaivoi dai haudah mäńi. toas p[api]n t[üttäre]t ne kielletäh: »elä s[ano], e[lä] s[ano], mü[ö] a[nnamma] 700 [seiččemen sadoa]». — se i tulou mies hänen, kui külou: havvas oli — »sano,» s[anou] m[ie] a[nnan] 800 [kaheksan sadoa]». häin sanomah rubieu toas, sanoi, sanoi. jo tulou d[eädö,] kudama mereh lükkäi hänen: »elä s[ano]», sanoi, »mie a[nnan] 900 [üheksän sadoa]». häin i heitťi sanonnan. toazen hänen sulhane tuľi. »s[ano], s[ano]», sanoi, »m[ie annan 1000 [tuhat] rubľoa». häin i sanoi dostaľin starinan dai sanoi: »samańe ťämä iśehmiśe ťäs». nu sid papin t[üťťäre]d biseľittśah riputeťťih dai ď'[eädö] se. sulhane otti hänen. ťänä peän eletäh hüö hoť sid. — (starinoa on vie). [Jatko puuttuu].

[A. Genetz: kl. 1995, ss. 1—3]

II. Porajärvi.

1.

kolme sanoa.

oľi briha ⌜ńeiččüön soat⌟ ťiedämättömällä tsarstval[ɩl]ɹ ennen aigonah. i tsoarin tüťär priľubīhize[1] häneh, sih brihah. sīdä tahto naija kuńiŋgahan tüťťäreštä. tsoari ei tahtonnun andoa hänellä, keühä oľi. iče mäńi miehellä tsoarin tüťär omalla ofottuol. sūä heilä ei ollun ńi ⌜mid i⌟ jūa. tsoari ei andanu[ɩn]ɹ heil⌜l⌟ä ńi midä pridoanoiksi kui[ɩn]ɹ tuskeudu, keühällä mäńi miehellä.

sīdä tüöndi tsoarin tüťär miehen linnah laŋgan ossandah. ⌜sīdä⌟ otti[2] da naine kudo kouran ńistä laŋgoista. ⌜sīdä⌟ tüöndi müömäh miehen kudohuo ⌜kouran⌟ enžimäissä peänä[3], käski soan rubľoa ottoa kourast, siťťäh ei mūvä, ⌜soatta rublatta⌟. päivän käveli müömäss‿enžimäženä peänä, ildah soaten. illalla tuľi vanha ukko vastah; küzū häneldä: »müödäväg‿on se koura?» heän sanou: »müödäv‿on». »äijäŋgo otat?» küzū ukko. »otan soan rubľoa». »eigohän ole parembi sanoa ottoa?» heän dūmaiččou, sanou sillä ukolla: »hüvägo tulou ⌜se⌟ sana ottoa?» ukko sanou: »hüvä se tulou nuoren rahvahan ottoa vanhan miehen sana muissettavaksi». sīdä ukko se hänellä sanan sanou: »mäne da elä varoa!» kouran ukko ⌜da‿i⌟ sai ⌜soasta rublasta⌟.

sīdä heän tuľi koďih naižel-luo[ksi], tsoarin tüťťärel luo, i küzüu naine mieheldä: »saigo mūä koura?» »möin», sanou, »dai »ďeŋgoa en ottanu». »midäbä oťit kuin et ďeŋgoa ottanu?» »oťin sanan», sanou, »parembi». »no, hüvä se tulou lopulla sana vanhan rahvahan», naine se sanou.

toassen tüöndäü toissa peänä linnah laŋgan ossandah, i tuou laŋgoa toas naižella. i naine kudou toižen kouran i tüöndäü toasse hänen müömäh toissa piänä i käsköü küzüö kahta sadoa rubľoa. ⌜no⌟ päivän kävelöü, ostajoa ei aigaudunu ildah-soaten. illal tulou ukko, kudamane osti kouran enžimäissä peänä, vastah toas, ⌜i toas⌟ küzüu häneldä: »müödgo, nuori mies, kouran, tuttava mies?» ⌜i küzüu häneldä:⌟ »äijäŋgo otat?» »otan kaksi sadoa rubľoa.» »eigohän parembi tule ottoa vanhan rahvahan sana

[1] TVKK: mieldü. [2] TVKK: osti.

[3] Käsikirj:ssa myös: enžimäžen peän.

kahesta soasta?» i ottau sanan toižen: sūd'imatta peä ei hävie ⌜(kunne ei olla vain sūdittu)⌝. i läksi kod'ih toassen se i mies naizel luo. naine küzüu: »saigo mūvä koura, vain ei soanun?» »mūvä sai, ńi d'eŋgoa en ottanu, o't'in ⌜vain⌝ sanan.» »min o't'it sanan?» ⌜naine küzüu⌝. »o't'in», sanou: »sūdimatta peä ei hävie.» »hüvä se tulou», naine sanou, »sana vanhan rahvahan».

toassen kolmandena peänä tüöndäu miehen laŋgan ossandah linnah i kudou kolmannen kouran ⌜n[aine], ts[oari]n t'üt'[är]⌝. ⌜i⌝ tüöndäü kolmandena peänä müömäh miehen toas i käsköü küzüö kolmie sadoa rubl'oa.

päivän kävelöü linnoa müöte ˌmies˩; ei tule ńi kedä ostajoa vastah. illalla toas se‿i ukko tul'i vastah, kudama osti toižet kourad. »müödgo⁽¹⁾, nuori mies, kouran toasse?» küzū. »no, müön». »no, äijäng‿otat?» »kolme sadoa rubl'oa». »eigohän⁽¹⁾ parembi ole sanoa ottoa kolmesta soasta?» »no hüvä se i sana tulou», sanou. ukko se sanou: »nossa käzi da elä lass‿alahaks!» »no mäńe kod'ih ńügüönä. da i huomenna mäne koista pois, burlakaks palkkoate karabl'iloilla.»

sīdä häin i läksi läksi karabl'iloilla kuńiŋgahan väü se keühä. i ajettih merdä müöten karabl'iloilla, min verda aigoa lienou ajettu. i kačotah: seižotah äijä karabl'iloi ühessä sijassa. i heän karabl'i mäńi sih-že si˩j˩ah, i se sih seižattu, ⌜s[e] k[arabl'i]⌝, ei peästü ńi kunna. üheksän kolmatta kümmendä karabl'ie iel˩l˩ seižattu i heän kolmaskümmenes. ⌜i⌝ seižottih, mi aigoa lienou, sīd karabl'id ne, ńi kunne ei peästeä. sīdä l'öüdü üksi mies ⌜burlakka⌝ ofl'otńikka ˩h˩ meren pohjah käümäh, ˩sanou: ˩»andanetta miullańi ühen karabl'in omahańi ńimeh roadajien kera dai kaikkineh, elolojen keral, meren pohjah ässen i lähen». ˩sīdä˩ hänellä, neät sie, juohtu mieleh »mäne da elä varoa; sūd'imatta peä ei hävie». otettih dai bumoaga loaittih, andoa karabli üksi hänellä.⁽²⁾ sīdä händä otettih dai sivottih nuorah keskižen kautta, ⌜kudama mies lähti meren pohjah⌝. i mäńi mereh.

no siel⌜l⌝ä hänellä d'eävihize⁽³⁾ kod'i kivińe. i kižatah ⌜mies da naine⌝ karttih stolalla veillińe kuńiŋgas naizen keralla. i ruvettih hüö nagramah händä, sidä miestä, molommin: »hohohō, ńi konza

[1] Käsikirj:ssa: müödgö ja eigöhän.

[2] Käsikirj.:ssa kahden viimeksi mainitun lauseen järjestys päinvastainen.

[3] TVKK: jeävih;

emmä ⌜kūlun ńi[1] nägenü veńan[1] miestä, nügüön‿on silmissä ⌜tässä[1]. voidgo meidä sūd'ie», küzütäh, »kudama on kallehembi, vaskigo vain tina?» se mies sanou ⌜, veń[an] m[ies],[1] heilläh vastah: »aigah on vaski kallehembi, toižeh aigah ⌜on[1] tina ⌜kallehembi[1], konza midä vähemb‿on». toassen i ruvettih nagramah molemmat: »hüvin sūd'it meidä, a kuin et voinuiz sūd'ie meidä hüvin, ńin meildä pid'el'i peä leikata üheldä ⌜pois[1]. meillä hoppu[2] matkai keskenäh, kudama kallehemb‿on, vaskigo vai tina». sidä i sanottih hänellä: »midä siullaź pidäü palkaksi, hüvin kuin sūd'it?» »midä andanetta, sidä i otan.» sidä hänelläh tuodih kuldoa i hobieda: »ota tästä, min kačot, ⌜se i ota[1]». i otti heän ičekseh küllälď'i[3]. sidä prostihize heän heildä. sidä sanottih hänellä: »kuńi vain ei annettoa omoadas karabl'ie, siń ńi ken ńi kunne ei peästeä matkah.» ⌟i nouzi heän meren pohjasta.⌞

sidä ei dūmaidu andoa hänellä karabl'ie omoada vielä, loaittih hoppu[2]. i seizottih ei üksi vuozi vielä. ⌜sidä[1] dūmaidih: »ei peästeä ńi kunna, andoa hänellä karabl'i». i annettih karabl'i hänelläh omahaze ńimeh. sidä heän käsköü: »nossakkoa nügüönä poarussat!» ⌜sidä i[1] lähettih, kellä kunna oigie, matkah. ⌜i sidä[1] hänen karabl'i läksi jälgimäžeks, miehen, meren pohjah kudama käü.

⌜i[1] ajo, min verran lienou ajanu aigoa, merdä müöte. ⌜i[1] ńägöü bučči vierettelihe merellä ⌜sorokoukka[1], kaksipäine bučči, umbinane. i ot'ti veistä nosti [sen bučin] karabl'il'lla. avai bučin: sūrda zemčugoa täüzi bučči, soamoida sūrda. sidä toassen ajau, min verran aigoa lienou ajanu ⌜merdä müöten[1], i kaččou da[4] ńägüu bučči toassen, merellä vierettelihe ⌜kaksipäine, umbinane[1]. ottau dai nostau bučin sen karabl'illa i avoau bučin, kaččou, midä on seämessä. kivie samotsvetnoida on täüži bučči.

⌜sidä i lähtöü ajamah . . . . . i[1] ajetah, min verda vuozie ajettaneh ⌜merdä müöten[1], toižeh moah. pūtutah sinne toižen moan kuńiŋgahan pristańih. no siellä on kuńiŋgahalla loaittu pīru[5], i pidäü heillä vijä toižen moan rahvahalla gostinčat

---

[1] TVKK: Venän.
[2] Käsikirj. myös: spora.
[3] Käsikirj.:ssa myös: dovolno.
[4] TVKK:ssa: ga.
[5] Käsikirj.:ssa myös: boala.

sih pīruh. ⌜i⌝ ottau se mies, kudama mereu pohjah käü, kolme kivie samotsvetnoida[1] i mänöü sinne kuńiŋgahan kod'ih. ⌜i⌝ andau brihačul, tsoarin poijal, kolme kivüttä ⌜sam[otsvetnoi]da⌝ kädeh. ⌜no⌝ brihaččune laťťiella lükkäi kivüöt ⌜s[amotsvetn]oid⌝, i üńńäh se kod'i⌜kaikki⌝ virih, sen kauńis rod'ih⌜heän⌝. ⌜i⌝ iče kuńiŋgas juoksi: »mi rod'ih tämä kumma?»[2] poiga sano⌜i kuńiŋgahalla, sto⌝ »tämä toi d'eäd'ö gosťinčat.» no kuńiŋgas otti iššutti hänen kaikkieh ülemmäks stolan toakse. sīdä zaved'iťťih sūvä, jūva, mi oli vierasta[3] stolan tagoana. ⌜sīdä⌝ süödih, juodih, i ńīllä rod'ihiže, kudamat miehet seižottih sen miehen keralla merellä, paha mielesťi. ⌜hänelläh ollu ńi midä ei. o'i heän meillä burlakka karablilla. i müö andoma karablin hänelläh meren pohjah käünnästä, i nügüönä tühjä mies heän joudu ülemmäks meidä istumah, süömäh[4] stolan stoakse. i keskenäh hoppūttih hänen keralla, ⌜sen keühän miehen, kudamall‿annettih karab'i⌝. ⌜no⌝ heän sanou ⌜se mies⌝: »no, loaikkamoa müö bumoaga ⌜nü[güönä]⌝: teillä on üheksän kolmatta kümmendä karab'ie ⌜arťťelis⌝, a miullańi on üksi ⌜k[arab'i]⌝, i paŋgamoa hindoa, kudamal on enämbi eluo. kuin vain roinnou teillä vähembi eluo ⌜üheksällä kolmatta k[ümmenellä] kár[ab'i]lla⌝, se ižännät mie panen roadajoiksi, a roadajat panen prik⌜o⌝laššikoiks; a miullańi kuin roinnou vähembi, ńīn se annan peän pois leikata ⌜ičeldäńi⌝ i karab'in‿otakkoa oman⌜a karab'in⌝ pois järilleh.» sīdä hüö i loaittih bumoaga i lähettih eloloilla hindoa loadimah dai karab'iloilla i kaikilla. enžimäižeksi heän karab'iloilla kahella kümmenellä üheksällä hinda pandih, min verda hüö maksetah. sīdä hänen karab'illa ⌜jälgimäžeksi, ühellä k[arabli]lla⌝ hinda loaiťťih, ⌜min makso⌝. sīdä otti heän, ozutti heillä zemčuga-bučin; ⌜ruvettih sīdä hinda load'imah i loaittih hänellä h[indoa], min [v[erda] maksau z[emčuga]‿b[učči] se.⌝ jo rod'īhe[5] hindoa ⌜heän⌝ ńīllä karab'iloilla vassen kaikilla ńīstä zemčugoista. ⌜sīdä heän⌝ otti, toižen bučin ozutti samotsvetnoida kivie, ei ńi voidoa hindoa load'ie sillä ⌜bučilla, s[amotsvetnoilla] kivilöillä⌝. ⌜sīda⌝ hüö pöllässüťťih, śto rod'īhe hänelläh eluo enämbi

[1] Käsikirj.:ssa myös: ičepaistavie.

[2] Käsikirj.:ssa myös: tsūdo.

[3] Kk:ssa myös: gost'ie.

[4] Kk:ssa myös: istumah kokottamah.

[5] TVKK:ssa: rod'ih.

ʳühellä karabl'illaˡ heidä. ʳsi̇däˡ heän i pańi ʳkaikkiˡ ižännät roadajiks i roadajat pańi prikʳoˡaššikoiksi. i si̇dä kuńiŋgas händä žoaluičči[1] i ʳando hänelläh soablan ťerävän i lentan iˡ tüöndi händäh omahaže moah kolmella k[ümmene]llä k[arabl'i]lla. ʳrod'i̇hiže ižändä heän kolmella kümmenellä karabl'illa.ˡ

ʳiˡ tulou heän oman tsoarin luoksi i seižattau karabl'it merellä ʳkolmeküm[mendä]ˡ, iče l'ähtöü linnalla pienellä venehellä. i tulou omahaže kod'ih, kaččou, ga naine mag[o]au, ʳoma naineˡ kravat'illa, ʳkaččou, gaˡ kaksi brihoa magoau, üksi puolessa toine toižessa käzivarzilla. ottau heän soablan kädelı, ʳkeän nostauˡ i tahtou leikata peät kaikilda kolmelda ʳpoisˡ. i juohtu hänellä mieleh ukon sanottu[2] sana »nossa käzi da elä lasse alahaks». no heän ei ńi laskenun, otti, naižen nossatti pois. naine ei ńi tunne händä, ken on moine. no heäu sanoihize omaks mieheksi. si̇dä küzü naiželda: »kedbo hüö oldoa[3] reunassa magoajat, ʳüksi puolessa [toine toižessa]ˡ? eigö oldoa hüö drügut?» ʳnaine sanoi hänelläh:ˡ »ńe ollah miun poijat ʳkaksiˡ; mie jäin siusta vačan kera, kui läksit pois burlakaks, i sain pojad ne kaksi, i kazvatin heät i süötin i juotin.» no si̇dä viedih viest'i kuńiŋgahalla. kuńiŋgas tul'i sen miehen luoksi, küzüu häneldä: »mi miehie oled?» ei tundenu händäh omakseh väüksi. no heän sanoihize: »mie olen väü siun.» si̇dä heän sanoi kuńiŋgahalla kaiken üńńäh, kusta elot sai[4]. ässen hänen väüksi ot'ti.[5]

[Genetz: TVKK ss. 20—23. — Käsikirj.: kl. 1995, n:o 3; ss. 3, 4, 8, 9]

2.

i̇vana ihalańe, tuhkei mūriččа, silmävoidien tuoja.

oli vanha mies, saksa; se oli sogie. hänellä oli kolme poigoa: vanhimmalla oli ˌńimiˌ samssan, nuorimmalla pedri, keskimäzellä i̇vana ihalańe, tuhkei mūriččaʳ, tuhkissa magoau aivinˡ.

[1] Käsikirj.:ssa myös: lahjoi.
[2] Käsikirj.:ssa myös: ukon sanonda-sana.
[3] TVKK:ssa: ollah.
[4] Käsikirj.:ssa: kusta mie elot sain.
[5] Käsikirj.:ssa myös: pri̇mi.

izä sanou [1] nuorimmalla: »mäne», sanou, silmävoidien tuondah! ote, poigazeńi, hüvä orih!». ⌜sid⌝ andau ⌜hänellä⌝ oŕihen [2] hüvän i hüvät brujat, sadulan hüvän, päičet hüvät, sovad [3] hüvät dai [4] ďeŋgoa andau [4] küllälďi. lähťies sanou: »min ťerämbi voizit käüvä, sen parembi». noh, läkś, prosťih, sid‿ajo, ajo⌜, ajo, ajo⌝ lounazih soah. ⌜sidä⌝ tuli kolme dorogoa hänelläh. sih on pačas piśśettü, ⌜sid on⌝ paččahaze kirjutettu: ühteh lähtened [5], hebone häviäü, toizeh lähtened [5], iče häviät, kolmandeh lähtened [5], ńälgä ńi küllä [6]. sidä heän läksi sih dorogah, ńälgä ńi küllä kuss‿on; ajo, ajo,⌜a[jo], a[jo]⌝, ⌜sidä⌝ tuľi huonehet hüvät. ⌜hänelläh ilda tuli jo. heän dümi ielleh lähťie. sidä⌝ tuľi ńeiďińe pertist, sano: »elä ielleh lähe, ei tule hüvä, magoa miun luona, mie hüvin piän siuda». ⌜sidä⌝ otti hevozen rabiesti, pańi taľľih, ⌜da⌝ läksi perťťih ńeiďizen kera. söi perťťih mändüö. ńeiďińe küzū: »üksingo rubiat moate, vain miun kera?» heän sanou: »siun kera». ne mändih gor⌜d⌝ńiččah, käsköü brihalla: »rubie moate kravaťilla [7]» ⌜no⌝ briha kuin rubei [8] ⌜kravaťilla⌝, heän lekahutti kravaťin; kravaťťi püörähťi, heän laŋgei kuoppah.

koissa brihoa vuotettih, vuotettih; ei tule, vikostu. ⌜no sid⌝ toatto sano [9]: »mäŋgeä poijat [10] eččimäh, ⌜heän häviäü⌝!» vanhembi poiga sanou: »mie lähen». ihalańe sanou: »kuin lähtenet⌜tä⌝, kai häviäü, mie lähen». ⌜no⌝ toatto sanou: »eib‿ō hüveä hevoista». »mie otan sen hebozen, kulla vettä vētäh, valgian». ⌜sidä heän⌝ läksi, sadulan otti pahan, saduloičči hebozen sih pahah sadulah [11]. sidä sanou toatolla: [12] »anna ďeŋgoa». ando izä ďeŋgoa, ⌜sidä i⌝ sano: »elä hävie». heän vastazi: »miud‿ei polta tuľi, da ńi vezi hävitä». ⌜no heän⌝ läksi, ajo puoleh päiväh soah. tuľi ⌜toas⌝ kolme

[1] Käsikirj:ssa: toatto sano.
[2] Kk:ssa rinnakkaismuoto: ubehen.
[3] TVKK:ssa: sovat.
[4] Käsikirj:ssa: ja — ando.
[5] TVKK:ssa: lähtenet.
[6] Kk:ssa myös: »eigä ńälgä eigä küllä.»
[7] Kk:ssa: rubia kravaťťih!
[8] Kk:ssa: rubiau.
[9] TVKK:ssa: izä sanov.
[10] TVKK:ssa: pojat.
[11] Kk:ssa myös: pahalla sadulalla.
[12] TVKK:ssa: izällä. joka kk:ssa on viivattu yli.

dorogoa. ⌜sīdä heän⌝ dūmaičči: »kuh nūd veľľi mäńi?» ⌜mäńi⌝ läksi sih dorogah, kussa ńälgä ńi küllä, kuda⌜mah⌝ i veľľi mäńi, tuľi huonehen luo, ńeičüt pordahilla seizou, sanou: »tule süömäh matkamies». ⌜heän san[ou]:⌝ »miull‿on pitkä dorog, en jouva.» ei nossut, ielleh läksi. ajo ildah soah, tuľi perťťi pikkaraine[1] vastah. mäńi perťťih, püöriü se ümbäŕ värttinän kannalla. heän käski: »piätü perťťi matkalazella üödä moata[2]». mäńi ⌜da⌝ akka istū, küńńüksillä jallat, iče sopes, sano: »tuľi vieras süödäväksi». ⌜heän⌝ virkki vastah akalla⌜, san[o]: »äijägo matkamiehessä süödäveä: lih₁o₁a ńäppi, lūda kobrańe». akka sanou: »äh, tämä ₁on₁ īvana ihalańe! voit tulla üöksi, ei pie ielleh männä, piän mie üödä.» ⌜heän tiezi, vägevä on, ei voi hänen keralla vojuija.⌝ hebozen oťťi, süötti, juotti, küzū: »kunne mänet?» īvana sano[3]: »toatto on sogie, mäńin voijetta eččimäh.» akka sanou: »äij₁ä₁ on männüzie, vähä ₁on₁ ⌜sieldä⌝ tulluzie.» ⌜heän san[ou]: »auttagoa milma, millä peäzen mie matkah.»⌝ »ei siun hebozella sinne soa männä», ⌜a[kka] san[ou]⌝. »sie kuin voizid hüvän loaďie, ana miu⌜l⌝la hebońe.» ⌜a[kka] vastazi:⌝ »andoa pidäü.» mäńi pihalla, viheldi, tuľi hebońe. ⌜hebońe⌝ hüvä kačču⌜o ⌜on⌝ semmoine. sadulan pańi hebozella, kahellatoistkümmenellä potrūgalla pańi kīńi hebozeh. käski nossa selgäh, ⌜sid⌝ ando tsoassut kormańih da[4] buťilkan ando voijetta tūva. ičestäh īvanasta pańi peäľičči potrūgan dai lukkuh, kuin ei kirboaizi hebozen sellästä, nīn rabiest juoksou hebońe. sīd ando raudazet keät dai ⌜raudazet⌝ jallat, käski hänellä ajoa, ₁sano₁: »tulou linna, linnassa[5] on šeinä[6].» ei käsked linnah linnah männä kuin kaksitoista čoassuo proiďi, sīd kolmannellatoista käsköü hüpätä hebozella. kūtta süldä on šeinä[6], mistä pidäü peäličči hüpätä ⌜hebozella⌝.

tuľi se kolmastoista čoassu, hüppäütti. mäńi sen dvortsan alla, ⌜kussa oli se ńeiď'ine⌝, voijetta kumbazella[7] on. läksi sellästä, lukun rīčči, pańi raudazet keät dai jallad. sīdä nouzi kolmandeh

[1] TVKK:ssa: pikkarańe.
[2] Käsikirj.:ssa myös: moate;
[3] TVKK:ssa: sanov.
[4] Kk:ssa: ja.
[5] TVKK:ssa: linnass'.
[6] TVKK:ssa myös: seinä.
[7] TVKK:ssa: kuss‿on.

kerrokseh, mäńi: kolme ńeijist‿on kolmessa kravatissa[1]. ⌜akka se neuvoi:⌝ »kudam on koillizessa kokassa ńeidińe ⌜kravatissa⌝, hänellä pieluksissa on kakstoista butilkkoa, ⌜kaikist‿ota voijetta⌝!» heän otti kaikista voijetta, sīdä kaččou: ńeid'ińe on ńīn kauńis kravatilla, moall‿ei näget semmoista. — — —[2]

läksi pois, mäńi hebozen luo, nouzi selgäh, pańi lukkuh iččeh ⌜hebozen selgäh⌝, ajo seinän, ⌜mäńi⌝. hebone ürītti hüpätä, ei voinut hüpätä. no heän sīdä dūmaičči: tulouba hädä kädeh. hebone püörähti pois, algoi astuo, ⌜algoi astuo,⌝ vei vēn randah. sīdä hebozelda läksi sellästä da pezih vēssä. hebone neät ei voinut hüpätä reähissä, kuin pani ńeidizen[3]. suorih, nouzi selgäh, ⌜lukkuh pańi iččeh toas⌝, tuli seinän luo, hebone i hüppäi. hebozen potkovah tabaz s⌜t⌝rūna⌜t⌝, kelloloil vēttü. ⌜sīdä⌝ kellot ruvettih soittamah, rod'ih zvońinda ‚semmoine'.

ńeid'ińe havaičču, ⌜nouzi da nägi— — —⌝, sano: »vora käü, avannosta vettä joi, da avannon kahallah jätti!» ⌜sano toizilla:⌝ »mäŋgeä, ajoate, ettägo voi tavata voroa!» kūlou Īvana: ajetah jällesti. otti ⌜da⌝ kirjutti kirjan: 'miuda kuin ajettane‚h', mi rod'ih ühellä ńeid'izellä, se i kaikilla roih'. tuli ńeid'izet, da kirja dorogalla⌜: mi rod[ih ühellä ńeid'izellä], se i toizilla roih, kuin ajettane[h]⌝. heän i müössütti[4] ⌜ńeid'izet⌝ järilläh, emännällä kirja viedih. emändä sano: »mindäh että ajat?» »kirjan oli lükät dorogalla, müö emmä tijä, mi on kirjassa.» ⌜e[mändä] san[ou]: »vuota», ⌜san[ou]», »mie⌝ iče lähen dorogalla, mie üllän.» Īvana kūlou: toas ajetah. mäńi ⌜ī[vana]⌝ akan luo, mi ando hebozen, sano: »milma[5] ajetah.» akka sanou: »mäne ielleh, mie kuottelen ajajoa täh vagauttoa.»[6] Īvana se i läks ielleh. tuli ajaja se, akalla sanou: »ken tästä vora käü, ken matkazi?[7] »sanou akka: »mie ńelläkümmendä vuotta vardeičen, ńi ken ei käü, lienöü külličči ken käünüt.» peittäü, ei sano praudoa. ⌜a heän oli vardeiččie⌝. ajaja[8] sanou: »mie üllän.» läksi ielleh ajamah, ei uškot händä.

[1] Kk:ssa: kravat'i(šš)a.
[2] Kolme virkettä jätetty pois tästä, kuten TVKK:stakin.
[3] TVKK:ssa: kuin mužikka reähän load'i ńeid'izen kera.
[4] TVKK:ssa: hüö i müössüttih.
[5] Kk:ssa myös: miud.
[6] Kk:ssa: vagauttoa. = piätteä.
[7] TVKK:ssa: matkai.
[8] Kk:ssa: heän.

ajo ümbäri dai ivanalla vastah tuli, sano: »midä roavot sie?» »ka, roavon sidä, toatolla käün silmävoijetta.» »midä roavoit pahoin⌜», se sano ajaja⌝, »käüvessä?» ⌜»mintäh et nossut», san[ou], »mie sentäh roavoin, midä hüvä oli». sano:⌝ »soan mie vačan kera, ⌞kuin⌟ miun ⌜nagroit⌝, »huigait⌜, soat miud ottoa? konza tulet miud‿ottamah?» sanou briha, ⌜ivana⌝: »kumbazella himo tulou, se i tulemma; mie toatolla vien», sanou, »void'iet». erottih, ivana läksi puoleh, heän toizeh.

sidä ivana mäńi sen ńeid'izen luo, ku kirgui: tule süömäh. mäńi, ga ńeid'ińe sillan päis sanou: »tule süömäh⌜», san[ou], »⌝mie rabiessan siun hebozen». »hevost elä kosse, hebone on külläńe, iče süön». ⌜sidä⌝ mäńi perttih, sidä hänen süötti. kuin süötti, sanou: »rubiadgo moate?» ⌜i[vana] san[ou:] »rubian.» läkkä gor⌜d'ńiččah!» sinna kuin mäńi, sanou: »rubie moate nüt!» ivana ⌜san[ou]: »rubie ielläh!»⌝ nägi kravat'in: moańihuoll‿on; ei männüt ⌜i[vana], otti sül'ih ⌞ńeid'izen⌟ da pańi veässä kravat'ih. no kravat'ti se i püörähti, heän mäńi haudah. ivana ei ruohi sinne männä, läksi ovie eččimäh, mistä sinne männä. ečči vikon ovie, ei löüdät; lopuskal' löüd'i: vardeiččie ol'i ovella. ⌜ei lasken. san[ou]: »mie olen v[ardeičči].» no ivana, kuin ei lasket, peän leikkai. mäńi toizen oven luo: siellä toas karavula. sidä pürgi: ei lasket. toas peän leikkai häneldä. mäni kolmannen luo. kolmannella⌝ sanou »lasse miuda!» kolmas laski[1] haudah sinne. siel[l]ä kaksitoistakümmendä miestä, vel'l'i üksi, ńeičüt siel[l]ä revitettü. ivana vel'l'ellä sanou: »näiŋg ečit silmävoijetta toatolla?» vel'l'i sanou: »elä miuda jätä tänne, ota pois.» »läkkeä pert'tih kai», sanou.

pert'tih mändih. »mäŋgeä pois», sanou, »ken kusta oled», a vel'l'ellä sanou: »lähe miun kera!» ⌜hüö san[otah]: meillä on hebožet.» »no läkkeä, mie annan hebozed teillä.» mäńi potkai ovie, se oli lukussa. ando hebozet kaikil.⌝ sidä läksi vel'l'en kera matkah. »no», vel'l'i sanou, »saidgo silmävoijetta toatolla?» ⌜heän⌝ sanou: »sain.» ⌜no sidä⌝ vel'l'i sanou: »siul⌜l⌝‿on paha hebone, ana mie vien.» »no», sanou, »mie annan, kuin sellästä remeńin, perziestä lapan andanet.» ⌜vel'l'i san[ou]:⌝ »miebä kuolen.» ⌜san[ou]:⌝ »mie otan vähäzeld, et kuole.» no sid otti sellästä remeńin, perziestä lapan[2] da ⌞void'iet⌟ ando.

---

[1] TVKK:ssa: vardeiččie i laski.

[2] Kk:ssa: sellästä lapan, perziestä remeńin.

velʹlʹi voidʹiet otti da läksi, hänen jätti; ⌜v[elli] mäni,⌝[1] tulʹi kodʹih, voidʹi, toatolla silmät rodʹih. küzü toatto: »näidgö i toista velʹlʹie[1]?» »näin», sanou, »dorogalla tulou, hebone on paha». tulʹi kodʹih ⌜velli se⌝ ī̆vana, hebozen heitti, nouzi päčillä, sanou: lepäüvün nüt, sūren dorogan käün.»

vuotti heän kaheksantoistakümmendä vuotta. ⌜vuottau, vuottau⌝, kačču: erähänä huomenessa tulʹi kolme karabʹlie. karabliloilda šilda loaittu heän pristańih. sīd on kirjutettu pristańih: »tulgah, ken käü silmävoijetta.» ⌜sīdä⌝ sillalla on levitettü kolme halʹlakkoa, kaksi mustoa, kolmas valgie, keskimäńe. ⌜sīdä⌝ toatto sanou poijalla, kudama poiga toi voijetta: »mäne sie paginalla! »heän otti, läksi poiga, mustoa halʹlakkoa müöte astū.

(a se sai ńeidʹińe, kudamalda ī̆vana käü voijetta, kaksi poigoa sīdä kohtuosta.[2] ⌜heän⌝ sanou, moamo, poijilla: »tüö kačču oda, konza tulou toatto!)

poijat kačotah⌜, tulou toatto⌝, hüö moamollah sanotah: »tulou toatto mustoa halʹlakkoa müöte, vastoammago müö händä ⌜toattuo? »moamo sanou: »ei se ō teän toatto, se on teän dʹeädʹö. mäŋgeä, andagoa ńiskah kumbanegi!» heän, kuin annettih ńiskah, polvizillah mäńi kai. sīdä mäńi kodih toattoh luo. toatto küzū: »mintäh ei lassettu?» »kuin ei lassettu; mintäh, en tījä.»

se läksi ⌞ī̆vana ihalańe⌟, mi käü silmävoidien peällä, pihalla, vīnan juondah rubei, otti kaksi toizie miehie vielä, san[ou]: »läkkeä», san[ou] tovaŕissoilla, sanou: »läkkeä nüt karablilla!» hüö lähettih valgieda[3] halʹlakkoa müöte astumah. ⌜sīdä⌝ poijat sanotah moamolla: »humalamiestä tulou.» moamo sanou: »ei se ō humalamiehet, se on teän toatto, se pidäü ottoa vastah. otettih vastah se toatto, gosťitettih. naińe sanou: »mie», sanou, »tulen küven meren tagoanda ottamah, sie vielä šūtkit. rubiadgo lähteməh?» »kuin toatto tüöndänöü[4], mie i lähen.» sīdä ⌞se naine⌟ tüöndäü poijat: »mängeä, tuogoa toattuo tänne!» no toatto sieldä tulʹi. toatolda küzü ⌞naine⌟: »kudain poiga toi siul⌜lʹla silmävoida?» ⌜naine küz[ü]⌝. sanou: »toi nuorembi poiga.» »mäne kuču tänne!» mäńi ukko, toizen poijan toi. ⌜m[oamo] se⌝ küzū, naine: »siego toit

[1] Kk:ssa: velʹlʹeä.

[2] Tämä lause kk:ssa epäselvä, tässä julkaistu on TVKK:n mukainen.

[3] TVKK:ssa: valgioa; sama muoto vaihtoehtoisena myös kk:ssa.

[4] Kk:ssa: tüöndäü.

silmävoida toatollaz?» sanou: »mie». »no mistä otit?» küzū. sanou: »mie iče käün.» veľľi sano: »kuin käüt iče, kenb‿ando sellästä remeńin, perziestä lapan?» ⌜sīdä san[ou]:⌝[1] »ozuta selgä! heän ozutti. ⌜sīdä⌝ veľľi otti kormanosta remeńin, näütti: se on sīdä lähted. ⌜sīd⌝ toatto hänen[1] peällä seändü, pańi kīńi ⌜poijan⌝: »sie», sanou, »valehteľit». sīd küzū naine toas: »annadgo miul⌜l⌝a poijan sen, ku toi silmävoijetta?» sanou: »annan, dai iče lähen». ⌜sīdä otti elot omah, ďeŋgad t[oatto]. sīdä velli sanou, kudama toaton kera lähtöü, san[ou][2]: »kīń⌜ńi⌝i olijoa veľľie lasse väľľällä[3], ana heän eläü vanhalla sialla». dai toatto laski väľľällä; ⌜dai⌝ jäi heän sih elämäh. hüö lähettih kai pois karabľiloill$_{ta}$ toatot dai moamot dai kai sih moah, kusta käü silmävoijètta. siel⌜l⌝ä hüö eletäh vielä.

[A. Genetz: TVKK ss. 24—28. — Käsikirj.: kl. 1995, n:o 9, ss. 11—14].

3.

īvan ponomarin poiga.

oli kīovassa ponomari. oli hänellä poiga. heän oli ülen vägövä, ülen oli čoma. turkkilane hänen peällä rubei puhjaudumäh. tüöndi 30 [kolme kümmendä] bohaťterīe. heän otti seibähän kädēh, läksi vastoamāh. kaikki tappo bohaťterīt. tuli kodīh. üksi jäi tappamatta, ühen jätti elōh, sillä loaďi kirjazēn, tüöndi turkin korolilla kirjazen. elgäh tulgāh, turkin koroli, miuda ottamah enämbi. heän tüöndi kūži küm[mendä] boh[aťterie]. heän läksi vastoamāh. toatolla sanou: »mie lähen vastoamāh». jätti hebozen izällä. »konza tällä hebozella veri heittäüdünöü polveh soah, sīdä mie olen kuollut.» heän i läksi vastoamah ńidä. tappo kaikki boh[atteŕit]. sīdä läksi ajamah, kunne silmät kačotāh. ajo ülen loitos. löüdi rahvasta tapettuo ülen äijäl. rubei huhuomāh: »kenen rahvas tädä on tapettu, oŋgo kedä elossa?» üksi vastai: »mie olen elossa. mäne», san[ou], »tuoh tukkūh, sīdä on tukussa bohatterīe äijä tapettu. on sīdä soabloa sūrda. kačo vain, kudain siula god'iu.» heän otti ühen, läksi ajamāh. ajau ülen loitos, mäńi pīterīh ďeneroalāh, čoarin lähimmäzēh: »midä kūlū tässä čoarin lässä?» kūlū sidä: »turkkilane koziččou čoarin tütärdä. veän vuoh kuottelou ottoa.» rodih pihalla voina. heän rubei pürgiemäh[1] ďene-

[1] TVKK:ssa: poijan. [2] TVKK:ssa: īvana sanou.
[3] Kk:ssa: kīńńi olijoa poigoa, lasse händä väl'l'ällä.

roalah. händä ei ota: »sie varajad ristikanzau verda.» händä ei ottanud. heän läksi tiedämättä, nouzi hüvällä hebozella selgäh. suoriudu raudazih voatteih. mäni keskivoinalla, rubei tappamäh lujäh. soabla keässä viuhkau kuin sirkkalü püörittäü hebožien jalgojen alla, se kuin heińie ńittäü. ruvettih taboamah händä. heän läksi pagoh kuin lindu lendōh. oma vägi ei tiettü, kuga oli. heän mäni kodih, hebozet peitti ja sovad. läksi izändeä vastoamäh, vastaži izännäu. izändä rubei sanomäh: »meilä oli bohatteri semmoine, kaikki tappo, emmä tijä ken oli.» vesselus mäńi semmoine čoarilla: eččie semmoista bohatterie. ei löüvettü. toissa peänä tuli vielä sürembi voina. toas se rubei pürgiüdümäh izännällä: »ota miuda kaččomäh.» »en mie ota, sie varajat [ristikanzau verda.» händä ei ottanud]. heän läksi tiedämättä, mäni keskivoinalla. soabla keässä viuhkau [kuin sirkkalü püörittäü] hebozen [jalgojen alla]. tuli kodih, ei peittänüh sobie ńi hebožie. ńissä sovissa mäńi izändeä vastoamäh. vastaži izännän nissä sovissa. čoarilla rodih vesselüs, löüdeä semmoista bohatterie. »šillä mie annan tüttären miehellä.» čoarin lähimmäne d'eneroala san[o]: »se on miulla bohatteri.» ando tüttären miehellä, elettih vähäne aigoa. i lähtöü meččäh gulaimah i v a n ponomarin p[oiga]. tulou turkkilane pakiččijana, san[ou] ivanan mučoimella: »ozutakkoa miula soabloa. no kaheksan henngen kannettih. ozutettih, se i varrasti t[urkkilane]. se tuli mečästä, i[van] p[onomarin] p[oiga]. rodih voina pihalla. san[ou] omalla mučoimella: »missä on miun soabla?» heän san[ou]: »varrasti t[urkkilane].» heän otti pikkarazen paltsan, mäńi keskivoinalla, sai tappamassa. iče ei voi ńi kedä tappoa. hebozen jalgojen alla kuin heińie ńittäü. se kudain soablan varrasti, se tuli tagoanda päin dai tappo. — ponomar kaččou, sielä hebone polves soah veressä. sidä izä tijusti: poiga kuolluh on. [A. Genetz: Kl. 1995, n:o 8, ss. 6—7].

4.

m a t t i, k o d a v ä ü.

siel on ennen keuhä talo. sidä talos eo miehie ni kedä. otetah hüö kodaväü. ńimi m a t t i on sillä koda-väüllä. bohatta

[1] Käsikirj.:ssa myös: purgiüdümäh.

talo on rinnalla sīdä. heill‿on sigoa. kuin lassetah pihalla, ńe maťťi tappau sijat. sīdä vieu viesťin taloh: »ne on propad'ittu sijat tiän‿.» no talossa sanotah: »kuin süönet, ńīn rabiessa pois.» no minťäh ei śūvä, kuin iče tappo. ne vieü kai maťťi pois akalla keitokseksi. a[kka] san[ou]: »mistä vielä leibeä soah[a]?» sīdä m[aťťi] otti värčit, pańi värččilöih peskuo, läks melliččäh jauhottamah, ja melliččäh tulduo lükkäi melliččäh poigeš rēstä peskut, ja sīdä kūhharilla küzüu: »voitko jauhottoa miun [d]jüvät? heän vastazi: »ei voi jauhottoa, eńńistä äijä on jauhotettava nüt.» sīdä otti matti toizet ruis-hoavot regeh, ja läks toizeh melliččäh, pesku-hoavot jätti ńe. rugehed ńe jauhotti ja vei akalla. no sīdä a[kka] san[ou:] »mistä soad m[aťťi] d'eŋgoa? kuin »kai[k]kia» soat, nīn pidäü d'eŋgoa soah[a] vieľä.» sīdä toizen talon, bohatan talon, lähetäh miehet kai proazńikkah, kolme poigoa, ńelläz izä. kodih d'eäü ńeveskä da moatuška. sill‿aigoa kuolou m[oatuška], proazńikassa olendaigana. sīdä ńeveskä viöü viestsin maťilla: »m[oatuška] kuoli, kunne müö hänen panemma?» »no», m[aťťi] sano, »paŋgoa peldo-aittāh täks üöksi, kuńi poijat kod'ih tullah». sīdä pandih kod'i-aittah hüö koľie se. sīdä üöllä mänöü m[aťťi] sen talon aittah, ottau rugehet, jüvät, dai jauhot dai d'eŋgat, kai kandau kod'ih. kuoľien panou seižomah pūrn*oa* vassen, assettau d'eŋgoa kädeh, kuin lugie rouno. sīdä mänöü huomenuksel ń[eveskä] sih peld‿aittah d'auhuo ottamah. kaččou, ga m[oatuška] seižou, d'eŋgoa jälgimäizen kopeikan lugou, mūt jo on mändü. sīdä viöü maťilla viesčin: »m[oatuška] toibu ńüt, dai rugehed dai deŋgad vei dai kai.» sīdä mänöü m[aťťi] sinne dai iski korvalla kuoľioa, kuoľia laŋgei. sīdä otetah da vīäh lehmileävāh, pannah sinne üöksi, kuńi poijat kod'ih tullah. sīdä mänöü m[aťťi] üöllä leäväh, isköu kai lehmät, ühen vain jättäü eläväksi, dai nostau kuoľian seižoalla seińeä vassen. sīd azettau kuoľian ühen keän sarveh, toiseh kädeh kirvehen andau, issendäh varoi(n). sīdä mänöü ńev[eskä] huomenna lehmie kaččomah. kaččou: ga m[oatuška] (d)jälgimäistä lehmeä isköü, toized kai on isked jo nüt. sīd viöü ń[eveskä] maťill[a] viesčin: »moatuška kai lehmät tappo.» no sīdä viöü m[aťťi] kuńuznah ubeheh luo, nüt ei kedä enämbeä košše. no sīdä pojad kodih tuldīh dai ühessä tuľi. p[oijat] sanou: »tädä roaduo ńi ken ei roattu kui m[aťťi], ei kuoľie ro[a]dat sidä, ei ottad eigä tappad —. (d'äi kessen)

[A. Genetz: Kl. 1995, n:o 11, ss. 15—16].

5.

tuline lindu.

oli mužikalla kolme velleksie. oli heilä hūhta, kagroa. ja ruvettih süömäh hebozed. tüöndi ühen vellen vardeimah. no se üön istu ja huomeneksella uinoži moate. sīdä tüöndi 2 [toi]zen velleksen. üön istu, toze uinoži. sīdä tüöndi 3 [kolman]nen. 3 [kolmas mäńi dai moate vieri. päivä sai nouzemah dai heän nouži. sīdä h[eän] löüdi hebožie. kahella hebozella oli kuldazet karvat, kabiet pienillä kivüžillä lüödü. 3 [kolm]as oli pikkarane hebone. sīdä heän nouži ńīllä ajamah. tuli kodīh. hebozet pańi końuznāh. vanhemmat vellet varrassettīh, lähettih ajamāh. heän läksi pienellä hebozella taboamah. sīdä i tabaži. sīdä kaččo: mečässä tuli. hebone sai pagizomah: »elä mäne sinne.» heän sano: »mänen.» sieldä löüdi sullan tulizen linnun. h[eän] sen otti. heb[one] kieldää: »elä ota.» heän läksi ajamāh. ajau ülen äijän. mändīh linnāh. ruvettih hebožie müömāh. i müödih ühellä herralla. se rubei nuorin velli ajelomah hebožie. końuznassa heän rubei käümäh. tuletta käüt. końuznah mändüö sen sullan i ottau. ruvettih vardeimah toizet, kässettih eččie sidä linduo. heän läksi, pienen hebozen izändä, eččimäh sidä linduo. hebone ńeuvou: »mäne parahodalla. linduo ota, a klietkua elä ota. »heän tabaži klietkan, kellot i heleuttīh. händä tavattih. heb[one] san[ou]: püzü miussa, mie lähen matkāh.» heb[one] hüppäi merēh. sieldä nouži. nostīh, läksi ajamāh. ajo kodīh. sīdä soadih elämäh koissa. sīdä heän rubei naimāh. sīdä nai. sīdä ühen üön eli. sīdä läksi merellä.

[A. Genetz: Kl. 1995, n:o 7; s. 6].

6.

kupčan lessen poiga.

oli ennen kupča, se kuoli, hänellä ei djeänüt kuin kolme poigoa. kaksi torguidih laukois, kolmas opastu soittamah. häin iče soittuloja load'i d'jouhesta, kandelehie dai muida soittoloi pidi. sīdä häin ühen kerran aigaudu kuńiŋgahan koin ikkunan alla mänemäh, kūlou sielä soitannan i dūmaiččou: iččiedä müöten mie malttazin soittoa paremmin kuin tuo soittau. pistü hänelläh mieleh männä südämeh koin. i mäńi i lassettih händä. sielä aigaudu kuńiŋ[gahan] tütär üksinäh. opastaja aigaudu pois mänemäh. häin küzüu: »midä tulid sie poiga?» p[oiga] sano:

»mie tulin soittamah, kuin kūlin soiton.» ńeid'ine sano: »kuottele vai soittoa.» p[oiga] kuottelou soittoa. kuńiŋgahan tüttärellä mäńi ülen mieldä müö, hüvin p[oiga] soittau. dai mäni toattoh luo i toatalla sanou: »p[oiga] soittau ülen hüvin, opastajoa paremmin.» toatto i san[ou]: »olis kuin händä kučču̯o?» no ruvettih händä eččimäh i löüvettih, (to'kko) vain on lessen poiga. no ruvettih händä küzümäh kuńingahan luo. moamoh i san[ou]: »mäne poigani kuin kuń[iŋgas] kučču̯. eihäin sīdä soa mänemätt‿olla.» i viedih händä kuń[iŋgahan] luo. k[uńiŋgas] küzu̯: »ken sie olet, i kusta?» häin vastoau: »mie olen tästä linnasta kupčan lessen poiga». hänellä kuń[iŋgas] küzu̯: »oŋgo siula muida i perehtä?» no häin i sanou, što üksi moamo, muida ei ole i kučuttih moamuoda. no kuń[iŋgas] rubei moamolda[1] toimittamah: »oŋgo i muida per[ehtä]?». häin i vastai: »miula oli kolme poigoa: kaksi torguidih laukois. ńe kaksi otettih laukad müödih i tavarad dai kai, i kod'i müödih, i mändih toizih maih. käestäh annettih bumoaga omallah keällä toizella kupčalla i mändih [toizih maih.]. toine kupča ajo koista eäreh.» häin san[ou]: »mie olen padvarioilla».[2] sīd kun[iŋgas] küz[u̯] lesseldä: »edgo müö poigoa libo enimmäldä pojaksi[3] anna?» leski hänellä sanou: »teilä on valda oma, soatta ottoa i ilmai andamatta.» kun[iŋgas] hänellä sanou: »em mie taho vägeheze ottoa.» andau bumoagan keästä i san[ou]; »mäne sen kupčan luo, kuin kupča lähtis koista i laukoista pois: i elä omassa koissa, endizen mahin jälgeh!» i vielä ando d'eŋgoa, vīskümmendä tuhatta lessellä. leski kuin mäńi sen kupčan luo, silloin kupča pöllästü i sano: »sūri pilla miula tuli», i lessellä sano: »elä jumalan kera!» no leski rubei elämäh eńńistä müöten. prikaššikat pani laukkoih, iče käüt kačču̯omah. no nīllä vanhemmilla pojilla juohtu mieleh oma moa i dūmaija[h] ičču̯iedäh müöten: 'vuotta seičču̯emen kuin müö teälä elimmä toizis maissa i müö pūttuma herroksi, nīn meidä ei tunnettoa omalla moalla'. no dūma pandih ühteh i lähettih omah moah i tuldih omah linnah i männäh trahtierih. i ollah hüö päivä, kuin muineŋgi herrat toizīen maijen. izännäldä küzütäh: »oliskuin meilä seizuo fa'ieroa?» i[zändä] s[anou]: »on leski tässä i hänellä on kod'i hüvä i väl'eä

[1] Käsikirj.:ssa myös: muamuoda. [2] = loisessa (l. loisena).
[3] Kk:ssa myös: poijaksi.

on seizuo hänen luona. oizitto männe̮llä[1] vi̮kolla tullut, ni̮n olis meill‿ollut väl'eä[2].» no hüö i sanotah: »läkkä izän[dä], meidä viehätät sih fatierah.» no i[zändä] läksi i viehätti sen lessen luoksi. no hüö i tunnettih moamuoda, a moamo heidä ei tunne. min küzü leski fatierast, hüö se annettih i ruvetah elämäh i lessellä sanotah: »müö elämmä kūn aigoa.» l[eski] sanou: »eläkkeä vain.» i d'juohtu mieleh, kuin meilä soaha tietä: moamo eläü endizelläh. toine velli san[ou]: »müö loaimma pikkarazen boalan, si̮dä händä gosti̮tamma.» no hüö i sanotah emännällä: »kuin sie load'izid meilä pienen boalan, min ottanet, müö maksamma.» emändä sanou: »soau load'ie.» l[eski] boalan loadiu i hüö kahen ollah boalassa. vai emändeä sih kučču̮tah. e[mändä] i sanou: »kuin mie voin tulla vierahan moan herroin luo boalah?» hüö i sanotah: »ei se ńi midä, tule vain ielleh.» — —. (Jatko puuttuu.)

[A. Genetz: Kl. 1995 n:o 4, ss. 10 ja 7].

7.

üksi soau, toińe süöü.

köühä mies mäńi meččäh. si̮dä tappo heän mečässä ühen pūn. si̮d sen heän vei keizarilla. nu otti k[eizari] sen vastah i pū pandih kiehumah, tuodih sih i rūvalla ruvettih, se kuin sai küpseks. k[eizari] käski hänen rūvalla, tappajan. si̮dä hüö kuin süödih — heillä oli neät kaks poigoa i kaks tüttöä[3] — si̮d käski k[eizari jagamah pūdä. heän otti peän leikkai, kuin kässettih jagoa, i andoi k[eizaril]la edeh sūvä. si̮dä leikkazi küŋgän, sen ando vanhemmalla poijalla edeh, süömizekse. si̮dä leikkazi toizen, sen a[ndo] toizella p[oija]lla. si̮dä leikkazi jallan, sen ando tüttärellä. toizen jallan leikkai, sen ando toizella tüttärellä. si̮dä mūn pūn otti ičelläh. se mäńi k[eizari]lla ni̮n hüväksi se jago, jotta ozazi jagoa k[eizari]n mieldä müöten. si̮dä k[eizari] ando hänellä rahoa,

[1] Pitänee olla: männüöllä.
[2] Pitänee olla: väl'eä.
[3] Pitänee olla: tüttüö.

kobralla nosti midä pūttu, eigä lugettu [1] eigä mid[ä?]. mies mäńi omah kod'ih. sīdä kodihis kuin tuli, mäńi sano: »ando k[eizari] rahoa, pūn tappamoa äijän [2] kobralla.» toine vel'li arvelou: »vuota minä huomenna mänen tappamah.» sīdä mäńi meččäh, tappo kūzi pūdä. vei keizarih ne pūd. k[eizari]lla sano: »toin minä pūt, tässä oliz pūdä kūz teällä.» nu, ne pūt pandih kiehumah. sīdä ne kuin kiehui pūt, sīdä ruvettih süömäh. toas sen keizari käski süömäh tappaja-miehen. sīdä kuin süödih hüö, hänellä käski jagoa pūd. h[eän] sano: »mie en voi jagoa.» sīdä k[eizari] seändü [3] hänen peällä, tappajalla, jotta san[o] keittäjillä, süöttäjillä, jotta: »viegiä pois pellolla ja paŋgoa ńiskah, min voitta vain. tuogoa toińe mies, kudama oli illalla, kumbańi illalla ozaz jagoa, se mies t[uogua].» se mies kuin tuodih, san[ou] k[uńiŋgas], san[ou]: »rubie rūvalla meän kanssa tässä, ei ozannut se mies jagoa, sie ozait illalla hüvin j[agoa], joa nüt nämä pūt sie.» nu se mies otti, kaksi pūdä nosti keizarilla edeh, san[ou]: »nüt teidä tulou kolme.» (sīdä) ühen pūn nosti poijilla edeh: »nüt», san[ou], »kolme teidä tulou.» sīdä n[osti] ühen pūn kahella tüttärellä edeh toas san[ou]: »kolme teidä tulou.» sīdä otti kaksi pūdä ičelläh »kolme», san[ou], »nüt meidägi tulou.» nu keizarilla tämä jago vielä käü kumnieinmaks. händä kītti ülen ja toas ando hänellä rahoa. kobran meäräh nosti, mi pūttu vain. —üksi soau, toine süöü.

[A. Genetz: Kl. 1995, n:o 6, s. 5].

8.

palonruą̈daja da kondi̯ę.

ol'i eńńen palonruą̈dajamieš. šill‿ol'i kakši heboi̯štA. še laški ne šüǫ̈mäh. da i̯t'še rubezi šīdä ai̯dovi̯erestä tuǫhtA kiškomah viržuloi̯kš varoń. šīdä ne hebozet kun šöi̯ va,t'šan täüᵛven, parembi hebońi ďäi̯ šei̯zomah, pahembi rubezi muą̈te. ukko kat'tšouᵢ: kondi̯ę touᵢ korvestA päi̯n. ukko dūmi: pidäüᵢ kat'tšuǫ ńüt tuą kumma, kui̯n še šüǫ̈ pahemman heboźen, ńīn šüǫ̈gäh, hüveą̈ ei̯ šuą tabottuą. kondi̯ę kun še hīvi ńīŋkuŋ kazi hīrel‿luǫ, da lähellä kum pi̯ä̈źi,

[1] Käsikirj.:ssa myös: lugenut, luvettu.

[2] Kk:ssa myös: pal'lon.

[3] = sūttu.

ńīn röŋgähťi kovašťi. šīdä hüvä heboń mäńi bokallah da paha noʊzi šeɻzallah da läksi pagoh. ukko kaťťšõ: nüt še konďiɳ šöɻ šen hüvän hebozen. ukko laškeʊdu ramiɳ koɻvustᴀ muɑh da oťťi kädeh koɻvudubinan da mäńi da löɻ konďiɳda šillä dubinalla. konďiɳ oigeɻn 5 *öhkähti da läkši pagoh.*

vaɻn heboɻštᴀ še konďiɳ vähäzer‿ruɑńiťťši.

[Kl. 6793: 5].

9.

t o z i s t a r i n a.

eńńen oľi ukko meɻťšätükšeššä. ukko mäńi üõkši meťťšäperťillä da pańi päɻťšin lämbiɳmäh. šalmen toɻzella puʊlell‿oľi miɳš, kudaɻn kirgū: »tuʊ veneh!»

10 *ukko šano: »ken šiɳ olet rištkaɳža šiɳlä?»*

se vaɻn kirgū: »tuʊ veneh! tuʊ veneh!»

ukko veɻ venehen šalmen üli. šīdä kun mäńi šen miɳhel‿luʊ, še miɳš tuľi veneheh da käški šen ukom‿peräh. rubezi iɻťše šoʊdamah, küzü: »vägilöɻ möɻgö vaɻ brujiɳ möɻ pidäü šoʊduɑ?»

15 *ukko vastaɻ: »brujiɳ möɻ šoʊᵛva!»*

šīdä kun kakši kerduɑ vedäźi, oľi üli šalmen meťťšäpertin viɳrešša.

šīdä ukko pūďi šidä perťťih ťšuɑjulla. še šano: ei hiän ďoʊᵛva, hänell‿on kīreh pruɑzńikkah. ukko küzü: »mih pruɑzńikkah šiʊla

20 *šemmoɻńi kīreh on?» še vastaɻ: »prokkoľah» da sano: »šiɳlä miɳš pistäü toɻšta veɻťšellä, ńīh‿hiäm‿mänöü avittamah».*

ehätimmiɳhellä, šillä ukolla šano: »ďiänšuɑreštᴀ palkan šuɑd». da ukko kun mäńi ših šuɑreh, ńīn šīdä oľi rebo. še eɻ piäššün ńi minne, še ukko šaɻ šen revon.

[Kl. 6793: 6].

10.

m e ť ť š ä h i ń i d a m i ɳ š.

25 *oľi eńńen meťťšähińi da miɳš. hüõ ruɑttih ühtehiń[i] palo. meťťšähiń[i] pańi aɻ[i]jan, izot hoŋgat‿murdi ďūrineh aɻ[i]jakši. hüõ šeŋ kündi da külvi. kun šīdä toɻšša vuʊdena valmištu, šīdä hüõ leɻk-*

kazi da pańi kegoloi̯h. meťťšähiń[i] šano miehellä: »kui̯m müö̯ ďua̯mma?» mi̯eš šano: »kui̯n vai̯n». meťťšähiń[i] dūmai̯ťťši da šano mi̯ehellä: »emmägö müö̯ ďua̯ šillä kei̯noń, kumbań[i] šanomma vīzahemman ńimen?»

mi̯eš šano: »šama олgah?»

meťťšähiń[i] šano enzimäzeksi vīzahan šanan: »hoŋga, mändü, pedäjä.»

ńüd‿mi̯eš šano: »mi̯eš kei̯tti akallah rua̯gaŋ kua̯šan, akka šīdä söi vai̯ťšan täüᵛven, da še kua̯šša akkua̯ turboťťi.»

šīdä mi̯eš akam‿pańi mülkküzillä da šano meťťšähizellä: »kui̯n šię tua̯n rei̯ʲjäŋ korjua̯t kīńi, ńīn šīdä šię šua̯t ńe rui̯skevod, vai̯n še pidäü̯ korjata lujakši.»

meťťšähińi rubei̯ korjuamah. — — —

meťťšähiń[i] pölläštü da šano: »ei̯hän näi̯dä kergię ühtä kohtua̯ korjata, kun toi̯ń[i] ratkieu̯.»

mieš ša̯i̯ rui̯skevot.

[Kl. 6793: 8]

11.

t o z i s t a r i n a m i ę h e š t ä d a k o n ď i ę š t a.

oľi ükši meťťšämi̯eš a̯nzua̯ panemassa. šięlä šattu hänelle pūssa kolme konďiępoi̯gua̯. hiä̯n šīdä mäńi ńīdä kīńi ottamah. vai̯n hiä̯n лuą̯ďi vei̯ťšeštä pišťimen. ukko kuŋ kībezi pūh da ühem‿poi̯ʲjam‿puoťťi, šīdä tuľi šīh še emäkonďię. ukko puoťťi toi̯zen. konďię šen ďo kīńi oťťi da kūndeľi, oŋgo še elošša. kun še kuo̯llun oľi, še viskai̯ mua̯h. šamah tabah pišťi šen kolmannen da konďie kūndeľi da viskai̯ kuo̯lluo̯n poi̯ś. šīdä še rubezi šidä ukkuo̯ vardei̯ťťšemah. ukko kul laškeu̯du, ńīŋ‿konďię kīńi mäńi. vai̯n ukko kuv‿vei̯stä ozutti, ei̯ uskaлdan.

konďię mäńi vähäm‿matkua̯ pagoh. ukko pańi konďię̯m‿poi̯ʲjat kesseľih.

šīdä tua̯ššen tuľi konďię ukon piällä, da ukko mäńi ďäriẹn hoŋgan ťüvillä. konďię ajeľi puo̯lem‿päi̯veä ďälleštä, vai̯n ei̯ šua̯nun ukkuo̯ kīńi.

ukko dūmittelou̯, dūmittelou̯. hänell‿oľi kirveš. ukko punaлdu pūh da löi̯ kondię̯da šeлgäh. konďię ei̯ eneä̯ kiä̯ndün ukkuo̯ päi̯n.

ukko läkši poi̯gie̯n‿keralla pihah, mäńi susie̯dal‿luo̯ da šano: »lähe, velʹli, ajamma kondʹie̯da dʹälleštä!» händ‿ajeľi puo̯lem‿päi̯ve̯ä.

susie̯dan‿keralla lähetʹtih, mändʹih šamalla kohalla da šīdä lähetʹtih ajamah kondʹie̯da dʹälleštä. vähäm‿matkua̯ kum‿mändʹih, tuľi tihie̯ ńäre̯ikkö. ših oľi kirveš šelläštä kirbonnun.

šīdä vie̯l‿ajetʹtih verilöi̯ möi̯ dʹälleštä. šīdä tuľi lambi da še kondʹie̯ oľi männün lambih.

ših ńe dʹället kadozi ei̯gä kondʹie̯da ene̯ä ńägün.

[Kl. 6793: 10].

12.

tʹšuo̯ri da tʹšuo̯rin abulańi.

oľi eńńen ukko da akka. ńīll‿oľi kaksi pie̯ndä poi̯gua. ukko vie̯dʹih voi̯nalla, akka dʹäi̯ kodʹih. akka oľi bľiä̯dinä. doụhtuŕi pidʹi händä mieleššä.

mie̯š oľi voi̯nalla da tüö̯ndʹi akalla kirjazen. šen kirjazen šiä̯meššä oľi kakši pie̯ndä linduo̯. šillä kirjazella oľi kirjutettu: »ken šen linduzen lihua̯ šüö̯ü̯, žīdä üheštä tuloụ tʹšuo̯ri, toi̯zeštA tʹšuo̯rin abulańi.

doụhtuŕi oľi šuo̯nun šen kirjazen lugie̯ da oľi ńähnün ńe linduzet. doụhtuŕi oľi šanonun šillä akalla: »nämä linnut pidäü̯ tappua̯!» akka oľi šanonun: »hüvin on žiä̯ľi ńäi̯dä tappua̯, kun ńiä̯ on mie̯hem potaŕkat.»

šīdä ando še akka ńe linduzet tappua̯ šillä doụhtuŕilla. akalla oľi kuhaŕkka da kaksi poi̯gua̯. kun linnullihat ke̯itettih, poi̯jad‿varrašťi kaksi pie̯ndä muruo̯.

doụhtuŕi oľi šanonun akalla: »ńe piäššäh tʹšuo̯rikši nüt. šiụn pidäü̯ ńiä̯ tappua̯!» akka oľi ruben mögüö̯mäh, itkemäh, da šanonun kuhaŕkalla: »mäne ńämä lapšet tapa!»

kuhaŕkka oľi lähtenün ńīʹjen lapši̯e̯n kera metʹtšäh. kuharkka dūmaitʹtši me̯tʹšäššä, dʹotta häll‿on žiä̯ľi näi̯dä tappua. hiän laški lapšet pimie̯h korbeh. iṭʹše tuľi peŕttih, šano doụhtuŕilla: »ńe on tapettu.»

lapšed‿oľi käveлdü da oлdu ie̯ššükšiššä. sīdä šatuttih linnah da piäštih tʹšuo̯rikši da tʹšuo̯rin abulazekš. piäštih voi̯nan virgua̯ toi̯mittamah.

hüö oteťťih šodavägię regilöi̯h, pandih mię̈hię̈ iťťšię̈dä vardei̯ťťšemah. šīdä hüö ajeťťih koďih. tuľi vastah vanha starikka. rubeťťih starikkua̯ kaťťšomah, starikka kaťťšou̯ hei̯dä. poi̯jjad rubei̯ itkemäh, küzüťťih: »oledgo šię̈ meän tua̯tto?» toi̯zet šanou̯: 'kun läkšit voi̯nalla, lai̯tod‿mei̯lä kirjazen. šīdä müö šua̯ďih [1] šen linnun lihua̯ šūᵛvä.' šīdä šanoťťih tua̯tolla: »tule regeh!»

mänďih koďih. šię̈lä oľi dou̯htuŕi goštissa. dou̯htuŕi da mua̯mo da kuhaŕkka oлďih šüömäššä. ńe oľi nou̯stu ottamah vastah.

ťšua̯ri oli opastan šodavägię: »nüt ottua̯ šua̯bľat kädeh! mäŋgeä perťťih da lei̯kakkua̯ piä dou̯htuŕiлda da mua̯moлda!»

kuhaŕkka oteťťih ťšua̯riŋ koďih.

[Kl. 6793: 7.

13.

p a p p i d a p a p i ŋ k a z a k k a.

pappi šano kazakalla: »eri vīzaz‿olet, kui̯m‿miu̯r‿rahat‿varraštua̯ voi̯net!» kazakka oľi šanonum papilla: »elähän hädäi̯le [2] ńīh rahoi̯h kera!»

kazakka mäńi pihalla; pappi ďäi̯ peŕťťih. kazakka lai̯tto šīdä ńīŋkuŋ kuoľię̈n, kummitukšem‿pihalla. pappi ńię̈d ištu stolaŋ kokašša perťišš̈ä. kazakka toi̯ šeŋ kuoľię̈n ikkunah pihaлda päi̯n, pappi rubezi kaťťšomah da pölläštü šidä kuo̯lię̈da. kazakka tuľi peŕťťih, rahad otti, varrašti papiŋ kormańišťᴀ. pappi ei̯ ńähnün ei̯gä kūllun.

pappi kun šīdä havai̯ťťšu, kormańih kuŋ kię̈m‿pań[i], ďeŋgoi̯ ei̯ ollun.

kazakka kun peŕťťih tuľi, pappi kaťťšo šidä šilmih, vähäzen ai̯jjam‿piäštä šano: »ńüt kun ńīn šogoľi olled, ďotta vię̈net koi̯ram‿miuлda, šua̯t kai̯ken miuv‿varazuven [3].» kazakka šano: »ülen on keb'ię̈ ottua̯ šiu̯лda, hoť kui̯n äräkkä olloh!»

kazakka üöllä ušta kobuttau̯: »avua̯, pappi, ukši!» pappi kun

---

[1] Suomen kielen vaikutusta; pitänee olla: *šai̯ma.*

[2] Pitänee olla: *hädiäle.* [3] P.o.: *varazuon.*

ukšen avuau̯, kazakalla kiä̆ssä on rogozakuľa. šīdä koi̯ra oľi ülen äräkkä, hüppäzi kazakkua̯ puremah[1] *vai̯n ugoďiu̯du šīh rogozakuľah. kazakka pańi šeŋ‿koi̯raŋ‿keralla šeлgäh, läkši vie̯mäh koi̯rua̯ poi̯ś. pappi ńägi, ďotta še oľi häneŋ kazakka.*

kazakka ťie̯zi: vie̯l‿on papilla ďeŋgua̯. mäńi üo̯llä kirikköh, kelluo̯ šoi̯tti, pańi papir‿rīzut pio̯llä.

pappi nou̯zou̯ üo̯llä maguamastA, lähtöü kirikköh. pappi moľiu̯ ukšešta mändüo̯. voi̯vottełou̯, ihmettelöü, mi kummituš ńüd‿on kirikössä.

kazakka pagizou̯: hiä̆n on ďumala. pappi uskou̯. kazakka šanou̯ papilla: »šiu̯ll‿on vie̯lä koi̯šša ďeŋgua̯ kolmessa paikassa.«

pappi lähtöü koďih, kazakka ďuo̯ksou̯ ďälгeh, ikkunan alla kūndelou̯, midä ne pai̯ššah, pappi da papaľja. šanotah: hei̯llä viel‿on ďeŋgua̯ kahešša paikašša, vai̯n hüo̯ ei̯ andaź mie̯lelläh. papaľja ei̯ usso, ďotta iťše ďumala on tullun hei̯llä käzin. vie̯lä toi̯zeŋ kerraŋ‿kūndelou̯, midä ne pagizou̯. pappi šanou̯: »ďumala še on, kun ťie̯däü ńīn tarkkah mea̯n ďeŋgat.«

šīdä pappi vei̯ dostalid ďeŋgat kirikköh. ďumala oľi pai̯ššum‿ papilla, ďotta hiä̆n ńüt‿ottau̯ šiu̯n tai̯vahah. ďumala oľi vie̯lä šanon, ďotta: »mie̯ kun šiu̯n otan tai̯vahah, šinne männešš‿on kolme porraštA. ükši porraš kun lassetah, šiu̯n pidäü šanuo̯ 'amin', toi̯zella šama da kolmannella šama.«

kazakka pańi papin rogozakuľah da läkši kandamah šidä pappie̯ tai̯vahah. vei̯ sarai̯lla. pordahilla pappi šano 'amin' da ńīn männ- ďih taivahah. šīdä kazakka kirboťti papin sarai̯n lou̯koštA tanhuo̯h. lehmäd‿ruvettih möŋgümäh, pappi rubezi hūdamah rogozakuľassa.

papaľja ďuo̯kši kaťťšomah, mindäh lehmäd möŋgüo̯.[2] *papaľja šano papilla: »ďogo ńüd olet taivahašša?«*

[Kl. 6793: 4].

[1] Pitänee olla: *puromah.*

[2] Pitänee olla: *möŋgütäh.*

III. Paatene.

1.

neį̯ʦüd da paha ristikañža.

onn◡ennenn◡ukko da akka. on heįlä üksi ťütär. kadoų̯ lammaž◡meīsäh. lähtöų̯ mõmo lammašt◡eīśimäh, tuloų̯ paha ristikañža vaštah. »kunna sie̯», šanoų̯, »läksit?» sanoų̯: »läksin lammašt◡eīsimäh.» »no, läksit», šanoų̯, »ťśukeldāte miųlda läbi ďalakežistä, mūtu muššaks lambahaksi!»

här◡roďihize lambahaksi, akka śe. tuli koďih lambahaŋ◡kera se paha ristikañža. šanoų̯ ukolla: »leįkkõ piä», šano, »lambahalda». lähtöų̯ tüťär käų̯mäh lambahal◡luo̯ pihalla. lammaž rubeį pagizemah, ťüttärellä šanoų̯: »miųlda kum◡piä leįkatah, ni vardeį̯ʦše», šanoų̯, »kun kunna veri pirahtaų̯, pūhi valgiah paįkkažeh da pane ikkunann◡alla haų̯dah. midä sie̯» — tüttärellä šanoų̯, — »vaįn küžünet, sidä mie̯ anan».

da◡i issettih se lammaš. veri briŋgahti, ťüťär pūhki valgialla paįkalla i pańi māh haų̯dah. no, rubiaų̯ ťśõrim◡poįga naįmah, ottaų̯, valītsie̯vv◡andilahan, kaį lähetäh sin tsõrim◡pojan svõďboh. ühtä sidä eį otettõ, sidä ťütõįstä. häm◡mäni pihalla, ťüttõńi śe, iski mõda viʦalla, tuli heboni, karva kuldańi, toįńi hobiańi, kolmannella ńi hindõ eįj◡oų̯, ńīnn◡oŋ◡kaų̯ńis. häŋ korvašša pezihize, toįzešša šuo̯rih, selgäh noų̯zi. mäni tsõrim◡pojan svõďboh, kolmesta veńťśašta piä̯lītsi hüpähütti hebožen. sīdä kaįkkie̯ ťśõrim◡pojan svõďbošša süo̯tetäh, a sidä süo̯tetäh vie̯lä paremmin sidä selläššä mänijǟ.

kaį ruvetah lähtemäh svõdbošta koďiloįh. ťśõrim◡poįga kaįkilla kättä andaų̯ da i sillä ando ďälgimäseks, neį̯tsüo̯llä, da i koľťśaženn◡otti. — noų̯zi selgäh, se neį̯ʦüt, hebožella, daį läksi.

ie̯llä kaįkkie̯ tuli koďih daį hebožem◡meīsäh laški. no muą̯tah üo̯ koįssa. sīdä lähetäh i toįssa piänä. händä eį otettõ, sidä neį̯ʦüttä, tõššen koďih ďätetäh. hän tõš pihalla mäńi, mõda iski viʦalla. tõš tuli hebońi, ďuo̯ksi, karva kuldańi toįńi hobiańi, kolmannella ńi hindõ eį ole. korvašša pezih, toįzešša šuo̯rih daį selgäh noų̯zi, läks tõš svõďbohh◡ajamah. kaį ďo mändihh◡ie̯llä, hän ďälgimäžeks. ťśõrim◡poįga kaįkkie̯ gośtittaų̯ hüviñ. kūvešta veńťśašta piälitsi hüpähütti hebožeŋ, ku mäńi. süo̯tti, ďuo̯tti ťśõrim◡poįga heįdä,

tüǫ̈ndäü̯ koďih ďo. šanou̯: »tulgō viẹ̯lä i kolmaš päi̯vä», kuīšu. ottau̯ häneldä paŋgažeŋ korvašta, sildä neį̯tsüǫ̈ldä.

tullah koďih kai̯. neį̯tsütt‿iẹ̯llä tuli dai̯ hebožem‿meītsäh. küžū̆ sildä pahalda ristikañžalda: »miďä kūlū tśuǫrim‿pojan svōďbošša?»
»mibä siu̯ll‿on», šanou̯, »tījettävā», še paha ristikañža šanou̯. (hän ńīñ hüviñ šuǫriau̯, eį̯ tunne).

lähettih kolmaš päi̯vä, kai̯ lähetäh, neį̯tsüt üksi vai̯n ďiäü̯. mäni pihalla, mōda iski viį̯salla. hebońe tōž‿ďuǫksi, karva kuldańe, toi̯ńi hobiańi, kolmannel‿eį̯ ou̯ ńi hindō. nou̯zi selgäh, ajo karahutti sinne svōďboh. ühekšäštä veńťsašta piä̆litsi ajo mändüä̆. no kai̯kkiẹ̯ gośťittau̯ tśōrim‿poi̯ga, dai̯ händä, neį̯tsüttä.

ruvetah siẹ̯ldä koďiloi̯h lähtemäh. hän lähtöü̯ enžimäžeks, neį̯tsüt, selgäh nou̯žou̯. tsōrim‿poi̯ga keŋgäm‿viä̆ldäü̯ ďallàšta neį̯tsüǫ̈ldä.

tuli koďih, ajo, dai̯ hebožem‿meītsäh laški tōš. tuli se paha ristikañža koďih, sihi neį̯tsüǫ̈n luo. neį̯tsüd‿häneldä küzū̆: »midä kūlū tsōrim‿pojan svōďbošša?» »miďä siu̯ll‿on tíjettävā», kaľľahtau̯ hänellä vaštah. »emmä iį̯tse tíjä, kušta liẹ̯nöü̯ ollun‿neį̯tsüt. ühekšäštä veńťsašta piä̆litsi ajo».

lähetäh erähänä piänä — viẹ̯lä neľľändenä — svōďboh a neį̯tsütt‿eį̯ lähe enämbi, koi̯ss‿on.

mändih kai̯ sinne svōďboh. tśōrim‿poi̯ga kai̯killa panettelou̯ koľtsai̯sta kädeh, eį̯ goďi. šanou̯: »oŋgohäm‿viẹ̯lä kušša», šanou̯, »neį̯tsüttä. kuį̯nn‿eį̯ koltśańi goďi ńi kellä». se šanou̯, paha ristikanža mi oli, šanou̯: »mẹ̆ilä on neį̯tsüt koi̯ssa, eį̯ līku ńi kunna.»
tsuǫrim‿poi̯ga sanou̯: »mäŋgeä̆ tuǫgoǫ̯ neį̯tsüt se.» sīdä hän neį̯tsüt se tuǫďih sihi. tśōrim‿poi̯ga mänöü̯ panettelou̯ koľtsai̯sta: koľtśai̯ńe goďi kädeh siľľä. sīdä häm‿paŋgai̯sta panetteli, korvah panou̯ dai̯ goďi. sīdä häm‿pańi keŋgän ďalgah dai̯ keŋgä goďi.

tsōrimpoi̯ga šanou̯ rahvahalla: »kaį̯tšo kušš‿om miu̯nn‿andilaš.»
a se paha ristikañža šanou̯: »eį̯ häŋ käü̯ ni kunna, eį̯go līku ńi kunna, eį̯ hänen oldoǫ̯ (oldō) ne koľtsažed da keŋgät da paŋgažed ńe.»

da i otti tśōrim‿poi̯g‿akaksi sen neį̯tsüǫ̈n. paha ristikanža hänem meītsäh tüǫ̈ndäü̯ pedraksi. siẹ̯lä meį̯täššä häŋ kävelöü̯ vīkon ďo pedrana. a se mūttū, rodiaksi akaksi tsōrim‿pojalla, a hänen tüǫ̈ndäü̯, sen neį̯tsüǫ̈n, pedraksi meītsäh.

sīdä šõu̯ lapšen se neį̯tsüt, a se paha ristikañza ottau̯ sen lapsen, eį̯ süǫ̈ ńäńńiẹ̯ se lapsi viẹ̯rahalda mōmolda, iťköü̯.

matatah meį̯täššä tsōrim‿poi̯ga sem‿pahann‿akaŋ‿kera. lindu

laulau. šanou: »vuota mię seizatun, midä lindu laulau?» »matkoa iel'l'äh, kežälinnun laulandō elä kūle!»

hänn⌣i seizattu kūndelomah, hot kiel'di. lindu meitsäššä laulau: »miun šormuš šormešša, miun t'šuška korvašša, miun⌣keŋgäd⌣d'al-
5 *lašša. sińikkö, vuohikko, tule laštaš süöttämäh!»*

nu, ńügönä mužikka — d'umalago hän⌣vaim⌣mäne [tijä] ken hänn⌣oli — ei hän prostoi mužikka ollun — tulen sōu meišäh. tuli palau, tuli tulella naińi meitšäštä. »miks tämä tuli palau», šanou. mužikka šanou: »vuota kodvańi». šanou. se naińi katsou: pedra
10 *d'uoksou. pedra tuli tulella sihi hiän luo. mužikka otti pedran tuleh lükkäi. pedra se palo d'o hīleksi. mužikka mäni, otti tulešta hīlen sen: rodih neitsüt. sīdä kutsutah tsōrim⌣poigoa sidä, mi nai sīdä neitsüöštä. tuli se tsōrim⌣poiga. mužikka küžū: »tunnetko», šanou, »tämän⌣neitsüön»? »mistäbä mię hänen tunnen»,*
15 *šanou. — šanou: »kudamańi neitsütt⌣ühekšäštä veńtsašta piälitsi hüppäi, se oñ», šanou. dai tsōrim⌣poiga otti sen neitsüön. kutsuttih se paha ristikańza. sīdä händä lükättih tuleh. hän sin palo i tsōrimpoiga piäzi häneštä, pahašta ristikanzašta da neitsüön otti da vainn⌣eläü. — starina loppi.*

2.

n a d o d a ń e v e s k ä.

20 *ol'i ennenn⌣ukko da akka. ukolla da akalla ol'i poiga da t'üt'är. mōmo kuolou, käsköü pojalla blahosloveńd'an ottō tsikošta meīsäh lähtiešsä.*

veikko nai. ei roinun tsikko mielehińi ńeveskällä, ei l'ūbi naduą. no, veikko eñzi päivämmeīsäh lähtöü, ottau blahoslaveńd'an tsikošta.
25 *ńeveskä siändū, ottau, eñzi piänä ku läks metsäh ⌜,mänöü⌝, aśt'iat kaikem⌣murendau, ńeveskä. šanou ⌞vel'l'ellä⌟: »kaikem⌣murendi siulaš tsikko aśt'iat, kuim⌣blahoslovenď'an otit.» — »murendi ka murendakkah, toista», šanou, »laukkah d'äi».*

läksi toizem⌣päivän tōž⌣meīsäh, ottau blahoslovenď'an. tsikko
30 *blahoslovi: »mäne d'umala müödäh, spōš keralla!» ⌜tulou meitsäštä,⌝ mänöü liäväh ⌜välillä⌝ ⌞ńeveskä⌟ kaksi lehmä tappau ⌜ńeveskä⌝. vel'l'i*

kodih tuloų, šanoų ⌊ńeveskä⌋: »tsikko hüvä siųll‿oñ, blahoslaveńďan otat, kaksi lehmǟ tappaų». »tappo, ga tapakkah, toįsta lehmǟ kažvaų.»

kolmannem‿päįvän lähtöų meťsäh. »tsikko, milma blahoslovi!» »mäne ďumala müǫ̈däh, spōš keralla!» ottaų. omam‿pojaŋ‿käť-küǫ̈h tappaų, ńeveskä. tappo pojaŋ käťküǫ̈h. tuľi veįkko meťsäštä, šano ⌊ńeveskä⌋: »ota tsikošta blahosloveńďa – – otti pojan tappo, ükss‿oľi poįga, sen tappo.» — »tappo ga tapakkah, nuǫred müǫ̈ olemma, toįsta müǫ̈ šōmma.»

no, ottaų nüd dūmittaų, midä nüd miųla rōdō tsikostt‿ümbäri. pańi tsikor‿regeh, veďi veďi veďi pimiäh meťsäh, sin korgiah. ottaų kiäŋ‿katkaų puǫlelda, ďallaŋ katkaų toįzelda, silmät kaįvaų da ďättäǫ̈ sihi häneñ.

tsikko viįri viįri viįri viįri viįri viįri. kūloų: ga on hän seįńä, mi olloų, seįńä oñ, seįńǟ vass‿on. tsōŕim‿pojan saįun seįńǟ važ‿virū. tsōŕim‿poįga matkaų (seįnǟ vaššᴇ). »midä sadu hüǫ̈dū päįvǟ kaksi kolme ďo? tōtto», šano, »blahoslovi milma saųšt ümbäri proįďimah, midä‿hän miųla sadu hüǫ̈dümäh rubeį?» tōtto ⌊šanoų⌋: »ga midä sią sięld eťsit, sadu hüǫ̈dū mōžed muįťeñ». »a miųla himottaų.» hän ďo katso, müttünäńi hän sięll‿oľi viruja, saduǫ vaššᴇ, poįga, tsōŕim‿poįga. no, häŋ‿kuįm‿mäńi, sięldä toį, proįďi ümbäri daį löǫ̈ďi. toį ⌜hänellä⌝ [= tsōrilla] edeh. ⌜katsoų⌝: eįgo ńi kättä eįgo oų ńi ďalgā, eįg‿oų ńi midä hänellä.

tsōŕi piďi piďi kodvažem perťissä sięlä, päįvǟ kaksi kolme. kaľšoų: »paha oñ», šanoų, »eį tuǫda tsōŕin dvortsašša pięttǟ.» otti, mäni hänen lükkäį. rubes‿sadu kuįvamah. tsōŕim‿poįga šanoų: »midä nüt sadu kuįvaų? kaťšo, kuįn šogiañ‿lükkäzid‿ńi sadu rubeį kuįvamah.»

⌜*se kaį on, häŋ‿kaį loppih sadu se. daį poįga loppihize.*⌝¹

[KKO, ss. 22—23.]

3.

olgičoari.

mužikka ošti hebožen akalda tiǹehen i rubei śih taloh üöks moata. i hebone šai üöllä varžan oštahuo, i akka ei ruvennuų varžoa andamah mužikalla. a mužikka rubei varžoa ottamah,

šano, jotta miä oššin hebožen varžan kera, kuin ťińeh oli. akka mäni prośimah čoarilla, što mie en ana varžoa. čoari sūď'iu, što andoa pidäü varža. a čoarin akka oli vačan kera. čoarin akka rubei sūď'imah, što hänen tanhuah kuin šai, ńin häneń i varža, akan. no lapsi rubei vačassa pagižomah, ei voinut ťirppoa, šanou: »bľeäď'i bleäď'in puoličči sūď'iu sūdua». moamo seänď'ü lapšen piällä, tahto vaččah pisťeä. nu poiga toaššen rubei šanomah, što: »miun kuin pisťäńet, lähen kohallah». nu śiďä ei ruohkiṇ pisťeä moamo vaččah. śiď'ä tuli šoand-aiga i pojaṇ šai. nu otti pojan, tahto tappoa, što pahoin pagizi i otti ando huxarkoilla tapettavaksi. hüö otettih peiťeťťih lapsi olgikuboh; siď'ä otettih süöťeťťih lašta sielä peitošša. ⌜siďä otettih vaihettih lapsi sepän akan kera.⌝ sepän akka šai lapšen, hänen kera vaihettih. i kažvatettih händ'ä vuotta kümmeneṇ. ⌜čoarin poiga sielä sepällä poigana ōṇ. a sepän poiga on čoarilla poigana.⌝

siď'ä oťetah lapšet pihalla kižatah, i kižatah hebozilla. heboziksi pannah seibähät jalla-keskih. siď'ä pannah hebožet süömäh i ottau üksi poiga sielä varraštau toizelda hebozēṇ. i ülläťeťťih varraštajoa, i ruvetah händ'ä sūď'imah. ⌜i sanotah: kenen panemma čoariksi, sepän pojan panemma čoariksi. heän i sūdiu⌝. i pannah sud'iaksi poigoa sepäṇ, se poiga, kumbane on čoarilda vaihettu. i rubiau sūď'imah se poiga: »kuin hebožen varraštajoa da kirikön varraštajoa da akan varraštajoa, kušša», šanou, »ülläťeťäh, śińä i tapetah.» śiď'ä otettih varraštajoa śiď'ä, loaittih rogoźašta nuora, i pandih hänellä nuora kaglah, sivottih i riputettih ülähäks. ⌜i⌝ soatettih izällä viesťi, što poiga tapettih, riputettih. nu izä tuli sihi, pojan luoksi, poiga nuorah doavittu, tapettu, riputettu ülähäksi. nu izä otti, mäńi prośimah čoarilla. nu siď'ä keraťťih ne pojat kai ühteh, mi oli kižoajoa, ⌜kai keraťťih ńe ühteh⌝. siďä čoari rubei küzümäh: »mikśi tappoja pojaṇ?» nu ruvettih toiźet pojat sanomah, što meilä sud'ia oli pandu, sepän poiga, i heän käski nuorah panna i riputtoa, tappoa sih. i ruvettih sūď'imah poigoa, sidä sud'ioa, ei ťieťťeä, kuin sūď'ia händä, ruvettih kaččomah knigoista, sieldä zakonoista. knigoista sieldä löüeťťih, što ńiń i pidäü sūď'ia hebožien ajajoa, kuin poiga sūď'i, se sud'ia. ei sillä pojalla roinnu ńi miď'ä vahiŋgoa, ei šakotettu ńi millä, (sidä poigoa sud'ioa). siďä, ńeät śiä, rubei čoari kaččomah, što ei ole tämä sepän poiga. se kuin mäńöü seppä pojan kera meččäh hilď'ä

roadamah, ńi̯n poiga šanou izällä, sepällä: »ťähä voizi srojia linnaŋ.» nu kuin mäńöü čoari pojan kera gulaimah saduh ńi̯n poiga sanou čoarilla butto kuin izälläh: »ťästä rod'iezih pajapulžukka. čoari ńägeu, što ťämä on poiga ei miun, sepän poiga on, pajat kuin azettau. ⌜nägöü tämä poiga oŋ̯ sepäŋ̯, a sepällä miuŋ̯ poiga, kumbane (kudama) sūd'i hebožen ajajoa.⌝ nu i ottau čoari kučču sepäŋ̯ gosťih iččeh luoksi pi̯ruh i kučču: »elä tule aštuoŋ̯ ńi hebožilla. elä tule alašti ńi šovišša, elä tule perťťih, ńi pihalla», ⌜a gosťih kučču, vot on gosťih kuččujat, vot on čoarit meilä⌝ si̯d'ä seppä rodiheže pahalla mieliŋ̯, ei ťi̯ä kuin mäńńä čoarin luoksi gosťih. rubei poiga šanomah, sepän poiga: »mid'ä oled, izä, pahalla mieliŋ̯?» nu seppä rubei šanomah pojalla, što: »čoari kučču gosťih, i kučču hebožella, ńi aštuoŋ̯, šovišša, ńi šovitta, pihalla ńi perťťih». nu poiga šanou izällä: »⌜nu⌝ mäne gostih čoarin luoksi, ota seiväš jalla-keskih hebožeksi, lienet hebožella ńi hebožetta; ota šovat peäld'ä heiťä, pane, ümbäri ičesťäš ťüöd'ä keäri, lienet ńi šovišša, ńi alašťi, nu mäne čoarin luoksi gostih i ota pane jalga perťťih, toine jätä pihalla, lienet peŕťiśśä ni pihalla ⌜(heän i rodiaksi perttih ńi pihalla, puoli mies perťissä, toiŕe pihalla)⌝.

i vied'ih viesťi čoarilla, što tuli seppä gosťih. mäńi čoari sepällä vaštah kaččomah, kuin tuli gosťih, ńi̯ŋgo tuli kuin oli kučuttu. šanou sepällä: »maltoit tulla gosťih, da et omaštaš mieľesťä tulluŋ̯, večä poiga ńeuonuŋ̯». nu otti čoari sepän gosťitti, süötťi i juotti i ťüönd'i sepäŋ̯, i kaimai pihalla, i šanou čoari sepällä, što tulem miä huomena gosťih siuŋ̯ luoksi. nu i ⌜mužikka⌝ läkśi kod'ih, seppä i rod'ih pahalla mieliŋ̯, što millä čoaria süötťeä, juottoa, gosťittoa. rubei sepällä poiga šanomah izällä: »elä ole pahalla mieliŋ̯, tuo četverťťi vi̯noa da kroma leibeä, i mūda ńi mid'ä ei piä.»

i tulou čoari gosťih śińä peäńä, naizen kera. i siľľä aigoa kumbažeŋ̯ pojan vaihto, se poiga pordahien ed'eh ažettau skalkat. i skalkoilla panou, ühťeh puoleh panou laštuŋ̯ a toiźeh puoleh koiran sittoa. tulou čoari gostih śih aigah sihi naizen kera i šanou čoari: »mid'ä šiä poiga vieššoat?» poiga šanou čoarilla: »vieššoaŋ̯», šanou, »koiran sittoa da akkojeŋ̯ mield'ä. da koiraŋ̯ sitta akkojen mield'ä jügiämbi.» si̯dä čoari gosťiu sepän luona, juou vi̯noa i sakuziu leibeä. si̯dä čoari sepän kera ottau, pojat vaihtau, ńägeu, što ťämä poiga oŋ̯ miuŋ̯ i ottau kod'ih sen pojaŋ̯ iččeh luoksi, a sepän pojan ⌜sepällä andau,⌝ tüönd'äü järelläh sepäŋ̯ luoksi.

i eleťäh i kažvau poiga ťäüeksi mieheksi. nu sīďä ⌜ottau⌝ toizešša siašša akka jauhua kandau robehella aitašta. tūlomah rubei ülen äijälďi i jauhot otti robehešta tūli, kando kaiken akalda. i tuli akka prosimah čoarilla tūlen piällä: »mikśi tūli miulda kando jauhot?» rubei čoari sūďimah, ei voi sūďia, tūlen peällä ńi kuin ⌜miťen sūďia t[üle]n peällä sīďä⌝. sīďä poiga šanou izällä čoarilla: »kuin siä et voi sūďia, ana vaiņ miula omaš sia da omaš šovat peällä, ńi miä rubiaņ sūďimah.» sīďä izä otti ando šovad i omah siaņ. i rubei sūďimah poiga, i rubei ťīuštamah, mińä päiviņ kando jauhod tūli akalda, tuligo sińä peäńä karabelšikkoa pristanih. i kučču kaikeņ, kumbažet sińä peäńä tuldih karabelšikat i rubei küzümäh karabelšikoilda: »moliago tūlda mūäiśťä tulleššа?» i šanotah karabelšikat: »molima». »i kuin molia», šanou, »mūäisťä, ńin akalda tūli jauhot kando, i makšakkoa jauhot ⌜akalla⌝, anakkoa kuľa ⌜jogo karablišta akalla.» ⌜akalla roď'ih jauhua eńämbi, robehess⌣ei äijeä ole.⌝

sīďä rubei izä ajamah silďä sialda poiś poigoa. poiga ei lähe sildä sialda, šano: »vet kerda čoariksi pannah.» nu izä šanou pojalla: »hot oled äijälďi mudŕa, akan peržien alla lienet ištumah.»

sīďä poiga, se — »olgičoari», pieńenä oli olgikuboh peiťeťťü, senťäh i roď'ih olgičoari — nu se olgičoari rubei naimah toizešta moašta koroľin ťüťtäresťä. i koroľin ťüťär se, mäńiš toizeh moaha se, ei tuliš miehellä olgičoarilla. veäśśä anettih olgičoarilla miehellä se ťüťtö.

olgičoari läkśi koista omilla azeilla sinne. sillä aigoa se mieš tuli, kumbažella tahto mäńńä miehellä olgičoarin naine, i olgičoarilda naizen veď'i omahaže moaha. varrašti. olgičoari tuli koď'ih i naista ei ole koissa, i šanottih, što kando toizella moalla sem moine mieš naizeņ. nu heän otti vägiä keräi äijän ičelläh dai otti šoitoņ ičelläh, šarveņ, i läkśi koista sihi moaha eččimäh.

nu mäńeü sihi moaha, kunna on viedü hänen naine. i mäńeü sen linnan lähillä, missä on se naine hänen otettu, jättäü viäņ śihi. i šanou veällä: miä kuiņ šarveh šoitaņ, ńin ťüö šuorikkoa kai valmeheksi, toizeņ kerraņ kuin šoitaņ, ńin kai tulgoa kriepostiņ reunah, kolmanneņ kerraņ kuin šoitaņ, ńin kai kerralla tulgoa miuņ luoksi, kušša šoitaņ, milma peästämäh.» nu heän i läkśi, hiäd jätti i mäńi śihi koď'ih, kušša oņ hänen naine, olgi-

čoarin. i naine ištu laučalla sielä gorńičašša. i ńägeü naine, što tuli mieš. šanou michellä, ⌜olgičoarilla⌝: »uiji poiś, tulou», šanou, »koroli dai tappau siuṇ!» olgičoari šanou naizella: »kunna miä uijiṇ?» naine šanou čoarilla: »mäne lippahaže.» lippahau avai naine i olgičoari mäńi lippahaže. sīdä naine ištuhize lippahalla peällä. izän šanat tuld'ih: lienet naizen peržien alla ⌞istumah⌟. dai tuli sihi koroli i naizen luo lippa⌞halla⌟ ištuhižeh. nu naine rubei sanomah korolilla, ⌜što⌝: »čoarin peällä iššuṇ, korolih kačon.» ⌜nu šanou koroli⌝, »missä siul‿on čoari?» »čoari on peržien alla, korolih kačoṇ.» otettih ⌜čoari⌝, lipaš avattih. i tahto koroli čoarin sihi tappoa, ⌜olgič[oari]n⌝. olgičoari šanou korolilla: »elä tapa milma prosto, loai kolme petloa. petla loai līnańi, toine loai rogoźańi, kolmas loai šulkkuńe. en ō miä prostoida rodua.» nu vot petlat loaittih hänellä i pandih ülähäkśi kuin ripuštoakšeh voiš, ei koškiš jallad moaha. üksi alemmaks, toińe ülemmäkśi, kolmaš viel ülemmäkśi. i ruvettih händä riputtamah. nu heän mäńi eṇźimäžeṇ petlaṇ luoksi, i rubei šanomah korolilla, sto: »anna miula šoittoa šarveh valda šurman iellä kerda.» ando vallaṇ i šoitti kerran. kuin šoitti kerran, vägi kūld'ih hänen šoitannan, i valmehekš šuorittih kaikki. heän kuin toizen petlan luoksi nouzi toaš korolilla sanou: »ana valda miulańi šoittoa šurman iellä toine kerda! nu koroli käśki hänellä šoittoa. naine hänen šanou: »elä ana valdoa šoittoa, mudŕa on», sanou, »uidiu». ⌞olgičoari⌟ iellä smieťtiu, što naista veäśśä otettih, nügüöńä ńägeu, što iče on veärä. ⌜heän i šanou sihi šanah, vot vīžahuolla šanou: »enzimäžet rattahat hebońe ved'äü a toizia rattahia biezago kandau jälgeh. kun ei virkkaiz ńi midä, toized rattahat ei mändäis jälgeh, ei heän pandais veäräks. iče tungiaksi petlat.⌝ toizen kerran soitti, sīdä vägi tuli kaikki reunažeh hänen, kūldih šoittua. nu heän nouzi kolmandeh ülimmäzeh petlah, šulkkužeh, toas i küzū korolilda: »ana valda šoittoa doštali kerda šurman iellä.» ⌜nu⌝ naine toas i šanou: »elä ana valdoa, uidiu, mudŕa on.» ⌜heän toas i šanou: »enzimäžed rattahat [hebońe ved'äü, a toizia rattahia biezago kandau jälgeh].»⌝ toaššen koroli ⌜ando hänellä šoittoa⌝, käski šoittoa kolmannen kerran.» kolmannen kerran kuin šoitti, vägi tuli śihi kaikki kerralla, lend'i hänen luoksi. sigäläńi vägi tapettih kai, korolia riputettih šulkkužeh petlah. load'i petlan muilla, rod'ih ičelläh. — toizeh petlah pandih naine. ⌜šīdä šanašta pani petlah naizen⌝,

što mikśi kielďäü ‘elä ana šoittoa, mudŕa on, uidiu’. kolmandeh petlah pandih hiän vanhembi jeńeroala, kumbane korolin abušša oli naista kandamašša.

[A. Genetz: TVKK, ss: 3—7. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 98—105].

4.

š ū t k a.

ukko da akka eleťäh. rubiau ukko talkkunoa hämenďämäh kattilah, ťäüźikkäžen kattilan hämenďäü. tulou vīzi mužikkoa: »müö šie šūtka seže talkkunakattila meilä.» »em müö», šanou, »miula iäksi ilmaženksi ľieńöü kattiloa śūä.» »ka müö siä», molita-haže. otti dai möi. rubettih süömäh vīen kesse: sūäh, śūäh, dai līkutetah, eńämbi i lieńöü, ťäüzi kattila toas. süöďih, süöďih dai pūdu kaikki talkkunad ne. läheťäh šūtkoa ajamah: »piďäü tappoa pois händä, miksi valehtelou.» mändih, ga raudapada kiehū lumella, mändih poan luokśi; akalda küzüťäh: »kušš‿on šūtka?», »šūtka rokkoa keiťťäü.» —»no müö, šūtka, meilä ťämä rokkapada.» »en», sanou, »müö, ku heiťän lumella, dai kiehū iče.» »no müö meilä pada se, dai lihat i kai.» »oššakkoa, pozālui mie i müöu̯». hüö i oššetah: »min otat?» »šoan otan.» šada rubľoa i annettih hänellä, dai otettih pada kodih, vieťťih sinne.

pandih veťťä seämeh dai lihat, hangella heiťeťťih: kiehu nüt. üksi šanou nuoŕimmalla: »mäne ka‹tśo, jogo kiehū.» mäńi kattśo-mah, šanou: »jo i kettu peällä.» šanotah toizella veľľellä: »mäne ka‹tśo, jog‿on küpśi?» ⌜toine⌝ ⌞mäńi kaččomah⌟, tuľi perťťih: »jo külmi kai, jo on jeä.» a läkkeä šūtkan tapamma, miďä heän valehtelou. i läheťťih.

kattśou šūtka ikkunašta, jo hüö tullah; aššutah hänen luo. ottau akallah šanou: »mie lähen̯ leäväh, tapan bokon. mäńi dai tappo bokon, toi akallah kainaloh lihoa palažen dai šano akallah: »miä ku vei‹tśel piśśän, siä i viruttoate hiän tulomakśi.» kui tuldih: »ah kanalja, šutka, siä miät i valehtelit.» vei‹tśellä i pisťi karahutt‿akkoa. akka viruttih. mäńi ukko aittah, toi pľetin, kuin iski akkoa pľetiľľä, akka i hüpästih. »a voi, šūtka siä, müö pľetťi meilä», sanotah. »min anatta?» sada rubloa otetah dai

anetah toas. ˌšūtka šanouˌ: »kod'ih mänd'üä tappakkoa kai akat, tämä p'et'ti virrottau.

mänd'ih kod'ih, ükśi akkoa veiˌtśel'l'ä bokkah dai toine dai kai. akad virutah. mänd'ih, tuodih p'et'ti aitasta, ükśi iski akkoa, ei ni nouže, toine i ei nouže; kai riehit'tih akkoja, ga ei ni noštoa. »läkkeä, tapamma šūtkan!» mändih, ga: »kušša šūtka?» »sūtkoa ei ō, kuol'i, moah pandih jo.» »kunne pańia moah?» »a tanhuan peräh.» läkkeä, hot müö hänellä śitumma peäl'l'ä.» mänd'ih sinne, ga heän oražella i pist'i peržieh. noššettih moašta händ'ä, otettih dai pandih kul'ah, lähet'tih ved'ämäh avandoh. mänd'ih avannolla, puras i unohettih. üksi šanou: »mäne tuo puraš!» toine šanou: »läkkeä kai!» i lähettih kai.

mužikka ajau poaralla: »ken olet sie kul'ašša sid'ä!» »papiksi pannah, ni kirjah en malta.» »lašše milma kul'ah, ˌmiä», šanou, »maltan kirjah.»ˌ kul'ašta läkśi, regeh istuhiže, toine mäńi kul'ah, ⌜šanou: »mie», šanou, »maltan kirjah.»⌝

hüö i tuldih sield'ä purahan kera, avando jüsset'tih, dai tśokat-tih vedeh mužikka, kul'an kera: ⌜heit'äldeäśśä vedeh lugou: »miula mušta hebone pid'äü», ku se ukko pandih mieles't'äh ved'eh⌟. pūttu ńüt šūtka ved'eh, peäzimä. lähet'tih sinne šūtkan akan luo: »mid'ä gońa roadau?» mänd'ih sinne, ga ⌜š[ūtkan aka]lla⌟ samovoara stolalla kiehū. »ka, mid'ä śiula samovoara stolalla ńüt on? müö toivomma sie kuol'it, kuin ukon ved'eh pańima.» »ukko miulon tanhualla.» hüö i sinne. mänd'ih ˌsinneˌ i heän hebožie šugiu, hebozet hüät. »müö siun ved vedeh pańima, mistä sie hebožet šait?» ka kui pańia ved'eh, mie luin, što miula harmoa hebone pid'äü, kaksi anettil' ved'eh mänd'üä.» »no ńüt läkkä, šūtka, šoatad miäd, paned ved'eh.» heän neuou: »šanokkoa: mušta hebone miula pid'äü.» sinne i mändil'. — ⌜eäreś.⌝

[A. Genetz: TVKK, ss. 7—8. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 93—96].

5.

mūroviaṇ il'l'a.

mužikalla poiga oli, ⌜il'l'a⌟, voimatoiṇ, ei voinut jalloista l̄ikkua. hüö oldih mūroviaṇ linnoa, ⌜küleä oldih koračoajevaṇ. nu⌟ mänd'ih izä i emä meččäh nurmia puhaštamah, poiga jäi kod'ih voi-

matoiŋ. tuli pojaŋ luoksi kakśi ukkuo i ruvettih küzümäh pojalda jūa. poiga šano ukkoloilla: »em miä voi, andoa teillä jūa.» ukot šanotah: »kuottele», šanotah, »edgo voi nošša!» sīdä poiga kuotteli līkuttoa jalgoja i rubei noužomah. i nouźi poiga jalloilla i toi stokanalla veťťä i ando ukolla jūa. ukko ando stokanaŋ järelläh pojalla i käski jūa ičelläh; i küzū ukko, pojalda: »miďä kūlū luiśśa?» poiga šanou ukolla: »kuin oliš kolčča moaššа, toine taivahašša, ńīn miä veďäziŋ moaŋ da taivahan ühteh.» (neät vägi roďih mieheh.) sīdä ukko šanou pojalla: »tuo toine stokana vettä. ⌜nu¹ toizeŋ stokanaŋ toi poiga, i ukko käski toaš ďūa. ⌜sīďä pojalda vägi puoleni¹, toine stokana puolendi veän pojalda. sīdä ukko läkśi poiś.

⌜sīďä¹ poiga mäni pihalle, pihalla oli šūri kivi: poiga kuotteli omoa vägiä, kiveŋ viereťťi poiś randah. sīďä ⌜poiga¹ mäńi meččäh izän luokśi. nu izä sielä i emä nurmia puhaššetah, orgua leikatah, pūloja. ⌜pūt tukkuloissa poltetah, ei kaššen tabah.¹ sīďä kuin poiga mäni śihi, ei ruvennuŋ leikkoamah, kaiken ńühťi jūričči. śīdä iźä šanou emällä ⌜sillä¹, sto roďih poiga da ei miäŋ.

sīďä poiga roďih kītokšeh miän veńeähessä¹, sto heän on vägövä mieš i ľľa, linnoa mūrovioa, ⌜küleä k[oračoajev]oa¹. sīdä veńeähen čoarin peällä rubei noužomah eräs bohaťťeŕi, toizen moan, pahauškońe, očča aršinaŋ levehüš². čoarilla küzū vägiä torata. i eläü heäŋ čoarin palaťťiloišša šīńä. sīďä se iľľa, veńeähen³ bohaťťeŕi, mäńi čoariŋ palaťťiloihe küzüjänä. iľľalla oli šľoappa raudańi peässä — ńellä kümmendä pūdoa painau šľoappa peässä — i šauva keässä raudańi — kahekšan kümmendä pūdoa painau šaua. rubei bohaťťeŕi küzümäh kalikalda: »edgo siä kaľikka ťijä iľľoa, veńeähen¹ bohaťťeŕia.» se kalikka hänellä šanou: »ťiän miä iľľaŋ veŋeähen bohaťťieŕiŋ.» i küzū: »müťüš heäŋ oŋ mieš, iľľa?» koalikka šanou: »heän oŋ mieš, kuiŋ miä.» i küzü bohaťťeŕi kalikalda: »äijäŋgo iľľa süöu leibeä veroh?» kaľikka šanou bohaťterilla: »kuin on ńällässä iľľa, ńiŋ süöü prosveŕaŋ, kuin ei ō äijäldi, ńīn lieńou puolešta.» ⌜sīďä bohaťťeŕi:¹ »mi heän om miehiä, kuin vähäŋ süöu da vägövä on? kui», šanou, »miä süön äijäŋ leibeä, seiččemeŋ kümmendä süöŋ veroh, lihoa süö mahoŋ lehmäŋ ker-

¹ Käsikirj.:ssa: ruśiašša, ruśian.

² TVKK:ssa on seuraavissa lauseissa sanojen järjestys osittain toinen.

³ Käsikirj.:ssa: ruśkoi, ruśkoida, ruśkoiŋ.

dah, voida süöŋ pūdaŋ, maidua särväŋ korvoŋ.» nu iľľa hänellä šanou: »müö», šanou, »kuin moamoŋ kera elimä, meilä oli lehmä, ńimi oli äijän-süöjä[3] lehmällä, nīn söi äijän da halgei mara. seńiń i siä bohaťťeŕi, kuin äijän süöt, nī(n) halgiau mara, kuin lehmällä.» sīdä bohaťťeŕi seänďü hänen peällä šanašta. süömässä oli bohaťťeŕi voida veičellä — veičči oli aršinan piduhuš — tüöńńüťťi veičellä kalikkoa, veičči mäńi külličči seińäh. sīďä otti küzüjä[4] veičen käďeh seińästä i šanou bohaťťeŕilla: »andiziŋ miä silma veičellä, ńīn töleüďü veičči siuŋ vereh, annam miä silma šľoapalla bohaťerskoilla.» sīďä kuin iľľa otti šľoapan peästä ičelďäh, nu kuin ando ⌜b[ohaťerskoi]lla⌝ šľoapalla, iski, ńīŋ bohaťťeŕi mäńi seińäŋ kera pihalla i kaikki paloikśi mureni. sīďä rubei čoari iľľoa bohaťteria piďämäh itšeh luona koissa.

[A. Genetz: TVKK, ss. 9—10. Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 105—107].

6.

huŕi akka.

ukko akka on eńńeŋ. pannah hüö ďengoa kolme tukkua, ühťeh leibeä oštoa, toizeh šuoloa, kolmandeh halgua. ukko mettśäh mäńi, kattśou akka: matkoau mužikka, kuľa rēssä. kuľan otti, ďeŋgat ando. toine mužikka matkoau, šuoloa on toaššen rēssä pūda. »müödgo šuolat?» »ka müön.» »no, aja pihalla!» mužikka šuolat ando, ďeŋgat otti. ńügöne halgoregi matkoau ikkunan alittśi: »tuo hallot pihalla, kuin müönet.» »müö-ön.» ďeŋgat ando halgoloista.

tuli ukko koďiľi. »hoi ukko, mie oššin šuoloa i halgua i leibeä.» »no kaikeŋgo ďeŋgat anoit? miďä sie prokľeätoi anoit kaiken vähästä? vet oľi vūekśi ďengat luettu piďeä. »heän i lüömäh akkoa, löi, löi. herrat ťiuššettih, kučuttili: »mikśi lüöt siä akkoa tühjästä aziašta?» šanou: »huŕi on.» —

mäńöü mužikka mettśäh, panou hauin anžah, ťedriŋ merežäh. »mäne kačo ńüt anžat da merežät, eigo midä pūtu.» mäńi akka

[3] Käsikirj.:ssa: pošōra.
[4] Käsikirj.:ssa: kalikka.

sinne, ga ťedren ľöüďäü merežäsťä, hauin aŋžašta, tuou koďih. kuťśutah herrat ukkua i akkoa sūdoh. akalda küzüťäh: »min šait?» »ťedren šain merežäh, hauin anžah.» šulhane šanou: »šanokkoa, što ei ō huŕi.» muzikka i peäzi oigiaksi. akalda peän kerittśi da ťervai da ťüönďi: mäne, kunne kajo.

heän käveľi, käveľi, pūttu rožboińikkoih. šanotah: »avoi, ⌜biessa⌝, kehno pūttu arťťeľiĺ. mäne ńütten tśardakkah da ľüki ruhkia, müö otamma.» heän ⌞mäńi da⌟ ľükki ruhkia. talon rahvas kūldih, što ken on ńügönä vuiskašsa. ku tuldiĺ, heän pagoh i läkśi, rozboińikat üľľätťi. ⌞šanotah⌟: »emmä peässüŋ, roďih muďrosti, tarttu kehno arťťeľih, kunne hänesťä peäśśä?» otetah, vieťäh nagrižmoah, tuľi loaittiĺ: »paissa paissikašta!»

tulou izänďä nagrižmoan rannalla: »a voi, voistańi, biesa tuľi nagrižmoalla!» mäńi koďih mužikka: »oi akka, biesa on nagrižmoalla, kaiken nagrehen tukkuh pańi.» »mäne ukkožeńi, ota pappi.» pappi on še ülen vanha: ei voi aštua, ⌜ńi⌝ piďäü sellässä kandoa. nu, papin otti mužikka, kandau papin sellässä, kniga keässä. ınäńďih sinne lähillä, kui kirgui ⌞akka⌟: »tuo, mie peän leikkoan!» pappi oli vanha, ga ľäksi sellässä hüpüllä. mäńi koďiĺ: »avoi akka, tśut peäzimä, leikkoamašša oli peäďä.» mänďih sinne, ga nagrehen kaiken aiašta peäľittśi lükkińün, ťühjä mulda jäi. — śih i loppih.

[A. Genetz: TVKK, ss. 10—11. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 96—98].

7.

olgičoari

(Katkelma.)

oľi eńńen ukko, akka. a[ka]lda u[kko] kuolou, ükśi hebońe akalla ďeää. tulou muž[ikka], ńi a[ka]lda oštelou heboista, oštau hebožen. hebońe peädū maraŋ-kera. akan luoksi pürgiäkśi. üökśi. üöksi akka laškou hänen: noštih huomukšella, hebo šoanun varžan. ei ruben akka varžoa andamah mu[žika]lla. muž[ikka] läks, čoaŕilla prośi. čoari ei voinun šūďie, akka šūďi; šanou: »kuin olizit illalla ľähteŋ, ńi siun hebone i varža, a kuin et ľähteŋ, üön

magazit: akan varza, siun hebone». maraŋ kera akka, ńin poiga vačašša; p[oiga] šanou: »oh bl'eäd'i, bl'eäd'i!» poigoa šidä rubei pist'ämäh veičellä vaččah, p[oiga] š[anou]: »kuin rubennet pist'ämäh, ńi en küzü žiroja l'ähtieššä vačašta.» ei ruohkin pist'eä. šen pojan šai tarhalla, khukharkoilla šanou: »mäŋgeä tapakkoa!» mänd'ih, ei tapettu, pandih olgikuboh, o[lgiku]bošša i piet'äh. —

sai sepän akka lapšen, viet'tih sepän a[ka]lla še lapsi, lapšen šen kaččou sepän a[kka]. kažvau še, lähtöü meččäh seppä, sepän poiga kažvatettu šanou: »sezid'ä pūšta l'ienöü l'inna, sezid'ä p[ūšta] l'[ienöü] kiŕikko linnah, sez[id'ä] p[ūšta] l'[ienöü] karabl'i.» pańi seppä lehmiä paimendamah. č[oari] tulou: »midä roat? äiägo on t'ääššä vet't'ä, äiägo on lehmeä?» — — — [Jatko puuttuu].

[A. Genetz: Kl. 1996, ss. 90—91].

8.

t u h k a-m u r m i č č a.

(Katkelma.)

kolme on vellestä, üksi t[uhka]-m[urmičča]. kaks ollah hüvät; kolmas, t[uhka]-m[urmičča] laiska. tuhka-murmičča päčillä ainož virū. toized meččäh ajetah händä anžan pidoh, lindua šoamah. meččäh mänöü, šoau hiän linnun anžah, järilläh laškou meččäh, sanoi: »elä üksin tule, tule kahen.» kodih mänöü, tuhkih järilläh, päčillä. toized vellet küzütäh: »midä toit?» »en tuonu», s[anou], »ńi midä. üksi lindu pūttu dai šen lažin meččäh, elä ü[ksin] tule», sanoin, »tule kahen.» händä i kirotah toized vellēd äijäldi: »miksi lazid meččäh, et tuonu kodih.» ūeštah meččäh lähtöü, anžoilla kävelöü, jänis pūttu anžah — järilläh laškou j[äni]kšen. »e[lä üksin tule», šanou, »tule kahen»] — toaš kirotah vellet: »miks et tuonu kod'ih?» šanou: »siks, mintä(he)n üksin tul'it, tule kahen. šentäh en tuonu kod'ih.» vellet šanotah: »toičči (kuin mänet, tuo hoš üksi pūttunu, tuo kod'ih.» sidä [kolmanne]n kerran läksi meččäh: revon toi kod'ih. leikkai revon i kattilah pańi to[i]zed vellet šanotah: »eu elosta t'ässä, lähemmä poiš pagoh.» šovat kerät't'ih, ruhkad, pagoh lähettih, värččih kerät't'ih. heän mänöü värččih keskeh, t[uhka]-m[urmičča], villašobien keskeh. läheťäh

matkah. matatah, matatah, rod'iah ńälgä. hüö šüömäh ruvetah kahen. heän šan[ou]: »anakkoa i miulla sūä.» hüö s[anotah]: »läkkä pagoh, tuli t[uhka]-m[urmičča].» hüö i läheťäh pagoh, männäh toizeh siah. süömäh ruvetah. »annakkoa i miulla sūvä värčistä», san[ou] t[uhka]-m[urmičča] toas. hüö pölläśśüťtih pagoh. toaš mänd'ih, matattih, toas ńälgä rod'iah: »nukka süömäh tulgah hoš selgäh». — kūldih (sto) värčis on. otetah värčist poiš; šanotah: »läkkiä ühteh matkah». — händ‿i otettih värčist poiš, ühteh matkah.

[A. Genetz: Kl. 1995, s. 1].

IV. Repola.

1.

š ü ö̯ j ä t ä r‿a k a m‿v a i̯ h t a m a t p o j a t.

oli ukko da akka. hei̯lä oli kolme tüttüö̯. šīdä hüö̯ ⌊tütöt⌋ peretäh külüššä tüö̯dä. üksi tüttö šanou̯: »kum‿miu̯n‿ottai̯s ťšua̯ŕim‿poi̯ga akakši, nim mie̯», šanou̯, »lua̯ď'izin‿üheštä tüö̯n‿kui̯duzešta kai̯kella linnakunnalla vua̯tetta». toi̯ńe tüttö šanou̯: »kum‿miu̯n», šanou̯, »ottai̯z‿akakši, ńīl‿lua̯ď'izin», šanou̯, »üheštä vehnän ď'üväštä kai̯kella linnakunnalla šüö̯mistä». šīdä kolmaš tüttö šanou̯: »kum‿miu̯n‿ottai̯z‿akakši, ńīn‿kolmeh kohtuh ša i̯zin‿ühekšäm‿poi̯gua.»

poi̯gaba še, ťšua̯ŕim‿poi̯ga, kūndeli oven tagana, kun tütöt pai̯stih šie̯lä kešk enäh külüššä. šīdä ťšua̯ŕim‿poi̯ga šen i ottau̯, kudama lubai̯ ühekšäm‿poi̯gua̯ šua̯ha. hiän̆‿kun‿ottau̯ akakši, poi̯ga še, tütön, nīn hüö̯ eletäh ollah kodvańe. da‿i kohtūdū še nai̯ńe pakšukši, dai̯ šua̯u̯ kolme poi̯gua. kolme poi̯gua̯ šua̯u̯ da tüö̯ndäü̯ ⌊ukkozem, vanham‿muo̯zen⌋, bua̯buo̯ eťšimäh. ⌈sīdä⌉ aštū ukkońe doroguą müö̯te, tulou̯ akka vaštah, šüö̯jätär‿akka. küžū šīldä ukkozelda: »kunne mänet?» šanou̯. — »mänem‿bua̯buo̯ eťšimäh.» — »ota milma», šanou̯, »bua̯bokši». no hiän̆ ottau̯ šīdä šüö̯jätär‿akam‿bua̯bokši.

⌈sīdä⌉ šen süö̯jätär‿akan̆‿kun‿⌊ottau̯⌋ bua̯bokši ⌊da⌋ tulou̯ kod'ih, nīn še ⌈šüö̯jätär‿akka⌉ tuo̯u̯ kolme koi̯ram‿penduo̯. sīdä koi̯ram‿pennut panou̯ lapšikš i pojad‿ottau̯ i̯ť'šelläh — koi̯ram‿pennut

tilah panou. ⌈tulou sīdä mięš koďih⌉, mięš tulou koďih: »ga nämägö ollah šiula pojat?» mięš küžü šildä naizelda. — »ga nämä.»

šīdä tuąš kodvańe aiguą ollah, tuąš kohtūdū še naiń́e. mięž⌣lähtöü kävelükšeh, šanou lähtięššäh: »milma elä vuota koďih hüvällä mięliŋ⌣kun⌣kolmię poiguą et šuąne.»

naiń́e tuąš⌣i⌣šai kolme poiguą. ne kolme poiguą kuin šai, nīn šīdä tüǫ̈ndäü ukom buąbuo eťšimäh. ukkoń́e ⌈se⌉ aštū doroguą müǫ̈tᴇ. šīdä akka tuąž⌣vaštah, šüǫ̈jätär⌣akka. küžū ukkozelda, ďotta: »kunne mänet?» — »mię mänem⌣buąbuo eťšimäh.» šanou: »ota milma buąbokši!» ukkoń́e še šanou: »ga läkkä šię», šanou.

no hiän tuąž⌣ottau, še akkań́e, kolme koiram⌣penduo varuštau. da⌣i tullah koďih. hiän ⌈tuąš⌉ koiram⌣penduzet panou šillä akalla pojakš a pojad ottau iťšelläh. tulou ukko koďih, šanou, ďotta: »nämägö šiula⌣i pojad ollah?» naiń́e šano: »ka nämä.»

no, šīdä eletäh kodvańe aiguą, kohtūdu akka tuąš, kolmanneŋ kerran ďo. no ukko šanou lähtięššäh — lähtöü tuąš kävelükšeh —, šanou, ďotta: »kum⌣poigię ei olle ilmeissä, ńi milma elä vuota koďih hüvällä mięlin.»

⌈no⌉ akka tuąš i šuąu kolme poiguą. kolme poiguą šuąu da tüǫ̈ndäü ukom⌣buąbuo eťšimäh. a ⌈hiąm⌣⌉peittäü ühem⌣pojan, oigięń⌣ńäńńin⌣alla panou, emä, kakši ďättäü buąbuidavakši. no tulou še ⌈tuąš⌉ süǫ̈jätär⌣akka buąbuimah ńīďä poigię, naizella šanou ⌈šīdä⌉: »miŋgätähen oŋ kakši poiguą, kuin ei ou kolmię?» šanou naiń́e, ďotta: »tulou kahešta.» koiram⌣penduo kakš toi ⌈šüǫ̈jätär akka⌉ da pojad⌣otti.

⌈no šīdä⌉ tulou mięš koďih tuąš. ⌈tuli mięš koďih⌉, da: »nämägö šiula pojad ollah?» naiń́e šano: »nämä.» ⌈šīdä⌉ ottau, naizem⌣panou rauďazeh puťših, vannehtiu. naiń́e ei šano i miehellä šidä poigua, naizell⌣on ńäńńin⌣alla še poiga. tüǫ̈ndäü merellä naizeŋ kävelemäh, puťšiŋ kera.

šīdä kävelläh, kävelläh merellä, da poiga še kažvau šūrekši ďo. poiga ďo pagizou ⌈hänellä⌉ ⌊muąmolla⌋: »blahoslovi», sanou, »muąmo rukka, milma, mię kum⌣potkuąm⌣puťšię, piäžemmä», šanou, »muąla». muąmo šanou: »spuąssu», šanou, »blahoslovikkah!» šīdä kun hiąm⌣potkai, blahoslaveńďašta, puťšię, šīdä piäštih muąlla hüǫ̈.

⌈sīdä⌉ hüǫ̈ muąlla kun nouštih, šīdä emä paistau ühekšär⌣riežaista ńäńńimaijošta, da andau pojalla kädeh rieškazet. aššutah kodvańe aiguą muąmoŋ kera, ⌈še poigańe aštū.⌉ tulou üleŋ kauńis

peldo vaštah. hiän ottau, tüöndäü kahekšar‿riežaista vieremäh šinne pellolla, lükkiäü, ühekšännen ďättäü kädeh, ⌜še poiga¹. kaťšou šīdä emä: ga, kahekšam‿poiguą kizatah kurih¹ pellolla. šīdä tuldih ńīdä kuripualikkoja eťšimäh pellolda. ükši šanou: »mię löüvir‿riękazen.» da toińe šanou: »da‿i mię löüviń.» ... šīdä nīdä riękazię šūväh, ne pojat, šanotah: »tämä oη kum‿muąmoń ńäńńimaidoh paissettu riękańe, ńīn‿om‿magię šūveššä.» emä mänöü šīdä nījem‿poigiel‿luo, ⌜poigiel‿luo mänöü¹, ďiävikše, šanou, ďotta: »nämä ollah pojad‿miula omat.» pojat šīdä šanotah: »tiäl‿om‿meilä i muąmo.» pojilla on ülen hüvä koďi srojittu, luąjittu ⌊ülen⌋ hüvä. otetah muąmo šīdä koďisseh, vījäh. no ⌜sīdä¹ rubieu hiäm‿poigieη‿kera elämäh — ühekšäm‿poiguą ⌜kun¹ oη‿ga elämä on ülen hüvä heilä.

šīdä mięš kaťšou toizelda puolelda ďogię: »mistä noin hüväd eläjäd roďih tuoho?» mięž‿guľaiťšou illalla, kaťšou, hänell‿om‿paha mielèštäh. tulou šīhi koďih, missä ollah elämäššä pojad da‿i še naińe. rubieu šanomah: ⌜»mistä nämä», sanou, »tuldih eläjät», mięs šanou. — »täššä vain elämmä.»¹ »ottuad‿ühteh», šanou, »elämäh!» nainе šanou: »kun‿em‿mię iellä olluñ hüvä, kun šię raudazeh puťših miuv‿vannehid‿da tüönnid merellä», šanou, »nin‿emmä ota ühteh». pojat šanotah: »otamma ühteh, anna han eläü tuatto meillä koissa.»

[KKO, ss. 19—22.]

2.

akaštah porukan pidäjä.

kolme veľľeštä oľi, lähettih heinällä, tuľińeuvot unohettih koďih. nähtih šuon tagana tuľi palamašša. vańhin veľľeš läkš tulda tuomah. ga ümbäŕ tulešta mužikka magoau, tuľi kežellä palau. šanou ⌊mužikka⌋: »kui pidäned akaštaš porukan, ga mie tulen äžen anaη.» »em mie hirvie akašta pideä porukkoa.» »kuin ed hirvie, g‿em mie tulda ana.» tuľi tuletta jälelleh, veľľet šanotah: »mintäh et tuot tulda?» »en löüdät», šanou, »mie tulda». »tühjä mież on joga paikašša tühjä, tulda ei šoat.» —

läkš keškimäińi veľľeš tulen käündäh. šano: »piädgö akaštaš

¹ = *kurię lüväh.*

porukan, äžem mie tulen anaŋ?» »en», šanou, »mie voi pideä porukkoa.» »em mie ana ńi tulda.» heän tuletta läkš pois. küžütäh veľľet: »mintäh et tuot tulda?» »en löüdät mie», šanou, »tulda».

šīdä nuorin veľľeš läkš tulda tuomah. »piädgö akaštaš porukan? äžen anaŋ tuleŋ.» »mintäh mie em pie omašt‿akašta porukkoa?» »no ota šilloin tuľi» šano. otti tulen šīdä da toi. ¡heineä šoadih še päivä da¡ mändih koď'ih heinäldä.

šīdä läkš mečällä še nuorin veľľeš, meččäh, mūttu kabrehekš. küläm meččämieš hänen tabai da toi koď'ih, šido kīńi konečkah. hänen naińi tuľi ših, šeŋ kabrehen; šīdä hüö šüödih šīnä, illaissettih da vierdih moata ühellä šialla. šīdä heän nägi kabris, jotta bleäď'ihän tämä om miun akkańi. šīdä peäzi välilleh da juokši meččäh, mistä käü tulda ottamah. še ümbā́r tulešta magoaja keändi hänen mužikakš jälelleh, omašta peäštäh ando tukkoa hänellä: »kuim min nähned vilpin akaštaš, ńi šivo šolmi tukkih». tuľi koď'ih mieš, akka rubei gosťih pürittämäh händä, mieš šano: »mäne illalla, mie tulen jälgeh huomenekšella.

huomenekšella mäńi jälgeh, küžū apelda: »missä om miun akka?» »em mie tījä, kunne lienöü püörähtät.» mieš mäńi sarajalla kaččomah: oma akka vierahaŋ mužikan kera oldih magoamašta noužomašša hänem mändüö. noštih šeizoalleh, eroteššа annettih šūda, mieš šolmen šolmī tukkih, šīdä šūt pūtuttih ühteh, kīńi. tuľi perttih vävü, küžū: »missä miun akka on, kuiu ei näü?» anoppi mäńi sarajalda noššattamah, vävü mäni jälgeh. toaš šolmī šolmen dai akka pūttu kīńi. appi mäńi šīdä pürittämäh perttih, vävü šolmen šolmī dai appi pūttu kīńi.

šīdä mändih hüö pihalla dai heittäüüttih kiveštä ümbā́r, kem mistägi päiŋ. vävü šido šolmen tukkih, kai pūtuttih kiveh kīńi. vävü otti pleťin, algo lūä appie, šīdä keritti šolmen tukista, appi i peäzi iralleh, lükkäi pleťin apell‿edeh vävü: »na opašš‿akkoaš!» appi algo voidoa händä, kai ülähäkši moašta hüppiü, ńīn lüöü. vävü šolmen keritti, anoppi peäzi iralleh, šīdä anopp‿algo lūä tütärdäh, toaš šolmen keritti, peäštih kaikki iralleh šīdä. vieraž mužikka kumardih jalgah, šano: »prosťi milmańi, ńīm pahoista elokšista, nuoružaiga on», šanou, »koiružaiga; em mie toičči ńīŋ ¡roa¡ enämbeä ńi kellä».

[A Genetz: TVKK, ss. 11—13. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 167—170.]

3.

»i č e-m i e.»

oľi mužikka meččuinud biessan kera, i küžū biessa mužikalda: »mi šiul‿on ńimi?» šanou: »miul‿on ńimi ˹iče-mie˺». a mužikka küžū biessalda: »midä šie varajad?» »mie varajan», šanou, »maduo». šīdä hiäṇ mužikka leikkai pihlajoa da ajo päčin täüven i pańi tuleh. pihlajat paloašša ruvettih šohizomah, biessa šanou: »mit šohissah?» vareudu kuiṇ. mužikka šanou: »mavot šohissah». šīdä biessa läkši pagoh, meččäh. ˹a˺ mužikka ˹iellä˺ linnut kaikki pańi oigiašta šīveštä rippieh, oravat kaikki oigiašta šilmäštä nuorazeh pujotti. biessa šano lähti˹ešša: »tulgah kaikki kahella šīvellä lendäjäd jälgeh, da mi ollou ńeľľällä jalalla juokšijoa, läkkäh kaikki jälgeh.» ei lähted biessalla ńi ükši peä, jäi kaikki hüvüž mužikalla.

biessalla rod'ih paha mielešti, tuľi jälelleh ˹meččä-˺ rīhellä. »mintäh šie», šanou, »ičemie, maltat šoittoa hüviṇ?» »miul on», šanou, »šormet oigiat, siulaz on veärät šormet». šīdä šanou: »ojenna miulda šormet». mužikka halgai pölkümpeän, pańi noaglaṇ keškeh: »pane nüt», šanou, »šormet keškeh». biessa pańi šormet keškeh, mužikka noaglan peäšti, šormet i pūtuttih keškeh. šīdä heäṇ röngū kaikkeh loaduh, toizie kučču peäštämäh. toizet ˹biessat˺ tuldih, küžütäh: »ken šium pańi ših?» heän šanou: »ičemie». toizet alletah peššä händä, bokkie pehmendeä, heän toko huhuau: »em mie!» ka kembä pańi?» »ka iče-mie». hüö toko pessäh. peštih, peštih šurmah šoateṇ. opaššu meččuimah reboľaizenkera!

[A. Genetz: TVKK, ss. 13. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 163—164.]

4.

b o i k o i m e č č ä m i e š.

a toizešša šiašša mužikka oľ boikoi meččämieš; toińi on nuoŕi mieš, tovarissa. kaheṇkeššen meččuijah ühellä rīhellä. nuoŕi mieš küžū vanhemmalda: »mintäh šie äijän tapad rīstoa?» »mie olen», šanou, »ülen ťiedäjä». »ńeuvo milma», šanou, »ťiedäjäkš».

mužikka i ńeuvo: »tiedäjäkš mie ńeuvon, a tühjäh elä ammu ńi konža, ammu aina eläväh. šīdä heäm moned vūved meččuičči, ülen äijä rīstoa tappo, jog‿ainualla ammundakerralla elävän šai. [ei mütüz eläjä, ńi mütüz zvieŕi ďeät tappamatta.] šīdä kuotteĺ ambuo poaĺih, koškouppigo ńīn poaĺih kuin eläväh? buĺkka ei männüt poaĺih, tuĺ ambujah iččeheš.

[A. Genetz: TVKK ss. 13—14. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 164—165.]

5.

p a p p i d a ď i e k k a.

pappi oĺi; ńi ei andat akallah täüžin tarbehin šū(v)ä eigä jū(v)a. pabaďie ď iekalla pokorī, što miul on vaiva eleä, šie kekši hod mi papilla.

hüö oldih pappi da ď iekka meččämiehet, ď iekka tuĺ papiŋ-luokši huomenekšell‿aivozeh: »läkkä pappi mečällä», šanou. pappi šanou: »pidäü murginoija». ď iekka šanou: »pūdä ď äi karja šūri lähillä, lähemmä murginalla meččäh.» dai lähettih, mändih meččäh, ečittih pūlöjä, ei löü(v)ettü, ollottih meččäh loitoš. ď iekka šanou: »mie en ožoa koď ih.» moattih üö šielä mečäššä.

toińi päivä käveldih šielä šüömättä, šīdä toizekš üökš mändih köühän eläjäŋ luo. izändä pańi heät ildazella; ď iekka vähäzen illaisti dai šilmäd risti, papilla ükšin šūä huigie dai pappi risti šilmät, rubei moate. i ruvettih moata molen.

pappi šanou: »miul on nälgä.» »hiŋgalolla jäi rokkoa padah, mäne šärvä.» pappi mäńi, särbi šīdä, mi pidi. diekalla šanou: »mie tuon i šiula rokkoa.» — »mie nuoran sivon koń e čkah, pimiäššä et ožoa tulla, ńi nuoroa müöte tule, nuoroa keäššä piet.» [a] ď iekka nuoraŋ keändi šoppeh šinne akkojeŋ luokš. pappi rokkoa otti kauhazen, kando, kando šoppeh, keällä kuottelou akan peržettä; akka pierdä čuhauttau. »elä puhu, ei polta!» koado rokan peržešoaroih. —

no šīdä huomenekšeh soate moattih, huomenekšell‿emändä tulen šai, pappi [nägi, što] rokkah rūhťü, parrat i kai, šīdä roď ih huigie. emändä läkš pihalla šīdä. pappi šanou ď iekalla: »missä mie peženeten nüt?» diekka šanou: »on tuošša vezitujassu (tuohesta

ku butilkka rouno) hiŋgalon alla, mäne pežete šĭnä.» pappi kĭreheldi hüppäi, pisti keän tujassuh. tujassušša oľi tervoa, pappi hädäüdü, käzi kuim pūttu, šanou: »kunne mie nüt šoan?» »mäne, on valgie kivi pertin očašša, lüö», šanou, »ših kiveh, ńĭn tujassu murenou dai käzi peäžöü.» pappi hüppäi šinne juožulla pihalla, iski keän ših kiveh, akka šielä peädü pežömäššäh rokašta räčči-neä. ⌜pappi⌝ kuin iski akkoa šidä, ńĭn akka voŋgeudu: »elgeä, armahad vierahat, tappakkoa, em mie toičči paškanna šobiańi.» pappi šĭd ando šoaŋ rubľoa ďeŋgoa, šano, jott‿em mie toičči lüö silma, elä šano ńi kellä.

kodľih tuldih pois, šĭdä [pappi] šano [pabadľiella]: »šüö min voined, vaiv‿on olla näläššä». — mūda sĭnä skoaskašša e‿ole.

[A. Genetz: TVKK, ss. 14—15. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 165—167.]

6.

meččehizen kazakka.

mužikkua vevošta hädäütetäh, ńi šanou: »andais hod meččehińe vedoh ďeŋgua nüt miulańi täh hädäh!» hiän läkš toižeh küläh ďeŋgan ečindäh, mänömäh läkš, ńi tuľi meččehine vaštah, küžü: »kunne mäned?» šĭdä hiän šano, jotta: »lähen ďeŋgan zaimindah.» meččehińe šanou: »läkkä miula(ńi) vūvekš kazakakš.» »no lähen, vai peäššä milma täštä heäštä.» ando ne ďeŋgad. ⌊mužikka⌋ otti proskenjan izäštä emäštä, lähťieš, i hüö blahoslovittih jotta: »jumala šilma auttakkah!»

šĭdä še meččehińe vūven šüötti, ńi midä roaduo vūveš. izändä kääppi toizien meččehizien luo; kazakka i küžū: »midä roam mie?» izändä šanou: »šüö da magoa vain.» še vuoži proiďi, šĭdä küžū izändä: »vielägö rubiet toizekš vūvekš?» »rubieŋ.» »mim palkkoa otat vūvelda?» »min andanet, še i hüvä.» — toaš vūven magauttau, ⌜toaš⌝ iz[ändä][1] kävelöü merellä vūven; tulou kodľih, kazakka küžū: »midä roatah?» »magoa da šüö!» šĭdä kolmanneks vūvekš palkkou.

izändä toaš kävelöü merellä, tulou kodľih, noššattau: »nouže nüt kazakka poigeš!» kolme moada tulou izännäm peällä. izändä

[1] TVKK:ssa: iče.

šanou: »ku voizit šie heäd vaššata.» kazakka šoappi toroamah heän kera, toratah da jo i voittau še kazakka heäd. heäd voitti da tappo. kazakka rubieu moata, izändä toaž läkš kävelömäh.

tuľi koďih toaš, noššattau: »nouže poigeš!» no i nouži. kūži moada tulou hänellä vaštah, toaž ruvetah toroamah, ne voitti toaš, tappo, moata rubei tappahuo. — izändä läkš kävelömah.

tuľi koďih izändä, noššattau: »nouže poigeš!» tuľi šīdä kakštoista moada, ńījeŋkera toroamah rubei. torai jo vīkon aigoa, ei voi voittoa; voitettavilla šanouppi: »koďina šüttü». hüö kačahetah šinne koďihis-päiŋ. šill‿aigoa peäd leikkai kaikilda, kaheldatoista.

tullah koďih jo izännäŋ‿kera, šanou izännällä: »midä mie nüd roaŋ?» »šüö da magoa nüt, kuin nüt šie peäššid miuŋ! min otad nüt šie palkakš?» »mimbä šie anat?» »min ottanet, šen i anaŋ.» ottau eluo šīdä min ottanou, jo küllältdi, ei pie enämböä. »millä mie peäžen nüt koďih?» »mie anaŋ», šanou, »hebosen, peäžed ruttoh koďih, dai ruogoa el‿ana koďih mändüö, peä šivo lageh, elä šano: blahoslovi hospoďi!»

mänöü perťtih kazakkuolda, emä šanou: »millä šie tuľit poiga?» hebozella, hebońe on tanhuošša. emä mänöü andamah heinöä, sanou: 'blahoslovi hospoďi', andoaššah. rubieu pagizomah hebońe: »ottoade milma poigeš, mie olen ristikaŋža.» händ‿otetah poigeš š ieldä: mužikka.

händä vanhemmat kirottih pienenä, jotta ei šilma biess‿ota. hänen šīdä i otti. »šīdä soate», šanou, »hänen slūgana oľin, nüt peäzin poigeš, kuin blahoslovenjan kera heinöä annettih edeh, kai biessa dollottih poigeš.»

[A. Genetz. TVKK, ss. 15—16 käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 158—160].

7.

kolme veľľeštä.

on enneŋ kolme veľľeštä olluh. ńi hüö dūmittih naija, toińi kerda duum[ittih], jotta šilläh olla, kuin vois. šīdä i läkš vańhin veľľeš pīterin dorogoa müöten, ken tullou vaštah enžimäizekš

ńi še kuiŋ käškenöüppi naija, libo šilläh olla, ńiŋ̮ heän ših tarttū dūmah. tuľi vaštah vanha ukko hänelläh, šano: »mäne täštä ielleh, lähtöü važmeh kädeh pieńi doroga.» heän mäńi ielleh sťeppih sidä d[orog]oa müöte, löüži sť[epi]stä kivizeŋ koin, mäńi ših k[odi]h käümäh. kaikeŋ koin käveľi, ei ńi kedä ńi missä näget, rahvašta. rubei kravaťilla kivi pagizomah: »mie oleŋ̮», š[anou]: »kuńiŋgahan tütär, mäńim miehellä koroľim pojalla, vūven eľin kor[oľin] p[oja]lla naissa i mie ruvet kūndelomah händ◡en, kolmekš vuotta kiroiŋ koirakš šulhazeŋ̮, heän kaikki vilut ṫirppi i nälläd nägi; šīdä kündäjäŋ luokš mäńin, k[ündä]jä moańitti koďihis leivällä i pańi čieppih kīńi; šīnä olleššа tuľi ühekšän hukkoa da kaikilda lambahilda peäd leikattih üöllä. izändä tüönži kaikki koirat, hurṫat — linnoissa čieppilöissä, sūret k[oirat] — i mūt k[oirat] ei voidu ńi midä loaďie hukilla, šīdä tüönži čiepistä», šanouppi, »miuŋ̮, mie kahekšalda hukalda kulkud leikkain, ühekšäž h[ukka] rubei pagizomah; šanou: ‘elä milma tapa, mie loajin šiula hüveä’; šīdä keännin mie šulhazekš, vūen oľi miula miehenä toaš; šīdä kolmekši vuotta kiroiŋ̮ lohekš mereh. oŋgeh pūttu še lohi kupčam pojalla, pühäm päivän huomen[e]š; i toi miuŋ kodih k[upčam] p[oiga] i rubei puhkoamah. kupča tuľi gorńičašta kaččomah šidä kaloa, heäŋ̮ hüppiü kaikella mahilla; kupča š[anou]: »ei pie puhata tädä kaloa.» k[ala] oľi ťiedäjä, keändi mužikakš, še oľi k[ala] iče kolme vuotta hukkana, ńi še loaďi hüveä hänellä, naitto tüttäreštäh omaštah šeŋ kuńiŋgaham pojaŋ̮. kolme v[uotta] täüdü aigoa, šīdä rubeim mie eččimäh šulhaista mereštä, laššiŋ kolme oŋgie mereh i eŋ̮ soanut š[ulhai]sta kädeh. kūluissim moalla, eigö missä ole. i šain šulhazen tietä šemmoizešta paikašta i mäńiŋ̮ šinne. šīdä kiroin ilmazekš igeä valgiakš koivukš mereŋ̮ rannalla. milma, š[anou], kupča kiroi ilm[azekš] i[geä] valgiakš kivekš täh kravaťilla. ožakkahalla», š[anou] »on naija hüvä i miehellä männä, a ožattomalla pidäiz olla igä šilläh.» — šīdä vańhiŋ̮ veľľi, še mi kūndeľ šidä, mäńi koďih. i olďih kaikki kolme veľľeštä igä kaikki naimatta; i ei jumalalda küžüttü šem paremboa ožoa, kuin oľi olla hüvä šilläh. — loppih.

[A. Genetz: Kl. 1996, ss. 160—163.]

8.

hüvä koira.

oli meccämieš, ei ńi mütüž eläjä, ńi mütüz zvieŕi jeät tappamatta, hüvän koiran tavutta. še oľi k[oira] soadu šillä tavalla, kuiņ soappi k[oira] pennud, ńīn emäpendu pidää ottoa, da šīdä toaš ku še pendu š[oappi] p[ennu]d, toaš emäpendu, ühekšäh penduh šoateņ. ühekšääš p[endu] ku š[oappi] p[ennu]d, vīmańi pendu kuiņ šündūppi, še pidää vardeija. — ühellä meccäm[iehe]llä oľ šemmoińi k[oira], hiän hod midä lienöü ürittät tappoa, ńi kaikki tappo koira, izännäņ vai auttoa pidi. šīdä biessad ajo kaľľivoh, ńīdä rubei ahistamah; iz[ännä]llä rod'ih hirvie, iz[ändä] läkš kod'ih pagoh, koira tuľ kod'ih jälgeh. šīdä iz[ändä] läkš pihalla ulloš, k[oira] tuľi da iz[ännä]n revitteľi, kuin ei iz[ändä] auttat tappoa biessoja. — elämättömüz oľi biessoilla šīdä koirašta, hüö ei ruohittu taińikoista līkkuo šen k[oira]n tavutta. —

[A. Genetz: Kl. 1996, s. 165.]

V. Rukajärvi.

1.

starina tšikošta da veįkošta da süǫ̈tärrakašta.

eli ukko da akka. oľi heįlä tüťär da poįga. ukko da akka kuǫldih. ďäi tüttö da poįga. poįga läksi tšuąrilla kazakakši.

tšuąŕi rubeį naįmah. sīdä se poįga šano: »miųll'on tämämmoińi tšikko.» tšuąŕi šano: »mäne käǫ̈!»

läksi veįkko kodih, šano tšikolla[h]: »läkkö tšuąŕilla mieįhellä.» tšikko šano: »el'lähe, kuńi ed'murottane laťetta.» hän otti, veįkko, kirvehen, murotti laťtieįn. — »läkkö nügönä!» — »el'lähe, kuńi ed murottane pätšieį.» veįkko murotti päťtšiń. — »el'lähe vieįlä, kuńi ed murottane lauīšoą.» veįkko murotti laųťšañ.

otti tšikko rikkikoįraņ, pańi vuąttieįd lippahah. lähettih, mändih veneheh. rubeį tšikko šoųdamah, veįkko rubeį peräh. tuldih ńieįmeń'ńokkah. süǫ̈tärrakka oľi ńieįmešsä, [süǫ̈tärrakka] šano: »otakkoą tädieį veneheh!» veįkko šano tšikolla: »otammago müǫ̈?» — »emma'

ota, pahašta paha tuloų, kübeneštä muą küdöų.» lähetähh‿iẹlläh šoųdamah, tuldih toizeń‿ńiẹmeń‿ńokkah. tuąš tuľi süǫ̈tärrakka, šano: »otakkoą tädiẹ veneheh.» — »otammago müǫ̈?» — »emma‿ota, pahašta paha tuloų, kübeneštä muą küdöų.» lähettih iẹlläh šoųdamah, tuldih kolmandeh ńiẹmeń‿ńokkah, tuąš tuľi süǫ̈tärrakka: »otakkoą täďiẹ veneheh!» — ⌊»otammago?»⌋ — ⌜»emma‿ota, pahašta paha tuloų, kübeneštä muą küdöų.»[1]

otettih veneheh, lähettih šoųdamah. ⌜süǫ̈tärakka pańi uńińiẹglat ťüťöllä korvih.[1] *veįkko šano ťšikolla: »kohendeliẹte, ďo ťšuąriŋ koďi ńägū!» ⌜ťšikko šano veįkolla:*[1] *»midä siẹ šanoįt?» süǫ̈tär⌊r⌋akka šano: »sidä šano veįkko: pane lippahaž‿vedeh, iįťše mäne ďälgeh rikkikoįraŋ keralla!» ťšikko rubeį itkemäh. lähettihh‿iẹlläh. veįkko šano ťšikolla: »kohendeliẹte paremmiñ, ďo ťšuąriŋkoďi ńägū̃ enämmäldi!» ⌜ťšikko šano veįkolla:*[1] *»midä siẹ šanoįt?» süǫ̈tärrakka šano: »sidä šano veįkko: pane rikkikoįra vedeh, iįťše mäne lippahaŋ kera ďälgeh!» lähettih ⌜tuąš⌝ šoųdamah, veįkko šano ťšikolla: »ďo ⌜ťšuąriŋ koďi ńägū̃, ďo⌝ ťšuąrim poįga tuloų vaštah.» ⌜ťš[ikko] šano:⌝ »midä siẹ šanoįt?» süǫ̈tärrakka šano: »sidä šano veįkko: ᶜpane lippahaž‿vedeh, iįťše mäne rikkikoįraŋ keralla ďälgeh'!» tüttö pańi lippaham‿vedeh, iįťše šolahtu ďälgeh rikkikoįraŋ keralla.*

mändih randoįh. tuľi ťšuąrim‿poįga vaštah, šano pojalla: »tämämmoįnigo siųlaš‿ťšikko?» ⌜poįga šano:[1] *»tämämmoįńi.» ťšuą-rim‿poįga otti süǫ̈tärrakan naįzekši, pańi pojan zmijoįlla süǫ̈däväksi.*

rubeį ťšuąrim‿poįga muąta. ⌊a⌋ tuli ⌜üǫ̈llä⌝ ťšikko veįkon luǫkši, toį zmijoįlla süǫ̈dävöą̈ ⌊i⌋ toį veįkolla paįjan. nouzi huǫmukšella süǫ̈tärrakka magoąmašta, mäńi pojal‿luǫ, otti pojalda paįjan da mäńi poįgeš. nouzi ťšuąrimpoįga magoąmašta, käski kazakoįlla lükätä lūt. mändih kazakat — poįga oľi terveh. mäńi ťšuąrim‿poįga kaľšomah, pańi toįzilla zmijoįlla süǫ̈däväkši. tuli ilda, ruvettih muąta. tuąš tuľi ťšikko ⌊veįkol‿luǫ⌋, toį zmijoįlla süǫ̈dävöą̈, toį veįkolla nasťerańńikan i mäńi poįgeš. nouzi süǫ̈tärrakka, otti poįš pojalda nasťerańńikañ. ⌜ nouzi tš[uąrim‿poįga], käški kazakoįlla lūd‿lükätä. tuli⌝ ťšuąrim‿poįga, pańi pojaŋ kolmannilla zmijoįlla süǫ̈däväkši. tuľi üǫ̈, tuľi ťšikko tuąž veįkol‿luǫ, toį zmijoįlla süǫ̈dävöą̈, toį veįkolla käźipaįkañ, ⌊i⌋ mäńi poįgeš.

⌜nouzi s[üǫ̈tärr]a[kka], otti pojalda käzipaįkañ, mäńi poįgeš nouzi tš[uąrim‿poįga].[1] *käski ⌊ťšuąrim‿poįga huǫmukšella⌋ lūd‿*

lükätä ⌊— *poi̯ga terveh*⌋. ⌜*tuli tš*[*ua̯ŕim⌣poi̯ga,*]⌝ *mäńi leškk⌣akal⌣luo̯, šano* ⌜*tšua̯ri leskıakalla*⌝: »*migä kumma oñ, kui̯ŋ kolmilla zmijoi̯lla vei̯ñ⌣süo̯däväkši pojañ — ei̯ süo̯dü zmijat?*» *leškıakka šano:* »*siu̯lašš⌣on süo̯tärrakka nai̯zena, pojan tškikko om⌣vēššä šoržana.*» *tšua̯ŕim⌣poi̯ga küžü:* »*millä mie̯ šua̯ñ šen tütön?*» ⌜*l*[*eskıakk*]*a šano:*⌝ »*tahkuo̯ vei̯tši teräväkši, kui̯ŋ kerrašša villakuo̯žalim⌣pi̯äl⌣lei̯kkoa̯is poi̯kki. illalla mäne külüm⌣peräh. kui̯ñ hän tütt'ö tulou̯, nīn tšie̯pid⌣helissäh. sīdä sie̯ isse tšie̯ppie̯, tšie̯ppi mänöü poi̯kki.*»

läkši tšua̯ŕim⌣poi̯ga ⌜*poi̯geš*⌝ *koď'ih, tahkoi̯ vei̯t'šen teräväkši. mäńi külüm peräh. kūlou̯* ⌜*tš*[*ua̯ŕim⌣poi̯ga*]⌝, *tulou̯ tüttö, hän tšua̯ŕi varušti vei̯t'šeñ. tul'i tütt'ö, tšua̯ŕi lei̯kkai̯ poi̯kki tšie̯piñ. otti šen tütön* ⌜*tšua̯ri, otti tütön*⌝ *da pojan vei̯ leškıakkah, mäńi i̯t'še koď'ihisse.*

lämmitettih külü, lähettih vie̯mäh süo̯tärrakkoa̯ külüh. kei̯ŋ⌣kandau̯ vaštoa̯, kei̯ŋ⌣kandau̯ tazua̯, kei̯ŋ⌣kandau̯ mui̯lua̯. süo̯tärrakka šano: »*pädöü olla tšua̯ŕinn⌣akkana.*» ⌊*a*⌋ *külün ovilla pandih tervua̯ da tul'i, pi̯äli'tšı pandih ruškie̯ hal'lakka. tuo̯d'ih süo̯tärrakka külünn⌣ovilla. rubettih harppua̯mah künnükšeštä pi̯äli'tši. kui̯ŋ vi̯ällütettih ruškie̯ hal'lakka, nīn süo̯tärrakka mäńi tervah — tervan da tulen keškeh. süo̯tärrakka lugi:* »*šormed⌣madozikši, tukat ki̯ärmehikši, ńaba . . .*»

mäńi tšua̯ŕi, otti tšikon da vei̯kon. vei̯kom⌣pańi vei̯kokši, tšikonn⌣otti akakši. rubettih elämäh da olomah.

[KKO, ss. 17—19]

2.

a r v o u̯ t u k š i e̯.

1. *pūkello, kivikabie̯ läkši šoi̯da šotkomah, merev⌣vettä velluamah?* — *nuo̯ttA.*
2. *ľigo ľīnu̯a̯, harkko rau̯du̯a̯, kogo pui̯da koi̯vuzie̯?* — *adra.*
3. *ištu hua̯bana havolla, vezilindu vembelellä, šūtoi̯n šöi̯, ki̯ätöi̯n ambu?* — *kaššE.*
4. *oi̯nzi pū, rämäkkä rau̯da onnettoman олгарi̯ällä?* — *pissal'i.*
5. *vihjottu, vahjottu, poi̯kki vu̯a̯ran tüo̯nnettü?* — *ai̯da.*

6. *kakšɪ kaunoista merèllä, upotah da kubletah? — päivä da kū.*
7. *vakka vanha, kate ūži? — jyä.*
8. *šuo pitkä, madala mändü, mähnämöükkü männüm‿piäššä? — hillo.*
9. *koissa kolàhti, rannalla rämàhti, šińivihko vezillä? — veneh vezillä.*
10. *rīhi raudańi palau, kägi piällä kiändelekšeh? — kakkaruą paissetah riehtilällä.*
11. *mušta kana ruškeilla jäit'šöillä ištū? — pada.*
12. *tul'i tuttuńi met'šästä, otti kullàd, otti mullàD, otti huogehèt hobieD? — pät'šištä pühitäh havulla hīlijä.*
13. *mi on šüödü šündümättä, kavotettu kažvamattA, muan alla, pedäjäm‿piällä? — mähnä.*
14. *pū lend'i pühäh jogeh, pühä jogi püörimäh? — härkin (=hierin).*
15. *üöd loukuttau, päivät loukuttau, päissär ei piraha? — lehmä märehtiü l'ibo lehmän kello.*
16. *üöd hūdau, päivät‿hūdau, veneht‿ei tūva? — koškɪ.*
17. *piän šūruž, huavallehen kebehüž? — met'šon kubu.*
18. *krabajamatta heińih mänöü. — päivä (= auringonvalo).*
19. *ražva kuadu kangahalla, ei šua vuollen, ei veštöän, ei srūyatem poigez? — kūdoma.*
20. *omahistA pert'tɪ täüzi, enzimäistä et tunne? — jalan jälèD.*
21. *mi on šel'im pert'illä? — kirvèž.*
22. *kui pert'tih tulèD, kellä kättä enzimäizeks annàD. — skiägällä.*
23. *mib‿on‿kohìm‿pert'tih? — obraža.* [Kl. n:o 7541.]

3.

Sananparsia, ennustuksia yms.

1. *regänenäštä miež tulou, vezišūšta ei ńi midänä.*
2. *ilдapauukku šualehiks, huomenešpauukku vahingoiksɪ.* (sanotaan, kun puu uunissa palaessaan paukahtaa).
3. *nīŋgu härgä rouno om‿mieš, ei voi akkua elättöä.*
4. *gošt'jall‿on kolme üödä, aďivoilla kolme ńedäl'ie.*
5. *šuoluą ku šüöD, rubied hirnakoit'tšomah, naizilla jällez juokšomah.*
6. *šieš‿on taivahalla ńīŋku kazari.*

7. *habenet kuvatah: gostin'ťšuą tulou.*
8. *kämmempiä kubajau: ďeŋguą tulou.*
9. *oigię kūńäspiä kubajau: omahista vięrasta tulou gostih, sevättävöä vięrasta.*
10. *šüöü kubu kukkazeD, vaťťša vaškireŋgahàD* (sanotaan, kun köyhä mies saa rikkaan vaimon ja »kullat» pitää syödä).
11. *midä kaťšot puida müöťE, nīŋkui haikko šuida müöťE?*

[N:ot 1—11, kl. n:o 7541].

12. *šavu heŋgię, maidolinda šurmuą* (= savuun ei kuole, mutta velliin voi kuolla) [1].[1]
13. *kerran kuin rokka šūda polttau, ga toizeńńi maiduo varajat* [5].
14. *šüö, vävüzeńi, mi ięššä, še taguana* (= lisää ruokaa ei tule) [3].
15. *šärvä rokkuą, ei rokka rožuą riko!* [4].
16. *hüvät meidä hülgiü, pahat meilä pürgiü* (= hyvät eivät meistä välitä, pahoista emme me huoli) [5].
17. *pagizet kuin kamkuą vīlet* (= puhut perättömiä) [6].
18. *voi voi voistańi, kuin ďouvuin pois koistańi* [7].
19. *en voi kanduą, eŋgö ilmain anduą* (= en voi itse ottaa, mutta sääli on toisellekin antaa) [8].
20. *šagię muąlda ei aja* [9].
21. *toizin toimet, toizin loimet, toizin kaŋgahan kudiet* (= kaikki menee [täällä] päin mäntyyn) [10].
22. *valehtelet kuin turkkię ombelet* (= valehtelet liiaksi) [11].
23. *azię vię, vīzi tuo* [12].
24. *šūšta kuin robehešta, piäštä kuin kesselistä* (= perättömästä puheesta) [13].
25. *hüpin hüńńüän, eŋgö šuą küllüä* (sanotaan mieluisesta asiasta, työstä tms.) [14].
26. *talo eläü tavallah, vięraš tulou ajallah* [15].
27. *kellä kiäššä, šillä i käržäššä* (= ken on saanut, se pitääkin) [16].
28. *koira kuťťšuh tulou, hüvä ilmain lükkeliękse* (= hyvä vieras tulee kutsumattakin) [17].
29. *tuoda täüidū* [= riittää] *m a l a n i ę n svuąďbah šuąte* (sanotaan, jos jotakin on hyvin paljon) [18].

[1] Hakasien välissä olevat numerot osoittavat käsikirjoituksen (kl. 5868) numerojärjestystä.

30. *m u ą r i ę matašša*, *d u ą r i ę takašša* (sanotaan, kun äidin nähdään kulkevan lapsinensa) [19].
31. *mięletöįn panoų*, *kięletöįn vedäų̈* (sanotaan esim. liian suuresta kuormasta) [20].
32. *om‿pohjatoįn kuįm‿papin kormano* [21].
33. *pohjatoįnda pūrnuǫ eį šuą täų̈ttüä* (sanotaan ahnaasta ihmisestä tai eläimestä) [22].
34. *pidäų̈ izännän kaťťšuǫ*, *eį hebońi niä* (= älä luota toisiin, vaan katso itse) [23].
35. *eį kukko käšküh laula* [24].
36. *elä kaťšo pahah korvah* (= älä katso ulkomuotoa) [25].
37. *šüǫ̈ų̈ šū šuąn kevoįsta*, *eläų̈ i kegozella* (sanotaan tuhlaamisesta) [26].
38. *parembi pū kiąššä*, *kuįn kakši okšalla* [27].
39. [Ei tiedä,] *mi ilma isköü*, *mi rauda rabuąų* (= ei tiedä, minne joutuu) [28].
40. *illen išköų̈*, *pakkańi potkuąų* (sanoo se, jota kaikki ahdistavat) [29].
41. *eį kukko ukolla ďouva*, *kukko pidäų̈ kudripäįllä* [30].
42. *näžävīzaš näįn tegöų̈*: *muįlla muǫnazed ďagauų*, *iťše ńälgüä nägöų̈* [31].
43. *eį tule liha līkkumatta*, *kala ďalan kastamatta* [32].
44. *kenen ďalga kapšauų*, *šen šū ńapšauų* [33].
45. *maguąjan kažin šūhu eį ńi hīri ďuǫkše* [34].
46. *šikši šeppä pihet tagouų*, *ďoteį kiät kärköššä pala* [35].
47. *starina starinan löų̈däų̈*, *hebońi heįńättä šeįzouų* [36].
48. *nagrakkua*, *nagrakkuą — mięli piähännä touų* (= ei nauramalla mieli päähän tule) [37].
49. *nagra šū*, *muhaha muǫdo muįjen muǫdozięn mugah* (= naura muiden mukana suurimmassakin surussa) [38].
50. *šüǫ̈ų̈ leįvän leįnahińi*, *maguąų unen udrahińi* (= surevakaan ei voi olla syömättä, eikä nukkumaton nukkumatta) [39].
51. *hobię mušta huǫlellizen*, *vaįvallizen vaški kirkaš* [40].
52. *minnoįńi lebünä*, *šemmoįńi robehena* (= mimmoinen tuohilevynä, semmoinen ropeena: samanlainen vaimona kuin tyttönäkin) [41].
53. *mimmoįńi vakka*, *ga šemmoįńi kate* (= vakka kantensa löytää) [42].

54. *tuli tuttavię taloh: kaloja keįtetäh; tuli tundemattomię: keįtettügi peįtetäh* [43].
55. *hüvän viȩrahan müȫdäh◡i parembi šȗvä šuąų* [44].
56. *pidäȕ ďūva, eįgö lükkü pareńis* (sanotaan, kun esim. metsästettäessä tai kalastettaessa ryhdytään teen juontiin) [45].
57. *on vuǫro vuǫttuą, toįńi tüȫ ťirppua* [46].

[N:ot 12—57, kl. n:o 5868.]

VI. Tunkua.

1.

šuąrna toįzem◡muąŋ◡korolťih i veńüähen ťśuąŕih ńäheñ.

eńńen tuli koroli toįzisťa maįsťa veńüähen ťśuąriǫ luǫkši, küžü veńüähen ťśuąŕilla: »oŋgo ťeįlä šemmoįńe miȩš, kumbańe voįz miųŋ kera paįśśa, midä mię dūmaįtsen, hiäm◡vaštuąįz miųla?» ťśuąŕi tüȫńď◡eťśimäh, eįgo löȕvü šemmoįsťa miȩštä. šīďä kävelďih, ⌈kävelďih⌉ eťśimäššä, löȕvetťih humalamiȩš, še veńü kabakam◡pihalla humalašša. šīďä händä potitťih: »nouže poįs!» še nouži. šīďä häńelďä küžütťih: »edgo maha paįśśa ťśuąŕiǫ◡kera . . . koroliŋ kera?» hiän šano, što: »mię mahañ, mię maltañ.»

šīďä händä tuǫdih koroľìñ luǫkši. koroli šanou, što: »meįlä piďäų šemmoįńe ⌈šemmoįńe⌉ eri huǫneh, komnatta, missä müȫ voįźima olla kaheñ.»

šīďä hüȫ isťūvuttih vaššakkah, ükši puǫlèh stoluą, toįńe toįzeh. šīďä koroli häńellä ojendi üheñ◡šormè[n]. hiänn◡ojendi koroľilla vaštah kakši šormię. šīďä koroli šormella ďuǫhatti ülähäkši. hiän ďuǫhatti šormella alahakši, koroľilla vaštah. šīďä koroli ďuǫhatti poįkkięh i piťin, šormella ristih. a hiän ďuǫhatti . . . kiällä püȫritti alahana ümbärih.

šīhi heįlä pagina loppu. šīďä koroli šano hänellä passiboñ i tuli ťśuąriǫ luǫkši. veńüähen ťśuąŕilla šano što: »paśśibo, kuįñ löȕdü teįlä šemmoįńe miȩš — mię enn◡uškoñ, što teįlä om◡veńüäheššä šemmoįzię miȩhię.» šanou: »mię kuįñ» šanou, »ďuǫhatiñ◡hänellä, što ďumala luąďi adamañ, hiäm miųla vaštaźi, što 'ńīñ◡žeį ďiȩvañ'. šīďä mię ďuǫhatin ülähäkši, što ďumala luąďi taįvahañ. hiän

ďuǫhatti alahakšɪ: 'ńīñ‿žeį muąñ'. šīďä mię ďuǫhatim‿poįkkieh i piťiñ, risťih, što ďumala luąďi ďärvett‿i ďovet. hiąm‿miųla vaštaį: 'ńīñ‿žeį kožet'.» šīďä koroľi ťśuąŕilla ando paśśiboñ, läkši poįgeš.

šīdä ťśuąŕi kuťśu šem mužikañ, ⌊küžü⌋: »miďä tüǫ pagizija koro-
5 *ľiŋ‿kera?» hiąñ šano: »koroľi miųla ando kukoñ*[1]*, mię annoįñ häńellä vaštah kakši. hiąn ďuǫhatti ülähäkšɪ šormella: 'šilma piďäįs puįstuą tukisťa šīďä ťöįñ (= ⌈šīďä⌉ ruąvošta)'. mię häńellä ďuǫhatim‿vaštah, što: 'šilma piďäįs‿paįnuą alahakšɪ tukisťa.' hiąn ďuǫhatti što: 'šilma pidäįz veįllä puǫlehh‿i toįzeh.' a mię häńellä*
10 *ďuǫhatiñ: 'šilma piďäįs‿püǫriťtüą ümbärih tukisťa.'*

šīdä ťśuąŕi otti šuąñ‿rubľuą ďeŋguą hänell‿ando. šanou, što: »mäne, durakka, ďuǫ, kuįn ďoįtt‿ieįllä, mäne ďuǫ ieįlläh!» šeŋ‿kera läksi mužikka ďuǫmah. [KKO, ss. 16—17.]

2.

p r o t u p e į p r ā p o r š t š i k k a.

[Katkelma.]

ńeįťťšüǫn ťšarstvašša oľi eńńen ťšóąri da ťšariťťša. heįľ‿eį ollu
15 *lapšieę. vīkon aįgoą hüǫ moľi ďumaloą, što ďumala andaįs heįľä pojan. i loppuźilla ďumala kūľi heąn palavad malitud. ńīn heįľä šünďü ťüťär. hüǫ ihaššutťìʰ i ťüťärďä.*

šīďä kuį'šutťìʰ loįttoźišťa maįšťa kolme ťieďäjöą, küžütťìʰ, että: »mimmoįńi oža vuǫttaų meąn ťüťärďä?» ťieďäjät šanotťìʰ ńīn, että:
20 *»héąn tuloų oįgeįn kauńiz ńävöľďàʰ, vaįn häńen oža on aįvam‿paha: eį täüťä ńeľľöątoįšťa vuǫtta, ńīn äįjän rahvašta héąn tuloų mieľeľďàʰ kevеńďämàʰ omalla šomuǫllàʰ ja monet tuloų hänen šomeęüven ťäheŋ kuǫlomàʰ».*

šilloįn hüǫ hüväšťi lahjotťi ťieďäjäd ja pėüšťi poįs mäńömàʰ
25 *rauhašša. šīďä ťšóąri reššì šen: »häńet — kolme vuǫtta kuįn täüďū — pańen šemmoįźèʰ ľinnàʰ, štobi šińńe eį käüę eį ńi ken. i valgieda šiľľä eį ožuttoą eńńeń ńeľľöątoįšťa vuǫtta mūda kuįm miďä ikku-*

[1] Kun riitaudutaan, on mm. Tunkualla tapana nostaa käsi, jossa on peukalo etu- ja keskisormen välissä, riitakumppanin kasvojen eteen ja sanoa *»na kukko šiulaš!»* Julk. huom.

našta ńägüü̯. ja hänellä panna šlūžimàʰ üksi ťüťťö, joga ńimiťeťťìʰ guvernatkakši. še kūlu ťüťťö šemmoi̯èʰ toi̯mèʰ, eťťä hèä̯n on häńen enžišťäʰ šüǫ̯ťťäjä ja ďuǫ̯ttaja, pežijä ja puhaštaja.

ja kui̯n še tuľi šemmoi̯źèʰ igàʰ, še opašťi šiľľä kirjoǫ̯. še kai̯-kemmoi̯źię kirjoja lugi: geǫ̯grāfięda lugi ja mońię muį̯da kirjoja. i šīďä mońięhan kerran še kuťťšu luǫ̯kšèʰ šen‿guvernatkan ja algo küželľä pelloi̯šťa, meį̯'šišťä i kogo mòǫ̯ilmašta. guvernatka ei̯ tahton šanuǫ̯ häńeľľä ńi miďä mūda kui̯n šano, eťťä: »hèä̯n ei̯ voi̯ šanuǫ̯ häńellä, küžü toǫ̯toldaz‿da mòǫ̯moldaz.» hèä̯n küžü häńeľďä: »miśśä hüǫ̯ ollàʰ?» — guvernatka šano ńī: »hüǫ̯ ollàʰ mòǫ̯ilmašša ńīŋ kui̯ŋ kai̯kki rahvaš.» šīďä hèä̯n šano guvernatkalla: »ťüǫ̯ šanuǫ̯de toǫ̯tolla da mòǫ̯molla, štobi hüǫ̯ tuldai̯z miun luo käüm̀àʰ.»

ťšòǫ̯rilla i ťšari̯ťšalla kui̯n oli šanottu šemmoi̯źešta ďēlošta, ńīn šilloi̯n hüǫ̯ ľähťięťťìʰ ťüťťären luǫ̯kši käüm̀àʰ ľinnàʰ. šiśśe kui̯n hüǫ̯ mäńi, ńīn hüǫ̯ šanoťťìʰ: »müǫ̯ oľemma toǫ̯tto da mòǫ̯mo šiun.»

no šīďä hüǫ̯ algo ühťä i toi̯šťa pai̯śśa šīnä ťüťťäreŋ‿kera. šīďä hèä̯n algo küžüö hei̯ľďä pelloi̯šťa, meį̯'šišťä i kogo mòǫ̯ilmašta, eťťä migä še on, toǫ̯tto, migä i migä oŋ kogo mòǫ̯ilma. — ja hèä̯n kai̯kki küžü, miďä häńen mięlèʰ tuľi, miďä oľi hèä̯n lugen. i ťšòǫ̯ri ja mòǫ̯mo oľi objāzanoi̯d häńeľľä vaštoǫ̯màʰ kai̯kki. šīďä ťšòǫ̯ri ńägi, što heä̯n ťüťär oľi dovol·n‿opaštun. šilloi̯n ťšòǫ̯ri rešši, eťťä hänellä ei̯ minťähen oľe olla tèä̯ľä ľinnašša, ja šilloin šano, eťťä: »ńüd meä̯ŋ kera šòǫ̯t käveľľä üheššä ullòš.»

ja hèä̯n (= ťšarevna) ľäkši hei̯ľä ďälgèʰ i guvernkatťüťťö häńen kanža i kolme heŋgię ńānuškoja ja mòǫ̯muškoja. hèä̯n ei̯ ollu ńīďä ńägen, hot olďìʰ hänen prislūgoja.

kuin ńe kävi ullòš ľinnašta, šīďä hüǫ̯ mändìʰ ťšòǫ̯rin sadùʰ, ja šięľä hüǫ̯ oi̯geį̯n vīkko ai̯goǫ̯ kaį̯'šelďìʰ puį̯da i kai̯kkię, miďä oľi šięľä kažvamašša. ja ľinduja [ťšarevna] kaťťšeľi oi̯geį̯n vīkon ai̯goǫ̯. ja loppuźilla mäńďìʰ — kui̯n hüǫ̯ (= linnut) ľendeľi šięľä ja okša okšalda hüpiťťìʰ — ja loppuźèʰ pèä̯hä saduo, ja šięlä oľi popuga·i̯ ja šen kera pagaži vīkon ai̯goǫ̯ ťšarevna.

sadušta kui̯n ľähťięťťìʰ ulloš, šilloi̯n [ťšarevna] dogaďi meren. ja še oľi ńīn tūni. ja vięľä dogaďi šięľä mereľľä karabľìn. šiľľä oľi purjehed noššettu i flakad üľähäńä. ťšòǫ̯rin ťüťär tahto ńähä karabľię. — »no», šanotàʰ, »kui̯n müǫ̯ pèä̯žemmä šinne?» — ja kui̯n ruveťťìʰ kaťťšeľemàʰ, ńīn šīńä ilmešťü šemmoi̯ńi šilda: kožľilla

kolme laudoa rinnakkàʰ ja šīďä käžišijad vieľä puoľen toizen karabľiʰ šòate.

ťämä ťšarevna rubeži ńīn kovašťi tahtomàʰ, što karabľilla käüvä, vain guvernatkatüttö šano: »kuin müö voimma männä, kuin meiďä on ńäin monda heŋgie, ja šilda on kaida. še on ńīŋ kaida, što šīńä void vain ühelľä heŋgelľä männä.» — šīďä ťšòarin ťüťär šano: »enziśťàʰ mie mäńen, šīďä ťüö tuľetta.»

ńīn‿i lòajitťiʰ. ťšòarin ťüťär enžišťàʰ mäńi. kuim mäńi karabľilla, šilloin oľi ťemmattu ďuakkeri üľöš. ja purjehed oldìʰ üľähänä ďo.

šillaigoa algo tūlla ńīn kova müöďätūľi merèʰ, ja šilloin še karabľi mäńigi merèʰ i ťšòarin ťüťtären vei. [1] — — — — —.

[Käsikirj. kl. n:o 7540.]

3.

skokuna.

skokuna da häkki oldìʰ lammin rannalla. skokuna šanou pojillàʰ: »oleŋgo mie härän šūrehuš?» — pojat šanottìʰ: »ett‿ole härän šilmän šūrehuš.» skokuna šèändü, algau vettä jüvva lammista. joi hüvin äijjän, smietti, jotta hèin on nüd härän šūrehuš. küžü pojilda: »jogo olen härän šūrehuš?» — »et‿ole vielä i häräŋ korvan šūrehuš». skokuna šèändü, tòaš rubei vettä juomàʰ, ja äijjän vettä kuin joi, dai halgei.

4.

Sananlaskuja yms.

1. *brońńi brońńilďa šilmöä ei ńokkoa, hot i ńokannou, poiššˢ‿ei kanna.*
2. *küžüön* [= pyytämällä] *pīvoa* [= olutta] *ei šòa küllikšɪ jüvva, annetàʰ, ei haľľeta šentähen.*
3. *ńo, hèim paginoiďa‿künnella, hot koiroa häńńäšťä lekutella* (sanotaan laivertelijasta).
4. *ana jumala päivöä paišťau.*

[1] Satu on alkuaan venäläinen, mutta kerrottu ulkomuistista karjalaksi.

5. *mado mavon hännällä ei pole.*
6. *koiràšta mi on šündünü, še on koira, šiiašta šündünü on šiga.*
7. *paha kuťťšùʰ mänöü, hüvä ilmain lükkeliękši* (hyvä menee kutsumatta kylään, paha täytyy kutsua).
8. *hiľľakkaizèʰ hüvä tuloų, meťšän tagoą külä tuloų.*
9. *iellä kuiŋ kivel‿lükköäD, ńīn jälelďä löüväD.*
10. *hüvä šana aina muiśtū, vain paha ei ńi mieleštä lähe.*
11. *elä šüle vierahàʰ kaivòʰ, šīďä tuloų iťšelläš vettä jūvva.*
12. *meri on šūri, šeŋ voit‿kierďöä, riśśittü heŋgi on pieńi, vain šidä ei voi kierďöä.*
13. *midäpä nüd nühimmä, šanoų, kuim‿parda loppu.*
14. *parda mieštä iťkömäštä ei kiellä.*
15. *a hot vīkko eľöä, vain grobušta* (arkusta) *küliťťši emmä pèäže.*
16. *moskova künelillä ei užo, däüdū turkki jūvva.*
17. *ťširkkuzen kuin kèäšťä lažeD, sen voit tavottoą, šanan šūšta kuin lažeD, ńīn šiďä ei voi tavottoą.*
18. *ei šüö, eigä juo, eigä kortta katkoą.*
19. *ťšīsti piettü, tavara tähellä.*
20. *hüppiü‿i, šanotàʰ, skokuna šäŋgiköššä, vain maranahka šen tieďäü.*
21. *kala eťťšiü šüvemböä ja riśśittü heŋgi paremboą.*
22. *elä kīťä eländöä, vain kīťä kuolendoą.*
23. *küpšümätöin vīnamarja ei oľe makuza ja nuori riśśittü heŋgi on tiedämätöin moąiľmam‿mänöštä.*
24. *nuori kurgi ülähäkkäľi ľenďäü, vain alahakši istūďū.*
25. *min nuorena opaštū, šen vanhana muiśtau.*
26. *pahan emännäŋ kera eľöä, ńīn itkię piďäü, vain hüvän emännäŋ kera elöä, ńi goŕuž om‿puoli goŕoą.*
27. *kuin ťüttönä vähemmän oleD, ńīn naizena enämmän.*
28. *eläü kurgi, eläü kärgi, eläü harmoą harakka ja vanha varis.*
29. *bohaťalla, šanou akka, kaikkèʰ on oža, kiugoan ťäüvem‿panoų halguo, kaikki šubi paletàʰ, a mię ühen haloŋ küläštä küžün, paneŋ kiugoąʰ, dai še ei pala.*
30. *ruožme rauvan šüöü ja paha mieli riśśittü-heŋgen.*
31. *mięš kuin tuloų keühäkši ja hebońi laihakši, ńe ei äijöä makšettoą.*
32. *ďeŋgalla šoąu ja hebozella peäžöü.*

33. *l'ämmin on, vaiⁿ eⁱ oⁱe kežä, eminďimä on armaš, vaiⁿ eⁱⁱj‿ole moamo.*
34. *še oⁱi kirjatoim‿pappi* (= ei osannut lukea).
35. *bohatta on eⁱ kaikiťťši bohatta, rakaš on eⁱ kaⁱkiťťši rakaš, vaiⁿ šoma on aⁱna šoma.*
36. *millä müö olemma rikkahaD, šillä müö olemma rakkahaD.*
37. *šüö, kuiⁿ tuľišugahad lähtiⁱttäⁱs šūšta.*
38. *miďä külöä lähemmäksi, šiďä meťťšä madalemmakši.*
39. *kattilalla eⁱ piďäⁱs koškie padoa, kuiⁿ ollàʰ molemmad ühenmoⁱzed mušša D.*
40. *hüvä on, šanou, šilitä da pane lėävàʰ.*
41. *vuottoa da tavottoa še on igävä.*
42. *juoššen jumaloa eⁱ šòa tavottoa.*
43. *riśśittü-heŋgi voⁱt šėänďüö, vaiⁿ eⁱ vihoa kandoa.*
44. *ťšòari eⁱⁱj‿ole žaleⁱmatta, eⁱgä jumala ole armotoⁱn.*
45. *käzi kättä pežöü, ńīm‿molommat tullàʰ valgiⁱekši* (jos kumpikin riitapuolista tekee hyvää toisilleen).
46. *toattuo mòamuo šüöttöä da vanhoa velgoa makšoa, šidä jügiⁱemböä eⁱⁱj‿ole.*
47. *naⁱńi naⁱsta pagajau ja toⁱńi toⁱsta, ijankaⁱken itťšiⁱ.*
48. *parembi om‿piďöä pū kėäššä, kuiŋ kakši okšalla.*
49. *kuiⁿ kelďä midä kivisťäü, še šiďä i pagajau.*
50. *ilda viⁱrahat keröäü.*

[N:ot 3 ja 4: kl. n:o 6979.]

5.

Matteuksen evankeliumin II luku.

1. kuin šünďü Iisus ijūdan ıoan liınašša vifľēmašša kuńiŋgahan Irodan päivinä, tuldih koiľizešta[1] ťieďäjät i paisťih:

2. »missä on šünďünüt ijūdan kuńiŋgaš? ńägimä müö hänen ťähen koiľizešša i tuľima hänellä[2] kumardamahače.»

3. šen kūluhuo Iroda häďäüďü i kaikki jerusaľima hänen kera.

Käsikirjoituksessa tavataan seuraavat Genetzin julkaisemasta poikkeavat kohdat:

[1] päivännoužušta l. koiľizešta; [2] hänen luokši;

4. i keräi[1] kaikki vaŋhimmat pappiľissošta dai kirjamiehet rahvahašta i toimitti heilďä: »missä šünďüv[2] x r i s t o s?»

5. hüö šanottih hänellä: »ijūdan moan viflēmašša; ńin ou drorokka kirjuttanut:[3]

6. ‹i šie viflēma ijūdan moa, ńi miľľä et ole pienempi ijūdan vanhembie[4]; šiušta ľähtöv vaŋhiu, kumbaŋe paimendav miun rahvahau, i s r o a e ľ i n.›

7. šilloin īroda kučču[5] peitokkaľi ťiedäjät i toimitti heilďä, kuh aigah ťähťi ožuttih.

8. i tüöndähüö heät viflēmah šano: »mäŋgüöde ťīuštakkuo[6] šünďüjäh ńähen; i konža ťüö hänen ľöüäťťä, šanokkuode miula, i mie lähen, hänellä kumardoačen.»[7]

9. kūnneldih hüö kuńiŋgašta i lähťieťťih: i ka ťähťi, kumbaŋe ńähťih päiväzen noužun rannašša[8], heän ieššä šīrdeľih, kuńi ei, tulduoho šeizaudun šen paikan peällä, miśśä oľi š ū r i š ü n d ' ü.

10. ńähťüöhö, ťähťi pieťťü, ülen äijäldi ihaššuttih.

11. i mänďüö huoneheh ńähťih šūrišünďü hänen moamoh moarien kera i moaha šoaťen kumarrettihiče[9] häneľľä i avattih omat takat i lahjottih händä kullalla, loadanalla i voiďiella.

12. i uńišša kuin heiľä šanottih, ei mäńńä jäľeľľäh[10] īrodan luokši, ľähťieťťih hüö toisťa dorogoa müöťe omah moah.

13. heän ľähťehüö jumalan aŋheľi ožuttih o š š i p a l l a uńišša i šano: »nouže da[11] ota lapsi i hänen moamo[12] i pagene j e g i p t a h i ole šieľä kuńi en šano šiula; tahtov īroda eččie lašta i tappoa[13] händä.

14. noštuoh otti heän lapšen i hänen moamon[14] üöľľä i läkši jegiptah.

15. i oľi šieľä īrodan šurmah šoahe[15], ana ľieńöv jumalan šanoa müöťe, prorokašta ńin on šanottu: ‹jegiptašta kučuin oman poijaŋ.› [16]

16. īroda kuin ńägi, što ťieďäjät händä vain nagrokšeh otettih, ülen äiäldi šeändü i ťüönďi tappamah kaikki lapšet viflēmašta i

---

[1] kk:ssa myös: keräźi; [2] šünďū; [3] prorokat kirj[utettih] ja prorokoiľľa sanottu; [4] myös: vanhemmiľľa; [5] kuttu (ʦu); [6] ťīustakkuode; [7] kumardoaʦen; [8] noužuŋ rannašša; [9] kumarrettihiʦe~ťe; [10] ďäľeľľäh; [11] noštuo [ota]; [12] muamo; [13] tappůa; [14] muamon; [15] šuahe; [16] pojan.

šen ümbärüššälď'ä, kakšivuoď'izet i nuoremmat, šiď'ä aigoa müöťen, kuin toimitti ťieď'äjilď'ä.

17. šilloin tuľi prorokan jeremein šanalla:

18. ‹eäńi[1] kūlu roamašša; raxila iťki omiedah lapšie i ei tahton heiťťeä iťenď'eä, jotta heiď'ä e‿ole.›

19. Īrodan kuolduo jumalan ańheľi uńiśśa ožuttih ośśipalla jegiptašša i šano:

20. »noštuo ota lapši i hänen moamo i mäne izroaeľin moaha; kuoldih hänen heŋgen eččijät.»

21. heän noštuo otti lapšen[2] i hänen moamon i tuli izroaelin moaha.

22. kūlduo[3], što a r x e l a i[4] isťuhiče kuńiŋgahakši omah toattoh Īrodan šialla ijuď'ejašša, varaźi šinne männä; vain mäńi unda müöťe g a l i l e i n[5] randah.

23. männ'üöhö[6] rubeźi[7] elämäh ľinnašša, ńimie müöťe n a z a r i e t a š š a, ana ľienöv[8] prorokan šanalla: ‹nazaŕeikśi ńimiťťöäkši›.

[A. Genetz: TVKK, ss. 28—29. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 107—108].

VII. Šuikujärvi.

1.

M a t t e u k s e n e v a n k e l i u m i n V I I I l u k u.

1. konža hiän läksi vuaralda, häńen jälešti rahvašta äijä aštu.

2. i kačo kibeüď'ün tuľi lähemmä i kumardih häńeľľä, šano: »hospod'i! kuin tahtonet, voit šie milma puhtahakši luaď'ie.»[9]

3. nošti i s ū s a kiäŋ, kožetti händ'ä ľi šano: »taho‿, puhaššu!» i hiän šillä kerdua[10] puhaštu kibeisťä.

4. šanou isūsa häńellä: »kačo, ńi kellä elä šanele, a mäne, ožuta iččeäs[11] (= ožuttuače) papiľľa, tuo lahjuo[12], müťüťťä[13] käški m o i s e i zakonašša, heilä ťijokši.»

---

[1] kk:ssa myös: eäńirönggümińe; [2] šūren süńńün; [3] l. kūlusťahuo; [4] jo~ď'o isťuhiče; [5] gaľiľein; [6] männ'üöh(ö); [7] myös: rubei; [8] lieńöü.

[9] Kk:ssa myös: ɹuaď'ie.

[10] Kk:ssa myös: šillä čiäššüllä.

[11] Pitänee olla: iččies.

[12] p. o. lahjua (vrt. kerdua).

[13] TVKK:ssa on müťäťťä, jonka toisen tavun ä on ilmeinen painovirhe.

5. kuin isūsa tuľi kapernaumah, tuľi hänen luo šuami piälľä vaŋhin, moľi händ'äh, pagaźi:

6. »hospod'i! miun kūndeľija [koiśśa] veńū tauviśśa i äijäld'i vaivuakši.»

7. isūsa šanon häńellä: »mie tuлeu̯, peäššän[1] hänen.»

8. vaŋhin vaštah šano: »hospod'i! en makša, kuin mäńizit šie miun katokšen alla; a üksi šana virka, i spruaviekši miun kūndeľija.

9. mie iče olen muijen vallašša, a miun vallašša ollah saldatat, ühellä šanon: »mäne!» dai matkuau, i toizella: »tule!» dai tulou, i omalla kūndeľijalla: »лuai še!» i лuad'iu».

10. šen kūlduo isūsa d'ivuoľih i šano hänen jälgeh matkuajilla: »tožieh šanon ťeiľä: šemmoisťa vieruo en löüdän izruaeľissa.»

11. šanon ťeilä: »äijä tuлou stokašta [uššondua] i vuarašta, i veńüťťüäkši avruaman, isākan i juakkovan kera taivaš-kuńiŋgahuošša.

12. a kuńiŋgahuon poijat ľieńńäh porotetut[2] piättömäh pimieh; šielä roikśi itku i hambahien kričautuš.»

13. i šano isūsa vaŋhimmalla: »matkua, i kuin vieruičit, ńin lieńöü šiuлaš.» i šillä kerdua ťervehťü kūndeľija.

14. tulduo pedrin kod'ih isūsa ńägi hänen anoppie tauviśśa paлavana.

15. i kožetti hänen käťťä, i palava-taud'i häneštä ľäkši. hiän nouži i kūndeľi händ'äh.

16. kuin vain rod'ih ilda, tuodih hänen luo äijä lemboлaisťa; hiän heŋget ajo šanalla i spruavičči[3] kai ľäzijät.

17. ana lieńöü prorokan isaijan šanalla, kuin hiän šanou: »hiän otti iččeh piällä miän voimattomuot i tauıvıit miän kando.»

18. ńägehüö ičeštäh ümbäŕi äijän rahvašta isūsa käški opaštujiľľa veńehellä mäńńä toizella puolella.[4]

19. ilähend'ih hänen luokši kirjańikka, šano hänellä: »opaštaja! mie lähen šiu̯ jälgeh, hot šie kunne lähťeńet.»

20. šanou hänellä isūsa: »reboloiľľa čuhmut ollah i taivahan linduloiľľa pežat, a iźehmizeu̯ pojalla e‿ō, kunne piäd'ä heiťtüä.»

[1] Kk:ssa myös: ťervehüťän.
[2] Kk:ssa myös: ajetut.
[3] Kk:ssa myös: ťervehüťťi.
[4] Kk:ssa myös: руолелла.

21. a toine opaštujisťa šano hänellä: »hospoďi! iellä milma laže tuattuo muaha panomah.»

22. a isūsa šano häńellä: »tule miula jälgeh i jäťä kuoľeiľľa panna omat kuoľiet muaha.»

23. i kuin hiän mäńi veńeheh, mändih i opaštujat hänellä jälgeh.

24. i kačo: ualdo rubei käümäh šūŕi, äžen uallolla[1] veńehťä rubei umbuamah; hiän magai.

25. häńen opaštujat ľäheńńeťťihiže häńeu̯ luo, noššettih häudäh maguamašta, šanottih: »hospodi, piäššä meiďä, kuolomašša olemma!»

26. šanou hiän heiľä: »miďä ťüö šeńiu̯ varajatta, vähänuškojaizet?» šiďä noštuo kieldi tūlet dai mereu̯, i lieńi[2] ülen ťūńi.

27. a rahvaš ďivuoldihiže da paisťih: »ken on ťämä, kuin tūlet i meŕi händä kūnnellah?»

28. i kuin hiän tuľi gergesinau randah poikki meresťä, tuľi häńellä vaštah kakši lembolaisťa, kalmoisťa lähťeńüöt, ülen pattiet, äžen dorogua müöťe ńi ken ei ruohtiu̯ matata.

29. i kirgumah rubettih, šanottih: »isūsa jumalan poiga, mi meiľä i šiula? tuľit ennen aigoa ťänne meiďä muokkoamah.»

30. i eďähäńä heisťäh oľi šūŕi karja šigoja paimennettavana.

31. biesat küžüťťih händä, šanottih: »kuin šie miät porottanet, ťüöńńä meiďä šigojen karjah.»

32. hiän šano heilä: »mäŋgüä!» i hüö lähťieťťih pois, mändih šigojen karjah; i kačo sillä kerdua kai karja loihiččeh äbrähäštä mereh i hävi veďeh.

33. a paimenet lähťieťťih juoksomah, tuldih lindah, šanottih kaikki lembolaizien[3] kohtah.

34. i kačo, kai linda tuľi isūsalla vaštah, i kuin nähťih händäh, küžüťťih händä lähťie pois hiän paikoisťa.

[A. Genetz: TVKK, ss. 30—31. — Käsikirj.: kl. n:o 2158, ss. 25—26.]

---

[1] Kk:ssa myös: uаллолла.

[2] Kk:ssa myös: roďih.

[3] Kk:ssa: biessojen.

B. Sekamurteita.

VIII. Jyskyjärvi.

1.

vaśke da īvana.

oľi ennen◡ukko da◡akka. oľi heįllä poįka da tüttö. ollahh◡eletäh, ollahh◡eletäh. hüǫ̈ ollah hüviŋ◡keǫ̈hät, eį ole šǖvä eį ďūva ńi mitä. akka šanoų ukolla jotta: »emmäkö müǫ̈ hod◡rüžüą̈ pane ďärveh, eįkö ďumala andaįs meįlä hot kaluą, rokaįsta.» no ukko läkši rüžäŋ kera, ďüsti häŋ◡koko piťäm◡päįväñ ďiątä. ďo hiąn◡oli lujasta vaįpun, kuįdeŋgi hiąn suątto rüžäm◡panettuą vedeh. mäni hänn◡akkah luǫksi, šano: »nüt on, akkazen, rüžä ve(eššä.» — »no hüvä on, ukkozen, mõžet pūttū meįlä hoďi rokkańi.»

eletäh hüǫ̈ üǫ̈, päįvä, kakši taį kolme. lapšet heįldä kuǫllah. akka šanoų: »vereštä maįstuą emmä suąnun lapšilla, kuįŋ◡kuǫldih.»

mäńi här◡rüžüą̈ kaťšomah, ukko. ďüsťi häm puǫlem◡päivüą̈, vaįpu, istū ruǫppahilla alla šuįm◡pahalla mieįliñ. dūmaįtšoų: lähťieįkö ńī koďih akal◡luǫkši vaį ruvetako ďüstämäh ieįlläh? rupeį häŋ◡kummiŋgi ďüštämäh. saį rüžän ďärveštä, katšoų: rüžäšš◡eį ole kaluą eį ühtä, üksi pahanpäįväńi linduńi on, ńīŋgum◡paškaharakka. lükkäzi hän sel◡linnur◡ruǫppahilla šiąnnüksissä i pakajaų iťšekšeh: »kaťšo ku olemma ožattomat, meąŋ◡kohalla e◡ole i kaluą ve(eššä.» pańi här◡rüzän ďälelläh veteh, läksi koťihiśśeh pahalla mieįliñ. ďo mänöų̈ kodvam◡matkuą, dūmaįtšoų, kum◡mię linnun ďätir◡ruǫppahilla. müǫ̈štü häį ďälelťäh linduǫ käǫ̈mäh, otti sen linnun ďaloįsta kätehesseh. mänöų̈ akal◡luǫ, šanoų: »miąnn◡ožalla e◡ole kaluąki ve(eššä; ükši tämämmoįńi lindu pūttu rüžäh. pitäų̈ lähtię küläh, vīįä lindu, emmäkö šuą hoďi rokan šūrušta heŋgenä piteįkse.»

kävelöüˇ häm piťiŋˇkülüäˇ šelˇlinnuŋˇkeralla, tuloˇu üksi mužikka vaštah hüvissä vuątteįssa. küzüˇu ukolda: »kune ukkozen mänet?» — »läksin», šanou, »rahvahah, eŋgö šaįs tästä linnušta i rokan šūrušta.» še mužikka otti linnuŋˇkaťšuoˇkšeh: »mitä šię, ukkozen, täštä linnušta tahot?» »a mitä się, poįkan, andanet?» šanoˇu. a šīhe on linnun šīven alla kirjutettu: »ken tämän linnumˇpiąn šüǫ̈nöüˇ, še piązöüˇ ťšuąriksɪ, kemˇmūvˇvartalon šüǫ̈nöüˇ, še piąžöüˇ kaįkemˇ muąilman dūman tiętämäh i kulduą šülkömäh.

no šanoˇu se mužikka ukolla: »mäne tuoˇho laˇukkah, aja poįs tavaramˇmüǫ̈jä, šuąd laˇukan omakšeš täštä linnušta.» ukko šano mužikalla jotta: »valehtelet šię.» — »elä ühtäki varaja», šanoˇu, »mäne käže poįs se kauppamięs.»

mäni hän laˇukkah. »mäne poįš», šanoˇu, »tämmˇon nüt miˇun laˇukka». kauppamięš šanoˇu ukolla jotta: »ďohan šię oˇut höperö.» — šītä häŋ kummiŋgi šaį kauppiąham poįžˇlaˇukašta, mäni akkah luǫ̈ksi: »nüt, akka, müǫ̈ hüǫ̈tümä, kokonaįzen laˇukan šaįmma šītä linnušta.»

se oli šūri kupťsa še linnun oštaja. šanoˇu kuptša naįzellah, ďotta: »tätä linduǫ̈ pitäüˇ šüǫ̈ttüäˇ nīm pitäldi kuńi mię käˇun ulkomaįlla tavaramˇpiąllä.» kuptsa lähtöüˇ sītä matkah ulkomaįlla. a sillä kuptšallˇoli kakš poįkuą, v a ś k e d a ī v a n a. še kuptša vīpūˇ sięlä kolme vuǫ̈tta. üksi mięš tuli senˇkuptšan naįzelˇluǫ̈kše da rupezi pühäveľľeštämäh hänenˇkeralla. naįńi šano śillä pühäveľľelläh: »kumˇmiąnˇizändä läksi ulkomaįlla, ńīlˇlähtięššäh linnun osti, käski šüǫ̈ttüäˇ ńīm pitältä, kun hiąn tuloˇu koťih. še pühävelli šano: »näˇütä šię sitä linduǫ̈.» »minun šulhańi eį käsken näˇüttüä ńi kellä.» »kunˇet näˇüttäne ńīnˇet šię šuvaťše milma.» — šītä hiąn toį šen linnun näköh. se oliki kirjamięš, še pühäveľľi, kaťšouˇ, linnun šīven alla oŋˇkirjutettu: ken tämän [linnumˇpiąn šüǫ̈nöüˇ, še piązöüˇ ťšuąrikse], kemˇmūvˇvartalon šüǫ̈nöüˇ, še piąžöüˇ kaįkemˇ muąilman dūmuą tiętämäh i kulduą šülkömäh. šanoˇu pühävelli sillä naįzella: »tämä siˇulˇlindu pitā tappuą da ńühtię da huǫ̈menekš keįttüäˇ, tulomma kiriköštä, nin tulomakš valmis olīs süǫ̈mińi.» sītä hiąn šano kuptšan naįńi pījoillah, ďotta: »ńühtikküäˇ tämä lindu da paįstakkuą.»

kiriköštä lähtięttih, ne pojat ięllä ďuǫ̈štih koďih, vaške da īvana. hüǫ̈ oldih kovuąńˇnäläššä, ne pojat. pīkoja eį ollumˇpiŕtissä. kuį avattih kiˇukuąn šū, kaťšotah, sięlä on heįllä lindu paįssettu. hüǫ̈ otettih

da viętih stolalla ta ńī ruvettih šüǫ̈mäh. īvana poi̯ka kuńi pią̈tä puhašti, vaśke kai̯kev‿vartalon i sill‿ai̯kuą̈ šöi: ńīn‿hüö ďuǫstih pihalla, dobuzih[1] *ruvettih kizuąmah. tuloų muąmo šem‿pühävelleŋ‿kera koťih kirikköstä. kuťšutah se žoŕoha šüǫ̈täväkši. pījad mändih, kiųkuą avattih: ottuą mist‿ei̯, ďo viętü dai̯ šüǫ̈tü.*

se šią̈ndü lujašta, se pühävelli, šano kupťšan nai̯zella: »nüt pitäų poi̯kaš tappuą da šią̈mükšet hänellä kei̯ttüą̈».

pījoi̯llah šano kupťšan nai̯ni, ďotta: »tappakkuą pojad da kei̯ttäkküą̈ huǫmenekši.» īvana-poi̯ka da vaśke kizatah pihalla. vaśkepoi̯ka paholla mię̈lin hei̯ttäų̈tü. īvana-poi̯ka šanoų vei̯kollah: »mitä šię̈ pahalťa mię̈lin olet?» —»oi̯, vei̯kko, kun tię̈täzit, olizit i šię̈ pahalla mię̈lin. mei̯tä», šanoų, »tapetah». — »läkkä pirttih käų̈mäh!» hüǫ̈ männäh pirttih. pījat vei̯stä hivoų da itkię̈täh. vaśke küžü pījoi̯lda: »mitä tüǫ̈ itettä?» — »müǫ̈ iťemmä, kun ťei̯tä muąmoš käski tappuą da kei̯ttüą̈ šillä, kul‿linnun söi̯ttä.» pojat šanoų pījoi̯lla: »elköą̈ mei̯tä tappakkuą, tappakkuą tuǫšta, kun om mei̯ll‿ühekšän‿koiruą, pahiŋ‿koi̯ra muąmollani; sītä kul‿lähettä viǫmäh šüǫ̈täväksi, ńi žaŕoha kum‿muąham‿mänöų̈, ńīn tuąttońi paraš koi̯ra hüppeäų̈ i šen šüǫ̈ų̈. müǫ̈ mänömmä muą̄ilmah i annamma kultuą ńīn äi̯jän, mitä tei̯lä pitänöų̈.» vaśke-poi̯ka še rupezi šülkömäh kultuą i šülki šüren tukun, šano että: »viǫläkö pitäų̈?» pījat šano ďotta: »ei̯ piǫ».

šītä hüǫ̈ tapettih pahiŋ‿koi̯ra i kei̯tettih. lähettih viǫmäh, künnükšellä kun ďalan tallazi, millä bui̯tto vaštauųtu, no še žaŕohha muąhaŋ‿kuątu. šilloiñ še paras koi̯ra hüppäzi da žarohhan šöi̯. pühäveli tuąš šią̈ndü. »še pitäų̈ koi̯ra tappuą», šanoų, »viǫlä». tapettih še koi̯ra da pai̯ssettih i viętih hänellä šüǫ̈täväkši. hią̈n šöi̯ šen źaŕorehen, a ei̯ šev‿vīžahammaksi tullun.

ne pojad‿mändih tuǫm‿pitkäh tämäl‿lühüǫ̈h. tuli dorogašuąra vaštah hei̯lä, paťšahah on kirjutettu: »ken‿lähtenöų̈ oi̯kię̈h käteh, še mänöų̈ kuǫlomah, kev‿važemeh käteh, še pią̈zöų̈ ťšuąrikš.» hüǫ̈ lähettih važemeŋ‿kią̈n doroguą. pią̈štih hüǫ̈ toi̯zella ťšarsvalla. mändih ühteh lesk‿akkah fateralla. šanottih lešk-akalla: »etkö voi̯s pitüą̈ mei̯tä faťeralla päi̯vüą̈, toi̯sta?» akka šanoų: »tulkuą rauųkat, tulkuą, ďumala kañzan šuvaťšoų. akka šanoų poi̯lla: »mei̯llä vet täššä ei̯ oų ťšuąrię, ďoka ilta käų̈väh kirikköh molimah», šanoų akka, »kellä kun‿tuǫhuš vireų̈tünöų̈ i̯tšekšeh palamah, še pią̈zöų̈ ťšuąrikš.»

[1] Eräs leikki.

pojatki lähetäh kirikköh šïtä. männäh kirikköh, ńi annetah kaḭkilla tuǫhukšet käteh. kun vähännaḭkuą molittïh, nīn īvana-pojalla tuǫhuš vireǖtü palamah. no siḛlä karjeu̯vuttïh: »meḭlä ťšuąri šündü, ťšuąri šündü.» oli šemmoḭziḛ vihamiḛhiḛ, hüǫ̈ tuǫhuš šammutettïh. — še šinälläh mäniki.

mändïh pojat lešk◡akkah. hiä̮n šano: »huǫmena mängüä̮ loḭtommakši, paremmar◡rahvahan ďoukkoh, elküä̮ varakkuą.» hüǫ̈ üǫ̈m◡muąttuǫ, toḭssa piä̮nä, lähettïh aḭvombah. piä̮štïhki puǫlivälïh kirikküǫ̈. no, vähänn◡aḭkuą kum◡molittïh, tuǫhuš vireǖtü palamah īvanalla. tuąš karjeu̯vuttïh: »ťšuąri šündü, ťšuąri šündü.» kummiŋgi oli pahoja rahvašta i siḛlä, ďotta šammutettïh.

tuąš männäh lešk◡akan luǫkši. hiä̮n ďuǫhattau̯: »üǫ̈m◡muąttuǫ mängüä̮ etuńenäh, siḛlä on hüvüä̮ rahvašta.» no mändïh kolmandena piä̮nä, piä̮stïh hüǫ̈ etuńenäh. kun tuǫhuš annettïh, molittïh vähänn◡aḭkuą — i šüttü palamah tuǫhuš īvanalla. no silloḭŋ kaḭkki rahvaš otettïh hüvällä miḛlin vaštah: »nüt ťšuąri šündü.»

šïtä häm◡piä̮źi ťšuąrikši šillä ťšarsvalla īvana-poḭka. vaśkepoḭka šano veľ'elläh: »šiḛ kuv◡veḭkko šaḭt nīŋkun ťilan iḭ'šelläš, nīm◡miu̯ŋki pitäǖ lähtiḛ muą(ilmah šamah tapah ťiluą eïšimäh. šïtä hiä̮n terveheksi ďättäǖ īvana-veḭkkoh, šanou̯ ďotta: »kuiḿ◡miu̯laḭn tullou̯ hätä, nim◡miḛ kum◡pillïh puhallan, ńiŋ◡kerkiḛ miu̯la hätïh. miḛ lähen šïtä dorogan šuąruą, mi oli šurman doroga.»

šïtä läks vaśke, mäńi sïh ťiḛšuąrah i matkuąu̯ matkojah vähäzen, kulkou̯ ťiḛtä pikkaraḭzen. tulou̯ vanha akka vaštah, üksišilmäni. vïmizeŋgi šilmäm◡poḭs ottau̯ vaśke-poḭka siltä akalda. akka šanou̯: »äïjä nähtïh hüvüttä ińehmizellä: üksi šilmä oli piä̮ššä, daḭ še viḛtïh, ken miu̯la šilmän toḭz ďälelläh, nim miḛ hüväń ńeu̯von andazin: šemmozem◡miḛkan◡doťťa šem◡piä̮llä piä̮zijüä̮ eḭ ole, kun vintuą püǫ̈rähüttäǖ ńin šuąŋ kannuǫ olutta keḭttäǖ.» hiä̮n hebozeŋ kakan otti da silmäń ťilalla pańi, še tuli endizelläh.

sïtä mänöǖ, tuąš tulou̯ vanha akka vaštah, üksi-šilmäni. vaśke mūta kun tuąš šiltäki śilmäm◡poḭs vetäǖ. — »ken tämän silmän ďälelläh toḭs, ńim miḛ antazin hüväń ńeu̯vozen: hüvät šuąppuąt, kune dūmaḭnned männä, šine piä̮žet.» akalla tuąš šilmäm◡paḭnaldau̯ da suąppuąt ottau̯.

tuąš tulou̯ akka vaštah, üksišilmäńi; seŋgi aḭnuǫn šilmäv◡vejäldäǖ poḭs vaśke-poḭka. »ken sen hüvän luądïz, ďotta šilmän ďälelläh šaḭs, ni andazin semmozem◡pillin, ďotta kum◡puhaldau̯, nin šem-

moi̯ńi hebońi tuloų̯ puhtahašta pellošta, vihannašta vai̯nijošta — karva kullàšša, toi̯ńi hobię̯šša, kolmannella verduą̯ e‿o̯le.» sītä hän silmäm‿panoų̯ i sem‿pillin ottaų̯ häneldä.

mänöų̯ hän sītä toi̯zeh tšaršvah. pürkių̯ tšuą̯rim‿pījoi̯lla halon‿kandajakši. rahvaš ollah pahalla mię̯lin. koko tšaršva om muššalla vuo̯rattu. pījat šanoų̯: »huo̯menna pitäų̯‿vījä tšuą̯rin vańhin tüttö mererrandah kolmipäi̯zellä zmijalla šüo̯täväkši.» vaśke küžū: »oŋgo ketä pi̯ä̯štäjüä̯ šen tüttären?» — on ritaľi tölppöńi da tregosmestari.

hiä̯m‿pihalla pi̯ä̯ži da pillih puhaldi. hepońi tuli, karva kullašša, toi̯ńi hopię̯ssa, kolmannella i vertuą̯ e‿o̯le. korvašša pežeų̯tū, toi̯žešša vuą̯tteų̯tū i hüppöäų̯ šelgäh.

ajaų̯ hän merer‿randah, laškoų̯ hepozem‿meīšäh i i̯tše mänöų̯ tsuą̯rin tüttärel‿luo̯. »mitä się̯ oų̯t tänne tullu, armahai̯zen?» šanoų̯ tüttärellä šillä. — »milma tuo̯tih sü̯o̯täväkši kolmipäi̯zellä zmijalla. mäne rauą̯kka poi̯s, šilmaki šūväh». »e,ťši pi̯ä̯tä», šanoų̯, »armahai̯zen, kahīšši kuv‿vezi noų̯žoų̯ mereštä, kolmanneŋ‿kerran (?) rupię̯ noų̯zomah, nim pissä nię̯glalla milma kandapi̯ä̯hä.» — — —

tüttö pissäldi, silloi̯n ďo pi̯ä̯ zmijalla ülähänä mereštä. karjū: »oŋgo ťi̯älä šüo̯täväüä̯, ďuo̯tavuą̯ tuo̯tu mių̯la?» — »ei̯ šių̯laž‿varoi̯n.» — silloi̯n še karjahti, zmija: »puhalla puhtahašta puą̯rušta vaškine tanner toratakšeni!» vaśke karjahti: »puhalla šię̯ paganašta puą̯ruštaš!»

kui̯n zmija puhaldamah rupei̯, šilloi̯m vaśke pi̯ä̯t poi̯kki lei̯kkai̯. mię̯kań ńenäššä päi̯tä kanteloų̯ nītä. r[ital'i] t[ölppöńi] da tr[egos]-m[estari] tuldih kūžešta: »müo̯ poi̯ka voi̯ttoš; mitä otat?» ei̯ hän ä̯i̯jüä̯ taho: »kuń ńimettömät sormet käzistä lei̯kkuą̯tta, nīn sillä hiä̯n andaų̯». ńe dūmai̯tšou: »no küllä hüo̯ tšuą̯rissa parannutah, kui̯ i lei̯kattaneh.»

lähettih hüo̯ r[ital'] t[ölppöńi] da tr[egos]m[estari] tüttüo̯ vię̯mäh i poi̯ka hepozella ajamah pīkojen luo̯kši. ďo muą̯ttih, pi̯ä̯ži hiä̯ŋ kummiŋgi šiä̯meh.

muą̯ta rupezi da nī heŋgittä̯ū lujašta, että huo̯neh ľekkū. huo̯menekšella pījat noššetah vaśkeja, pījat kiruoų̯: »missä się̯ kävelīt nīm‿pitäldä?» — — —

pi̯ä̯sti i toi̯zen tüttären, otti ńimettömät varpahat ďaloi̯sta. pi̯ä̯sti kolmanneŋgi tüttären, otti šelästä remenin, peržię̯štä lapan.

---

[1] hengestä.

ruvettih pitämäh häi̯tä. hei̯llä ollah šormikkahat käziššä, nīllä r[itali] t[ölppöze]llä ja tr[egos]m[estari]lla. vaśke šanou̯ tšuqarilla, ezittäü̯: »vai̯kka kui̯ŋka sīsti viqraš olīz, ni šopiu̯ko šormikkahissa šüvä, ďūva?» tšuqri šano ďotta: »ne oń ńīngu tüttöjä piästüäi̯ssä šattau̯vuttu.» vaśke šanou̯: »pitäü̯ katšuq, kui̯n ne on šattau̯vuttu.» kai̯šotah. hiän kormanoštah ottau̯ šormet, panetellah: ne on šītä lähettüki. — — »hei̯ttäkküä šuqppuqd⌣ďalašta . .!» hei̯tettih, paneteltih varbahię, »näm⌣on toi̯zen tüttären piäštämüä nämä varbahat.» — »kai̯šokkuq i šelkäpuo̯lda» . . panetellah, ne oli sītä lähettügi, remenit. silloi̯n nagramah ruvettih kai̯kki hiäjöveh. tüttäret kai̯kki kaglah rüö̯mäü̯tü vaśkella: »täm⌣om miäm⌣piäštäjä-pelaštaja.

2.

h u k k a d a r e p o.

hukkA da repo oʌdìʰ kuo̯màkšèD. repo šanou̯: pui̯ pui̯, kuomazenⁱ, mię lakię vaštu̯qn, lakI piällàz laŋgię̈ü̯.» šītä kun hukkA še pui̯t pui̯t pui̯d⌣i viṣku̯ɑu̯ a repo vai̯ šīnä pardizill⌣istū. šītä še ku rīhⁱ šuqhàʰ pui̯ʲjùks, repo šanou̯: »mię otàn», šanou̯, »kuo̯mazèn, pięnèmmän tukun, šię otA», šanou̯, »šūrèmbⁱ tukku.» repo vīzahambⁱ ozrazèd ottau̯, hukàllᵃ rūmenèd ᵈʲjättäü̯. —

repo šanou̯: »tule, kuo̯ma, miu̯l⌣luo̯ksᴵ gosťìʰ!» hukkA šītä lähtöü̯ gosťìʰ revòl⌣luo̯kšᴵ. repo luqďiu̯ ozrai̯stA rięskuq. hukkA šanou̯: »šiun ollàʰ, kuomazèn, vaʌkięD, a miun ollàʰ», šanou̯ »ńīkui̯ rūmèmmöü̯kü̯D.» (ka bui̯tt⌣ei̯ ole, ku rūmeńīstA luqďiu̯.)

kuo̯màksèd lähtięťàʰ šit kalàmpṻtòʰ avànnoi̯llA. männäʰ šītä, repo ku on vīzahàmbⁱ, hännäm⌣vai̯ kaššàllutt': »ei̯ pūtu kalu̯q (ńi mitä).» a hukkA ku kašto kokonàʰ, šīhi jiätü avànnòˡ⌣lai̯ʲjàllᵃ. repo läksI juo̯kšomàʰ, hukkA jäi̯ ših uʌvomàʰ.» [Kl. n:o 7543].

3.

Arvoituksia.

1. »lähèt, kätt annàt, tulèt, kätt⌣annàD?» (skię̈gä).
2. »du̯qrię da mu̯qrię vaššàkkàʰ?» (łakI da łatE.)
3. »rau̯tańⁱ hepońⁱ, l̨īnazèd ohjàkšèD?» (»ńięgła da łaŋga.»)

4. »*ľiu̯kkau̯, lai̯kkau̯, lu̯ʲjèn, lukkuzie̯n takana?*» (»*kie̯ʲ*ⁱ.»)
5. »*konďie̯n luappA karžinàššA?*» (*kiu̯kua̯havu.*)
6. »*pīťe̯rissÄ pilkòttìʰ, tänne laššùd lennèttìʰ?*» (= *kirjazèD.*)
7. »*haràkka haťśàttau̯, läpI ai̯ʲjàn ťśokkeli̯u̯tū?*» (= *kaŋgàštA kuvotàʰ.*)
8. »*talvèd oŋ soròkkA pia̯šš*ᴬ̈, *kežàd on ńei̯ťťśüo̯nä.*» (= *kando.*)

[Kl. n:o 7543].

4.

Sananlaskuja, -parsia, vertauksia, säännennustuksia yms.

1. *še ńīŋku pihèllᵃ vi̯ändäi̯ü, ńī puro̯u̯ lujàšťᴵ.* (*kärbäńⁱ.*)
2. *talvie̯ pie̯mmä, kežüa̯ lopemmᵃ.*
3. *kuŋ karjàŋ künťèʰ vihmū huo̯mᵉnèkšellᵃ, päi̯vàllᵃ tulo̯u̯ po̯u̯tA.*
4. *ei̯ kärpäńi šītÄ pure ku päi̯väńⁱ šijau̯tū, vai̯ku päi̯väńⁱ no̯u̯žo̯u̯, šītÄ puro̯u̯.*
5. *mitä kündäi̯ü, külväi̯ü, šitä‿i kažvau.*
6. *ku jalgapohja kupajau̯: važèŋ ľie̯nöi̯ü: e‿ole mie̯lehińi ka ožakàž‿on (matkA); oi̯kie̯ ľie̯nöi̯ü: mie̯lehińⁱ matkA.*
7. *keh kolàhtau̯, še johàhtau̯.*
8. *ei̯ vanhàštA pappie̯ da tuo̯hештA lakkie̯.*
9. *vie̯rahàllᵃ kei̯tetàʰ, pahèmmàlda‿i kei̯tèttᵘ pei̯tetàʰ.*
10. *nüküzèd moržie̯mèd ollàʰ moržie̯mèt pia̯ldäpäi̯ⁿ, akàd aldapäi̯ⁿ.*
11. *tua̯tto ku kuo̯lou̯, ńi puo̯ľi armuo̯, mua̯mo ku kuo̯lou̯, ńi koko armo kuo̯lou̯.*
12. *miińa talòʰ: akàl kolmàž jalka peržie̯ʰ.*
13. *passipo ţsikkońⁱ palkoi̯stež, poi̯kA šua̯ha vai̯voi̯stež!*
14. *humalahińⁱ hukùttau, vīna mie̯lèm‿mūttelou̯.*
15. *mi oŋ šelvänä mie̯lèššÄ, še on humalàššA kie̯leššÄ.*
16. *partA ei̯ kaťšo mie̯hèm pahùttA, vai̯ŋ kažvau̯.*
17. *täräjäi̯ü ku virtašei̯vàž.*
18. *tervàʰ šulau̯ da‿i külmäi̯ü.*
19. *ku oŋ händä pitkä da mońišua̯rańⁱ, ed mäne loi̯tòž.*
20. *vanhèmmàᵐ vaťťš‿on varžàššàʰ, a varšàŋ kivèššÄ da kannòššA.*
21. *ńī še‿i matku̯au̯ ku lau̯tazie̯ müötᴵ.*
22. *kežèltä hoi̯kkańⁱ ku vua̯pšahai̯ńⁱ.»*
23. *kahèllᵃ kau̯ppA, kolmànnella korvarie̯škA.*

24. *voi̯‿voi̯‿voi̯‿kun en‿voi̯, коλmàš päi̯vä, ühèkšäž lei̯pä, voi̯-nèŋgo vai̯n‿en voi̯ne.*
25. *kuńi oŋ šū šulàlla, pi̯ä pälvèll^{Ä}, šińi oŋ hüvä elüä.*
26. *mäkie pitäi̯ž laškie, peršètt‿ei̯ pitäi̯s kulùttuą.*
27. *ilona käki me̯t'šäššä, pie̯ńi lapši perehèšš^{Ä}.*
28. *kellä ńeruo, šillä‿i veruo.*
29. *oli̯s ku vihàd väkenä, ku šie̯ šai̯zìD.*
30. *kirjàd umbè^{h} da šanàt šiämè^{h}.*
31. *ei̯ še ole vanhà^{n} kuołomiń^{i}, ei̯kä nuorèn elämiń^{i}.*
32. *oli̯z olluŋ šūššań^{i} šanu̯a, šanoi̯ssań^{i} šie̯mènd^{ä}, eŋ kehàŋ ruvet$_{A}$ rītelömä^{h}.*
33. *ei̯ šī^{h} šitu, ku kūkìstäütūu.*
34. *kītòš kinnàž, ei̯ vai̯n ńī karvań^{i}.*
35. *mimmoi̯ń^{i} šuą̯ja, šeммoi̯zèd‿i šuą̯lehèD.*
36. *šuą̯jà^{h} šuą̯lehèD, veštäjà^{h} laššùD.*
37. *ku šie̯ oi̯kui̯zìлda päi̯vìm‿miлma hau̯kùD, ^{d}jumala šiu̯la tažàkkà^{h}.*
38. *iлda tulou̯, ilo tulou̯, hämärä hüvä elòž.»*
39. *^{d}juon juomàt, šüön̆ šüömät, pie̯m pīrùD.*
40. *mitä ižä ikä^{h}, šitä poi̯kA poлvè^{h}.*
41. *missä koi̯ra koлme üötä, šie̯lä‿i kodi.*
42. *šitä e‿ole jumala lu̯ą̯d'ìn̆, šen‿oŋ bie̯ssA smuť'ìn̆.*
43. *še eläü̯ vi̯t'śajau̯, kui̯ märkä pū tulèššA palau̯.*
44. *šū šulàn̆ šoi̯ttau̯, vaťťšA tervàŋ kei̯ttäü̯.*
45. *še on tüttö ^{d}jo hakozèлda hai̯ràhtan̆.*
46. *elä hui̯mene!*
47. *tütòm mie̯l'i oŋ kui̯ vezi алdahàššA.*
48. *poi̯àd oŋ kai̯kìťťśI hüväd, a tütòd oŋ pahàD.*
49. *nai̯mà^{h} himòttau̯, ku šitùttau̯, nai̯D: ńīkui̯ šittà^{h} šüön̆ü̯.*
50. *kau̯ńìs oŋ kakkU pi̯ä̯лdä kaťťśuo, алda kuorèn akanai̯ń^{i}.*
51. *ei̯^{j}‿ole enämb^{i} kīrèhtä kivèllä ei̯kä huoлda hūhmarèll^{a}.*
52. *e‿ole vettä verratoi̯nda ei̯kä mu̯at$_{A}$ haлdi̯etoi̯nd^{a}.*
53. *ei̯‿ole annòžmie̯lèštä mie̯лdä, ei̯kä vihellüštūlèšt^{a} tūлdă.*
54. *še oŋ šūrena löü̯^{v}vètt^{ü} opàššèttav^{a}, kumbazèл oŋ lužikàл annètt^{u} da kau̯hazella ^{d}järillä^{h} otètt^{u}.*
55. *i̯ä̯netöi̯ndä ku ńi mi ei̯ voi̯t$_{A}$.*
56. *panou̯ korvà^{ŋ} kūlomà^{h}, toi̯zèl‿läbi laškomà^{h}.*
57. *lai̯hàŋ kurèn i̯ä̯ńi ei̯ kūlu loi̯tòž.*

58. *ei̯ haukku huavua lua̯ji, jož ei̯ koi̯ra purra šua̯.*
59. *akkA ťie̯ʌdä müötü.*
60. *kai̯ on hüvää, mi̯n šüʌki šüh tuŏŭ, vezi kie̯lèllä vetää.*
61. *noštelèd d'jaʌkua kui̯ kärväi̯zhepozèD.*
62. *vanhàt pīj'jàd ikilopùd, nouššàh izòh hoŋgàh.*
63. *šeukkuo še on šelàn taguą, hei̯molai̯stA heʌmàn aʌda.*
64. *azzàn spruaviu, žua̯ľi ei ole.»*
65. *marjàštA da ńei̯ťťśüöštä ed mäne küľìťťśI, jott et kože.*
66. Morsiamesta sanotaan:
    maŋžìkkai̯ńi muańìttua̯issA, omenai̯ni ottua̯issA; elüä̆i̯ssä tulou karkie̯mbi katajàm marjua.
67. *ühèštÄ külùštÄ ühèkšàt šanomàD.*
68. *šüžruško lämbimiksI, kevädruško kelilöi̯ksI.*
69. *mi lindu, še i kie̯ľi, mi mua, še i vie̯ro.*
70. *ei̯ tule vanhàštA pappie̯, ei̯kä tuohèštA lakkie̯.*
71. *ei̯ muatèm markàt tulla, istuon izòd rahàD.*
72. *elä hirnuo stolàh kohťI.*
73. *hüvä šana mie̯lèh d'juohtū, paha ei̯ ńi mie̯lèštÄ lähe.*
74. *ruvìn sija ei̯ kipie̯, šūŋi ńenä ei̯ d'jükie̯.*
75. *muštA šiʌmä ei̯ šokie̯.*
76. *ähküämv voi̯pańi pie̯röü.*
77. *hüvädd mei̯tä hüʌkiü, pahàd mei̯lä pürkiü.*
78. *hüvä šana šiämèn šuluää̆ŭ, paha šana lūm murtau.*
79. *hüvàštä kannòštA hüvädd i vežàt kažvau.*
80. *šuku šikàh, kai̯kk omàh rotùh.*
81. *še häi̯lū ku laulamatoi̯ŋ kuoľie̯.*
82. *oľi, šanou šüömìstä, ńi marai̯stA ei̯ ollùn.*
83. *ei̯ šüötü mai̯tuo šīvilöi̯màttÄ, ei̯kä laštA ristimättä pie̯ttü.*
84. *šüö nagrìs šügužùštä, opàššA nai̯ńi nuorèštA.*
85. *üökukko päi̯väkukòm voi̯ttau.*
86. *hai̯kko šui̯tA müöťI, ńīŋku ťikkA pui̯tA müöťI.*
87. *vuakšàm vaťťśańi vaʌkuoi̯s, ku tuo maràŋhapatùš* (= risti, kiusa, vaiva) *kuolìz.*
88. *lai̯hàŋ kurèn i̯äńi ei̯ kūlu ńi kunne.*
89. *haràkkA haɻťśàttau pirtìm piällä: vie̯ràštA tulou.*
90. *tühjä ei̯ ńi pīpùššA pala.*
91. *mitä haukùd h u o k à n h a ľ ľ i, köükòttelèt korpìŋ koi̯ra, mi on d'jürü d'jüškärvèššÄ, šumu šūrèššA külàššÄ?*

92. *ühèllä šūlla šu̯ă̯ŭ itkiᵩ da◡i nagru̯a.*
93. *šu̯ă̯ŭ hīhtäjä hikèʰ, rīhèm̆ puiᵩja lämbimäʰ.*
94. *iᵩʌdäʰ ku luo̯ŭ, ka jälèʌdäʰ löu̯tä̯ŭ.*
95. *ńīn oľi makiᵩtᴀ, jottᴀ kaᵩ kiᵩlèm̆ veᵩ peržiᵩʰ.*
96. *halla nou̯žou̯ taᵩvahàʰ, tulòu̯ vihma, a muᵩh ku laŋgiᵩĕ̯ŭ, ńᵩ eᵩ tule.*
97. *omàm̆ veräjän̆ šaʌpuᵩd, hod on̆ šūᵩi, a miᵩròn̆ šūtᴀ eᵩ šu̯ᵩa šaʌvatᴀ. (tožᵩi še◡i oŋgi.)*
98. *šūh kušš̄àʰ šulhazilla, omàŋ külän ottajìllᵃ, viᵩrahàŋ külän viᵩjìllᵃ; vīʲjäʰ miʌma v i ᵩ n àʰ šu̯ᵩaťi viᵩlä.*
99. *šüo̯ŭ lambahàm̆ villońèʰ.*
100. *koᵩira hau̯kkū, tūľi kandau̯* (sanotaan panettelemisesta).

[Kl. n:o 7543].

5.

zimčukka-tukka da čoaŕin poika.

oľi ennen čoaŕi da čaŕcuna; ⌜s̄ītä[1] hüö roattih hūhtoa. käütih hūhtoa kaččomah, ńi päitä[1] katou hūhalda, ei t̄ijettü, jotta kunne šoahah peät hūhalda.

sīt pandih sata saldattoa varteimah, vuotettih, vuotettih ildapäivän laškuh šoahen; hūhalla vora i tuľi, hüppäütti hepozen̆ aijašta pєälličči, otti kormanosta hobiepeän veičen, kuldatorahan. lippo, lippo päitä veičellä, pańi paikkah; šītä mäńi pois, hüppäütti hepozeh jälelläh aijašta pєälličči.

mändih saldatat čoaŕin luo jälelläh, šanottih čoaŕilla, jott◡on semmoiń̆i vora. heän pańi šītä kakš šatoa saldattoa varteimah. jo varteittih, varteittih ⌜päivänlaškuh š[oahen]⌟[1], jotta päivä šijautu, ildaruško rupei puhumah. šīhi aikah še tuľi vora jälelläh, toaš otti hobiepeän, kuldatorahan veičen, lippo, lippo[2] päitä paikkah, mäńi pois; ei voitu arvata hepozen hindoa, kuin oli karva kuldańi, toiń̆i hobieńi. mänd'ih kakš šatoa s[aldattoa] čaŕounan luokši da čoaŕin.[3]

tüönnettih kolmannen kerran kolme šatoa saldattoa. vuotettih, vuotettih, vuotettih ⌜v[uotettih]⌟[1] huomenes-zoŕah šoahen. šītä tuli hūhalla še vora zimčukka-tukka, toiń̆i toizeheššeh kiń̆i

[1] Kk:ssa myös: peät.
[2] Kk:ssa: l'ippo, l'ippo.
[3] TVKK:ssa: mändih saldatat čoaŕin luokši da čaŕounan.

l'ičkau(uttih saldatat, da šoatih kīńi še vora, vietih čoaŕilla. čoaŕi rupei dūmaimah, jotta mitä ükśi zimčukka makšau; ei voi ńi mielelläh arvata, ⌜jotta mitä še z[imčukka] m[akšau]⌝[1]. pańi šen zimčukka-tukan aittah kolmeŋ lukuŋ toakš, pańi kolme saldattoa varteimah, ⌞iče⌟ läksi eččimäh toizilda mailda toizie čoaŕiloita.

čoaŕin poika otti aitašta šen zimčukka-tukan, ńīŋ rahvašta keräütü ülen äijä ümbäŕi šītä z[imčukka]-t[uka]šta[1]; šītä heän ambu važaman joužella, d'iencškah laŋgei. sīt ambu čoaŕin poika važaman joužella puhtahah peldoh, vihandah vaińivoh; iče käü važamaŋ puhtahašta pellcšta, vihannašta vaińivošta. šītä ambu zimčukka-tukka toaš puhtahah peldoh, vihandah vaińivoh. čoaŕin poika šano: »mäne šie käü iče, kuin mie käün iče.» heän kuin mäńi käümäh, dai pakeńi.

tul'i še čoaŕi pois šieldä, toi toizie čoaŕiloita. čaŕouna šano: »min peällä toit väkie, še mäńi pois.» rupesi čoaŕi šanomah: »ken laški šen, šoatto?» šanotah: čoaŕin poika laški.» hüö šītä ruvettih dūmaimah, čoaŕit joukollah, jotta mitä load'ie hänellä, leikatako peä pois, vain eloh händä jättöä, ei čoaŕin poikoa šoa hävittöä, kuin on čoaŕin čarskoita rotuo. händä tüönnettih moailmah kulkomah, annettih hänellä hepcńi alla; heän nouzi šelkäh hepozella, saldatta pandih hänellä jälkeh.

mäńi, matkai ⌜šinne⌝; rupei händäh juottamah; lähtöü juomah lambih. šīn ol'i vezi ühekšäŋ šülcŋ šüvüš; ei peäže jälelläh. küžü saldatalda: »šoa milma hcž millä teäldä pois!» puno saldatta viččanuoroa üheksän šüldä, ncšti šieldä hänen. kuin nouźi, saldatta küžü häneldä hepozen da voattiet, šītä nouźi hepozella šelkäh saldatta, mändih čoaŕih.

čoaŕi palkkai paimeneh šeŋ čoaŕin pojan, ühekšöä uvehta paimendoa päivä, šata rubl'oa palkkoa. laški čoaŕi meččäh ne upehet, keäl'läh šivaldi upehie, ńīn ei nähnün paimen upehie kuin mändih meččäh. mäńi paimeŋ kujaŋ šūh; kivellä šeizou da itköü, ei t'iä, kunne männä. paimenen pitäü tūa šitä heinöä, mitä hänen hepozet šūäh, mitä vettä jūah[2] hänen hepozet, ńi šitä pitäü paimenen tūa.[2] kūndelou: tul'i hänen[3] luokši še zimčukka-tukka,

[1] TVKK:ssa: ümbäŕi häneštä.

[2] Kk:ssa: jūvah, tūva šūväh; tässä samoinkuin TVKK:ssä julkaistu v:ttöminä, koska se asu näkyy olevan kk:ssa yleisin.

[3] Kk:ssa rinnalla: paimenen.

otti hänen koriettah da vei kod'ihisseh. šielä šüötti da juotti paimenda, toi jälelläh šillä kivellä. šĭtä ando hänellä skripkaŋ da tuohušta ando, toi šitä vettä, mitä čoaŕin hepozet jūah, mitä heinöä šūäh.[1] viheldi kivellä üleŋ hüviŋ, šĭtä tuldih hepozet mečäštä, mändih küličči paimenešta izännäŋ luo. izändä kiruou hepozie: »mintäh tu'lija terväh kod'ih pahalla paimenella?» — paimen tu'li jälkeh, toi šitä vettä, m[itä] h[epozet] juotih, mitä heinöä süöt[ih], šitä toi mečäštä izännällä.[1] izändä šüötti paimeneŋ, paŕi šika-'leäžöh üökš.

ˌüöllä˩ paimen skripkah šoittau[2], šiat pläššitäh, tuohukšet hambahissa.

čoaŕi on toivottaŋ tüttäreh pakanalla č[oaŕi]lla. — ˌčoaŕin˩ tüttärellä himottau käüä kaččomah˺, kuin šiat pläššiü, paimen skripkah š[oittau],[1] iluo šemmoista. saldatalda pürkiü makoanda-aikana, jott‿ei toatto moamo kūldais. šanou saldatta: »tule jälelläh ennen toaton moamon nouždendoa.» — kuin mäŕi paimenen luokši, hänellä himottau šoaha šitä skripkoa, küžū šitä paimenelda. paimen küžū, jotta: »ožuta šie vaštah polvista šoahen čoaŕin čarskoita hibietä.» — heän šĭtä ožuttau hänellä, ˌi˩ andau, ˌpaimen˩ hänellä skripkan. heän lähtöü poikeš še tüttö, ˺šoau skri[pka]n˻, mänöü aittah moata ennen moaman toaton noužomista.

čoaŕi palkkoau[3] toaš čoaŕin pojaŋ paimenekšˌi˩, andau kakši šatoa rubl'oa palkkoa päiväldä ühekšäldä upehelda. ˺heän˻ toaš tüöndäü meččäh upehet, šivaldau keällä upehie, upehet männäh; ei ńi ńeä paimeŋ. mänöü ˺šinne jälkeh˻ paimen šamalla kivellä toaš, millä ol'i iellä. tulou zimčukka-tukka toaš ottamah händä, ottau, vieü kod'ihisseh toaššen, šüöttäü, ˺j[a]˻ andau hänellä kuldašormukšen, tuou häneŋ jälelläh. šĭtä tuou šitä vettä da šitä heinöä; ˺šĭtä˻ viheldäü kakš kertoa, tullah upehet, mändih küličči paimenešta. kiruou izändä: »mintäh tu'lija pahalla paimenella jälelläh?» — tu'li paimeŋ, toi šitä heinöä ˺m[itä] h[einöä] h[epozet] šüötih˻ da šitä vettä ˺mitä h[epozet] j[uotih]˻. šüöttäü,

---

[1] TVKK:ssa: toi sitä vettä da heinöä mečäštä izännällä.
[2] Kk:ssa tämä lause virkkeen viimeisenä.
[3] Kk:ssa: palkkau.

juottau izändä toaš, panou šikaleäžöh toaš. šiat pläššitäh, tuohukšet hambahissa, heän skripkah šoittau.

čoaŕin tüttö on toivotettu pakanalla čoaŕilla. heän pürkiü toaš saldatalda kaččomah, kuin šiat pläššitäh, paimen šoittau. küžū paimenelda kuldašormušta. ei anna, šanou: »šiun pitäü näüttöä ńavaštaš šoaťen čoaŕin čarskoita hibietä.» — näütti, šīt ando hänellä šormukšen. mäńi aittahaššeh moata.

nouźi toatto moamo huomenekšella, palkkai üeštah paimeneh 3 ⌜[kolmanne]ksi päiväkši⌝[1], kolmi šatoa rubl̓oa ando palkkoa päivältä. ⌜toaš läksi paimeneh: »šitä vettä tuo, m[itä] j.n.e.»⌝[1] — heän mäńi kivellä toaš ⌞hepozet kuin poattih⌟, tul̓i toaš händä ottamah zimčukka-tukka, vei kod̓ihisseh; šüötti, juotti, ⌜j[a]⌝[1] ando hänellä šulkkupaikan, da mitä pitänöü vain, šitä ando ielläh päin, vei hänen jälelläh. viheldi kolmi kertoa, šītä hänellä tuldih hepozet mečäštä, mändih küličči paimenešta. čoaŕi kiruou upehie »miksi tul̓ija[1] jälelläh tämänmoizella pahalla paimenella, pareṁmilla että tulluṇ?» šitä toi heinöä, mitä ⌞hepozet šüötih, da mitä juotih vettä⌟. ⌞čoaŕi⌟ šüötti, juotti paimenen, pańi šika-leäžöh toaš üöks; šiat pläššitäh, tuohukšet hambahissa, heän skripkah šoittau. — čoaŕin tüttö pürkiü kolmannen kerran saldatalda kaččomah. heän mänöü kaččomah; paimen ožuttau ⌜č[oaŕin] tütöllä⌝[1] šulkkupaikkoa, pańi voarnah. ⌜č[oaŕin]⌝[1] tütär küžū häneldäh šitä paikkoa. paimen küžū vaštah: »ožuta čoaŕin čarskoita hibietä ńäńńilöistä šoaheṇ.» ⌞heän ožutti, šai paikan⌟ mäńi pois toaš aittahaššeh.

nouźi toatto moamo huomenekšella. toatto moamo pandih tüttö pimieh rekeh, vietih šillaŋ korvah kolmipäizellä zmialla vaštah. mäńi leškiakkah tüttö, šītä tul̓i še paimen šīhi, joi puolen reŋgie vīnoa üheššä heŋgäükšeššä, šītä käški kirjuttoa kirjaṇ tütöllä. tüttö rupei peätä eččimäh paimenelda, da kirjutti kirjaṇ; paimeneṇ šūn peällä heitti kirjan, kuin rupei kolmipäińi zmia tulomah; paimen ku veti heŋgeheššeh, ńi havačči, mäńi vaštah ⌜kolmipäizellä⌝ zmialla. torai zmian kera da tappo, šītä kollohti pois ne lūt lihat, kaikki puhašti, lükkäi šillan korvah šinne mereh. tul̓i toatto tütärtäh ottamah pois.

---

[1] Kk:ssa: tulia.

vei huomenekšella jälelläh muššašša reɾeššä kūžipäizellä zmialla šillan korvah. mäńi tüttö leškiakkah. tuľi paimen, joi reŋgin vīnoa ühteh heŋgäükšeh. ˌčoaŕin tütärˌ[1] kirjutti kirjan toaš, pań šūn peällä paimenella; paimen veťi heŋgehɾššeh, nouźi; tüttö mäńi mustah rekeh jälelläh. tuľi vaštah kūžipäizellä zmialla paimeṇ; zmia sanou: »puhalla puhtahašta heŋgeštäš toratanner», ńīṇ heän šanou vaštah: »puhalla pakanašta heŋgeštäš toratanner!» — hüö torattih šītä; paimen šanou: »kačo, kuin oṇ päivän šiɾauš kauńis!» heän kuin kačahti päiväzen laškuh, ńīn ˌpaimenˌ[2] vīmazen peän leikkai häneldä. rabiešti pois lūt kaikki, loi meren pohjah. mäńi pois še paimeṇ; šītä tuľi toatto ottamah tütärtäh.

huomenekšella toi ˌčoaŕiˌ jälelläh tüttäreh ühekšpäizellä zmialla vaštah, kun oľi toivotettu. ˌmäńi leškiakkah tüttö, dai šeˌ paimen ˌtuľi šihi,ˌ joi puolen toista reŋgie ühteh heŋgäükšeh. tüttö rupei peätä eččimäh häneldä, heän käški kirjan kirjuttoa šūn peällä. kirjutti kirjan hänellä, heän šītä heŋgehɾššeh veäldi, havaččih da mäńi ühekšpäizellä zmialla vaštah. ˹torai, torai, »puhalla», [zmia šano, »puhtahašta heŋgeštäš toratanner», ńīŋ[1] toińi š˺ano vaštah: »puhalla pakanašta heŋgeštäš toratanner]»[1] torai, torai, ˹kahekšan peätä sorti[1], ei voinuṇ vīmaista peätä leikata, šano: »kačo kuin huomenežruško ružottau!» paimen nouźi hepozellah šelkäh, ńīn hepońi potkai, da heän miekallah leikkai šen peän poikki ühekšännen. hepozelda korva halkei, ˌheänˌ kučču puolen šulkkupaikkoa čoaŕin tütöldä, šillä šito hepozen korvaṇ. ˹paimen toaš puhašti šen šillaŋ korvaṇ[1].

tuľi toatto huom[enekše]lla ottamah tütärtäh, šano: »onnakko on jo lopetettu, ei ole enämbi?» — ˌa tütär heŋgissä, reɾeššä istū.ˌ

ˌšītä toattoˌ[3] loaď pīrut, ˹šītä[1] kučču veäṇ kaikeṇ linnašta, jotta ken hänen tüttären peäšti šillan korvašta. vīnačarkkoa pańi podnoskalla tüttärelläh käteh. tütär ojendi paimenella; paimen puolen šulkkupaikkoa pańi podnoskalla, toińi puoľi oľi tütöllä peäššä. šītä čoaŕi ando paimenella tüttäreh, kojin loaď rinnalla, da puolen čarsvoa ando heilä.

[A. Genetz: TVKK, ss. 35—40. — Käsikirj. kl. 1997, 4; ss. 9—16.]

[1] Kk:ssa: heän.
[2] Kk:ssa: h[eän].
[3] Kk:ssa: heän.

6.

m i e s, k u m b a ń e e i v o i n u ŋ̮ p e ä t ä h e l ä t t ü ä.

oli mies, jott‿ei voinuŋ̮ heän milläh peätäh elättüä. heän šĭtä kazakakš palkkautu, ei v[oinuŋ̮] p[eätä]h šüöttüä, šĭtä heän rupei ombelijakš vuattien ombelijakš, heän kuotteli jalattsie ommella. ei v[oinuŋ̮] heän sillä ruavolla p[eätä]h, š[üöttüä]. no šĭtä heän rupei hühtoa roatamah; rupei šen peällä šepäkš kuin ei voin[uŋ̮] p[eätäh] šillä el[ättüä]. rupezi varkahakš šĭtä. varašti kiriköštä mitä šai vain; šĭtä peätä tappoa kuotteli, ei voinun heän šilläki elöä. mäńi kuńiŋgahan luokši; šano kuniŋkahalla jotta: »pane milma, mihi kačot, mie en voinun elöä ńi milläl» no kuńiŋgaš pańi hänen saldatakš, ei tappan; karabl'illa maštoh pańi. šĭtä hüö lähtiettih ulkomoalla voinah. — — — — [Jatko puuttuu].

[A. Genetz: kl. n:o 1997: 5].

IX. Paanajärvi.

1.

t u h k i m u š.

ol'i ukolla kolme poikoa. ⌜sĭt'ä⌝ toatto rupei l'äźimäh. külou luiśśah, jotta šurma tulou, šanou pojillah kaikilla: »kaččuote, mie ku kuolen, käüküä[1] kuki milma muist'elomah miun hauvan peäl'l'ä.» ⌊kuol'i ukko.⌋ sĭt'ä ⌊pojat⌋ pantih hautah toatto, tuldih kot'ih, ei ruohita l'ähtie ńi ku ⌊muist'elomah⌋, pannah arpa lü⌜rv⌝ah, jotta kellä laŋgieu eŋ̮zi üönä lähtie. arpa laŋgieu nuoŕimmalla pojalla; še tuhkimukšekši ažetakši, vähämiel'izekši rupieu.

päivä sijautü, sĭtä mänöü ⌊tuhkimuš⌋ toattoh hauvan peäl'l'ä, alkau siel'ä mol'ie jumaloa, toattuo muiśśella. muist'elou puoleh üöhö šoate; avautü hauta, noužou hauvašta toatto i küžü: »olettako pojat?» heän i vaštoau: »olen mie, toattozeń, t'äššä?» sĭtä heän pojallah šanou, kuin elöä t'ät'ä ilmoa, noužou ukko pist'üh, seiźoal'l'ah, andau šüren bumažnikan d'eŋgoa, vihel'däü karahuttau, sĭtä tulou hepońe st'epist'ä, karva kuldańe, toińe hobieńe, kolmannella ei ole hindoaki. ńin sĭt'ä ukko jäleľľäh hautahaŋ̮še, dai hauta umbeh. poika hepozella selkäh, pojalla ando ukko sen hepozen. tul'i kot'ih üön aikana dai hepozen pańi omah ambarihiŋ̮ze.

[1] Kk:ssa myös: käüköä.

nu i küžü velʹlʹet, heän ku tulʹi: »miťä ńäit sieʹlä?» »en ńähńün ńi miťä mūta kuin muisťelin toattojaṅi.»

päivän kui oʹli, piťäis illalla [1] lʹähťie toizen velʹlʹen, piťäis lʹähťie keškimmäizen velʹlʹen, kui nuoŕin käü; rupieu moʹlimah siťä nuoŕinda velʹlʹie, jotta: »mäne miun ieštä!» »ku šoan rubʹloa andanet, ńiim mie lʹähen.» ilda kuin tulʹi, da heän toaši lʹähťöü toattoh peälʹlʹä. endʹizeh tapah i alkau moʹlie; puolen üön aikah hauta i avautū, i toatto nouž[ō] pisťüh, küžū: »olettako, pojat?» i šanou še nuoŕin poika: »mie olen, toatto», ⌜šanou⌝. ⌞toatto⌟ šano⌞u⌟: »minťäh ei tulla toizet?» ńin heän šanou: »ei ruohita lʹähťie.» »kuin ei ruohita tulla, ei heiʹlä i hüvüťťä pie.» bumažnikan andau šūremman vieʹlä, siťä vihelʹdäü: tulou pedra, šarvet kuldazet. ukko hautah, hauta umbeh toaš. tulou ⌞poika⌟ toaš koťihiṇźeh dai panou ambarihisseh pedrah. iče tulou toaš kiukoalla da veńüttöäkši moata.

toaš kuin tulou kolmaš ilda jo, ńim piťäis lʹähťie vaṅhimmaṇ velʹlʹekšeṇ. ⌜i se ei ruohi⌝, päivällä šuorieu lʹähťemäh a üölʹlʹä ei ńi ruohi, moʹliu siťä nuoŕinda velʹlʹieh, jotta: »velʹli mäne, loai siťä hüvöä!» ⌜ilda kuin tulou toaš⌝, šoaṇ rubʹloa ottau palkkoa ⌞toaš⌟ dai lʹähťöü üöksi se, vaṅhimmaṇ velʹlʹen eičči.

mänöü toaš hauvan peälʹlʹä, toaš muisťelou toattojah ńiŋkuin ieʹlʹäki puoleh üöhö šoaťe. noužou toatto i küžū: »olettago, pojat?» heän i šanou: »mie olen nuoŕin poika, toattozeń, ei ruohita lʹähťie toizet.» »kun ei ruohita lʹähťie, ńin ei heiʹlä i hüvüťťä pie.» toaš viheldäü, i tulou mečäštä śika, šukahat kuldazet śeʹläššä. andau pojalla⌞h ukko⌟ dai prošsaiksi poikah kera dai: »käüköä enämb‿elköä!» tulou koťihiṇzeh daį panou ambaŕihiṇzeh ⌞sikah⌟ da kiukoalla venüttöäkši moata.

päiväh moattih i noššah makoamašta; velʹlʹet küžüťäh: »miťä ńäit sielä ńüt käveʹlʹeššäš?» »ńäiṇ miťä ńäiṇ, eččimisť‿e‿ole sen jälkeh ńi keʹlʹä.»

päivällä šanou nuoŕin velʹlʹeš: »lʹäkkä müö velʹlʹet ambariloitana kaččomah!» »ka, lʹäkkämä.» mänöü vaṅhin velʹlʹeš, avoau ambarih, kačotah: on lʹeipöä, on voatetta, on mūtaki tarvisťa, miťä piťäü. i männäh keskimmäizen velʹlʹen ambarih, toaš velʹli avoau ambarih; šiťäže müöťe ńiŋkuin toizeššaki. šanou nuoŕin velʹlʹeš: »lʹä-

[1] TVKK:ssä: toiššа päiväńä piťäis lʹähťie — —.

hemmä i miun ambarie kaččomah!» i šanotah toizet veľľet: »miťä oŋ̮ siun ambaŕissaš tühjäššä, jo olemma śittuŋ künnükšen šormen pakšuvuoh.» heän i šanou šüh śeämeššä: »miťä ollou miun ambaŕissa, ńe kaikki kūlukkah.» nu śieľä ruvettih heľäjämäh čilľit, kävelömäh, pľäššimäh, komińeh ľäkśi sennäköńe. ruvettih veľľet ¡šanomah¡: »veľľi, ožuta meiľä ńüt, miťä oŋ̮ siun ambaŕissaš?» »kuin, veľľet, purretta hambahillana omana śittana künnükšeštä valkiella pūlla, sīťä ožutaŋ̮.» purtih puhtahakš, sīťä avaźi, ožutti, miťä oŋ̮. küžüťäh: »misťä šiula šai? näiťä ńüt emmä ole kūlluŋ̮, emmäkä ńähńüŋ̮?» »šain misťä šain, eŋgä varaštan, eŋgä anaštaŋ̮.»

alkau elöä üksińäh, veľľisťäh pois eroži, sīťä sro(i kotih omah.[1] ašettelekši naimah; tuľi čoaŕista viesťi, jotta pańi tüťťärehenzeh kolmandeh kerrokšeh ikkunaŋ̮ viereh: »ken voinou tüťťäreldä vīja šormukšen keäšťä, da nīŋ̮ siľľä annan i mieheľľä.»

tulou äijä kuptsie i bohaťteŕiloita hüvillä hepozilla mitä parahilla, ühä üŕiťeľľäh, ajetah hepozie, eibä voija peäššä. sieľä ne ollahki hänen veľľet kaččomašša. heän üksińäh koissah ku eläu, šuorizi hüvih voatteih, otti hepozeh, hepozellah śelkäh hüppäzi, dai ľäksi śinneže heäŋgi.

mäńi sine čoaŕin pihalla, ei tundie, ei veľľet, ei ńi keŋ̮. kuin hevoistah sivaldi pľeťiľľä, hepońe hüppäzi dai ¡heän¡ tüťťären otti kaikkińeh ikkunašta da i vei tiehenže, ńīŋ̮ kuiŋ̮ ľindu ľendäjä ľäksi dai tuľi kotihisseh.

ečiťäh, ken oľi, misťä tuľi, kune mäńi, ei voija ľöütüä[2] kuin ei tundieta ńi ken. iče sanoihe, jotta: »mie käüŋ̮ da mie i otin.» naija tüöndäü čoaŕih viessiŋ̮, jotta: »miula on tüťťäreh.» tulou čoaŕi, ⌜tulou⌝, kaččou: »no miľľä sie käüt, misťä siula šai semmoińe hepońe?» sīťä čoaŕilla ozuttau hepozeh ambarisťah i pedrah dai siaŋ̮, kaikki šupi, mi oľi. čoaŕi šanou: »mie tämänmoizie en ole ńäkeŋ̮, eŋ kūllut, misťä śiulaš šai?» »šain misťä šain, eččimisť‿ ei, a miun ollah.» »kuin šait, ńīn sie pie, dai tüťťäreń pie», ⌜ando⌝. sīťä hüö venčaiťihiččeh, aletah hiäťä piťüä, čoaŕin kera gostieččeh, aletah elüä kuin mieš da naińe.

[A. Genetz: TVKK, ss. 40—42. Käsikirj.: kl. 1997: 6; ss. 18—21.]

---

[1] TVKK:ssa on p. o. virkkeen lauseilla toinen järjestys: toinen, kolmas ja ensimmäinen.

[2] Kk:ssa myös: ľöütöä, joka on julkaistu TVKK:ssa.

X. Usmana.

1.

Ivana tuhka-mūtuš.

oli ennen ukko, ukolla kolme poikua. ukko rupei kuoлomah i kuttśū kaikkie poikie: »sie vanhiŋ käü üö ˌmiun kalmallaı, keškimmäine käü toiŕe i nuoŕin käü koлmaš.»

no i ukko kuoli i grobuh pandih, kalmah vieťih. poikeš tuldih, tuli heiläh üö. no vanhimmalla pojalla piťäü mäńńä kalmalla; hiän̮ šanou nuoŕimmalla veĺĺelĺä: »sie mäŕe miun eittśi käü kalman̮ piäĺĺä, mie läheŋ̮ jarmaŋkah da tuon siula šuapkan ili kuššakan, min kattśou.» hiän i läksi nuoŕin veĺĺeš tuaton piäĺĺä. mäńi kuin kalman̮ piäĺĺä, kalma i avautu i nouži tuatto sieĺďä kalmašta, küzüu: »vanhin vai nuoŕin vai keškimmäiŕe oŋ?» »mie olen nuoŕin poika Ivana tuhka-mūtuš.» ottau, viheĺďäü peлdoh, tuatto, juokšou sieĺďä heboŕe. »vot, mie hepoźeŋ̮ siulaš annaŋ̮ i iäkšeh lieńöü silma kūndelomah; kuin tahot lähťie sie kunne matkah, korvah lükküäťe i pezieťe i toizeh lükküäťe i vuatittśieťe.» läkśi poikeš sieĺďä kalmalda i tuli koťih i vanhin veĺĺes küzüu häńeĺďäh: »min лahjo tuatto käüťüö?» hiän i šanou: »min kuollut lahjou?» i mäńi kiukuaŋ̮ peräh ištuih.

tuli üö tuaš. toiŕe velli rupei händ'äh küzümäh: »mäne miun eittśi kalmalla, mie siula šuappuat tuoŋ̮ jarmaŋkasta.» otti, suoŕih i läkśi, mäńi kalmalla, kalma avautū, nouži sieĺďä tuatto i küzüu: »kumbaŕe poika oŋ?» »mie», šanou, »oleŋ̮ tuhka-mūtuš, Ivana poika tuaš.» viheĺďäü ıtuattoı peldoh. pellošta hepoŕe juokšou. »no mie», šanou, »siula, ťämän hepoźeŋ̮ annan, kuin toizet veĺĺet ei tahottu ottua ťäťä hüvüťťä. ſkuiŋ̮ tahot lähťie sie kunne matkah, korvah lükküäťe i pezieťe i toizeh lükküäťe i vuatittśieťe.»[1] otti hepozeŋ̮ iɾtśelläh ukolda, ťüönd'i poiś peldoh. śidä mäńi ukko kalmah [d]jäĺeĺĺäh, a poika läksi koťihiŋ̮že. veĺĺeš šanou hänelläh: »min tuatto audo siula?» »a min tuatto andau, ku on kuollun, e‿ana ńi miťä.» nouži kiukuan peräh tuaš mäńi.

i tuli kolmaš üö, häńen tuli tšered'i[1] mäńńä kalmizmualla[2] šuoŕih i läkśi, ſmäńi k[alma]lla śinŕe, k[alma] avautu. tulou

[1] TVKK:ssa: oo̯tered'i. [2] Käsikirj:ssa myös: kalmiźomalla.

hepońe pellosta.[1] [2] i otti heän sitä, prostih tuattoh kera, tuľi poikeš śieldä. »no min tuatto ando siulaš?» ⌊küzütähɩ. »ei ana kuoľie ńi mitä.»

vähän ajan olduoh, ľüväh barbanua: tsuarin tütär ištuokši ikkunalla i ken voit hepoźella hüpätä śinne, se tsuariṇ tütťärellä šulahaźekši.

ruvettih naroda keräütümäh sinne i lähtietťih veľľet hänen, i heän veľľiľöiľľä davaikši. »müög◡otamma siun, tuhka-mütukšen, rahvahalla nagrokši!» hüö lähtietťih veľľet, ei otettu. heän vuid'i pihalla i viheld'i hepoźen eṇźimäiźeṇ. hepozella ľükkäźih korvah, peźih, toizeh ľükkäźih, i vuatittśih; hüppäi hepoźellah śelkäh i sennäköńe tuľi molottsa.

ľäksi ajamah čuarih śinne i tavotti veľľet dorogala. otti omallah ruožallaⱷhɩ ľüvä heitäh a veľľet tietä ei, veľľigo, keṇg◡on. i proid'i külittśi, mäńi śinne, miśśä čuarin tütär ištü i hüpähütťi hepozeh śinne śeińällä. čuarin tütťärelď'ä šai šüta, i ⌈č[uarin]ɩ tütär pańi häńeľľä pečatin ottśah. ľäksi poiś śielď'ä, tuľi, ajo kotihiṇže, laški hepoźeṇ peldoh, iⱪtśe [d]jäľelläh kiukuan peräh ištuih. i tuldih veľľet, ruvettih naiźiľľah šanomah: »sežen ńäköńe oľi hepońe, i ištu šeľäššä mužikka i hüpähütťi ⌊ikkunallaɩ ⌈čuarin tütťärel luoɩ, čuarin tütťärelď'ä šai šüta i pańi ⌊heänɩ pečatin ottśah.» tuhkamütuš šanou: »eṇgo hoťi mie olluṇ sieľä?» »hoh śie śenńäköńe, tuonńäköńe, siulago olla sieľä?»

ruvettih tuašⱷtɩ barbanua lüömäh: što čuarin tütär siď'ä ettśimäh rupieu, keľľä pečatin pańi ottśah. i tuhkamütukšella siľľä ripakko ottśah sivottu on. veľľed ľähtietťih sinne tuaš i hiän pürkiṷ veľľiľöiľťäh: »veľľet, ottakkua milmań kattśomah!» ükši toizellah šanou: »otammo müö hänen loppuoh keralla.» tuldih hüö čuarih ťeräväh. ruvettih ettśimäh, eⱪtśiťäh siťägo, toisťago, mońieštago, ei voija ľöütüä. i tuaš mońieš šanou: »tiäľä on likaripakolla ottśa śivottu, eigo hiän ole?» veľľet i šanotah: »miśśä heän śenńäköńe likarüötťi oṇ? eiⱪžeⱪkačottu veľľiľöjen šanondua, otettih käzipuoľisťa i vieťih tśareunaṇ-luo. tśareuna otti ripakon očašta, ńäköü pečaťťi očašša, i čuarí ńäköü, šanou ⌈heänɩ ⌊tütärɩ toatollahe što: »ťämä miun oṇ d'umalan-süd'ittu. i otti kiäštä häńeṇ,

[1] Puolihakasien välinen osa kuuluu TVKK:ssa: ńiṇže hepoźeṇ šai, kuin ieľľäki.

i sīťä ruvettih händ'äh naittamah, čuarin ťüťťäreštä. naitettih händ'äh, ivanua, śid'ä tuhkamūtušta. śīťä ruvettih eľämäh, olomah, śīťä hüreńi hürttśäh, pareńi parttśah, śīťä pūtu kaikki.

[A. Genetz: TVKK, ss. 42—44. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 108—112.]

XI. Vitsataipale.

1.

u ą r r e h.

še on‿uą̆rrehh‿olomašša pīkalovuą̆rašša. kūtta süldä ov‿veneh pitkä, ńeľľöą̆ levię̆. se‿on täüši kuldoą̆ da hopię̆ta. sitä on sītä reį̆ssattu jo kaivoą̆ da šuą̆hą̆, vanha rahvaš. kaį̆vettih tuǫ̆hiloį̆h šuą̆te. hüǫ̆ šanottih: vot i šaį̆mma. sītä hüǫ̆ humalluttih i paį̆nuttih ńukkumah. ńukuttih vuǫ̆rokauvet. sītä noštih ńukkumašta. ńukkumašta noštih, sītä muą̆ jälelläh oli kažvam‿piąllä, eį̆ voį̆t enämpi kaį̆voą̆ sej‿jälkeh.

müǫ̆ olemma useį̆ťši kääünüŋ‿kaťšomah. se vaį̆n sija tundū vähäsèj‿jotta millä paį̆kkoą̆ o. seń‿jälkeh eį̆ ole ńi keŋ kaį̆va[n] *— eį̆ ruǫ̆hita kaį̆voą̆, jotta mõžet kuǫ̆loma tulū.*

2.

k a l a m p ū v ö š š ä o k e j a ń i m m e r e š š ä.

olima n o r j a š š a kalampūvöššä. pūtimä, kovašta kaloą̆ šaį̆mma. pütimä müǫ̆ oŋgella, neľľä mię̆stä śnokašša[1] *olima pütämäššä. koko kešän sięlä pūtimä. kesäm‿pūtimä da šaį̆mma, kahtehtoį̆sta tuhandeh kaloą̆ möį̆mmä, kūvešša kūkauvešša. müǫ̆ olima palkašta vię̆rahilla isännillä. meį̆lä makšettih hüǫ̆ neľľäš rubľa šuą̆šta rubľašta. sītä müǫ̆ läksimä norjasta m u r m a ń i-rannalla päį̆ matkah, snokalla. ottima rommię̆ neľľäh mię̆heh kolm‿ankkerikkoą̆. se aŋkkerikko makšauu kaksitoį̆sta rubľoą̆, rommiŋgere. läksimä, tulima norjaŋ‿kaupuŋgista toį̆seh kaupuŋgih, kauppapaį̆kkah, mię̆ em‿*

[1] = veneessä.

malta sen nimię̯ — taį̯s‿olla poďbirkan [?] olla — sīnä kaloą̯ lujasta pūvetäh, šuǫ̯melaį̯set da norjalaį̯set da karjalam‿miẹ̯het da rüššät. müǫ̯ sīhi tulima. meį̯ldä norjaŋ‿końtsuŕi[1] *otti rommit, miksi müǫ̯ avaį̯mma ühen‿aŋkkerikon i joį̯mma, humalass‿olima. sītä hän* 5 *meį̯stä otti makson*[2]*, eį̯ meį̯stä, vaį̯n isännästä meą̈n —. meį̯ll‿oli isäntä rüššäläį̯ni, m i k i h v a r a k o ś t i ń.*

sītä müǫ̯ läksimä isännäŋgere tambilla[3] *mänömäh varguą̯valla. mistä müǫ̯ rommin ottima. müǫ̯ ottima rommin üheldä kauǫ̯ppamiẹ̯heldä. müǫ̯ sanoma, jotta sillä asiẹ̯lla tulima, olemmako müǫ̯* 10 *vć̈ärät vai tulūko końtśuri viär̈äkše, jotta müǫ̯ emmä ollun sūrelta sūl'liset. müǫ̯ emmä olīs muį̯teŋgana juǫ̯nun, nīŋ‿külmimä, sītä ottima kolmi pottuǫ̯*[4] *joį̯mma, nel'lämmiẹ̯hen, piti lämmitüštä ruą̯te jūva. sītä se isändä, keltä müǫ̯ ottima rommin, kul̄śu końtśuŕiŋ̣ sinne kauǫ̯puŋgih iľśeh luǫ̯. hän sītä tarkotti küsellä sitä asiẹ̯ta,* 15 *jotta kuį̯n siẹ̯ otīt rommin, tuldihko lujašta humalassa siu̯l‿luǫ̯, eį̯kö torattu eli rījeldü. se końtśuri šano sillä isännällä: »eį̯ ne küllä pahoą̯ šanoą̯ puhuttu, miẹ̯ sitä vašše otīn heį̯ldä rommì, jotta hüǫ̯ eį̯ olīs ruvettu müǫ̯mäh, kauǫ̯pitšomah hänellä». müǫ̯ šanoma: »müǫ̯ emme ottaŋ‿kauǫ̯poį̯ksi, müǫ̯ ottima aį̯van‿iľ'śellänä jūva.» sītä hiąn* 20 *ando takasim‿meį̯llä rommid da rahat. da händä sītä vaŋgittih kolmekše kūkše.*

sītä müǫ̯ läksimä matkah, mänimä petsamą̯j‿jove[n] *šūhu. sīnä kolme päį̯vöą̯ joį̯mma romuą̯, kaksi ankkerikkoą̯ joį̯mma, üksi ankkerikko jäį̯ juomatta. seki tuli jo vajoą̯kše i sītä aluttima jūva.* 25 *meį̯lä tuli müǫ̯täį̯ńi tūli, müǫ̯ läksimä tuą̯š rüššär‿rannalla matkah. juǫ̯ksima*[5] *päį̯väj‿ja üǫ̯, matkaį̯ma. tulima, on ükši sīnä matatešša suą̯ŕi, i l' i n a n‿suą̯rekše ku,t'śukse i šalmi i šalmeh tulima, pūttuma koroла, meą̈t sītä i kuą̯to, kumoą̯įllah püǫ̈rähütti śńokà*[n]*. müǫ̯ sītä kaį̯kin‿nel'lä miẹ̯stä veteh mänimä, mereh, se oli rannašta* 30 *šata süldä. viẹ̯ššä oli š[ńokka], kaį̯kki elot kandeli, veį̯ viẹ̯llä. vuą̯llo šūri oli. miẹ̯ ser‿romuboťškan otīń kaį̯naloh, läksiŋ‿kuą̯lamah, missä jalat täǖtetäh, nim‿miẹ̯ kuą̯la*[n]*, a miss‿eį̯ täǖtetä, nim‿miẹ̯ uį̯. toį̯set miẹ̯het mändih iẹ̯ššä muą̯la i karjutah: »o n d r e į̯, tule poį̯s,*

[1] ='konsuli' (kertojan selitys: norjalainen sana, joka merkitsee 'herra') Kirjaanpanijan huomautus.

[2] *meį̯stä otti makson* = sakotti meitä.

[3] laivalla; pitänee olla: *tampilla* (nom. *tamppi*). Toim. huom.

[4] pullollista. [5] = purjehdimme.

kuo̯let!» tuli sūri vua̯llo piä̯llīt̯si miu̯sta, umbipiä̯h miu̯ŋ◡katto, mie̯ piä̯sīm◡mua̯lla. mie̯ niä̯j◡jotta kandau̯ boťškoa̯ vie̯ššä. süli kümmenīńi or◡rannašta. mie̯ üveŋ◡kerran hüppäi̯v◡veteh i sai̯r◡romuboťškań◡käteheni i toi̯m◡mua̯lla. sītä müö̯ rubei̯mma händä juo̯mah. üksi lakki jäi̯ ühellä mi̯ehellä, sīhi lakkih kua̯mma i sītä juo̯mma. sitä romua̯ kun◡ei̯ olīs◡ollùn, nīm◡mei̯ll◡olīs kuo̯loma tullu.

pariümmendä tunnie̯ müö̯ olima mua̯lla. sītä tuli tamppi šalmeh sīhi. sīnä šua̯rešša eli šuo̯melai̯ńi. hiä̯n näki, jotta olīs mi̯ehet otettavat oldu, ei̯ piä̯ssü poi̯kki šalmè(n), kun oli vua̯llo šūri. tuli tamppi, häm◡mäni tampilla, še šuo̯melai̯ńi, i šano sie̯llä kapitānalla, jotta tuo̯hon sńokam◡murotti i mi̯ehet piä̯stih mua̯lla, ollah vie̯lä elošša. kapitan otti, venehel◡laški tampilda, neľľä mie̯štä käü̯mäh pańi. tuldih mea̯l◡luo randah, ei̯ voi̯ja tulla. luo̯tih mei̯llä spasītelnie̯t krūgat. müö̯ ümbär i̯tseštänä ne pujottima ja nīllä me(ät vejettih sīhi venehe(ľ. sītä me(ät vie̯tih tampilla. me(ät šuo̯ritettih toi̯sih vua̯tteih, kui̯vih. sītä müö̯ pai̯numa ńukkumah i koko vuo̯rokau̯vet ńukkuma.

kuńi ńukkuma, sillä välim◡mea̯t vei̯ omah asuntopai̯kkah, līt̯sah.[1] *mänimä isännäl◡luo: »mistä tüö̯», šanou̯, »tulija?» — »mei̯ltä» šanomma: »sńokam◡murotti, vähäll◡emmä kuo̯lluhukše tullu*[n]*.» isändä šano: »se kum◡mäni, nīm◡mäŋkäh, mie̯s oŋ◡kallehembi sńokkoa̯.» sītä me(ät isäntä tilitti šamoa̯ kūtie̯ i mea̯t piästi kotih matkah i šano: »kītoš hüvillä mi̯ehillä, ando vīsir◡rubľiv◡vie̯lä tilim◡piä̯llä, šano: »v i e̯ n a h*[2] *mänettä, hot vīnoa̯ juokoa̯!»*

3.

čuaŕin da kupčan poiga, naizistah pagoh lähtenüöt veľľekšet.

oľi muinen čuaŕi, čuaŕilla poiga, šūŕi i kauńiš. tuľi hänen luo kupča adľivoih, haźi pojallah, jotta: »miula on poiga kaunehembi siun poigua.» čuaŕi hänellä vastah šanou: »kuin ollō kaunehembi poiga, ńin šilloiu̯ panemma veľľekšikš, a kuin ollou tuhmembi, śilloin piäldäš poiš.» śidä kupča tüöndäü poigah piällä käüjän: »tuogua miun poiga tänne!»

[1] Liitsa-nimiseen kylään.
[2] Vienaan, s.o. Arkangeliin.

mändih pojan luokši, poiga šuoŕī i lähtiettih matkah. matattih vägi vīkko, ⌊poiga⌋ rabaźih: ristie kaglašša e‿ole; müöstü jälelläh ajamah kod'ihiŋźe. kuin ťuli kod'ih luo, kaččou: hänen spaľnoišša tuľi palau; »a mindäh miun spaľnoišša tuľi palau, kuiŋ miušta jäi naińi itkömäh? vuota noužen ikkunah». kaččou pirttih läb‿okolńičan: naińi ristikanzaŋ kera istū. heän kovoaŋ šidä aššoa pahaštu: naińi miušta itkömah jäi, a nüt pühäveľľen kera istū. vot hiän sīdä läks jälelläh čuarin luo ajamah, ei huoľiŋ hiän rissistä.

senkera tuattoh luo da čuarin luo mäńi. sikseh mäńi pahaks, mušteńi; čuari küžū: »tämän nägöńigö siula poiga oŋ?» kupča vaštah šanou: »nüt on pöläštüŋ mium poiga, šidä kuin kuččuma tänne; anna valda nüt kolmet sūtkat ⌈kolme päiviä⌉ pojalla guľaija, sīdä hiän kauńistū jälelläh.» ando vallaŋ hänellä. heän mim päivä, sem pahenou. ⌈sīdä č[uari] š[anou]: »mindäh pahenou hiän, siula poiga?» »mie en tīja midä ruad'i pahenou.»⌉ vot ⌈poiga⌉ i peittih; kaččou ga tulou saldatta; hiän i venū, ei līku; tuľi čuaŕin pojan naińi. saldatta naista korvalla sivaldi: »mindäh vīkon et tulluŋ?» »a miula sielä pidi gostien kera olla, eŋ joudan tulomah.» toi salduatalla pīruada i vīnua, saldattu pühäveľľenä pidäü čuaŕin pojan naista. lähtiettih poigeš. kupčan poiga i ihaštu, da i hiän vuid'i pois.

ruбei guľaimah, šüömäh i juomah; vot hiän i pareńi, ńīn i rod'ih kuin muinen oľi, end'izellä nävöllä rod'ih. ⌈čuarin poiga küžū häneldä: »mindäh sie oľit ńīn paha?»⌉ čuari luad'i veľľekšiksi heät. guľaijah, šūväh, jūvah, kuin veľľekset muineŋgi; sīhi paikkah männäh, missä saldatta kää čuarin pojan naizen luo i peitettihittśe. kačotah, saldatta tuľi, tuaž i kävelöü; »ah», šanou, »bliäd'ie vīkon ei nävü!» i tuľi čuaŕin pojan naińi čuihahti; saldatta tuaš händä korvalla: »mindäh vīkon ed tule?» »eŋ joudaŋ tulomah.» söi, joi, saldatta, senkera sīdä tuaz luaittih, lähtiettih pois. šanou kupčan poiga čuarin pojalla: »näitkö nüt?» »näin», šanou. »ńi mütüž on śiula mieleštä nüt, hüvä vaim paha? a mie olin ittśieńi duavimašša, ńīn oľi miušta paha. sen-nägoni aššа i miula oli, šidä mie pahašuiŋ. sīdä kuin näin śiun naista, ńi sīd' ihaššuin, sīdä popruavimattśi, vanhalla nävöllä rod'imattś.» »nüt müö miŋ luaimma?» »a ruvekkama tuattoloildana küžümäh karablie mieheh elon kera, tavaran kera kaiken-nägözen.» buitto hüö lähtieh kaupalla.

i annettih karabl'i mieheh eluo; läht'iettih naizistah pagoh molen, i mändih hüö sennägözeh paikkah, t'iedämättömäh, linnan alla.

ei t'ijetä, jotta mi on linnojah. mualla ei ruohita vuidie i mualda linnašta ei ruohita tulla, varatah, jotta eigö tappajat olla, ⌈vojennoit?⌉ rohattihittś linnašta karabl'illa mänömäh, küžütäh: »müttühüöt karablit, tappajatko vain ⌊kupečeskoit⌋?[1]» hüö vaššattih: »müö olemma kuptśien pojat, eťśimmä śidä linnua, jotta miśśä voiźima kaupita.» vuid'ikkua mualla kaupiččomah.» vot hüö ⌈karabl'iloista,⌉ venehildä elot mualla kannettih. luaittih lafkoin mieheh, vot i ruvettih kaupittśomah, üksi lafkašša, toińe toizešša, kaupp‿üheššä, kuin vel'l'ekšet muineŋgi.

ruvetah dūmaimah, naija pidäü heilä. otamma kahellana ühen naizen, üksi pidäü üön, toińi toizen, a kaikilla ühellä śialla muata. kumbazen üö tulou, se hänen kera seväkkähättś, ⌈kavukkahattśi⌉, toińi külembäizenä muakkah. ⌈a kumbazen kera üön maguau naińi, sen lafkašša i päivän istū⌉.

⌊i naidih.⌋ vot kačotah matkuau ombelija, jalaččie kaikennävöistä ümbäri iče5täh riputtan. ⌈śel naińi šanou: »kuččukkua tänne händä, miula pidäü häneldä jalačit oštua.» ⌈a ombelijalla ŕippū se briuza ulgona pukšuloista⌉. naińi jalaččiloida oštelou, ei kačahetattsi hänellä jalačit. ombelija šanou: »andakkua nahkua, mie hänellä jalgoja müöťe vīlen jalačit.» »ei», šanou, »šua siula vīllä nīn kuin pidäü, a tule huomena miun luo kod'ih, śidä miula luait jalačit.»

tulou hänen luo toissa piänä i rubieu hänellä jalaččiloida vīlömäh i ombelomah; šanou naińi: »rubie miun kera hüviä eluo pidämäh; rubie pühävel'l'ekše!» »kuin mie», šanou, »rubien, kuin siul‿on kakši mieštä, kuin mie rubien kolmannekši?» »rubie, ei śīnä ⌈olel tolkkuimista.» hiän i rubezi, šanou: »kuin mie rubien siun-luo käümäh?» mie siun tuon perttih, sie vajoloilla seizo, vuota milma.»

illalla muata venütetähättśi, tul'i šammū, naińi ⌈il lähtöü uloš i ottau hänen pirttih; pühävel'l'en kera keškeh venütäkše, lükkäüttäü ühtä puoleh miehieh, toista toizeh, a iče kežešša ombelijan kerä riähkiä luad'iu. śidä üön luad'iu, dai toizeŋ, dai kolmannen, a ⌈heilä⌉ ⌊miehillä⌋ ei ńi kumbazella rod'iete maguamista śidä.

---

[1] TVKK:ssa: kupčan.

miehet ne, velʹlʹekset ⌈siännütäh,⌉ lafkašša päivällä iśśutah. ühellä važista dʹeŋgua ei täüdün ⌈zdāčakše⌉ ⌊vaššata⌋, toizeldah küžü: »oŋgo siula, velʹlʹi, važista dʹeŋgua, anna miulańi!» toińi šanou: »omieš pie, elä miula anna, elägä miulda küžü.» hiän i hüppäi se važen küžüjä toizeh luokše lafkah: »mindäh rīdelet miuŋgera?» »mie en rīdele, a ńīn̆ šanoŋ̆ —. ⌈jotta elägä miulda küžü.⌉» »a mid‿olet siändün?» »sidä olen siändün, mindäh sie piät, a miula et anna, kolmi üödä pi⟨it a miula et andan.» a hiän vaštah šanou: »sie kolmi üödä pi⟨it, miula et andaŋ̆.» ⌈hiän šanou: »ei, sie piät.»⌉ rīdau⟨uttih sidä aśśua keškenäh. molem vannotahattśi, jotta: emmä ńi kumbańi pidäŋ̆! no ottakka illalla fenaŕi, paŋga tuohuš palamah peitottśi naizešta, paŋga pielukših. ⌈śīdä ruvennet sie⌉[1] luadʹimah riähkiä naizen kera, sie ota fenaŕi dai kačo: miegö luajiŋ̆ riähkiä, a kuin sie ruvennet riähkiä luadʹimah ńi mie otan fenaŕin, kačon, jotta siegö olet.⌉

illalla laškiettihittśi üöksi muata, naińi i läksi uloš tuaš. tulʹ ulguoda, ühen sīrdi puoleh, toizen toizeh, rubei riähkiä luadʹimah; hüö kuin tavotettih fenaŕi pielukšista, kačotah: ombelija. temmattih ombelija, piä häneldä poiz lükättih i tolkkuijah keškenäh: »min nüd müö luajimma?» müömmä pois elot, kaikki šubi, hot kuiŋ̆ huogehešta, ken ottanou.»

müödih kaikki šubi, hebońi ossettih kumbaźellagi ičelläh. sīdä i lähtʹieh, otetah naińi kerallah, männäh kodvańi, naińi heitetäh muah heboźeŋ̆ seläštä, sivotah remeńi jálgah, toizeh jalgah toińe remeńi. sengera sivotah heboźilla händih. selgih noštih hebozilla, lähtiettih ajamah. a naińi jaloista hebozieŋ̆ hännissä ribajau, sinne muruzikš levizi, rebizi.

matattih, matattih, heboźet vaivuttih, matat‿ei voija enämbi; lähtʹiettih aššulla matkah. vägi vīkko matattih; ka⟨tśotah dūba oŋ̆, a dūbašša on ovi, ovi avatah, dūbašša tütär istü. tütär šanou matkalaizilla: »rubiettago miungera riähkiä luadʹimah?» »müö emmä ruohi, müö emmä tījä, ken sie olet?» »mie», šanou, »olen bohatʹterin naińi, kuiŋ̆ luadʹinetta riähäŋ̆, ńīn mie teät šurmalda piäššän, a kuin että luadʹine, ńīŋ̆ miun mieš tulou, te⟨ät tappau.» hüö ⌈hänen gera ruvettih riähkiä ⌈uadʹimah.⌉ luaittih riähkiä; hiän mužikat peitti molemmat.

[1] Pitänee olla: ruvennen mie — —.

tuli bohaťteri naizeh luokš, ⌊šanou⌋: »mistä tänne veńiähän dūxxu šai?» »a miula dūban ov‿oľ avoiŋ, tūlella kando veńiähän dūxxun dūbah, kuiŋ veńiähän miehet tūlen piäľľizen puolen matattih.» »hüvä», šanou, ⌊murginoičči bohaťteri. »tule», šanou, »kormanoh». naińi tuľi, kormanoh mahu ei. »mindäh ed mahu kormanoh, ku kormanošša kaikittsi olet olluŋ?» »ei mahu, luaji mi kačo.» hiän jalgua bohaťteri talluau: »ked' on moššennikkoja, ožuttakkuattśi.» vot hüö i ožutettihittśi. »prośśi meidä.» »no luaďijago riähäŋ naizeŋgera?» »luaďima!» »vallallanago luaďija, vain ńevolašša?» »müö luaďima ńevolašša. naizen otti käzilläh hiän śidä pańi jalan jalan alla, toizen kädeheŋže, halgai naizen kahekši. küžū, jotta: »midä ruaďi kävelettä tiälä?» »vot seńin i seńin, seštä ruaďi läksimä pagoh naizistana.» »oi tüö, durakat, miśśä te⟨än naizilla šuau ittśieh varottua, kuiŋ hüö eletäh kebied‿elošta, mie kakštoist[a]kümmendä vuotta kormanossańi kandeľin, ühekš murginanšuoŕituš‿aijakši jätin, dai tüö i sinä hänen gera riähän luaďija.» tervapuizeh törkkäi molommat, śidä šulgakorobah; »mäŋgiä nüt koď'iloihena!»

[A. Genetz: TVKK, ss. 31—35. Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 112—120.]

4.

mihkaľi šūri prauda.

oli muinen ukko i akka. heiľä roď'ih poiga. se poiga kutśuttih mihkaliks. toatto pühäveľľie rubei pidämäh. poiga läks toatollah jälgeh. mäni da toatto pühän-veľľen kera magoau. toatto poigoa lyömäh rubei, poiga itkömäh da juoksomah. itkien p[oiga] juokši poigeš moamoh luokši. mäńi, da moamo pühäveľľen kera mag[oau] m[oamo] händä toas lüömäh: »midä milma paimennat?» — h[eän] sidä itkien toaži juoksi moamoh luoda, pagoh— mäńi tsoarin hebozien soimeh venüttih, heiníľľä kattoih. kūlou, ga mužikka i tuľi. ahkoaľeh m[užikka]: »voi kuin ei vikon tuľe.» no sidä i tuli pühävelli. sidä heän ottau sen p[ühävelle]n hevoissoimeh i nostau da aletah sen pojan peällä. pojalla jügie kesteä, kuin kahen ollah peällä, algo likkuo p[oiga] i m[užikka] händä i lüömäh, p[oig]oa. san[ou]: »sie kuin tulit ts[oari]n hebozie varaštamah.» i vei hänen

ts[oarin] luo, san[ou]: »tämä p[oiga] tuli siun hebozie varastamah.» ts[oari] rubei sidä p[oig]oa küžümäh, š[anou]: »kuin sie tulit?» hiän s[anou]: »vot kuin tulin, mie sanon siulla kaiken praudaŋ (toven), mie s[anon]. mänin enzin t[oatto]ńi luo, t[oatto]ni on pühävellen kera, milma löi sīdä. no sīdä mie moamońi luo mäńin: i m[oamońi] on p[ühävelle]n kera, m[oamo] milmańi toaži löi, itkien pagoh läkśin, peittimättśe hevoissoimeh, sīdä tämä mies tuli, p[ühävelle]n kerä tuli da mjun peällä venütettihittśe, algo pahoa tüödä roadoa. miula jügie oli kesteä, mie en voinuŋ kesteä, nuori olen. sīdä heän miun vot siun luo toi.» ts[oari] häneldä küzū: »kuin silma kutśutah?» »mīhkaliks», s[anou], »m[īhkali]ks kutśutah. »ole sie», šan[ou], »mīh[k]ali šūri prauda.» otti čoari peän, leikkai omaldah hebozien kattśojalda, kumbane hänen toi, a m[īhkali]n sūren p[raudan] pańi hebozien kattśojaksi i tüöndi hänen hebozien kera mettśäh. otti da ts[oari] kihlan lüöü jeńeroalan kera: »m[īhkali] miun hebozie ńi kellä ei müö miun ťiedämättä, a jeńeroala kīstäü hänen kera: jotta »mie», š[anou], »voin ostoa, siun t[iedämättä].» j[eńeroala] i lähtöü hevoista oštamah i mäńi hänel luo: »müö», š[anou], »miula hebońi». h[eän] š[anou] »en müö, ammun», š[anou], »siun, mäne poiges». heän i pagoh sīdä. a j[eneroala] ottau da naizen tüöndäü: »mäne», š[anou], »moľi, andakkah hebozen, ottakkah min kattśokkah dęŋgoa. n[aine] i mäńi: »ota miŋ kaťtśot dęŋgoa, müö hebońe.» hean s[anou]: »miula dęŋgoa siun ei pie, a kuin kerran miula andanet, siula annan hebozen. n[aine] i soglaźih hänellä, ando kerran. hiän hevoista ei ńi andaŋ hänellä. hiän i tüttäreh tüöndi. »mäne», š[anou], »küžü», š[anou]: »hevoista». tütär i mäni, heän š[anou:] »kuin andanet kerran, annan», š[anou], »hebozen». tütär hänelläh ando da humalah juotti hänen, sīdä heän hänellä hebozen i ando. magai m[īhkali].

mī[hkali] kuin humalasta havattśih, pahuoľeh kuin hebozen annoin; kuin nüt ts[oar]illa rubien šanomah: »vuota sanon, jotto hukka söi, ei», š[anou] ei se hüvä tule, valehus tulou. miun pidäü sanuo, jotto suoh uppoi. — ei», s[anou], paha se tulou, ei pie nīn sanuo, ei ole praudoa. nī[n] p[idäü] san[uo], jotto mie hebozen annoin tevennästä, jeneroalan naizen tevin da tüttären tevin, sīd siun hebozen annoin.» sīdä ts[oari] hänen i kuttśu ittśeh luo.

[1] Käsikirj:ssa myös: toven.

»missä nüt on miuŋ hebońe?» san[ou]. heän s[anou]: »mie», san[ou], »siun hebozen annoin tevennästä». ts[oari] sīdä i nagramah rubei: »vot», sanoi, ha ha ha kuin sie prauda mies olet. sīd sen i kuttśu jeneroalan: »mindäh et hevoista d'eŋgalla ostaŋ, baittśi naizeš da tüttäreš perziellä sait da humalah juotit?» sildä jen[eroala]lda peän leikkai a m[īhkali]lla blahodari kuin praudaŋ sano i d'eŋgah ei müönü.

[A. Genetz: kl. 1995, n:o 12, ss. 17—18.]

C. Pohjoiskarjalaisia murteita.

XII. Kontokki.

1.

kolme arvoutušta.

⌈kuin⌉ oĺ ennen ukko ta akka. heän kuin eläü akkah kera, akka i kuolou, jeäpi poika heilä ükši. šanou poika toatollah, jotta: »rupie naimah.» toatto šanou pojallah, jotta: »ei ole ťeŋkoa, ťeŋkatta ei voi naija.» »mäne», šanou, »čoarilta ťeŋkoa küšü naija.» heän i mänöü tai küšū. čoari šanou, jotta: »tule huomena eteh tänne, ńi ⌊šano⌋ kolme arvoutušta, jotta kumpoa ei ole ńi ken kūllut.»

šĭtä heän mänöü poikineh šinne. čoari šanou: »mitä arvoutušta nüt sanot?» poika i šanou, jotta: »kelpoauko poika toaton ieštä šanomah?» ⌊»kelpoou», šanou.⌋ »kuin elettih miun ukot, heit‿oli», šanou, »šeiččemeŋ veĺleštä, ńiŋ̆ hüö šeiččemellä virššalla šeiččemellä paččahalla huonehet loajittih, šeičemiŋ̆ heposiŋ̆ piettih ainai; ńi olettako», šanou, »kūllut»? ne jokahińi šanottih jotta: »emm‿ole kūllut.» ⌈še i šai ühen arvoutukšen, šen i soatto heän.⌉ »tule toissa peänä toista arvoutušta šanomah.»

heän tulou i toissa peänä. ⌊čoari šanou :⌋ »no nüt toińi arvoutuš šano, kuiŋ̆ šai tulla.» alkau poika šanū: »piettih meilä seiččemiŋ̆ heposiŋ̆, šeiččemiŋ̆ varšoiŋ̆ joka hepońi šai kešäššä, olettako kūllut?» »⌊emmä⌋ ole kūllut», kai šanottih, ketä oli šĭnä vaiŋ̆. pois i käšköü: »tule kolmantena peänä.»

čoari šanou, jotta: »kuin tulou kolmantena peänä, ńi šanuot kaikki, jotta kūllut olemma.» heän tuli: »no šano», šanou, »nüt kolmaš arvoutuš!» »kuiŋ̆ miun ukot šeiččemeŋ kümmentä tuhatta čoarilla velakš annettih, olettako», šanou, »kūllut». jokahińi kuin

šano, jotta kūllut olemma. »no nüt», šanou, »čoari, miula ťeŋkat ana!» čoarin piťi ťeŋkat antoa, šano: »no mäne kačo nüt ukko naimah.»

[A. Genetz: TVKK, s. 45. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 157—158.]

2.

kupčan poika.

oľi ennen kupča, ta hänellä oľi kakši poikua. kupča oľi hüvin pohatta. oltih elettih tai kuoltih vanhemmat. veľľekšet elettih enšin üheššä, ka eipä alettui šopie šītä, tai ajo vanhempi veľľi nuoremman veľľen pois koista ilman mittäki. nuorempi veľľi läkši, käveľi enšin pahalla mieľin kōrotalla ta mäni šītä muilla mailla. hän rupesi šielä puoťilaisekši, ta hüvin mäneštü šīnä. kaikki šuvattih kupšan nuorempua poikua. šītä kauppieš tüöntäü hänen ulkomailta tavaran kääntäh, šekä antau hänellä täüven laivan hüvüttä ta tav. riššua tarpehikši. hiän läkši, tai tultih merellä veľľeh kera vaššakkah. vanhempi veľľi püritti nuoremman veľľen šuareh. šielä käveltih käveltih, ta vanhempi veľľi šito hänen pūh, iče hüppäši laivah ta vei molommat laivat tai rahvahan männeššäh, a toińi veľľi jäi šuareh. hänellä tuľi šielä neviťīmoi mieš, aštu küľiči pūšša oľijašta tai muhahti nakramah. šilloin pūšša oľija mieš alko moľiutuo, jotta: »piäššä, tuo hüvä, tua parempi, milma täštä pūšta.» paha mieš otti tai piäšťi hänen. mieš piäši pūšta ta alko päivitellä: »minne mie nyt täštä jouvun?» paha mieš šano hänellä, jotta: »mie annan šiula kampassun, ńīn šitä myöte piäšet koroľevah, šielä šiula tüötä annetah». tai läkši mieš kampassun kera aštumah. aštu, aštu, ta tuľi koroľeva vaštah. hän mäńi koroľevah, pürkiütü kašakakši tai otettih häntä ših hevoismiehekši. kupčan poika alko kašakoita, ta kaikki tüöt ruato oikein hüvin. häntä kaikki šuvattih koroľevašša, šekä kaikkeh vierittih. šītä läkši korolevan isäntä ulkomailla, ta anto kašakalla kupčan pojalla ńeľľäkümmentä avuanta, ta šano hänellä, jotta: »kaikkih muih huonehih käü, vain ühellä avuamella elä eči ovie, tahi kun löütänet, ka elä mäne ših huoneheh.» läkši herra, tai kašakka kävelöü joka huonehen, a šillä ühellä avuamella ei olei ovie. no arvelou, jotta: »eččie pitäü šeki, mitä on šīnä huone-

hešša, kun ei käšken käüvä.» eččiü, eččiü, no ei näü missänä. mänöü pihalla, kačč ɔu: halkopino on vajojen piäššä, ka arvelou, jotta kačon vielä tuošta tarkkaseh. otti purki halkopinon, ka tiälä oľi ovi. tai avuau oven šillä avuamella ta mänöü ših huoneheh. ka kun šielä on hüvin kauńis tüttö, ńīn jotta ei mualla moista, ei vešillä vertua. rupieu küšümäh tütöltä, jotta: »mistä šie tänne olet tullun, ta joutun?» tüttö šanou: »ńīn ńi ńīn olen valkien čuarin tüttö ulkomailta. tämä pakana čuari varašti miun, mońi on käünüt milma lunaštamah tiältä, vain kaikki on tänne hävittü, vieläi šiun šurmuau koroľi kun tulou.» no poika küšü tütöltä jotta: »läkšisitkö šie pois tiältä, kun mie šaisin, ta rupiešitko miula naiseksi?» tüttö šanou hänellä jotta: »mintäh en läkšis, ka et šiekänä šua, tai oma piäš mänöü. mäne rutto pois, ennen kun tulou!» poika läkši, pańi oven lukkuh, halot laťťasi, ńīn kuin oltih pinoh. šilloin jušťih herra rantah ńi tuľi, tai tulou kašakan luo, küšü häneltä: »oletko käünüt joka huonehešša, tai šīnä missä mie en käšken?» poika šanou hänellä, jotta: »en käünüt ših huoneheh, mistä kiellit.» mäńi iče isäntä kaččomah halkopinuo, oŋko līkkun, ta ei ńi takaťin, jotta poika oľi ľīkuttan pinuo. tuľi herra pojan luo ta šanou, jotta: »nüt šuat mitä vain tahtonet, kuin ńīn totteľit, etkä eččin šitä huonehta, mistä mie kiellin käümäštä.» poika šanou, jotta: »kun juottanet koko ľinnan viän vīnalla tai iče juonet humalah iččeš, ńīn mūta en taho.» šilloin isäntä ošti vīnua, juotti kaikki ľinnan viän humalah tai iče joi ńīn, jotta oľi pespuametťi humalašša. šilloin poika mäńi kīrehešťi, avai oven tütön huoneheh, tai hüpättih tütöŋ kera laivah ta ajettih ulkomailla. tultih šielä ühteh čuarih, šīnä kostitah, tai hüö koťi luajitah čuarin läššä. šīnä eletäh, kosťih käüväh, prijatelsvua pietäh. tai šattu erähällä kertua šielä šen kaunehen tütön eččijät. patriettojen kera eččiü ükši mieš šitä tüttüö, ka kaččou mieš, kun tüttö on juštih ühen näköńi kun patrietašša. mieš arvelou: 'tuoššai on ečittävä'. šilloin hiän kučču kupčan poikua naisineh laivalla kosťih. no, a valkie čuari on luvannut šillä, ken hänen tüttöh löütänöü, antua tüttöh naisekši, ta puolen ľinnua, puolen lūťie, puolen samosvietloita kivie. tai kupčan poika naisineh mäntih laivalla kosťih. šielä heitä kosťitetah, šüötetäh juotetah, ka še laivan isäntä šanou kūvella šaltatalla, jotta: »lükäkküät mereh kupčan poika.» tai kun šüötih ta juotih, ka

läkši kupčan poika pihalla, tai tultih šaltatat ta ruvettih häntä mereh panomah, ka hiän moľimah, jotta: »laškiet vaikka lautapalalla mereh, elkiät näin työntiät!» šaltatat ńi šaleiťih häntä, ta lašettih lautapalalla mereh. šilloin laiva läkši mänömäh, tai ajo šen čuarin rantah, kenen oli tüttö. čuari ünnäh ihaštu, luaťiu pīrut pālat, antau miehellä tüttöh naiseksi šekä puolen ľinnua puolen lūťie. a še kupčan poika lautapalallai piäši ših šamah ľinnah ta mäńi kapakkah. šielä ünnäh makuau miehie humalašša, pohmelošša. hiän ošťi vīnua, juotti ne miehet vīnalla. šilloin miehet nouššah hüvällä mieľin ta šanotah kupčan pojalla, jotta: »mitä hüviä müö šiula nüt ruamma?» kupčan poika šanou, jotta: »palkkautuot miula šaltatakši.» miehet soklaššiutu ših. šilloin poika otti ta luaťi rokošinašta miehillä vuattiet. opašti miehie šoltatakši ta lähettih kōrotalla. tai šinne tuli čuarin tüttö kaččomah tai mieltü heih. šilloin čuarin tüttö vei heilä čarkoilla vīnua joka miehellä. kupčan pojalla kun vei vīnua, ka hiän ńi pańi imennöin šormukšeh pikarih. čuarin tüttö kun mäńi koťihis tai šanou tuatollah, jotta: »kuču šie tuatto kōrotalta ńītä šaltattoja, ne on hüvin inostrannoit!» huomenai kučču čuari ne šaltatat kotihis, tai ruvetah heitä šielä šüöttämäh juottamah, ka čuarin tüttöi šanou šīnä, jotta: »vot täššä on miun oikie pelaštaja, tämä on miun šulhaseni.» šīnä tüttö šanou kaikki, miten oľi ašie. šītä čuari ottau šen kupčan pojan rinnallah elämäh, antau hänellä tüttöh naiseksi, puolen ľinnua, puolen lūťie, puolen samosvietloita kivie. šen valehteľijan šitou upehilla häntäh, šielä upehet häntä revitelläh.

[Käsikirjoitus: kl. n:o 4319.]

XIII. Vuokkiniemi.

1.

piẹnem‿pekan ja laụre-kuńiŋkahan starina.

oľi ennen ukko ta akka heịlä oli kakštoịšta poịkoạ. ⌜akka oli vieịlä pakšuna.⌝ ukko ⌜hänellä šėạntü ja⌝ ⌊akalla⌋ šano, jotta: »još šuạt vieịlä pojan, nim‿mieẹ šiụn tapan taị šem pojan.» — ukko läkš šītä meẗšäh, ńīn akka šünnütti šill‿aị̈koạ pojan. ⌜kum‿pojan šaị, nim⌝‿poika kaẗšeli ümpäri pirttieẹ ja šano, jotta: »oịsko muạmolla vanhoja vuạttieẹr‿rūšüjä ja kahem‿päịvän‿eväš, nil‿läkšisim‿muạilmalla.»

muąmo hänellä šano, jotta: »olet līĵan nuǫri muąilmaŋ⌣kävelijäkše.» vaį̯m⌣poį̯ka eį̯ šitä uškon, mūta kun kīhütti vaį̯v⌣viẹlä antamah ⌈vuąttiẹr⌣rūšüjä ja eväštä.⌉ nin ⌈hiąn⌉, ⌊moąmo⌋ anto hänellä vanhat vuąttiẹt ta kappalehen petäjäriẹškoą.

⌈nīl⌣¹läkši aštumah poį̯ka muąńťietä. ⌈nin⌉ se poį̯ka kul⌣läkši, nin⌣akka šünnütti toį̯sem⌣pojan. ⌊poį̯ka⌋ šamalla keį̯noį̯n alko kaį̯ťšella ümpäri pirttiẹ ⌈poį̯ka¹ ta küšüǫ̈ vuątteį̯ta ta eväštä. akka šano šamat šanat kun toį̯sellaki, jotta: »nuǫri olet, lapšeni, muąilmaŋ⌣kaī̯šelijakše.» vuąm⌣poį̯ka eį̯ šitä ušo, ⌈mūta kun küšū̆ vaį̯m⌣muą-mo̯lta voątteį̯ta ta eväštä. nim⌉ muąmo hänellä anto tuątov⌣vanhan⌣paį̯jan ta petäjäriẹškoą kappalehen.

poį̯ka läkši moąńťiẹtä aštumah. aštū vähäsen⌣aį̯koą, kaī̯šou, kun⌣on⌣iẹllä matkalaį̯ńi. hiäl⌣läkši juǫkšomah ta tavotti šen⌣iẹllämatkoąjan. kaī̯šou kun⌣on ühtä šūri ńiŋkun hiäŋki. ⌈hiäŋ⌣¹küšū̆ šiltä pojalta, jotta: »mistä olet kotosin?» ⌈nin⌉ še poį̯ka vaštoau hänellä, jotta: »ńīn⌣i ńī, šemmosešta talošta olen, jotta oli entistä poį̯koą taątolla ta moąmolla kakšitoį̯sta ⌈nin toątto lupaį̯ moąmon ta miun tappoą. još šuą pojan⌉, nim⌣miẹ läkšim⌣pakoh toątošta.» ⌈nin⌉ ⌊še⌋ toį̯ńi poį̯ka ⌈vastasi, mi tavotti toį̯sen⌉ ⌊šano⌋, jotta: »šamalla keį̯noį̯n miẹki läkšim⌣pakoh toątošta. hüǫ̈ šīnä toį̯ńi toį̯seh šepäühüttih ja šanottih, jotta: »müǫ̈ olemma veľ̓ekšet.»

⌈nin hüǫ̈ läksi iẹlläh aštumah šitä šamoą moąńťiẹtä.⌉ aššutah vähän⌣aį̯koą, ⌈ńin⌉ tuloų nurmi vaštah ⌊ja⌋ šillä nurmella on pikkaraį̯ńi puro, ⌈ńin⌉ šanoų še iẹllä-lähtenüt poį̯ka ⌈toį̯sella pojalla⌉ jotta: »meäm⌣pitäü tässä nüt ristiẹ toį̯ńi-toį̯sena ja panna ńimet toį̯sillana, jotta müǫ̈ šuątamma ńimeltä šanuǫ toį̯siẹna, kum⌣mänemmö rahvahah.» ⌈niv⌣¹vanhempi ottaų šen⌣nuǫremman ja šitoų keškisen⌣kaątti vüǫ̈llä ta kaštaų šīhi puroh ta šanoų jotta: »olkoh »piẹńi pekka» šiųn nimeš.» šītä kun hiąn noštaų šiẹltä purošta, ⌈nin⌉ šītä šitoų nuǫrempi ⌈šamalla keį̯noį̯n⌉ vanhemmalla vüǫ̈n keškisiẹn⌣kaątti ta kaštaų šamoį̯n puroh, šanoų jotta: »olkoh šiųń ńimeš »laųre-kuńiŋkaš.» ⌈ńin⌉ hüǫ̈ ⌈šītä⌉ šūväh šīnä purol⌣laį̯jalla ta lähetäh iẹlläh aštumah. aššutah vähän⌣aį̯koą, ńiv⌣vanhempi šanoų jotta: »eį̯ paššoą veľ̓ekšiẹn pitältä üheššä matata, pitäü meąn⌣nüt erota. lähe šiẹ oį̯kiẹn⌣kiąn⌣ťietä, miẹ lähev⌣vašemen.» vanhempi šanoų nuǫremmalla, jotta: »kun šattunoų missä hüvin šūri hätä tulomah, ńim⌣muį̯ssa laųre-kuńiŋkašta, ńim⌣miẹ tulen avukše šiųla.»

⌈ńin hüǫ̈ läksi aštumah, nuǫrempi oį̯kiẹn⌣kiąn ťiẹtä, vanhempi

vašemen. männäh vähäńi aiko̯a, ńin ne tiɐt kiɐrtäü ühteh. hüö̯ sattū veľľekšet ühteh. toa̯š lähetäh üheššä aštumah, männäh kotvańe aiko̯a, ńin toa̯š‿šano̯u vanhempi nuo̯remmalla, jotta: »šiɐ lähe itäh, miɐ lähel‿länteh, jotta veľľekšiɐn‿eiˌ paššo̯a pitältä üheššä matata. vaiˌn muissa lau̯ri-kuńiŋkašta, missä tullo̯u šūri hätä.»[1]

ńīn hüö̯ lähettih, üksi itäh, toiˌńi länteh. aštū vähäsen‿aiko̯a piɐńi pekka, ⌈*nīn*⌉ *tulo̯u vanha akka vaštah, üksi šilmä, ko̯ukku-šelkä, ko̯ukku-ša̯u̯va kiäššä. hiän‿eiˌ mūta kun kisaltau̯ akalta šeŋ‿ko̯ukku-ša̯u̯van taiˌ ottau̯ ta lüöü̯ šitä akko̯a terveheh šilmäh ta vejältäü̯ šillä ko̯ukulla akalta šilmäm‿pois. akka karjeu̯tū, jotta: »a voiˌ, voiˌ, minne miu̯n šilmäńi jäiˌ?»* ⌈*ńim*⌉*‿poiˌka šano̯u, jotta: »mitä annat, ńin šua̯t silmäš jälelläh!» akka šano̯u, jotta: »annan šemmosel‿laiˌvan, mi šeiˌloa̯u piäliˇšši meret, voa̯rat, kaiˌkki kaŋkahat.» poiˌka šano̯u jotta: »anna laiˌva, ńin šua̯t šilmäš jälelläh.» akka eiˌ mūta kun ottau̯ kormanošta laiˌvan, vejältäü̯. še on ńīŋkum‿pieńiɐl‿lapšieŋ‿kukaiˌstelulaiˌva. poiˌka patškoa̯u̯ šilmän šijahaš ta lähtöü̯ iɐlläh aštumah.*

aštū vähäsen aiko̯a, ńin tulo̯u toiˌńi akka, viɐlä vanhemman näköńi taiˌ muiˌteim‿pahemman näköńi, ⌈*ükši šilmä šaman näköńi, ko̯ukkušau̯va kiäššä.*⌉ *heän* ⌈*eiˌ mūta kuv*⌉ *vejältäü̯* ⌈*tua̯š ša̯u̯van‿akalta ta lüöü̯ šamoiˌn ko̯ukulla šillä šilmäh ta vejältäh*[1] *akalta šilmäm‿poiˌs.* ⌈*akka toa̯š karjeu̯tū, jotta: »a voiˌ voiˌ minne šilmäńi jäiˌ?» poiˌka sano̯u, jotta: »mitä annat, ńin šua̯t šilmäš jälelläh?»*⌉ *akka šano̯u, jotta: »annan šemmosen miɐkan, jotta vaiˌkka mittüöššä šovašša šoˇtinet, ńin aiˌna voiˌtat.»* ⌈*ńim‿poiˌka šano̯u, jotta: »anna miɐkka, ńin täšš‿on šilmä.»*⌉ *akka* ⌈*eiˌ mūta kun*⌉ *vejältäü̯ miɐkan huo̯traŋ‿kera kormanoštah, ja poiˌka patškoa̯u̯ šilmän šillä akalla* ⌈*šamoiˌn*[1]*, ńiŋkun še oľi ja lähtöü̯ iɐlläh aštumah.* ⌈*aštū vähäsen‿aiko̯a. ńin*[1] *tulo̯u kolmaš akka, ńīm‿pahannäköńi, jotta rüö̯mimällä kulko̯u.* ⌈*šamoiˌn ša̯u̯va kiäššä.*⌉[1] *poiˌka* ⌈*eiˌ mūta kun‿*⌉[1]*ottau̯ vejältäü̯* ⌈*ša̯u̯van akalta ja lüöü̯ šilmäh ta vejältäü̯*[1] *aiˌnuo̯ŋki šilmäm‿poiˌs. akka karjeu̯tu täüvellä kerolla emätükšeŋ‿kera, jotta: »mi paholaiˌńi šilmäv‿veiˌ?»* ⌈*poiˌka šano̯u, jotta: »mitä annat, ńin šua̯t šilmäš jälelläh!»*⌉ *akka šano̯u,* ⌈*jotta:*[1] *»ńeu̯von šemmoseŋ‿konstin, jotta šua̯t kümmenen leiˌviskö̯ä maltaiˌta ühessä panokšešša olutta keiˌttėä̯ oluvekše.»* ⌈*ńin poiˌka šano̯u, jotta: »ńeu̯vo konsti, ńim‿panen silmäš jälelläh.»*[1] *akka ńeu̯vo konstin hänellä,* ⌈*ńin*⌉*‿hiän pańi šilmän jälelläh.* ⌈*em‿muiˌsta, minnäköni heän oli še konšti*⌉.

⌜ńil‿läksi iẹlläh aštumah⌝, aštū vähäsen‿aị̈koạ, ńin ottaụ šen enšimäịsen akan potarkan kormanoštah, pańi tịẹllä, tallasi jalkah šīhi laị̈vah ta šano, jotta: »šeị̈loạ laị̈vańi šemmosen tš̆uạŕim‿pihalla, mitä šanotah venëä̈hen tš̆uạŕikše?» ⌜ńi⌝‿laị̈va läksi šeị̈loạmah, ⌜ńīn⌝ kohosi kerrašša ilmah, jotta pojalla alko korvat vïheltëä̈. mäńi tš̆uạŕin ikkunan‿alla ja šīhi šeị̈sattu. ńīn kato laị̈va, jotta eị̈ jiä̈nüm‿mūta kun repalehissa vuạtteị̈ssa pikkaraị̈ńi poị̈ka. hiä̈m‿mänöö̈ tš̆uạŕim‿pirttïh ja pürkiö̈ üö̈kše ja küšū pījalta iltasekšeh ruọkoạ. pīka hänellä kereä̈löö̈ vanhoja kuị̈vanehija kalakukoŋ‿kuọrija ta hapannutta pettomaị̈tuọ. hiä̈n šüö̈pi iltasen ja rupioụ muạte. huọmenekšella nouššah, ńin heä̈m‿pürkiö̈ tš̆uạŕilla kasakakše. ⌜tšuạri šanoụ jotta: »mitä šię šuạttasit ròạtòạ, još mię ottasin siụŋ kasakakše?» ńim‿poị̈ka šanoụ, jotta: »mię šoạtan ròạtòạ. mitä tüö̈tä vaštah tuloụ, šem‿mim‿mię voị̈n.» ńin⌝ tš̆uạŕi šanoụ, jotta: »šòạttasitko šię tuọlla mëä̈n emäntä-pījalla halkuọ pilkkuọ ja kantòạ tähä hiŋkalon‿alla, jotta hëä̈n šaị̈s keị̈ttëä̈, mitä konsa keị̈ttämistä šattuị̈s hänellä olomah?» ⌜ńim‿⌝poị̈ka šīhi hüvim‿mię̈lelläh rupesi emäntäpījam‿pašširikše.

⌜ńin⌝ hëä̈n ⌊šïhi⌋ rupesi toị̈sen‿aren huọmenešša. ⌜hëä̈n‿⌝on šīnä ühem‿päivän ta kakš‿üö̈tä. neľ'ännem‿päivän huọmenekšena noušoụ makòạmašta ja lähtöö̈ huọmenekšella ⌜kušellah käö̈mäh.⌝ kaẗšoụ, kun tš̆òạriŋ‿kartanohoị̈to on kokonah muššalla haľ'akalla vuọrattu ulkuọpäi(n). ⌜ńim⌝‿poị̈ka juọkšoụ hätäö̈kšissä pījal‿luọkše ja küšū ⌜pījalta⌝, jotta: »mintäh on ⌜muššalla haľ'akalla⌝ tämä tš̆òạriŋ‿kartanohoị̈to kokonah vuọrattu?» ńim‿pīka vastasi, jotta: »tänäpiä̈nä kello kümmenen‿aị̈kana tuloụ mereštä kolmipäị̈ńi smija tätä tš̆uạrin tüttüö̈ šüö̈mäh. još‿eị̈ mię̈ľi-kauṗalla anneta, ńin hiä̈n šüö̈pi koko tämäṇ‿kauṗuŋkin. ⌜vaị̈n⌝ rītari-törppäri on hänen luvam‿pelastòạ, vaị̈n jumala tietäö̈, jotta pelaštauṇko vaị̈n‿eị̈.»

⌜ńi(ñ) häŋ‿⌝ kun‿alkaụ kello männä kahekšię̈n šeụtuị̈h, ńin otettïh tš̆òạrin tüttö muštah vòạtteụkšeh šuọritettïh, muštah korjettah viętïh merer‿rannalla. hiä̈n‿istü šīnä korjetašša ja itköö̈ ⌜nīj‿jotteị̈ voị̈ šilmijäh avata.⌝ a še rītari törppäri kuletti šīhi rannalla pūškija ta kaị̈kkię̈ šotańeụvoja ⌜monta kümmentä eri šorttię̈.⌝ šīnä oľi rannalla hüvin šūri tammi ja ülähänä hüvin oľi šīnä tammešša hòạra. ńin hiä̈n iḍ'še nouṣi šīhi tammeh ja paị̈naụtu šīhi hòạrah, jotta eị̈ šuị̈ŋkana mitüškänä oravakoị̈ra hänештä vaị̈nuọ šaị̈s.

⌜ńin⌝ še poị̈ka pürkiö̈ ⌜šïltä⌝ pījalta, jotta: »tüö̈nnä šię̈ milmaki

kaľšomah.» ⌜pīka šanoų jotta: »mitä šiųla on virkòą šiękä kaľšomašša?» vaįm◡poįka šanoų, jotta: »himottaįs toįsięn lapšieŋ kera kisata pallosilla ja samo̜in miękitiękttüńi šilmijä nähä.»[1] *pīka hänen ottaų taį tüöntäų, vaįn varottaų lähtieššä, jotta: »muįssa tulla jälel-*
5 *läh ta tūva halkuo̜ tulleššaš, illakše panemma meľšon patah ja paįstil◡lihav◡vartahah!» ⌜poįka vaštoaų jotta: »küllä mię muįssan tulla.»*[1]

⌜nin⌝ hèän ⌜läkši juo̜kšomah.⌝ mäńi šinne rantah, kävelöų pikkusen◡aįkòą ⌜puo̜leh-toįseh šīnä hiętikolla.⌝ alko meri lenšahella, len-
10 *šahti kerran, toįsen, kolmannen. ⌜ńin⌝ noųsi kolmannen òą̈llon nenäššä smija ta karjū, jotta: »oŋko vaššušta vaįn◡eį?» poįka šanoų, jotta: »vaššušta vaįn!» ⌜ńīn smija šanoų, jotta: »tahotko tapella?» poįka sanoų, jotta: »oppiękhan tuo̜ on, još vähän tapellouki.» ńin⌝ smija otti raųtakaŋken ta löį hiękkah, jotta kolme šültä hiękka taįvahalla*
15 *noųši. poįka [šanoų, jotta: »alkuhan tuo̜ oli, vaiŋ◡kaľšohan nüt miękki heįvoą̈n»,] otti toįsen akan potarkaŋ kormanoštah, vejälti miękan huo̜trašta, puhalti miękan terä̈h, ⌊ja⌋ ⌜šilloįŋ◡⌝ kum◡poįka pühällütti üheŋ◡kerran šeläškättä, ńin◡ühellä kertoą kaįkki piät ripšahettih poįkki. poįka eį mūta kun hüppäsi smijan laįvah ta otti monta*
20 *värtšię kultòą ta hopięta. hüppäsi, jotta hiäm◡mänöų pījal◡luo̜kše. ńin šanoų tšuarin tüttö jotta: »eläį mäne, vuo̜taį mię eľšim piätäš ⌜jotta eį täįt šaįs kokonah silma šūvä⌝.» hiän ⌜eį mūta kum◡⌝mäńi tütöl◡luo̜kše, pańi piäh tütöm◡polvella. ⌜tüttö rupesi piätä eľšimäh⌝, otti ja pisti uńińięklat pojalla korvih. poįka šīhi uįnoį. hiän◡ei mūta*
25 *kun otti ta jakšo pojalta repalehet vuąttięt ⌜poįs piältä⌝, šuo̜ritti kultaset vuąttięt piällä. nījeŋ◡⌝kultavuątteijem◡⌝piällä šuo̜ritti repalehet vuąttiet ja otti uńiniękklat korvista, noššatti pojam◡poįs. poįka läkši kīrehen◡kaųtti juo̜kšomah pījal◡luo̜kše. ⌜mänöų pījal luo̜kše, ńim⌝◡ pīka hänen◡on iskię-puškię, kuń◡ńīm◡pitältä käveli šięllä.*[1] *poįka*
30 *mol'iųtū kaįkkeh lòątuh, ja◡alkah kumartaų ja šepeäų pīkòą ja antaų kopramiäriä rahòą, jotta eį pīka häntä löįs. pīka täštä kuįteŋki leppū ta šanoų pojalla, jotta: »mäne käų halkuo̜, ŋim◡ panemma keįton tulella!» poįka kävi halkuo̜ pirttih ja lòąti tulen pīsih. ja ńīn hüö ruvettih elämäh ńiŋ◡kun enneįŋki.*
35 *ollah toįseh neľľänteh päįväh. poįka noųšoų neľľännem◡päįvän huo̜meneššа, lähtöų pihalla kušellah käų̈mäh, kaľšoų, kun toąš on*

---

[1] Tähän saakka lyhennellen julkaistu »Karjalan kielen oppaassa» v. 1922.

muššalla haľľakalla vuorattu puoľi kauppuŋkię. hëän‿ei mūta kun juokšou pījal‿luokše ja šanou pījalla jotta: »mintähpä nüt on vuorattu puoli kauppuŋkię muššalla veralla?» pīka šanou, jotta: »nüt tulou kūšipäińi smija tšuarin tüttüö šüömäh.» nīm‿pīka šanou,
jotta: »rītarі-törppäri ol‿luvam‿pelastoa, vain jumala tiętää, pelaštauko vain ei — kello kümmenen‿aikana om‿miärä olla tütön šamašša kohti rannašša ńīŋkun vīmekšiki.» kello kun alko männä kahekšan šeutuih, ńin šuoritettih tüttö muštah vuatteukšeh, muštah korjettah. ńīn‿ei mūta kun lähettih viemäh rantah. a še rītarі törppäri kuletti vielä enämmän pissualija ja püškija, kaikemmoisija šotakaluja. iťše ei mūta kun nousi šīhi šamah tammeh. kuoittelou hüťšistäütüö šīhi tammen huarukkah, jotta ei šuiŋki mätüškänä koira vois häneštä vainuo šuaha. poika pürkiü pījalta jotta: »tüönnä šię milmaki kaťšomah, himottais toisiel‿lapšieŋ‿kera vähäsen‿kisata, mieľitiettüńi šilmijä kaťšuo.» pīka sanou jotta: »kovim‿pitältä vīmekše šielä juokšentelīt:» poika ei mūta kun vielä pürkiü. ńim‿pīka kuiteŋki ottau ta tüöntäü.

ńi häm‿mäńi rantah, kävelöü puoleh toiseh, hietikküö müöťen. alko meri lenšahella, lenšahti kerran ta toisen, kolmannen, neľľännen, vījennen, kūvennen. kūvennen uallon nenäššä nousi smija. tuli rannalla, karju täüvellä kerolla, jotta: »oŋko vaššušta?» poika šanou, jotta: »vaššušta vain.» smija šanou, jotta: »tahotko tapella?» p[oika] š[anou] jotta: »oppiehen‿tuoki on, još vähän tapellou.» śmija ei mūta kun otti rautakaŋken ja löi hiękkah, jotta kūsi šültä hiękka taivahalla nousi. poika šano jotta: »alkuhan tuoki oli vaiŋ, kaťšohan, nüt mie heijoañ». otti šen miękan, vejälti huotraštah, šeläškäteh lūvä hurahutti. šilloiŋ kaikki piät ripšahettih poikki. hiän ei mūta kun hüppäsi smial‿laivah, otti monta värťšię šieltä kultoa ta hopięta. hüppäsi, jotta pījal‿luokše mänöü. vain tšoarin tüttö šanou, jotta: »tulehan tänne, mię eťšin piätäš.» heäm‿mäni tütöl‿luokše, pańi piäh polvellah. tüttö rupesi piätä eťšimäh, pisti uńinięklat korvih. poika uinosi, tüttö ei mūta kuj‿jakšo ne repalehet vuattiet poiš, šuoritti hopievuattiet kultavuatteijem‿piällä. šītä šuoritti ne repalehet hopievuatteijem‿piällä ja otti uńinięklat korvista ta noššatti pojan, käški männä pījal‿luokše. poika mänöü, pīka on iskiępuškię: »kun‿ńīm‿pitältä kävelīt, — — — no mäne nüt käü halkuo, jotta suatamma iltakeiton tulella!»

sītä tuaš ollah neľľännem‿päivän huomenekšeh. ńīn on koko

kaupuŋki tuąš mušśalla veralla vuorattu. še tuloų nüt üheksïpäïni smïja tśuąrin⌣tüttüö šïtä šüömäh, ta ritari-törppäri ol⌣luvam⌣pelaštoą. noïta noušoų, se smïja, merestä, üheksännen uąllon nenäštä. še lüöü smïja rauŋtakaŋken hiękkah, jotta noušoų ühekšän šültä taïvahalla, poïka šanoų: »kaťšohan, nüt mię heïjoąn!» šeläškättä lüöü poïka, nïm⌣mänöü kahekšam⌣piätä poïkki, ühekšäš piä jeäpi toroąmah. hiän toroą ńïm pitälti šïnä, jotta huomenekšella rupieų päïvä noušomah. poïka kaïšoų, kun meťšäl⌣laïtah päïvä rušottaų, ńïn šanoų poïka smijalla, jotta: »kaťšo kun⌣akkaš huoruïïšoų koïssa, koťis palaų.» nin smïja kiänti piätäh kaïšomah. hiän⌣eï mŭta kun ťivahutti vïmesem⌣piäm⌣poïkki. sïtä se hüppäsi poïka laïvah ja monta värťšię ottaų kultoą ta hopięta. lähtöü pïjal⌣luokse mänömäh, tśuąrin tüttö kuïšŭ piät⌣eťšittämäh. suorittaų vaškiset vuąttiet hopięvuątteïjen⌣piällä ja pahat vuąttiet vaškivuątteïjem⌣piällä. šïtä ottaų ne nięklap⌣poïs. sïtä se šanoų se tüttö jotta: »miten müö piäšemmä siuŋ⌣kera ühteh, kum⌣miušta huomena hèät tuloų? še rïtari-törppärillä meïnatah milma naïsekš⌣antoą.» poïka šanoų tütöllä, jotta: »helppoham⌣meïllä on ühteh piässä; kun häïhe vięrahat kokouhutah, nin elä ota rŭppüjeŋ⌣kantajoą muïta kun emäntä-pïjalta, küšü pięntä pekkoą rŭppüjä taŕïïšomah nuorella tśoąrilla, nim⌣mię kun tuon⌣enšimäïset rŭpüt, niŋ kuoïttelen lüvilla läïkütteä, nin rïtaŕi-törppäri šïtä šiäntŭ nïj⌣jotta hüppèäü štolašta piäliťši, nin hänellä käüpi nïv⌣vihakši, jotta hiäl⌣lüöpi milma kulakalla harteïh, nïj⌣jotta kirpuoų nämä pahat vuąttiet lattięlla, jiä vaškiset vuąttiet piällä, nin hänellä käüpi se vięlä pahemmin⌣vihakše, jotta lüöpi toïseŋ kerraŋ⌣kulakalla pumahuttaų, nïj⌣jotta kirpuoų vaškiset vuąttiet, jiäü hopięset vuąttiet piälä, vaïn šïtähän se oŋ⌣kaunis kaïšuo rahvahalla, sïtä häl⌣lüöpi kolmanneŋ⌣kerran, jotta kirpuoų hopięset vuąttiet, jiä kultaset vuąttiet piällä. sïtä się hüppèä stolan takòąta, ota milma käšivarrešta kïni ja šano jotta 'elä lüö enämpi miun šulhaïstańi, tämä on miuŋ⌣kolmelta smijalta pelaštan, a šię olet tammen hòąrašša ištun'.»

ńïn se poïka sïtä mäni sen⌣pïjal⌣luoksi ja tehtih nïn, jotta hèät tuli huomena .... ja se kävi nïŋkum poïka opašti tüttüö rannašša. kun še tśuąri saï tięlä, jotta še rïtari-törppäri valehteli, ńi sïtä otti ta šito upehilla häntäh, upehet šinne häner⌣revitteli.

šïtä ruvettih pięnellä pekalla pitämäh häïtä. nin⌣oltih šïtä huomeneh. šïtä läksi tśuąri üvev⌣vävüŋ⌣kera kaïšomah šotamięhijä taï

kasarmoi̯ta. ńim◡poi̯ka küšū̆ ťšoarilta, jotta: »ei̯kö šiu̯la mui̯ta perillisię ole ku̯i̯n tämä üksi tüttöʃ» ťšu̯ari vaštoau̯, jotta: »olihan še◡i toi̯ńi tüttö, vai̯n šen smijat šöi̯.» nim poi̯ka šanou̯ apella, jotta plahoslovi šię appe milma eīšimäh tüttüg̑.» a appe vaštasi jotta: »hospot plahos-
lovię̆h!» nim poi̯ka šano šītä, jotta: »anna miu̯la kolme šatoą saltattoą ta kolme tuhatta šültä rau̯taketťiŋkię ta kolmev◡vūven◡eväš matkah!» nin ťšu̯ą́ri šanou̯ jotta: »ei̯ ole šemmoi̯sta◡i lai̯voą meillä, jotta mi voi̯s kannattoą nīn◡äi̯jän ku̯i̯n się tahot.» poi̯ka vaštoau̯ jotta: »küllä mei̯lä lai̯voja on, vai̯kka vię̆lä pantai̯s kümmentä vertoą enämpi.» nin ťš[u̯ą́ri] šanou̯ pojalla, jotte i̯ miu̯l◡lai̯voi̯lla kuleta ńīn äi̯jiä̆, mitä šię tahot. p[oi̯ka] š[anou̯] hänellä jotta: »pitäü̆kö näü̆tte̯ä̆ še lai̯va, jotta piä̆šöü̆ minne tahtou̯ ta pai̯nuo◡šu̯ą panna nīń äi̯jän, jotte i̯ ńi miä̆rę̆ä̆ tī̆jä.»

ńīn hiä̆n ottau̯ lai̯van kormenoštah ta šanou̯, jotta: »tähä sitä piä̆šöü̆.» ťšuari otti hänellä anto kolme šatoą saltattoą ta kolme tuhatta šültä rau̯taketťiŋkię ta kolmev◡vūven evähän. nin hę̆ä̆n šītä pańi lai̯var◡rannalla ta šano lai̯valla šillä, jotta: »šūrene lai̯vańi ńī šūrekše nīŋkuŋ◡ku̯oret keštäü̆!» šītä laštattih lai̯va ja hiä̆n◡otti ne kolme šatoą saltattoą ja ketťiŋkit ja šano, jotta: »šei̯loą lai̯vańi šīhi kohtah, missä tämän ťšoą́rin vanhempi tüttö on!» nil◡lai̯va läksi sei̯loą̆mah, sei̯lasi sūtkat ta šīhi šei̯sattu kešellä mertä. he̯ä̆n otti šito i̯ťšelläh keškiseŋ◡kau̯tti remeńin ta ketťiŋkim◡pę̆ähä kīńi pańi ta šītä šano saltatoi̯lla, jotta: »üksi kerralla pitäü̆ täššä ketťiŋkil◡luo̯na vahata, jotta ei̯ šai̯s ühtänä sekuńťtię ilmai̯n vahitta olla!» ńin sītä poi̯ka läksi mereh šolahtamah. hüg̑ ruvettih saltatat laškomah, nīn◡äi̯jä lašettih ketťiŋkię, jotta ei̯ jiä̆nün lai̯vah kum◡puo̯likümmentä leŋkkię. sītä piäsi hiä̆m◡pohjah. się̆lä avau̯tu külä. hiä̆m piäšti i̯ťšeh irallah ketťiŋkistä ta läksi külähä aštumah. tuli ensimäi̯ńi talo hänellä vaštah. hiä̆m◡mäńi šīhi taloh. się̆lä ťšoą́rin tüttö piätäh šukiu̯. ťš[oą́rin] t[üttö] šanou̯ hänellä, jotta: »pai̯kašša olem◡mię, vai̯m◡pai̯kkah tuťit i šię.» p[oi̯ka] š[anou̯], jotta: »mi tämä pai̯kka šemmońi on?» t[üttö] š[anou̯] jotta: »nüt kun isäntä koťih tulou̯, ńim šehän šiu̯n šüg̑. ńiv◡vai̯n◡mię šiu̯n panem◡pei̯ttoh. lähe tuo̯nne halkoai̯ttah. nin šītä he̯ä̆n◡kun koťih tulou̯, nim◡mię hänellä sanoj◡jotta šai̯sko tulla šemmońi i šemmońi mięs šiu̯n näkösäh, jotta mi šuą̆ttai̯s kümmenel◡lei̯viskę̆ä̆ üheššä panokšešša maltai̯ta oluvekše kei̯ttę̆ä̆.» nin šītä tuťi smija koťih. karjū täüvellä kerolla, jotta: »huh, huh, huh, jopahan◡on tulluv◡venę̆ä̆hev◡vertä šūväkšeńi,

jūvakšeńi, partahańi pannakšeńi.» tüttö vaštoaų jotta: »mitä šię, ukkoseńi, nüt höperrät, eį tiällole muįta ketänä venėähem muąlaįsija, kun mię üksinäńi ta mię tässä piätäni šuvīn taį tukkięńi po[l]tīn, totta še še siųla haįsū.» smija vaštoaų jotta: »še še i on.» vaįn 5 *šanoų jotta: »löüsitkö šię, ukkoseńi, semmoįsta mięstä, jotta mi oįs suąttan keįtteä maltaįta kümmenel leįviskėä?» ukko vaštoaų jotta: »eŋkä löütän eŋkä ollun.» ńin tüttö vaštoaų jotta: »mitäpä šię šihi sanosit, još mię toįsin tähä šemmoįsem miehen, jotta ken suąttaįs keįttiä?» smija vastasi jotta: »mitä mię šillä loątisin mūta, kun* 10 *šüötäsin, juottasin, hüvänä pitäsin.» tüttö sītä kävi hänen sięltä halkoaįtasta pirttih. poįka tuli. tervehüöl loątі nīŋkum muįneįŋki svajakalla, käteh anto taį tervehti svajakakšeh. šītä küšü svajakka häneltä, jotta: »šiękö olet še mieš, jotta mi šuątat ńin šūrem panokšen keįtteä?» poika vaštasi jotta: »küllä kięhū taį tuloų hüveä, jotta* 15 *kun etupiäštä rūpün otat, ńin hüväštä maįstū.» ni hän rupesi keįttämäh ja sīhi hän kerättih rujot, rammat, ükšišilmät, perišokięt. poįka keįttäü ńij jotta hänellä oj jo šūri potška täütenä, kakši-kolme pięnempėä. šītä otti šūren kauhan, rupesi sītä juottamah. šītä juotìh mūt kaįkki, ńin ükši vanha akka eį rupię juomah. poįka eį mūta,* 20 *kun otti akan nenäštä kīńi, kakši-kolme kauhallista kòąto kūmòą vīnòą keroseh. seŋkera tütön šuoritti, šüren lippahan kultoą otti, seŋkera läksi kettiŋkih luokše. kultalippahan šito sīhi remeńih, iłše istütu ühteh piąhä lippahan, tüttö istütu toįseh piąhä. sītä alko kiskuo kełtiŋkię täüvev voįman takoąta. saltatat silloįn rupesi vetä-* 25 *mäh laįvah. se šuątih šięltä noššetukše a heįlä jo aįka kulū kolmet sütkat küliłši srokašta. no šięlä koįssa ikävöįjäh hüvin, itetäh, muįstelijaįsta jo javotellah.*

ńin se kum piäsi sinne laįvah, šītä šanoų laįvalla, jotta: »seįloą i laįvańi nüt kołirantah!»

30 *koįssa kaį'šotah, kun reįssumięhet jo kotih tuloų. šięlä hän ihaššuttih, jotta eį tījetä, mihi šitä ihaššušta panna. sītä tullah vaštah ottamah. šītä vašta ihaššuš alkaų, kun nähtih tšoąrin vanhempi tüttö. ńin sītä tšoari šanoų vävülläh jotta: »siųla on nüt kaįkki miųn virkańi taį valtakuntańi taį tüttäret.» ńīn sītä pięńi-pekka* 35 *otti ta pańi naįset ühteh šalih konehella ompelomah. iłše läksi pihalla ta šano naįsillah, jotta: »kumpańi kerinnöü ięllä miųla kaklah juošša, kum mię tulen pihalta šalih, ńin še tuloų miųla olomah naįsekše. ńin hiäm mäńi salih. ja sięlä kävelöü taį hoįkahtaų*

jotta: »kun oįs laure-kuńiŋkaš tiälä»! eį kūlun, hoįkahti toįsen‿kerral‿ lujemmašti. eį kūlun. kolmanneŋ‿kerran täävellä šūlla. šilloįn juokšou laure-kuńiŋkaš, alkau häntä korvalla tupinoija: »mitä šię nüt täššä ajattelet, kuįn šię šūttä pakotta milma šieltä suate juokšutat?» vaįn pieńi-pekka kuoįtteloų hänellä toįmittoą, jotta: »elä, veįkkońi, nüt milma lüö, vaįn täššä on tämä miun virkapukuńi, šuorita piälläš ta mäne tuonne šalih, kumpańi naįńi ieįllä kerinnöü šilma ševätä, ńin šen šię šoat naįselkšeš!» laure-kuniŋkaš läksi mänömäh, avaś oven, šilloįn molommat hüpättih konehien takoata, vanhempi oliki poįkkoįmpi, ieįlläį kerkisi šepiämäh. toįńi jäį jälellä. šītä pieńi-pekka tuli jälestä šalih. küšū: »kumpańi kerkisi ieįllä ševätä?» šanoų laure-kuniŋkas, jotta: »tämä kerkisi ieįllä.» »no, kuiŋ‿kerkisi, ńin še on šiun‿naįńi.» šītä hüö ruvettih eleä elmettämäh. hüövüttih hürį'šäkše, parettih paŕį'šakše.

šem‿pivuš, šeŋ‿kaunehuš! kullal‿lehťi kūlijalla, lemmel‿lehťi laulajalla, a ken‿eį kūllun — tervaparīša peršieh!

2.

vorssam‿mieĥen starina.

oľi vorssa mieįs, jotta eį ollun hänellä vertoą. kaīšou, kuįn sepät‿ takou pajašša. kaīšou sem‿pajan ovev‿välistä: parikuntię tavotah mieĥet, naįset ta mieĥet ühteh, hiukšet ühteh. hiän sītä ajattelou, šanoų toįńem‿mieįs, jotta: »mistä müö tuolla vorssalla mieĥellä šuamma parikunnan, naįsen?» šanoų toįnem‿mies: »jotta onhan tuolla kolme vuotta linnam‿piäššä läsin tütär, leskakka, šen tütär, nim‿ panemma sen.»

hiäŋ‿kaīšou: taį tuotih hänen hiukšet alusimella, sen tüttären ta sen mieĥen taį ajattelou: »eį pitältä ole, mię lähen ta tapan.» kuį hiäm‿mänöü taį leįkkoau šiänalan poįkki naįselta.

hiän heįtti teŋkoą pieįlukšilla ta muamoh oli küläššä. tul muamo küläštä. [tütär] šano: »mäne śię oštamah linnalta liäkkeitä, voįteįta», šano. »miula, nim‿miä piäšeń ja parenen. miulta läkš tuška vaį'šašta poįs.» hiäm‿mäńi, muamo, ošti liäkkeįtä linnalta, tuli taį voįtelou taį pareni. hiän šītä mänöü linnalla kävelöü, taį tuli vorssa mieįs vaštah, velli, hänellä taį naįpi šītä šen tüttären, kuį on hiän sūri ta kaunis. ku hiäv, velli, naįpi, šītä jakšautah, männäh külüh.

sītä männäh, velli, küläšš‿ollah, jakšauvutah, küšū: »mi šiula sem‿moińem‿piärme šiänalašša?» »a mie», šanou, »kuŋ kolme vuotta ennen kul läsīn muamoŋ‿koissa,» »šanou.» ńīn üksi mieš tuli, »šanou, »šiänalal‿leikkai pois ta heitti teŋkoa pielukšilla. muamo kävi linnalta voiteita oštamašša, liäkkeitä. še pareni. šītä hänellä šiänala — še piärme še on.» a šītä hiän tokati, jotta hiän še oli leikkoaja. hiän on tappaja. — i šem‿pivuš še oli še starina.

3.

Šüöjätär čoarin pojan moršiemena.

oli ennen ukko ta akka. šoatih poika ta tütär, ne tultih kaunehet. ukko akka i kuol, [ne] jeätih [lapšet] elämäh elmettelömäh. läksi poika mettsäh, tuli tsuarin poika vaštah, [šanou]: »voi kuin olet kauńis, prihattsuisen». a on miula tsikkońi vielä kaunehempi». »tuo miula huomena moršiemekši. »tuon kuiń lähtenöü.» tuli čikkoh luokše: »joko nüt lähet tsikkon tsuarin pojalla moršiemekš?» »en lähe ennenkuin tuaton muamon šuaman hūhmaren murotan šurvonnallańi.» šen kera vel'li läksi pihalla ta palasiks hūhmaren murotteli.

tuaš läksi meččäh, tuas i tuli čuarin poika vaštah: »joko toit čikkoš? »en tuont vielä, tuaton muamon šuaman hūhmaren murottanou survonnalla, ńīn tuon.» mäni kotih: »joko nüt čikkońi lähet?» »en lähe ennen kuin tuaton muamon šuaman küńńükšen kulutan koštońi helmoilla.» läksi poika pihalla ta küńńükšen murusiksi pilkko. tuli tütär pihalta, künnüš palasiks. »joko nüt čikkon lähet?» »ka jos i lähtenemmä.»

lähettih, šītä istūvuttih veneheh, vel'li peräh, ts[ikko] šoutamah. šüöjätär rannalla huhuou: »ken on ristikanšoa, ottoat veneheš, mūrahaiset kuštih šiäreńi kaikki.» poika šanou: »otammako, č[ikk]on?» čikko šanou: »elkä ottah, veikkon, pahašta paha tulou. paha pahan šiemeneštä.» hüö tuaš šouvetah, šouvetah, [a] [hiän] [šüöjätär] kūlon otti tüttäreltä. šüöjätär huhuou rannalla: »ket on ristikanšoa, ottakkoa veneheš!» »otammako, čikkon?» hiän, kuin k[ūlon] otti, ei enämpi küle: »mitä šanot, vienon veikkon, kuin šū likkū?» — šītä otettih süöjätär veneheš; otettih veneheh

ka šüöjätär istūtu kešellä venehtä. veľľi šanou čikollah: »korota čikkou istumieš, parenna vuatteitaš, čuarin koťi näkū.» »mitä šauot, vienon veikkon, kuin šū lī̆kkū?» »a šitä šanon vieno veikkou», šüöjätär šanou, jotta: ‹šüle mereh, hüppeä piällä›.» tütär šülki, tai hüppäsi mereh; šüöjätär hüppäi šoutamah.

šītä tultih čuarin rautoih, čuariu poika tulou vaštah ottamah uoršieuta.» tämäkö šiula i on kuletettava?» no em mie uit‿auta, kuin e ole parempoa», ei ruohi šanuo, jotta šüöjätär on. hiän šītä paui veľľen kiärmehieu šekah a iče rupei šüöjättären kera muate.

linnuveh kaikk‿ašeuvuttih muate, mereštä nousi še kauńis tütär šillam piäh, šauou: »pīli pikku koirasen, nošša liŋkku, šua šartti, ilman okšan ulvomatta, veräjäisen vieremättä, šakarau narahtamatta, linnakunuan kūlomatta!» nousi, mäńi lešk-akkah. kirjutti paikan »šuata tämä leškakkasen, čuarin pojam pielukših, eikö piästäis vienoŋ veikkoistau kiärmehien še‹ašta.» šītä tütär mäńi uereh.

nousi huouuenekšella čuariu poika, ka pistäü käteh pielukših, löütäü paikau. »mistä tämä ou tänne tullunt?» ‹šüöjätär šanou:› »šie vain makuat, mie ouipeleu päivät üöt.»

tuľi toiń‿ilta, tuaš linnoveh ašettu muate, ⌈ukseu ulajauuatta.⌉ čuarin poika kävi iellä lešk-akkah, küšü, jotta: »mi ou, lešk-akkasen, čūto, kuin tuli paikka pielukših, kullalla ta šulkulla kirjutettu?» »entíšeu uoršieuueš on šüöjätär šuattant mereh, hiäu kirjutti». »uuillä šuau hänen käsihini, nähäkšeńi?» »šie varuštauvu tähä miuu luokše.» šītä ‹heän› ⌈č[uari]n p[oika]⌉ varuštih oven korvah; nousi se ueičüt šillan piäh, ⌈še koira i pīli šītä.⌉ läksi mäuömäh lesk-akkah rautavitjoissa. harppasi piälličči künnükšeu, ka kuńiŋka-hau poika i kuapńi üškähäš; tütär karjū: »a voi voi! šüöjätär miuuŋ šüöpi». »elä varaja, ei šüö». šeu keralla heitti ših lešk-akkaseh tüt-täreu, mäńi koťih. käškō pījoillah lämmitteä külün a holopoilla käškō hauvan kaivō külüu künnükšen alla, ühekšän šültä šüväıŋ, tulen, tervau hautah palamah ta ruskien haľľakan piäľľä. läksi šüöjättären kera külüh. ‹šüöjätär šanou:› »ō, mänen mie täštä üksinäńki», harppasi külün künnükšeštä piälličči, holopat ter-ńittih ruskie haľľakka pois, šeŋkera šüöjätär pačkahti šinne tuleu tervan šekah. luopi šormistah küŋsie: »tuošta tulkah mualla ma-tosie, ilmoill‿itikkäisie.»

[A. Genetz: TVKK ss. 46—48; käsikirj.: kl. 1996, ss. 154—157.]

4.

v i̇ s a š t ü t ä r t a h e r r a.

maťťi ta pekka oli veľľekšet. pekka ottau maťilta kakši rupľoa velakš. matti küšü šitä velkua, eikä šua. ⌜maťťi¹ proššši šürella herralla; herra süťi: »pitää makšua velka.» pekka šanou: »em mie voi makšua.» »mie annaŋ kolme arvautušta, kuin arvannet ne šanat, ńi̇in mie annaŋ kolme šatua.» — »mit ollah ne?» »mi oŋ lihavin tällä muailmalla, ta mi on armahin ⌜t[ällä] m[uailmalla]¹ ta mi on šukkeliŋ ta vikkelin ⌜t[ällä] m[uailmalla]¹?»

no pekka mäńi koťihis; tütär küšü koissa: »mitä šielä sütittili?» »velka makšua sütittih», ⌜sano¹, »vaim millä müö šem makšamma; olis kolm‿arvautušta, kuin arvuasima, niŋ šaisima kolme šatua.»

tütär šanou: »mit ollah ne šanat?» ⌜šanou tuattoh: »mi on [lihavin tällä muailmalla ta mi on armahin tällä muailmalla ta mi on šukkelin ta vikkelin tällä muailmalla?]¹¹ »no, arvuammaham müö ne: muahaŋ še oŋ kaikkeiŋ lihaviŋ, kušša kaikki ruohot kašvau; uńihaŋ še on kaikkeiŋ armahin, ajatušhaŋ še oŋ šukkelin ta vikkelin.»

tuattoh mänöi huomenekšella herraŋ luo. »joko nüt», šanou, »arvuat ne?» »muailmahan še oŋ lihavin, kušša kaikki kaunehet kašvau. ⌜no¹, uńihaŋ se om meilä armahin, ⌜no¹ ajatušhaŋ še oŋ šukkelin ta vikkelin.» »keŋ šano šiula? äšem‿mie ťeŋkat annaŋ, kuiŋ šanonet šanojaŋ.» pekka šanou: »tütär šano miula.» herra anto pekalla kolme li̇nan kuitü; »luaťikkah ⌞tütär⌟ miula paijan näistä.»

tütär vaštai hänellä: »küllä mie hänellä paijaŋ luajiŋ, kuin hiän kolmešta näistä püpalašta luaťiu kaŋkašpüt ta pirrat.» tuatto mäńi herraŋ luokše si̇tä; ⌞vieü šen vieššin hänellä:⌟ ⌜»küllä t[ütär] p[aija]n l[naťiu] ńistä k[olme]šta k[uiju]šta, kuin šie luajit ka[ŋkašpüt] ta p[irrat].» ¹»voi hi̇si kuin oŋ vi̇šaš; vie nämä kolme kanaŋjeälittseä, hautokkah näistä kanat.» tütär vaštai hänellä: »küllä müö näistä kanat hauvomma, iče joi jiäličän, toatollah anto toizeŋ, muamollah kolmanneŋ. pańi vuaššanaparō: »kašvattuah näistä kakraŋ kanoja elättē.» herra šano: »voi hülkü, kuin oŋ vi̇šaš, vie tervehüisi̇, mie tulen huomena käümäh häneŋ luo.»

toatto⌜h¹ mäńi koťih: »huomena käkei tulla herra käümäh.» tütär vaštai: »tulkoh vaiŋ!» käški toattoh veteä rejen ta kärrün pihalla. toatto⌜h¹ läksi mettsäh.

¹ TVKK:ssa: no toatto ne hänellä šano.

herra tuľi, küšū tütöltä: »mihi mie panen heposeńi kīńi?» tütär šanou: »šīn‿oŋ kešä i talvi, pane kumpaseh kačot.» herra küšū: »miss'‿on toattoš?» »lämmintä käümäššä mečästä.» »missäpä muamoš?» »toisen talon emännän peällä huhuou.» herra šanou, jotta: »käše toattoš miuŋ luokše.» ˌläksi poisˌ.

toatto tuľi koťih, küšü tütöltä: »kävikö herra?» »kävi.» »mitäpä hiäm pakai?» ˌ»küšü, jotta ˈmihi p[anen] h[eposeńi] k[īńi]ˈ, mie šanoiŋ: šīnä oŋ k[ešä i talvi, pane kumpaseh kačot.] küsū: ˈmissäpä on toattoš?ˈ ˈlämmintä käümäššä mečäštäˈ.ˌ kučču käümäh šilma.» pekka mäńi käümäh; šanou herra: »mie em malttaŋ, mihi hepońi kīńi panna, ˌkuin tütär šano, jotta oli pihalla kešä i talviˌ tuattoh vaštai: »ka sīnähän oli reki i kärrüt, reki oli talvi, kärrüt oli kešä». »no missäpä šie olit?» »mie olin pūta käümässä mečästä.» »missäpä hänen muamo oli, kuin šano, jotta toisen talon emännän peällä huhou?» »še oli kuollun, ńi se itki šielä, mölüsi.» — »šano tüttärelläš, jotta mie tulen huomena naimah häneštä!» tütär vaštai: »pahemmillaki männäh, šuańi herroilla.»

huomenekšella tuli herra, nai häneštä ta piťi hiät. herra šano: »siun ei pie sūťie milma iellä, jotta milm‿et huikoais.» (ei hiäŋ sūťis, a kell‿om piä lujempi, ńīn šiltä puhkieu rutompah.)

herra läksi toisih maihe šītä; šillä aijalla kolme meččimieštä rītautu, tuli sūťittavakš. naińi sūťi: kakši sūťi oikiekš, ühen viäräkš. mieš tuli koťih, sūťi toisiŋ; šītä tuli huijatukš; šanou naisellah; »mäne koťihis, ota mitä kačot!» ˈherraˈ rupei ičo krovaťťih muate, naińi käški pīkojeŋ kantoa rekeh krovaťin kera herraŋ, ˌmäńi koťihˌ.

herra nousi huomenekšella, šano pījoilla: »keittäkkeä kohvi!» emäntä vaštai: »še oŋ keitettü.» »no», herra šanou: »etkö šie männüŋkänä?» »koissańi mie oleŋki.» »miks et ottaŋ, mitä näit hüvüttä?» emäntä vaštai: »mitä mie mūlla ruan, kuiŋ šinla, šieńipīroalla!» — herra ihaštu ta piti ūveštah hiät.

[A. Genetz: TVKK, ss. 48—49 — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 150—153].

5.

ukko ta kolme poikua.

ukolla on 3 [kolme] poikua; hän kašvatti heät miehekš. šanou: »mäŋkiä hakekkua ruokua ičellänä tai miulańi!» š[anou] vanhim

poika: »tüönnä milma.» no hiän läksi; kävelöü kaupuntie müötɛ, ečči̯ü tüötä tai ruokua. kuńiŋkaš kuin näköü miehen kulkovan, küšū: »mitä kävelet šie?» »mie ečisin šitä paikkua kušta šaisin tüötä.» »no», š[anou] k[uńiŋkaš], »rupie miula kartanon karavulah.» hiän š[anou], jotta rupieu hiän. »mikse tüömieheksi mium panet?» »tüttüö kääut piessa muokkuamašša.» [Jatko puuttuu.]

[A. Genetz: Kl. 1996, s. 150.]

6.

ūši pirtti.

ukko ta a[kka] šalvettih ūši pirtti, luajittih huomenekšeh srokka suapovenija, jotta ken mi unta nähnöü ńiį̄ų šanuo h[uomene]kšella noštuo. — u[kko] a[kka] i šano uneh, poika ei ńi šanont. »mie vien šiuŋ vissiliččäh.» »vie još kahičči». šitä läks viemäh. [Jatko puuttuu.]

[A. Genetz: Kl. 1996, s. 153.]

XIV. Uhtua.

1.

kuptšam‿poįka.

oli enneŋ‿kuptša pīterissä. hänell‿oli üksi aįnut poįka. ⌜hänell‿oli muąmo kuǫllun jo pienenä poįkana. toątto oli hüviv‿vanha.⌝ toątto tunsi luįssah, jotta häŋki oŋ‿huǫlomañ šijalla. ⌜hiän šano pojallah: »nüt miɛ, poįkan, kuǫleñ.»⌝ anto kaįkki hüvüǫ̈h herroįlla, jotta eį piɛ antoą pojallah, enneŋkuįn touǫ täǫ̈teh ikäh. toątto kuǫli, kaįkki viɛtih tavara. ⌜hiäj⌝ ⌊poįka⌋ jäį aįvan alaťši. otti sauǫaŋ‿käteh, läksi aštumah pitiŋ‿kaupuŋkiɛ, ajattelouǫ, jotta mih hän nüt on hüvä, kun eį ole ijäššä tüǫ̈tä ruątañ. ⌊mihi nüt jouǫtunen.⌋ touǫ šotamiɛš vaštah, šanouǫ hänellä: »mitä olet, poįkani, vajilla?» no hiän šanouǫ šotamiɛhellä, jotta: »kun ⌊en ole⌋ tüǫ̈tä ruątan, mihi nüt jouǫtuneñ». šotamiɛš šanouǫ pojalla: »lähe šotamiɛhekše». hiǟl lähtöǫ̈ ⌜ismaįlovam polkkah.⌝ siɛlä hiär‿rupiɛų opaštumah. opaššuš mänöǫ̈ hüviñ. häntä pantih siɛlä vahtih ťšuąŕin ovilla. hiän šeįšouǫ üǫ̈llä ⌜kello üheltätoįsta ühteh⌝. kulkouǫ kakši herroą, paįssah keskenäh: »kuįn on täššä kaupuŋkissa kuptšalla tütär, jotta eį ole muąjil-

mašša toista ńīŋ kaunista.» šanou pienempi herra, jotta: »olen ajellun jäleššä kolme vuotta, eŋkä ole šuanun nähä». šūrempi herra šanou: »a voi veikkoseńi; mię olen ajelluŋ⌣kolmekümmentä vuotta, sīh olem⌣pannuŋ⌣kaikki hüvüǫ́ńi, eŋkä ole šuanun nähä.» poika ajatteli, jotta kuim⌣miula olis tiäv⌣virka, nīn olisin šuanuŋ⌣kolmešša kūšša naisekšeni. a herrat kūltih hänen ajatukšeh, kielittih tš́oaŕilla. poikoa vajehettih vahista. hiäm⌣mäni kasarmolla, ei ⌊muistan⌋ enämpi ajatuštah.

kulu aikoa kolme päivöä. tš́uaŕi rupesi kuĭšumah sitä vahtię, mi oli sinä päivänä vahissa. herrat ruvettih tījustamah, ken oli. šoatih tietä, jotta oli ⌊še poika⌋ ⌜rasťŕo·piń¹. häntä šuoritettih hüvih vuatteih, tüönnettih tš́oaŕil⌣luokše⌝h¹. hiäv⌣varajau männeššä, kun ei tījä aśśoa.

⌜tš́uaŕi küsü häneltä: »ken⌣olet sukusin?» poika vastasi: »mię olen īvana rasťŕo·piń» – »olitko sinä i sinä päänä miun ovilla vahissa?» poika šano, jotta: »olin.» »näitkö ketä matkoavan?» — »en nähnüm⌣ muita kuiŋ⌣kahta herroa.» — »mitä herrat pakasi kešken äh? — poika vastaši, jotta nuorempi herra šano: »'kuin on täššä kaupuŋkissa kupťšalla tütär, mię olen ajelluŋ kolme vuotta jäleššä, eŋkä ole šuanun nähä', šūrempi herra šano: 'voi veikkońi, kuim⌣mię olen ajelluŋ⌣kolmekümmentä vuotta, en ole vielä šuanun nähä.» tš́uaŕi küšü pojalta: »mitä się heilä vaštasit.» poika vaštasi: »eńńi mitä.» tš́uaŕi šanou: »olet vaššannu.» poika muisti ajatukšeh. em⌣ mię vaššannuŋ⌣heilä, mūta kun ajattelin. no mitäpä się ajattelit? a mię ajattelin sitä: »kun olis miula tiäv⌣virka tahi tiän hüvüš, mię šaisiŋ⌣kolmešša kūšša naisekšeni.»¹

tš́oaŕi šanou ⌜pojalla¹: »još šię olet ńīn muitroi, jotta šuat naisekšeš, ńīm⌣mię annan⌣šemmosel⌣luvan, šuat käütttöä šemmoista virkoa kuin tahot tai rahoa ńīn äijäŋ⌣kuin tahot. vain⌣još⌣et šua, ńīm⌣mię šiun tapan.» antau pojalla iťšе kirjuttamah kirjan, jotta šuat ottoa rahoa, nīn äijäŋ kuin tarviťšet, tš́uaŕim⌣paŋkista.

poika ottau kirjañ, lähtöü aštumah. mänöü kašarmolla. šītä mänöü paŋkkih, ottau rahoa šūreñ šumman, oštau vīnoa, juottau kaikki tovarissah humalah. ⌜herrat ruvettih tījuštamah: »mistä šotamięhet šai vīnoa?» üksi šotamięs šanoi herroilla: »meitä juotti īvana r[asťŕo·piń]». häntä pantih türmäh. hiär⌣rupesi türmäššä karjumah: »kem⌣miun⌣tänne pani?» hänellä šanottih, jotta pani polkovnikka. hiäŋ⌣kuĭšuu polkovnikkoa iťšeh luokšeh. p[olkovńikka] sanou: »mitä šię tiälä karjut, vai oŋko vielä vähä türmöä?» poika šanou

p[olkovńika]lla: »šię tījušša joka mięheltä türmäh panneššaš, mistä sūštä panet?» heäv‿vejälti ťšuąriŋ‿kirjuttamaŋ‿kirjan. polkovnikka laŋkesi polvillah, rupesi küšümäh proškenięta pojalta: »anna tämä kerta proškenię. en‿toi̯ťši ketänä pane ilmai̯ŋ küšelemättä.» p[olkov-
ńikka] šanou̯ pojalla sītä: »šuąt männä minne hüväh.» poi̯ka läksi poi̯s türmäštä,' ottau̯ vanhañ‿šineli-repalehem‿piälläh, lähtöü̯ aštumah. aštū tuo̯m‿pitköä tämäl‿lühüttä. mänöü̯ ühteh leškiakkah, pürkiü̯ üö̆kše⌈h⌉, lešk‿akka ottau̯ pojan üö̆kše⌈h⌉, vai̯n šanou̯: »ei̯ ole millä, poi̯kan, šüö̆ttöä.» »on mei̯llä», šanou̯, »täti, millä šüö̆mistä oštoą» antau̯ akalla rahoą: »mäne ošša, mitä tarvi ťšet.» akka mänöü̯ lau̯kkah, oštau̯ šüö̆möä-juo̯moą, šüö̆ttäü̯ juo̯ttau̯ pojan. šītä rupięu̯ küšelemäh: »minne poi̯kam‿matkoat?» »mię matkoąŋ kotih kääümäh» ⌈šītä⌉ ⌊poi̯ka⌋ küšū akalta: »tījätkö, akkasen, oŋko täššä kau̯puŋkissa šemmońi tütär ⌊kui̯n šanotah⌋, jotta ei̯ pitäi̯s olla ⌈täššä muąjilmašša⌉ toi̯sta nīŋ‿kau̯nista kui̯n še on?» akka šano⌊u̯ pojalla⌋: »mię olen šen tüttärem‿puąpo.» poi̯ka šanou̯: »šai̯sko šitä nähä tütärtä?» »et poi̯kañ šuą nähä miu̯ŋ‿kau̯tti, vai̯kka mię niäi̯‿joka päivä. vai̯n šuąt nähä üheššä hotelissa, omah mięlitięttüh keralla käüt juo̯mašša. još šięlä šuąt nähä vīsahuoi̯lla, hänellä om‿mięlitięttü šakšan‿ťšuąŕim poi̯ka.»

poi̯ka huo̯menekšella nou̯šou̯ makoąmašta, ristiü̯ šilmäh, lähtöü̯ aštumah. mänöü̯ sīhi hotelih, mihi pitäi̯s tulla tütön. pürkiü̯ sīhi numeroh olomah, ⌈vai̯n sięllä vaššatah hänellä, jotta tunnušša milma omakšeh vellekšeš⌉. antau̯ sillä tüttärem‿paššarilla šata rupťoą rahoą. ⌈šano, jotta: »mię matkoąn šlūšpašta kotih kääümäh. tulin silma näkömäh. mię annoi̯n hänellä moniąhar‿rūpün. hiäv‿vai̯pu miu̯ŋ‿krovattih».⌉ šītä tultih tütär mięlitięttüh keralla. küsütäh paššarilta: »kenen olet tähäm‿piäštäm‿meäl‿luvatta?» paššari kumarti: »proštikkoą milma, veikkońi matkoau̯ kotih kääümäh šlūšpašta. tuľi miu̯l‿luo̯ kääümäh matateššah, mię annoi̯n hänellä pikkaraisen‿rūpüñ, hiäv‿vai̯pu miu̯ŋ krovattih. jos tei̯llä hai̯ttoau̯, mię nošatan hänen.» tüttö šanou̯ sulhasellah: »mitä häm mei̯lä hai̯ttoau̯». ⌈šakšan ťšuąrin poi̯ka: »olkah miu̯n‿täheñ.»⌉ šītä ⌈tahtou̯ kallehię šüö̆misię juo̯misię.⌉ ruvetah šüö̆mäh juo̯mah, ⌈pai̯ssah šakšaŋ‿kię-lellä.⌉ ⌈īvana⌉ ⌊poi̯ka⌋ kaľšou̯ kīünäšpiäh alta, jotta šai̯s nähä tütärtä.

⌈šanou̯ šaksan ťšuąrim‿poi̯ka: »mitä tuo̯ šotamięš kaľšou̯?» tütär šanou̯, jotta: »ei̯kö hiän hoťi malta šakšaŋ‿kięltä?» šulhani šanou̯: »mistä se sotamięš tięttäü̯ šakšaŋ kięlen.» tütär šanou̯: »a mię läheŋ‿

küšün». mänöų̈. noššattau̯ poi̯koa̯: »tīi̯ätkö si̯e̯, mimmońi on šakšan‿kie̯li?» poi̯ka vaštoau̯ tütöllä: »tīi̯än, mimmońi on, še or‿ruškie̯ nīŋkui̯ — — — —.» tüttö šülki pojan šilmillä, käski vīi̯ä pihalla.[1]

poi̯ka mäni jälelläh leškiakkah, ⌜makoau̯ toi̯sen üǫ̈n leškiakašša⌝.
huǫmenekšella noǫ̆šoǫ̆ ⌜toǫš⌝, ristiǫ̈ šilmäseh, ajatteloǫ̆: pitäi̯s ruveta
moršie̯nta šuǫhuštamah. mänöų̈ šamah hotelih, pürkiǫ̈ toi̯seh numeroh olomah. tuloǫ̆ tuǫš tütär šulhasineh ⌜ensimmäi̯seh numeroh rinnalla⌝, küšütäh šamppanjoa̯ šule̯ikkoa̯. hiä̯ŋ küšǖ kokonai̯sta reŋkie̯ ta allašta, jotta šai̯sin šamppanjašša pešeǫ̈tüǫ̈. ⌜tüttö šanoǫ̆ šulhasellah: »kūle‿i, kui̯n on sie̯lä pohatta, müǫ̈ juǫmma üksin šule̯ikoi̯n, hiä̯n ei̯ kehtoa̯ jūva šamppanjoa̯, koa̯tau̯ altahah ta pešeǫ̈tǖ.» šulhańi šanoǫ̆ tüttärellä: »ei̯ ole sillä omat rahah, se ov‿varastañ, huǫmena ei̯ pešeǫ̈hü šamppanjašša, kelpoai̯s vie̯lä‿i̯ juǫtavakšeh huǫnompiki vīna, vai̯n ei̯ ole.»

lähetäh tuǫš poi̯s parikunta.⌋ poi̯ka jäi̯ ⌜sinne⌝ ajattelomah, mitä täššä pitäi̯s ruveta ruǫtamah, jotta šai̯sin hiä̯m‿pakinat kūlla. kai̯vau̯ šei̯näh loǫ̆koñ. huǫmenekšell‿ei̯ juǫ ühtänä, rupie̯ǫ̆ kūntelomah, mitä pai̯ssah parikunta. ⌜tullah huǫmenekšella parikunta kello kümmenen ai̯kana. tšuǫrimpoi̯ka küšǖ moršie̯meltah: »kum‿müǫ̈ olemma kolme vuǫtta üheššä ajellun, vai̯n emm‿ole moǫannun üheššä», nīn tütär⌝ šanoǫ̆ ⌊moršie̯n⌋ ⌜šulhasellah: »mintähen et ole püritän‿ennen moǫte?⌝ küllä šuǫt tulla mi̯uŋ koťih ensi üǫ̈nä kello kümmenen‿ai̯kana, vai̯n šuǫt männä oštoa̯ kellon šemmosen‿kun‿mi̯ula on. nīt‿ei̯ ole kui̯n üksi tässä kau̯puŋkissa. toi̯sem‿mie oššin. ⌜se makšau̯ tuhanner‿rupťoa̯. šītä vai̯n oššat sen‿kellon⌝. vejä še kello ta pane torniŋkelloj‿jälkeh, elä ühtänä minuttie̯ tule ai̯vompah eläkä müǫ̈hempäh. mi̯uǫ̆ huǫnehen ikkunan alla on üǫ̈kello. sīhi pai̯na šormellaš, mie̯ avoa̯n ikkunań, lašen‿käšipai̯kan, noššan šiǫ̆n ikkunašta šiä̯meh.»

poi̯ka kūli he̯ä̯m‿pakinan, läksi poi̯s ⌜hotelista⌝, ošti šen‿kellon ta käski panna toi̯sen šillä sijalla. ⌜»kui̯n tuloǫ̆ tšoa̯rim‿poi̯ka ostamah kelluǫ̆, müǫ̈köä̯ hänellä tämä kello, vaškirämppä.»

⌜läksi poi̯ka pois aštumah. mänöų̈ sīhi kellojalkah, missä on se torniŋ‿kello. vetäų̈ sen‿kellon ta panoǫ̆ ai̯kah oman‿kellon.⌝ ⌊šītä mänöų̈⌋, šanoǫ̆ tornivahilla: »kiä̯nnä kelluǫš jälelläh päi̯n vīstoi̯sta minūttie̯, mie̯ makšan šiǫ̆la vuǫtehisem‿palkan. ukko kiänti kellon ⌜jälelläh päi̯n vīstoista minūttie̯⌝, poi̯ka makšo ukolla rahat. ⌊sītä⌋ mänöų̈, šliäpän oštau̯ šamammoi̯sen ta palton, ńiŋkui̯n tšoa̯rim-

pojalla on. šītä mänöüͤ leškiakkah, rupieu̯ moa̯te, ⌜šanou̯ leškakalla: »nošša milma kello ühekšän ai̯kana illalla!»[1]

leškiakka noštau̯ pojam‿makoa̯mašta. poi̯ka šuo̯rieu̯ ūsih vua̯tteiͤh, ottau̯ kakši hevoi̯sta etehes. ⌜lähtöüͤ ajamah¹, ˌajau̯ˌ kupťšam pihah. ⌜sītä¹ pai̯nau̯ nappieͤ, mihi tüttö juo̯hatti, avau̯tū ikkuna. laškou̯ tüttö käšipai̯kan, noštau̯ pojan‿šeäͤmeh ikkunašta. šanou̯ tütöllä šakšan‿kieͤlellä: »voi̯tko tiäͤlä šua̯ha tulen?» tüttö vaštoau̯: »eį armahai̯sen, tiäͤlä voį šua̯ha tulta, toa̯tto näköüͤ, ⌜kum mieͤ en‿ole konsana tulta pitän.¹» no sehäm‿pojalla oli mieͤlih, jotta eį tütär tunsis. šītä ⌜poi̯ka hei̯ttäüͤ palttoh ta šliäͤppäh, panou̯ noa̯klah.¹ tüttö käšköüͤ häntä moa̯te, moa̯te reu̯nahaš. šilloi̯n üöͤkello rupesi tua̯š heläjämäh. poi̯ka küšü ⌜tütöltä¹: »kempä šiu̯la nüt tulou̯, vua̯n oŋko siu̯la toi̯sieͤki šulhasieͤ?» »totta še on še šotamieͤš, mi oli hotelissa. onnakko kūli meäͤm‿pakinan.» ⌜silloi̯ vaštasi poi̯ka hänellä¹: »millä müöͤ häntä kośťitamma?» »tuo̯šša om miu̯n ⌜sitta¹reŋki, luo̯mma šen hänellä piäͤhä.» ⌜poi̯ka¹ ˌšotamieͤšˌ otti ⌜sitta¹-reŋkin, kua̯to ‹šotamieͤhellä› [= tšua̯rimpojalla] piäͤhä. ⌜tšua̯rim poi̯ka¹ ˌhiäͤnˌ rupesi emättämäh ta läksi kīreheštä poi̯s ajamah.[1]

poi̯ka rupesi toa̯š jakšau̯tumah. kirposi pīppu kormanošta lattieͤlla. hiär‿rupesi eťšimäh pīppuo̯h. tüttö küšü: »mitä eťšit?» »kirposi tänäpäi̯vänä oššettu kello.» tüttö vaštasi: »elä eťši, ota miu̯n‿kello täštä, huo̯menna vajehamma hotelissa.» poi̯ka otti tütöltä kellon, pani kormanohos, arveli, jotta täšš‿on enšimmäi̯ńi kihla. sītä rupesi pukšujah hei̯ttämäh, kirposi sotamieͤhen‿nappi pukšuloi̯sta. heäͤn toa̯š rupeśi eťšimäh. »mitäpä šieͤ nüt eťšit», šanou̯ tütär hänellä. »kirposi nimisormukšeni.» »elä eťši, šano tütär, »ota miu̯n nimišormuš, huo̯mena vajehamma hotelissa.» poi̯ka arveli: »täss‿on toi̯neŋ‿kihla.» ruvettih moa̯te krovattih. moa̯ttih kaklakkah üöͤ. huo̯menekšella vieͤlä pimieͤššä lähtöüͤ poi̯s ūsi šulhańi, arvelou̯ männeššäh, jotta: »šai̯mpa kolmanneŋki kihlan». sītä mänöüͤ leškiakkah.

tütär makoau̯ kümmeneh šoa̯hen huo̯menekšella. jo käüväh häntä noššattamah monta kertoa̯, eį voį nouššа. hänem‿paššaripīka pühkiüͤ latetta, löütäüͤ varrettomam‿pīpun, toi̯sen, šotamieͤhen‿napin. tüttö nou̯šou̯ kello kümmeneltä.» šanou̯: »onnakko müöͤhä makasin.» paššaripīka vaštasi hänellä: »kolme tuntieͤ makai̯t līkoa̯ entisestä

---

[1] Tähän saakka julkaistu lyhennellen» Karjalan kielen oppaassa» v. 1922.

aijašta.» sītä küšü tüttäreltä: »ketäpä siula on tiälä kääunün?» tüttö vaštasi pījalla: »olipa ketä hüväh, löusikkö mitä lattielta?» — »täšš͡ on nämä löütöset, täšš͡ov͡varretoim͡pīppu, vieläpä on kannatoin͡ nappi.» tüttö huomasi, ken on ollun üövierahina. tuntou iťše, jott͡ om͡pakšuna, eikö pešeühü, eikö šukiuhu. lähtöü ajamah, sulhaistah eťšimäh. ajau kaupunkilla. ťšuarimpoika ajau poikkipolvelta külitši häneltä, šanou tüttö ťšuarimpojalla: »mihipä šie nüt ajat, kun et tule armahas luokšeh?» ťšuarimpoika vaštasi: »olepa šie üksinäs a mie olen sittareŋkiŋ͡keralla.» tüttö huomasi, jotta on erehtün. ei enämpi mitänä paissun, ajo šuorah hotellih. a siel͡oli poika jo humalašša. hiän alko kolistoa toisen numeron ovie. poika sieltä vastasi: »kempä tänne ruohtiu tulla?» hotellin isäntä vaštasi: »se oŋ͡kuptšan tütär.» poika šanou isännällä: »mitäpä hiän tänne tulou, mäŋkäh hiän omah numerohos!» isäntä mäni tüttärel͡luok-šeh, küšü häneltä: »mintäh olet erehtün, tiälä on üksi šotamieš?» tüttö vaštasi isännällä: »sitä mie i tarviťšen.» isäntä mäni šotamiehen luokšeh, šanou: »silma tahtois nähä. šotamieš šītä šanou: »no avoa sie hänellä ovi!» tüttö tulou numeroh, juokšou šotamieheŋ͡kaklah, šanou: »onnakko sie mium͡petit?» »enhäm͡mie tullun kuītšumatta, iťšehän sie minuŋ kuťšuit.» tüttö vielä kummiŋki kovisti: »olikko sie miul luona?» »no kun͡et uškone šanoa, täšš͡on nimišormukšeš tai kelloš.» sītä tüttö šanou: »nüt olet sie miun šulhańi, a mie sium͡moršieñ». »jošpa mie siun͡ottasin vain ei silma toattoš anna šotamiehellä». »a kum͡miun sait petetükšeh a toatto on helpompi pettöä.» sītä vasta kihlauhuttih. šanou tüttärellä: »a mäne nüt kotihis, mie lähen aseillani. sītä vuota sulhasikšeh!» poika läksi aštumah, kaīšou, tulou mereltä kolme laivoa. mänöü sītä laivarantah. küsü laivaŋ͡kapitanalta: »mitkä nämä laivat on?» kapitana vaštasi: »nämä on ulkolaiset laivat.» »mitäpä nämä laivat makšau?» siell͡oli isäntäki laivalla. »nämä laivat makšau seīšemem͡miljönoa rupľoa.» poika luki rahat isännällä käteh, vielä küsü isännältä: »antakkoa miula parahat pruasńiekkavuattiena.» isäntä neki lupasi. sītä käski pois laivoiltah, šīrti laivat kuptšan ikkunan alla, missä oli hänem͡moršieñ. luajittih laivoilta šillam͡ moalla. šillaŋ͡korvah paīšahat, paīšahašta paīšahah kirjututti lauvan. toisella puolella oli: »šuau ottoa laivalta tavaroa, mitä ken tarviīšou.» matkalaisie oli äijä. ruvettih kirjutušta lukomah, vain ei ruohita männä ottamah tavaroa, vaikka oli kirjutettu, jotta šuau

ottoą, kem‿mitä tarviťšou. löütü üksi vetelüš, kumpańi ruohti männä ottamah. sītä löütü muitaki ottajię. kannettih üksi laiva tühjäkseh, kupťšallaki tuli šuąli, luŋ‿kaikki ilmaiŋ‿kannetah tavaroą. läksi hiäŋki laivalla. kumarti isäntöä vięrahikšeh. isäntä sielä vaštasi: »eihän tuo olis paha, kun sais kahvitšaškan, kum‿miula ei ole ńi ketä laivalla, kaikki mäntih kaupuŋkię kaťšomah.» sītä lähettih kupťšal‿luo vięrahikseh. mäntih moąlla, kupťša šanou: »kiännä lautas siksi aikoą, jotteį kannettais‿tavaroita.» laivan isäntä vastasi: »a sem‿parempi miula olisi, min rutompah kannettais.» »mintähpä się ilmain juat tavaroitas?» »a mię olen tullun jakamah muisteliaista, miulta tuatto oŋ‿kuollun, käski vījä pīterih, jakoą keühillä kūsi laivaľ'ista tavaroą. kolme‿nüt on tässä, a kolme tulou jäleššä.» »no pane się šilta kīni, kerkięt się sītäki jakoą.» laivan‿ isäntä totteli kupťšan sanañ, kiänti lauvan, jotta oŋ‿kięllettü. sītä mäntih kupťšal‿luokši. sięlä oli monemmoiset juomat. alettih hüö šüvä jūva. kupťša toi šemmoista vīnoą, jotta sais laivan isännän humalah. laivanisäntä oli vīsaš, eipä juonun kaikkię rűppüjä. kupťša joi iťšeh humalah. alko plosię kaikemmoista. jo alko tarita tütärtähki: »etkö się nuori mięs rupię miun tüttärestä naimah?» poika vaštasi: »jospa sei miušta huoli?» k[upťša] mäni tüttäreh luokseh, šanou tüttärelläh: »silma tuli ulkomuan kuptšam‿poika koššomah, mänisikkö się hänellä. tüttö vastasi tuatollah: »mistäpä hiäm‿minun tiętäü, jotta milma ońńi (= on‿i) olomašša?» »się nüt šuorię tüttöseni šulkkuh ta kultah, mäne vięrašta tervehüttämäh. tüttö šuorisi mitä šuiŋki hänellä oli parahię vuatteita. sītä mäni. luąti tervehüön nīŋkun ainaki vięrahalla, istūtu stūlalla. no ne kun oltih kupťšat humalašša, ei ruven tüttö pitältä istumah, mäni tuąš pois. tuatto mäni tüttäreh luokšeh, šano tüttärelleh: »oŋko poika šiušta mielęhińi?» — »miušta on hüvim‿mięlehińi, vai‿još miušta hiän ei huoli, miťeimpä mię voin huolię?» kupťša mäńi pojal‿luokšeh: »tuošša oli miun tütär, jos še siula paššoau». poika vaštasi ukolla, jotta: »küllä miušta on heän oikein mięlehińi». ukko ei küsün tüttäreltäh, kihlo tüttäreh pojalla. sītä lupasi ukolla kaikki ne kolme laivoą. iťše lupaśi lähtię ťiäťäh luokšeh. ukko küšü häneltä: »kempä siula on ťiäťä?» »miula ťiätä on ťšuori.» iťše jätteli tervehekš kaikki kupťšam‿perehen, läksi ťšuaril‿luo ajamah. häneltä aikaki jo loppu, ei ole kuŋ‿kolme päivöä. mūtti šotamięhev‿vuattiet‿piälläh, mäni ťšuaril‿luokšeh. »ťšuari muallińi jumala, mię tulin siul‿

luo̯kšeh.» ťšua̯ri häneltä küšü̯: »mipä sie̯ olet mie̯hiä̯h?» »mie̯ olen se īvana rosťŕō·piń, kui̯l‿läksin piä̯ni uhalla moršie̯nta eīšimäh. ťšua̯ri häneltä küšü: »mi'te̯impä kävi aśśoi̯ssaš?» »hüvin on‿kä̯ü̯nün, mua̯llińi jumala, küsüsin siu̯lta lupoa̯, sai̯siŋko mie̯ veńťšä̯ü̯tü̯ö̯ tiä̯n‿kirikössä.» ťšoa̯ri anto hänellä luvan. »sua̯t veńťšä̯ü̯tü̯ö̯ tai̯ palatissa hėä̯t pitöä̯, mie̯ lähen i,ťše venťšä-tua̯tokšeh.

sītä poi̯ka läksi, kumarti mua̯ha sua̯ťen. ťšua̯ri vie̯lä hänellä vakotti: »ensi piä̯tinťšänä tulou̯ hea̯t». poi̯ka sītä vie̯lä küsü: »šua̯ŋko mie̯ männä kirikköh sīnä vua̯ttiešša, missä mie̯ olen morsie̯nta kih-lan?» ťšoa̯ri vaštasi: »ei̯, sie̯ olet šotamie̯š, sīnä siu̯m‿pitä̯ü̯ männä, mim‿mie̯ annav‿vua̯ttie̯n.» sītä kirjutti pojalla kirjan, käski vījä sem‿polkkah: »sie̯ltä annetah siu̯la muššat vua̯ttie̯t, ruškie̯šta nahkašta keŋkät. sītä kun ne sie̯ltä šua̯t, tule sītä miu̯l‿luo̯kšeh. tiä̯ltä lähemmä venťšällä.» poi̯ka mäni polkkah, annettih sie̯ltä hänellä kai̯kki, mitä ťšua̯ri kirjutti. hiä̯m‿mänöü̯ piä̯tinťšähuo̯menešša ťšoa̯rim‿palattih. sie̯ltä annettih kai̯killa herroi̯lla ta kupťšilla, pappiloi̯lla ilmotukšet, jotta tulla kai̯kkien häi̯hi, sillä kupťšalla ilmotti: tūva tüttäreh ťšua̯riŋ‿kirikköh kello kümmenen ai̯kana huo̯menekšella. sītä alettih vie̯rahat keräü̯tü̯ö̯, valmissettih kai̯kki, mitä oli ťšua̯rilla heposie̯. ťšua̯ri issutti pojan rinnallah, lähettih kirikköh mänömäh. sie̯lä oli jo kupťša kiriköm‿portahilla, lakittomim‿päi̯n kumarti ťšua̯rilla. ťš[ua̯ri] aštu kirikköh šotamie̯heŋ‿keralla. ukko ai̯na vävü̯ö̯ vuo̯ttau̯, konsa vävü tulou̯ kirikköh. sitä ei̯ uškon vävükseh, kun aštu ťšoa̯rir‿rinnalla. sītä kupťša kūli kiriköštä venťšöä̯nän, juo̯kši kupťša kirikköh, tarttu tüttärelläh käteh: »em‿mie̯ tütärtäńi anna šotamie̯hellä, se on ulkomua̯n‿kupťšam‿pojan‿keralla kihloi̯ssa.» ťšoa̯ri otti sīrti kupťšan‿külkeh, šanou̯: »tottapa se tüttäres tuntou̯ omakšeh.» sītä pie̯ttih venťšäjäi̯set, kumarrettih kupťšoa̯ tüttäreh häi̯h. kupťša šiä̯ntü, ei̯kä tullun ensin häi̯h. sītä vašta alko ajatella, jotta ei̯hän ťšua̯ri šotamie̯stä nai̯ta, ei̯kä palattiloi̯ssa häi̯tä pie̯, mōšet vävü šuo̯risi šotamie̯hev‿vua̯tte̯i̯h. sītä kui̯teŋki mäni, sie̯lä oli vie̯rahie̯ stolat täü̯vet. kupťšoa̯ issutettih nuo̯rem‿parikunnan‿stolah. ťšoa̯ri kua̯to rūpüv‿vīnoa̯, nou̯si lattie̯lla sei̯somah, tervehütti nuo̯rem‿pariskunnan, käški kai̯kkie̯n nou̯šša šei̯soa̯illah. sītä käški i,ťšeh luo̯kšeh šulhasen ta ne herrat, mit kie̯lie̯ kanteli šotamie̯hem‿piällä. se oli sūri herra kentrāli, pie̯nempi oli lūknantti. käski hiä̯n kaikkie̯n kolmovehen jakšau̯tuo̯ alušvua̯tte̯illah. sītä kuťšu ensimmäkseh lūknantin, käški šuo̯rita sotamie̯hev‿vua̯tte̯i̯hih. šano

ťšoa̯ri: »ole kolme vuo̯tta šotamie̯henä tämän nuo̯ren šulhai̯smie̯hen sijašša.» sītä käšköü̯ kentrālin šuo̯rita lūknantiv‿vua̯tte̯ihih. kentrāli šanou̯: »ahtahat on lūknantiv‿vua̯ttehet.» »a kun olet kolme vuo̯tta lūknanttina, sītä küllä šovitah.» sītä käski šotamie̯hen kentrāliv‿vua̯tte̯ih. sītä sīnä häi̯jen ai̯kana kai̯kke̯i̯l‿lähimmäi̯sekseh i̯ťšeštäh, ťšoa̯rista. sītä peäsi poi̯ka kentrālikseh, kentrāli lūknantikseh, lūknantti šotamie̯hekše. rastŕō·pin sai̯ oman taloh ja omistoa̯, miŋkä loa̯ttoh oli antan herroi̯lla sīhi šoa̯ťen, kuńi poi̯ka jou̯tū täüteh ikäh. nüt hänellä šotamie̯henä täütü kakškümmentäkakši vuo̯tta. hiän sai̯ tua̯ttoh talot tai̯ tavarat tai̯ rahat. sītä alko eleä elmetellä, noa̯kloa̯ panetella. sem‿pivuš še starina.

2.

tuhkimukšen šuarna.

oli ennen ukko ta akka ta kolme poikua, nuoŕin tuhkimuš. läksi vejellä, hauk‿on avanncššа; hiän̯ rupieu kauhalla lüömäh šitä haukie. hauki šanou: »elä mušikkaisen lüö milma, eli ota šana», šanou, »eli šata rupĺua ťeŋkua.» tuhkimuš šanou, jotta: »šano šana, mi on̯ šana?» »kuin̯», šanou, »ammullat korvoš, ńin̄ šano jotta: ‹šünnün̯ šanah, hauvin ńeuvokkih, vesikorvo mualla'!» hiän kuin ammulti šitä vesikorvoh šen̯, ⌜vesi¹⌝korvo läksi koťih matkah lotajamah, hiän̯ vain korvista vakauttelou.

on, eläü tuhkimuš šitä, mettsäh lähtöü pūta karšimah. karši koivuo tukun̯ šūren̯, ⌞pańi⌟ latvoiŋ koťih, šitä šū⌞h⌟ šiämeššä šanou: šünnün̯ šanah, hauvin ńeuvokkih, pūt koťih!» pūt läksi koťih matkah lotajamah, jotta kaŋkaš jütäjää. matkai, matkai ičekšeh še pūtukku čuarin ikkunan alattsi jütüttää, nu čuari šanou šielä pirtissäh: »a mi jütäjää?» tütär i ka⌜tsahtau ikkunašta, ka, šanou: »tuhkimuš-raiska matkuau pūtukkuh kera, še jütäjää.» tuhkimuš šanou šūh šiämeššä: »šünnün̯ šanah, hauvin ńeuvokkih, čuarin tütär va⌜tsaŋ-kera tüöntükkäh!» mäńi tuhkimuš ⌜koťihin̯se¹⌝, vei pūh koťihin̯se.

ollah eletäh, čuarin tütär va⌜tsaŋ-kera tüöntǖ. kantau, kantau vattsuah aikahan̯še, tai šuau pojan̯. rupieu šitä poikuah kattsomah, kašvattamah: pakasijakše rupieu mänömäh lapši. erähänä päivänä ollah ikkunan̯ luona, čuarin tütär lapšeh kera. tuhkimukšen

vańhiņ veľľeš aštū ikkunan alattsi. šanou čuarin tütär lapšellah: »kaʌtso i poikańi, tuattoš matkuau!» poika vaštuau muamollah: »eipä ole tuattońi, ťiäťäńi oņ.»

ollah eletäh toiseh päiväh. toissa päivänä aštū keškimäińi veľľ.š ikkunan alattsi. šanou čuarin tütär lapšellah: »kaʌtso i poikańi, tuattoš matkuau!» poika i lašettau: »eipä ole tuattońi, ťiäťäńi oņ.»

ollah, eletäh, kolmaš üö muatah. tuhkimus aštū čuarin ikkunan alattsi. poika kuiņ tokaťi, alko lukie: »tuattońi matkuau, tuattońi matkuau, tuattońi matkuau!» čuari ⌊kūli⌋ šano tüttärelläh: »oh, sukoi- säköi, olet šulhaseņ šuanuņ!» čuari šanou holopoillah, jotta: »vannehťiete rautapočkah tuhkimuš ta tütär ta pieńoni poika, kaikki kolmoveh, tüöntüäte mereh!»

hüö tüönnettih mereh. läksi kantamah lainneh, kanto, kanto, rupei tsülkkämäh ńīņ kuiņ rantah potska. tuhkimuš šanou šüh šiämeššä: »šünnüņ šanah, hauvin ńeuvokkih, potska muruiks!» potska i mureńi, tuhkimuš i nousi kankahalla; mereņ šuari oņ, kauńis paikka šemmoińi. šuarella kävelöü. tuhkimus šanou tuaš šüh šiämeššä: »šünnün šanah; hauvin ńeuvokkih, tähä tulkah koťi, ńīn hüvä, jotta ńiänhännällä šammallettu, palaťit paremmat ei-kuin tsuarin!» heilä i roťiuvuttih palaťit paremmat ei-kuin tsuarin.

hüö ruvetah šīnä elämäh. tuhkimus šanou: »⌊šünnüņ šanah, hauvin ńeuvokkih⌋ tähä tulkah satut pihalla kaunehet, koriet lintuset laulamah satun lehvillä!» — ⌊satu i roťih kauńis,⌋ joka lehvän nenäh lintuńi laulamah, ilo šemmońi tuli heilä. no mänöü rannalla tuhkimuš, šanou: »šünnün šanah, hauvin ńeuvokkih, tähä tulkah kivińi šilta, vaškiset käsipūt, šuarešta mantereh, čuarin rantah!» kuin šano vain, ta⌣i tuľi kivińi šilta, vaškiset käsipūt. kaľikkaiset, küšüjät kävelläh tsuarih, kaʌtsotah: ka kivińi šilta lähtöü rannašta, vaškiset käsipūt. hüö šitä kummaššellahaš. »läkkä müö šiltua müöťe!» männäh, kaʌtsotah kummie, ei malteta i männä palaťťiloih. naińi pistäü ikkunašta piäh: »mitä ⌊kaččeletta, käüküä šiämeh!⌋ — ⌊ľüö i⌋ männäh. süötetäh, juotetah ⌊heitä⌋ hüväštä pietäh. paistih kotva, lähetäh pois; hüö šītä kaimatah heät, mūvätäh pois.

männäh ⌊küšüjät⌋ tsuarih: »terveh tänne!» »terveh tulovilla, ettäkö ťijä mitä šanuo?» on ütta starinua: »kivińi šilta lähtöü

šesĭtä rannašta, ₁vaškiset käsipūt, šuareh, šuarešša on palaťit paremmat ei kuin tsuarilla, palaťtiloissa₍ ⌜on¹ mieš ta naińi ta pikkupoika. tüöntäü ₁čuari₍ holoppoitah, min hiän̮ tüöntänöü tovissukšeh, jotta ollahko. — ⌜»mitä vierahaiseńi?» — lähetäh pois hüö kaim[atah] h[üvin]¹. ₁hüö i käütih, šanotah, jotta on.₍ »no mi pitäü čūto olla?» ₁čuari šanou.₍

ollah kolmanteh päiväh, lähtöü tsuari i₍tse holoppoloijeh kera. ₁mänöü palaťtiloih, pakajau tuhkimukšen ta tüttäreh kera, ei tĭjä ket ollah₍ — pikku-pojalla on kukkańi kiäśśä, šillä kukaistelou. tuhkimuš šanou ₁šūh šiämešššä₍: »šünnün̮ šanah, hauvin ńeuvokkih,₍ lapšeŋ kukkańi mäŋkäh tsuarin kormanoh!» lapši alkau kukaista itkie hikšerehtüä, jotta kukka kato; e₍tsitäh joka paikka, ₁ei löüvetä. čuari₍ pisti käteh kormanohon̮še ₁: kukka kormanošša;₍ kaikki huikoi ₁čuari₍. tuhkimuš šanou: »vettse še on poika i₍tse pistän̮ eloisselešsah». ₁šĭtä₍ tunnušsetahaš, ševätähäš; tsuari tüttäreh ₁otti₍ tüttärekšeh, tuhkimukšen vävükšeh.

[A. Genetz: TVKK, ss. 50—52. — Käsikirj.: kl. n:o 1996. ss. 146—149]

3.

l e p p ä p ö l k k ü.

on ennen ukko ta akka; heil‿e‿ole lašta; käšköü akka ukkuoh mettśäh: »tuo, ukko, miula šieltä leppüä pölkkü!» toi ukko leppüä pölkün; akka pańi kätküöh ta tūvittau šĭtä kolme vuotta kütküössä. šĭtä tulou poika heilä.

kašvau ₁poika₍ kolmet sūtkat; šĭtä lähtöü ukko pajah, pajašša luajittau kolmen pūtan painavan kirvehen. kuin šai kirvehen̮ valmehekš, nĭn̮ lähtöü poika mettśäh halkuo leikkuamah. leikkuau pūta päivän̮, tulou koťih šieltä, šanou tuatollah: »kepie oŋ kirveš, luajita jükiempi». mäńi pajah ukko, luajitti kūven pūtan painavaŋ kirvehen. lähtöü poika halkuo leikkuamah tuaš, leikkai päivän halkuo, tuľi koťih šieltä, šanou: »kepie oŋ kirveš, luajita ühekšän pūtan painava jouši!»

₁kuin šai ukko jouš‿n valmehekš, ńĭn₍ ruškien paikan̮ šitou orteh poika, šanou muamollah, jotta: »täštä paikašta kuin̮ veŕi ťippumah rupieu, ńi šĭtä muamo milma e₍tśi!»

läksi mettsäh poika, me‹tsässä matkuau, kaččou, mušikka kuiŋ järveŋ rannalla kalua ńielöü. »mitä ruat sie?» »ka‹tśo mie ammuŋ», leppäpölkkü šanou. »elä ammu, prīmi kaŋšahaš!» hiän šanou: »jumala kaŋšaŋ šuvattśou.»

lähettih hüö aštumah ‚üheššä‚, aššutah šielä kotvańi; tulou heilä vaštah mieš, vuaroja loukuttau, kahta vuarua lüöu vaššakkah. hüö šanotah, jotta: »mitä ruat? ka‹tso ammun.» »elä ammu, ⌜joroslāťevitťśa¹, ota kaŋšahaš!» hiän ottau häneŋ kaŋšahaš, lähetäh aštumah, kolme mieštä heitä jo oŋ. aššutah kolmem miheŋ, ka‹tśotah, mieš pūn kuiŋ ruaššaltau me‹tsässä jūrińeh ta latvoiŋ muaha pissältäü. leppäpölkkü še šanou: »mitä ruat, kačo ammuŋ». »elä ammu, joroslāťevitťśa, ota kaŋšahaš!» hänen i prīmiü kaŋšahaš ta šītä lähetäh aštumah, aššutah ńel'lä mieštä jo.

männäh šemmoseh kauneheh mereŋlahteh, kuhu voit elošijaŋ luaťie. ta šītä hüö luajitah pir'ťi šīhi. lähetäh mettśäh, kaikki, a še jätetäh kalanńielijä rūvaŋ haŋkkijakš, külüŋ-lämmittäjäkš. lentäü ńel'lä jou‹tsenta šīhi lahteh, lähetäh mualla, heitetäh jouttseneŋ vuattiet pois piältäh, ⌜neittsüöŋ-vuattiet, kultua ta hopieta piäl'läh pannah,¹ ńeittsüöt ollah kullašša ta šulkušša. männäh ukon luokše, ukko lūväh, jotta vähäńi heŋkie jätetäh, külü külvetäh ukolta, šītä männäh pir'ťih ta ukolta kaikki šupi šūväh rūvat. šītä lähetäh poikeš, vuattieh otetah tai pannah piäl'läh. tuaš üveštah alkau ukko külüö lämmittüä ta lihua keittüä. vähäseŋ šuveuttau külüö ta vähäseŋ keittäü lihojah, ne jiähäh kaikki ūvekš. ‚ńi‚ tullah toiset me‹tśästä, aletah häntä kirota. kirotah hüviŋ, kuin ei šuanuŋ päiväm pitkäh küpšekse ruokie. šūväh ne, muata ruvetah.

huomenekšella noššah, mettsäh lähetäh toiset, vuarojeŋ vaššakkah lüöjä jiäü koťih. panou külüŋ lämmitä, lihua kiehumah ta ruokua haŋkkiu heilä, mitä pitäü. tuaš jouttśenet tullah ne šamat, toisem-päiväset neiččüöt ta jouttśeneŋvuattiet heitetäh poikeš a neittsüöŋ vuattiet pannah piäl'läh, kullašša ta šulkušša. külü külvetäh ukolta, rūvat šūväh, ukko lūväh, lähetäh poikeš. ukko tuaš alkau ruokua haŋkkie, kähnüštäü verkkasellah, kaikki jiäü kešenaikusekš, ei šua valmehekš mitänä. šītä tullah me‹tśästä, aletah häntä kirota: »mintäh et šuanuŋ küpšekše ruokie?» hiän ei virka mitänä.

kolmantena päivänä jätetäh puijem muaha pistäjä koťih.

alkau külüö lämmittüä, ruokua hankkie, ńiŋkuim muinaki päivinä. jouttśenet tullah ˌtoašˌ, ukko lüväh, pahampäiväsekše piekšetäh, ˌkülü külvetäh, lihat šüväh ta pois lähetäh.ˌ

tullah koťih; ˌleppäpölkkü šanou:ˌ »no nüt ei auta mü mikänä, kuin ittśeńi pitäü jiähä koťih». hiän jiäü kotih še leppäpölkkü, müt mettśäh tüöntäü. panou külüŋ lämmitä, lihat tulella, iče mänöü peittoh šĭtä; kattśou: jouttśenet lennetäh ne entiset lahtih; kiven alla pannah vuattieh peittoh. lähetäh külüö häneltä külpemäh; mäntih külüh, hiäŋ mänöü sinne kiveŋ luokše ta vuattiet, šĭvet kaikki ottau kormanohcš. mänöü, panou tśakarih külünoven piälľä. nuoŕiŋ tütär luou löülüö, äijän i luou hüviŋ. heitä alkau polttua, alkau tütär lukie: »kuin tuatokš, ńiŋ tuatokš, kuin ei tuatokš, ńĭn muamokš, kuin ei muamokš, ńiŋ šulhasekš!» šĭtä leppäpölkkü ottau tśakarih ovem piältä, hüö männäh vuatteijeh luokše, ka heilä vuatteita ei ole enämpi, kuin otti leppäpölkkü, ˌei piäššä ńi kunneˌ.

tullah metśäštä toiset, ńiŋ hiän antau vaŋhimman tüttären kalanńielijällä, kcškimäisen antau vuarojen lüöjällä vassakkah, kolmannen puijempistäjällä, ńeľľännen ottau iˌtśelläh, sen nuorimman.

aletah elüä šĭnä, lähetäh mettśäh kaikki, a leppäpölkkü jiäü koťih. pakanan čuarin tüttäret ollah ne neittśüöt. hiäŋ ŕannalla venŭ, termällä, jouš̆eh keralla, pakanua čuarie varteittśou. — pakana čuari tulou kolmella karaplilla tüttärieh käümäh. hiän ampū, leppäpölkkü, šitä tśuarie, ne lotjat muretah kaikki, palasilla piäšöü koťihis tśuari. toiseh päiväh eletäh, lähtöü čuari kūvella karaplilla käümäh tüttärie šieltä pois. leppäpölkkü tuas termällä varteiččou häntä. kuin ampū, ⌜l[eppäpölkkü],⌝ ne lotjat kaikki palasikse, ńiŋ šĭtä lähtöü paloilla čuari koťihis. lähtöü kolmantena päivänä üheksällä karaplilla käümäh [tüttärie šieltä pois.] leppäpölkkü [tuaš termällä varteiččou häntä.] kuin ampū kavahuttau, kahekšan murenou, a ühekšäš jiäü tervehekš. šillä tulou lahteh šĭhi pakana-tśuari: kuin näköü mušikaŋ, šen leppäpölküštä luajitun, ńiŋ mušikka mūttū leppä-pölkükš. čuari ottau tüttäreh pois kaikki vieü, toiset mušikat puatah šelkoseh, a še jiäü leppäpölkkü šĭhi mättähällä venümäh.

koissa veŕi alkau ťippuo paikašta, ńiŋ šĭtä lähtöü akka ettśi-

mäh poikuah. aštū rantua piťiŋ, aštū šīhi lahteh, kaččelou, kävelöü, jotta eikö mistä löütäis sitä poikua. löütäü poikah, ńīŋ šītä poikah piällä itköü. kuin itköü, kūnel üksi ťipahtau pojan piällä akalta šilmäštä, šītä poika tulou ašemellah, tervehekš ńīŋkuin ennenki oľi. antau poika muamollah veiʃtśeŋ, še oŋ hüvin kirkaš, kauńis: »tämä kuiŋ ruvennou muštumah veittśi, ńīŋ šītä vašta milma eʃtśi.»

šītä lähtöü poika matkuamah tuaš muailmua müöťe; kulkou, kulkou, ka tulou hänellä hauki vaštah mereŋ rannalla. rupieu haukie ampumah, hauki šanou, jotta: »elä ammu, mie aijallah hüvüä luajiŋ». hiän ei šītä i ampuŋ, lähtöü matkuamah. matkuau meʃtśäššä, tulou lintu vaštah, ńīŋ hiäŋ rupieu ampumah lintuo. šanou lintu, jotta: »elä ammu, mie aijallah hüvüä luajiŋ!» — ⌊ei ńi ammu,⌋ lähtöü ielläh aštumah, astū, ka tulou oinaš vaštah, hiäŋ rupieu ampumah oinašta; oinaš šanou jotta: »elä ammu, mie aijallah hüvüä luajiŋ!» ⌊hiän ei ammu, lähtöü⌋ tuaš vielä ielläh aštumah aina. kūlū kellot ielläh, hiän aštū kelloloih, paimeneŋ luokši mänöü. a šīnä ollah pakanan tśuarin paimenet ta i lehmät. paimenen kera paraš lehmä tapetah, keitetäh ta šūväh šitä lehmüä še päivä šīnä. paimen rupieu lähtömäh koťih, ńīŋ šītä hiäŋ küšū paimenelta vuattiet piälläh. hiäŋ lähtöü čuarih lehmieŋ kera mänömäh, mänöü čuarih ta šītä tulou nuoŕiŋ tütär vaštah lehmie ottamah. kuim mänöü, ka i tuntou šen leppäpölkün, šulhaseh, ta i koťihis vieü. leppäpölkkü käšköü moršiemeh küšüö tuatoltah, jotta: »missä šiun oŋ heŋki.» ruokkiu šulhaseh, üöŋšeuvuŋ pitäü koissah; šītä tüöntäü meččäh, paimenekš.

mänöü ⌊moršien⌋ tuattoh koťih päivällä ta rupieu piätä ettśimäh tuatolta, šītä küšū: »šano šie tuattoseŋ, missä šiun oŋ heŋki?» no tuatto sanō: »onko šiula mieli tappua milma, vai mintäh šie küšüt?» ei šano luonnenkana šinä päivänä. tulou mečäštä šulhane, küšū jotta: »šaitko tījon?» ⌊»en šuanuŋ, ei šanoŋ.»⌋ »toiseh päiväh kuin elät, ńīŋ šītä küšü huviŋ, elä heitä kiäsťäškänä piätä.» ⌈tuaššen šüöttäü⌉. ⌊ollah, eletäh toiseh päiväh, ńīŋ moršien tuaš⌋ tüöntäü ⌊šulhaseh meččäh, iče mänöü tuattoh luokše ta rupieu piätä eččimäh, šanou:⌋ »nüt šanuo pitäü šiun, ⌊missä šiun oŋ heŋki. šītä šanou tuatto, jotta:⌋ »joveŋ-rannalla on šūri koivu, koivuŋ jūrien alla oŋ lipaš, lippahašša oŋ šītä jäńis, jäńiksen šiämeššä on meččikana, meččikanan šiämeššä oŋ jiälittśä, jiäliʃtśän

šiämeššä on miuŋ̮ henki. keŋ̮ šuanou jiäličän šieltä ta miula ottśah lüönöü, ńiŋ̮ šīt̆ä mie kuoleŋ̮.»

tulou leppäpölkkü mečäštä, šanou morśieŋ̮: ˌ»joveŋ̮ rannalla oŋ̮ šūri koivu, koivuŋ̮ jūrien alla oŋ̮ lipaš, lippahašša oŋ̮ jäńis, jäńiksen šiämeššä on meččikana, meččikanan šiämeššä oŋ̮ jiälittśä, jiäliʗtśän šiämeššä on tuaton heŋki.ˌ kuiŋ̮ šen šuanet, šīt̆ä vašta hänеŋ̮ heŋkiltä šuamma.» mäni leppäpölkkü koivuo alko häilüttüä, jotta še kuatuis. häilüttäü kolme päivüä, ńiŋ̮ vašta kolmantena päivänä kuatū koivu; lippahan noštau jūrien alta. a pakana tśuari hüviŋ̮ huonona jo läsiü. tütär mänöü tuattuoh kattśomah. tuatto šanou: »jo tapoit, pahuš.» »no en, tuattosen, tappaŋ̮, prośśi tuattosen.» leppäpölkkü arvelou: »millä kahallah mie šuan tämän lippahan? kuin olis še oinaš, ńīn eikö še puškis kahallah?» kaččou: tai oinaš juokšou šieltä tai puškou lippahan kahallah. hiän jäniksеŋ̮ halkuau, mettśikana lentoh. ajattelou: »oľisko vuakalintu tuošša, ńīn eikö tois mettśikanua. kattśou, kattšou, vuakalintu tulou, mettśikana kerošša. mettśikanan kuin toi, hiän mettśikanan halkai: jiälittśä jokeh. ajattelou: »kuin olis hoťi še hauki, mitä rupein ampumah, eiko tois jiälittśüä.» kaččou: ka hauki jo kulettau jiälittśüä. hiäŋ̮ jiäliʗtśän kormanohoš. lähtöü mänömäh tśuarih, čuari venū̆ lautśalla, heŋki lähtömäisillä on. naińi šanou šulhasellah, jotta: »kuin rupiet harppuamah künnükšeštä piäličči, ńiŋ̮ hiän kuiŋ̮ kaʗtśahtamah rupieu šiuhu, šie lüö ottśah. mäńi, harppai künnükšeštä piäličči, löi tśuarie jiäliʗtśällä ottśah, šīt̆ä kuolla kellahti.

läheťäh pois morśiemeh keralla, pannah üheŋ̮ jiäliʗtśän kuoreŋ̮ šiämeh taloŋ̮ hüvüš kaikki, ta huonehet i kaikki šupi. männäh ukon ta akan koťih, šielä aletah elüä.

[A. Genetz: TVKK, ss. 52—56. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 139—146].

4.

kolmet šanat.

oľi ennеn üksi mušikka, hiän oŋ̮ keühä kovuaŋ̮: hoť mihi lähtöü ťiekuntah, ei häntä ńi missä jumal auta. hiän tūmaičči: lähťie pitäü tśuariŋ̮ luo, eikö hiäŋ̮ mitä juohata. nu i mäni tśuariŋ̮ luo. tśuari küšū̆: »mitä tuľit?» »šenäiŋ̮ i šenäiŋ̮ tuľiŋ̮; kuin ei jumal

auta ńi missä milma.» nu čuarill‿on tütär, tütär šanou: »siula pitäü naija. čuari šanou: »sie i naiśekše, kuin ennem milma sūťit.» i nai mušikka čuarin tüttäreštä.

mäńi kotihiŋše mušikka naiseŋ keralla. naińi antau hänellä paikaŋ: »mäne linnalla kaupalla paikaŋ keralla, kūši šatua hintua.» mäńi kaupalla, käveli päivän, ei oštan ńi keŋ. läksi pois, tuli mušikka vaštah: »mistä matkuat?» küšū. »kaupalta matkuaŋ.» »mitä oŋ kaupušta?» »paikka olis kaupušta, ei oštan ńi keŋ.» še i küšū mušikka: »mitä makšau?» hiän i šanou: »kūši šatua.» »vajehatko šanah?» nu arveli a, olisko vajehtua: »mi oŋ šana?» »šana oŋ še: »r a u t a o ŋ k u l t u a k a l l e h e m p i.» i vajehettih. mäńi naiseh luo. küšū: »möitkö?» »möiŋ.» »mitä šait.» »kakši šanua.» nu i hüvä.

toisena päivänä tüöntäü kaupalla, antau paikan, kolmi šatua hintua. i läksi, käveli päivän, e‿oštan ńi keŋ. läksi pois, tuľi mušikka vaštah ⌜h[änellä]⌝: »mistä matkuat?» »kaupalta matkuaŋ.» »mitä oŋ kaupušta?» »paikka oŋ kaupušta.» »mitä makšau?» »kolmi šatua.» »vajehatko šanah?» arveľi, arveľi, vajehtuako, ei-⌞kö⌟ vajehtua, mäńisim paikaŋ keralla naiśeńi luo, joko murannou? a vajehtaisin, joko murannou? »vajehaŋ, mit oŋ šanat?» »m i ś ś ä o ŋ p a j i k k o, š ī n ä o ŋ v e s i.»

mäńi naiśeh luo: »möitkö?» — »möiŋ.» — »mitä šait?» — »kaksi šanua.» — nu i hüvä.

kolmantena päivänä tüöntäü kaupalla, antau paikan, šata rup-ľua hintua. ⌜käveli päivän, e‿oštan ńi keń. läksi pois⌝.[1] ⌞še šamańi⌟ mušikka tuľi vaštah, ⌞küšü:⌟ »⌜m[istä] m[atkuat]?» »k[aupa]lta m[atkuaŋ].» m[itä] o[ŋ] k[aupu]šta?» »p[aikka] o[lis] k[aupušta].»[1] »mitä makšau ⌞paikka⌟?» »šuaŋ rupľua.» ⌞»vajehatko šanah?»⌟[2] ⌞tūmaittśi, tūmaittśi: »vajehtaisiŋ, niŋ joko naińi tappanou?» »vajehaŋ, mit on šanat?» »h e r i ś ś ä t, n ī n e l ä ś i v a l l a!» — ei ńi ruohi männä naiśeh luo; kattśou: karapli šeisou ńiemeššä. »mänen tuolla, eikö oteta šīhi milmańi. eŋ ruohi männä koťihińi.» mäńi, pürki: »otattako milmani?» otettih, lähettih matkah. mänöü hüviŋ veneh: »min tūli ravenou, šeŋ veneh matkua vähentäü.

---

[1] Puolihakasien ⌜— — —⌝ välinen osa on TVKK:ssa korvattu lauseella: ńīnse jäi müömättä paikka, kuin ielläki.

[2] Genetz muuttanut TVKK:hon: »et-kö šanah vajeh ⌞?»

hüviu tūlou, veneh kɛškimerellä pijättü. tūmaijah: »kem pahiṇ, še pitää panna mereh.» še mušikka i šanou; jotta: »mie lähɛṇ». pantih lautua palańi, lašettih mušikka piälʹlä. läksi ⌜mušikka⌝ püörimäh, mäńi merem pohjah. kuńiṇkaš naiśińeh rītelöü merem pohjašša; mušikalla šanotah: »sie tuʹlit vierahikse miehikse meilä.» ukko kīstää, jotta kulta oṇ rautua kallehempi šovašša. akka kīstää, jotta rauta oṇ kultua kallehempi šovašša. mušikka i šanou: »rauta oṇ kultua kallehempi šovašša.» häneʹlʹlä kultua kolmi potśkua palkašta, käümüä. i tüönnetäh pois. hiäń i küšū heiltä: »vieläkö oṇ šīnä veneh?» »šīnä on, šamalla paikkua.» läksi pois. šamalla lautapalaśella, läksi lauta püörimäh ülähäkše i nouśi merem piälʹlä. nošettih ülähäkše veneheʹlʹlä, ⌜küšütäh: »mitä šait?» hiän šanou: k[olmi] p[otśkua] k[ultua].»⌝ läksi veneh matkah.

männäh linnan alla. linnašta oṇ veśi loppuṇ. joka mieš kääväh karaplilta: eikö ken tījä, mistä vettä šuaha. ei ńi ken tījä. sanotah: »olis meilä üksi mieš vielä karaplilla, eikö še tījä. kääväh še, tuli, küšütäh: »etkö tījä, mistä vettä šuaha?» šanou: »tījän, antakkua kümnienen saltattua miulańi avukše.» nu šanou linnan piällüsherra: »ota (kolmišatua)». »nu anna!» lähettih, mäntih kotvańi, tuʹli pajikko eteh, šanou saltatoilla: »kiśkokkua tämä» —. kisallettih, kolmeṇ šülen ülevüökše vesi läkśi noušomah. ei keritä i linnah männä, jo oṇ veśi šieʹlä. tultih linnah, küšütäh häneltä: »šait vejeṇ?» »šaiṇ.» kolmi karaplie hänellä palkkua, kaikkińeh ⌜väʹrkʹkińeh.

läkśi ⌞mušikka⌟ mänömäh koʹtihiṇśe. mäńi k[oʹtihi]ṇśe rannalla, šeisatti k[arapli]t, läksi mualla, mäńi koʹtihiṇśe. mäńi pirttih, kattśou, ka makuau hänen naińi kahem miehɛṇ kɛšeššä. kaččou: om miekka nuaklašša, seń i ottau tai heristäü, smieʹtiü, jotta miula šana oʹli: »kuiṇ hepüät, ńīn elä šivalla.» ei ńi šivaltaṇ. nošti makuamašta naiśeh, küšū: »kenen oṇ siula nämä miehet?» »omat poikańi om miula nämä.» »oʹliko śiula ennem mieš.» »oʹ.» »mie oleṇ sium mieš.» »et ole sie.» hiän ojentau šormeh: »kačo šormuštua, oṇko tämäs siuṇ kiäśśä olluṇ?» kaččo, kaččo: »tämä om miuṇ šormušta.» »nu mie oleṇ sium mieš šilloiṇ.» šītä noštau pojat, alkau küšüö naińi mieheltäh: »nu mintäh pakeńit sie miuṇ luota?» »eṇ ruohtin tulla enämpi kolmantena päivänä siuṇ luo.»

[A. Genetz: TVKK, ss.: 56—59. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 128—131].

5.

veľľi ta kolme sisarta.

on ennen ukko ta akka, kuin šuatih kolme tüttüö üksi poika. hüö i kuoltih šĭt u[kko] t[a] a[kka]. poika i vietih šĭtä saltatakš. ka hiän̮ šielä slūši aikah ta jälelläh piäsi. tuli šillä linnalla jälelläh, kusta läksi, kotihiš tuľi, pürki üökš. ne i sisaret ei tunnettu häntä. »oma veľľeš», šanou, »jotta mistä tuntisija veľľenä, kuin tuľis koťih?» »mušta on tapla ńisašša, ńi šĭtä tuntisima.» »kaččokkua miun ńiska», š[anou]. šĭtä kačottih hänen ń[iska], ka oma veikko, šĭtä vašta tunnettih.

tuľi kaľikkaińi ikkunan alla, üökše pürkiü šiämeh. sisaret š[anotah] veľľellăh: »otammako üökše, kuin e‿ole ollun ijäššäh mieštä üötä?» v[eľľi] š[anou]: »ottuaťe, elküä külmättüäťe ikkunan alla!» šĭtä hüö kuiŋ̮ še otettih mieš üökš, käšetäh iltasella, ńin hiän ei ruveŋ̮, kävelöü vain latetta müöťi. ńäppäi vaŋhimman sisareŋ kainalohoš, ikkunašta pihalla mäńi, šen verta vain nähtih. noh, ka šĭtä ollah toiseh iltah, tuaš tuľi kaľ[ikkaińi] i[kkunan] a[lla], pürkiü ü[ökše]. hüö tuaš otetah še mieš üökš, tuaš käšetäh šitä mieštä i[ltase]lla, no hiän ei rupie, kuin vaiŋ̮ kävelöü l[atetta m[üöťe]. no ńäppäi keskimmäisen sisaren kainalohoš, ikkunašta pihalla i mäńi, še i nähtih. eletäh kolmanteh iltah, tuaš pürkiü ikkunan alla, ńiŋkuin üökš kal[ikkaińi]. tuaš otetah še mieš. käš[etäh] i[ltasella], ei rupie, käv[elöü] vain l[atetta] m[üöťe]. ń[äppäi] nuoŕimmaŋ̮ [sisareŋ kainalohoš, ikkunašta pihalla i mäńi, še i nähtih]. — veľľ‿üksinäh jäi.

hiäm makuau üötä üksinäh, huomenekš lla nouš‿u m[akuama]šta ta‿i lähtöü sisarie eččimäh. aštu, aštu viuhutti, min aikua i lienöü, näköü: pień‿oľis linnaks, šūr‿oľis talokš, mäńi šiämeh kuiteŋki. kačču: tiälä vaŋhiŋ̮ sisar ompelou. hänellä panou sisar ruokua ruttoseh; šüöü r[uttoseh]. kuin šöi r[ūvan], sisareh šĭtä mūtti häneŋ̮ luťikakš, pańi karsinam piäh. šanou: »mieš on tuošša šovašta tulomašša». kūnnellah: ka jo i tulou. tuľi pirttih, š[anou] akallah: »pane ruokua.» akka pańi r[uokua], hiän šöi šĭtä; š[anou]: »eči piätä!» a[kka] hänelt‿ečči piätä, küšū, jotta käütkö tuattoľani paikalla, kuin lennät lintuna, juokšet kontiena i petrana i kaikkena mečän elävänä?» mieš š[anou]: »lennin tänäpiänä piäličči, niim pöŋkä oľ‿ovem piällä.» »no mitähäŋ̮ šanosĭt, kuin veikkońi käümäh tulĭs?» »mitä mie šanosiŋ̮, vierahana pitä-

sim.» šĭtä še hüppäi karšinam piäštä veľľi, ta antau kättä vävülläh. — šĭtä šuoriu pois, ńi še vävü kieltäü, jotta ole ilmań‿ikäš tiälä, kuolemah šuaťe, elä lĭku i kunne. š[anou] mies, jotta en ole opastun üheššä koht‿olomah, mium pitäü kävellä muailmua müöťe». lähtöü, ńĭn̯ š[anou] mieš naisellah, jotta:»anna peľi oprasalauvalta hänellä». »no, mitä mie», š[anou], »tällä pelillä ruan?» »hot kuin», š[anou], »olkah šiula ikävä, ńĭn̯ še ilottau».

lähtöü šĭtä, astū viuhuttamah, mänöü toisen̯ sisareh luo. panou s[isar] hänellä hüvin ruttoh ruokua. šuö mieš. mūttau šieklakš, panou k[arsinam] p[iäh], š[anou]: »mieš on š[ova]šta tulomaššа.» tuli m[ieš] š[ova]šta, šanou: »pane r[uokua]»! šöi ruttoseh, š[anou]: »eči piätäń(i)!» »mitä š[anosit, kuin veikkoni käümäh tulis?» »mitä mie šanosin?] vierahana pitäsin.» otti velli ta hüppäi kar[sina]šta šieklašta, anto v[ävü]lläh kättä. rupei pois suoriemah, nĭŋ kieltäü [,jotta: »ole ilmań‿ikäš tiälä, kuolemaš šuaťe, elä lĭku i kunne». šanou mieš, jotta: »en ole opaštun üheššä koht‿olomah miun pitäü kävellä muailmua müöťe»]. lähtömäh rupei pois, š[anou]: »anna opr[asa-lauva]lta nošńiččemet!» »no mitä mie näillä», š[anou], »ruan?» š[anou]: »hoš kuim pieneštä palasešta leikkelet, ńĭn̯ tulou još kuin äijä.»

läkš pois, mäńi vĭmesen̯ sisareh luo. h[äne]llä p[ańi] s[isar] r[uokua]. h[iän] šöi h[üvin] r[uttose]h. mūtti ńieklakš šeinän̯rakoh. »m[ieš] o[n]», š[anou], »š[ova]šta t[uloma]ššа». k[ūnnella]h, ka i tulou. tuľi š[ova]šta, š[anou]: »pane r[uokua]!» h[iäm] p[ańi] r[uokua], hiän̯ šöi, š[anou]: »e[či] p[iätä]ni!» »mitähän šanosit, [kuin veikkoń käümäh tuľis?» »mitä mie šanosin, vierahana pitäsim».] šĭtä še hüppäi v[eľľi] šeinän̯ravošta ta anto k[ättä vävülläh]. rupei [pois suoriemah, nĭŋ kieltäü, jotta ole ilmań‿ikäš tiälä, kuolemaš šuaťe, elä lĭku i kunne». šanou mieš, jotta:» en ole opaštun üheššä koht‿olomah, mium pitäü kävellä muailmua müöťe».] hiän šĭtä lähtöü, ńĭn̯ annettih h[äne]llä kivi ta ńäveri o[prasalauva]lta. »mitäpä [mie näillä», šanou, »ruan?» »hot kuin», š[anou],»šilma paŋkah pimieh, ńi še valottau kivi; a ńäverillä kuiŋ kaivat loukon̯, ńi tulou šüömistä ta juomista hoš kuin äijä.»

šĭtä hiäm mäńi šillä linnalla, miss‿on tüttö čuarina. pürkiü lešk‿akkaseh üökš; l[ešk‿akkańi] š[anou]: »mie ottasin̯, nim huomenekšella saltatat tullah, pannah türmäh.» »paŋkah», š[anou], »paremp‿on olla t[ürmä]ššä, ei kuiŋ külmüä pihalla.»

tultih huom[ene]kšella šaltatat, vietih türmäh. hiän š[anou]: »oh», š[anou], »näim pimieššä-kö i oletta?» ne šitä šanotah toiset türömšikät, jotta:»tuotih üksi pölkkü, et ota i sie tiälä valkevutta». noššalti kiveŋ kormanoštah, heilä valkie i tuľi, šemmońi hüvä, kauńis elämä. mieš, mi vietih t[ürmäh] vašta, š[anou]: »näiŋkö tüö alačči i oletta?» »tuotih ü[ksi] p[ölkkü]», š[anotah], »vielä ne i šiulta laŋketah vuattiet piältä». š[anou]: »eččikküä vanhoja vuatteitana, mie rupien teilä vuatetta šuamah.» ečittih, kellä mitütt‿oľ, šitä hiän leikkeli, v[uate]tta tuľi još kuin äijä. hüö ommeltih vuattieh ta‿i tuľi heilä v[uate[tta jok‿ainuolla piällä. šitä š[anou:]» vielä i ilahuttua pitäü teitä». kaivo ńäverillä loukon, tuli heilä š[üömi]stä i j[uomi]sta, kaiken-nävöistä herkkuo. hüö pläššitäh, pajatetah.

mäntih čuarin pijat vejellä, kūllah kuin on ilo, ńiŋ kaikki hirvie. šielä i vivüššüttih. čuari kiruou, kuin vikko oltih. š[anota]h č[uari]lla, jotta ilo türmäššä on šemmońi. ta‿i čuari iče mäńi küntelomah; käsköü ottua pois šem miehen, mim pańi vimekš. š[anou] č[uari] miehellä: »anna še pelis miula, ota još kuim äijä rahua, hüvüttä.» »a mitä mie šillä hüvüöllä ruam, türömšikkä, šie tulet ta otat rahat, miun peľi šihi i mänöü. no kuiŋ čuarin čarskoita hipietä näüttänet ńavaštaš šuate, mie annaŋ». šitä č[uarі] näütti, leimahutti. tai küšū nošńiččemie, ota hüvüttä jos kuin äijä. »a kuin č[uarin] č[arskoi]ta hipietä näńńilöistäš šuatè näüttänet, mie annaŋ.» hiän i näütti. »no šitä anna miula ńäveri», š[anou], »ta kivi, ota hüvüttä još kuin äijä». »a kuiŋ kolmet šūtkat ollet alla, mie piällä, et likkune, ńin annaŋ.» otti mieš rautamūrahaisen, pańi č[uaril]la piäľľä [čuari kuin on alačči). še kuiŋ juokšenteli ta purekšenteľi, ta‿i likahti č[uari]. »vot», š[anou], »ńin i č[uarin] šana luja ei ńi olluŋ, kuiŋ lupait». no šitä otti hiän šem miehen č[uari]kse, iče rupei čarounakš.

naisen meččähińi vei. mieš läksi naistah eččimäh, mänöü, kaččou: mökkińi pikkaraińi on mečäššä. kaččou: tiälä i ompelou hänen naińi. š[anou] naiselleh: »tule pois!» n[aińi] i läksi, nouštih heposella šelkäh. meččähisen hepońi hirnakoičči, tuľi še iče m[eččähińi]. š[anou]: »sie mitä hirnakoičit?» »ka vet naiseš vietih.» »täüveltäh, vaiŋ miun naińi vietih.» mäńi ta‿i otti naiseh pois.

eli toiseh päiväh ta‿i läks naistah eččimäh, mäńi šinne, ta‿i pürittäü naistah pois, l[ähtöü] n[aińi]. nouštih tuaš h[epose]lla š[elkä]h, lähettih ajamah. šen tuaš [meččähisen hepońi hirna-

koičči, tuľi še iče meččähińi. šanou: »sie mitä hirnakoičit?» »ka vet naiseš vietih.» »täüveltäh, vaiŋ miun naińi vietih.» mäńi ta‿i otti naiseh pois.]

kotihiś mäńi mieš, eli toiseh päiväh. mäńi leškakkaseh. š[anou] l[eškakkase]lla: »ńīn i ńīŋ meččäh[ińi] vei naisem.» l[eškakkańi] š[anou]: »om pajikošša hepońi, jok‿ainuot sūtkat varšaŋ šuau; sie mäne, še varša ota üskähäš ta pane lehmäŋ vaša sijah, ńīŋ hukka šüöü šeŋ vašaŋ.» hiän otti šen v[aršа]n, šüötti kolmet sūtkat. šītä läksi naistah käümäh šillä varšalla. [naińi läksi. nouštih heposella šelkäh. meččähisen hepońi hirnakoičči, tuľi še iče meččähińi. šanou: »sie mitä hirnakoičit?» »ka vet naiseš vietih.» »täüveltäh, vaiŋ miun naińi vietih.»] miheŋ hepońi potkai šitä meččähistä, m[eččähińi] kuoli. šītä mäńi naiseh kera kotihis.

[A. Genetz: Kl. 1996, ss. 132—138].

6.

ompelijaŋ kauńis naińi.

oli enneŋ ompelija vesma hüvä. čuarilla om[pelija]kši mänöü. alkau häntä č[uari] vävükši pūtüä. hiän ottau kormonošta kirjakuvaŋ, š[anou]: »kuin ollou ńīŋ kauńis, mie tuleŋ.» kolmelta šualta kihlaŋ lüöü, jotta miul on nīŋ kauńis naińi. naiseh kučču näüttäütümäh, ńīn kauńis on naińi. šuau šiltä č[uari]lla kolme šatua. mänöü toiseŋ čuariŋ luo; tuaš alkau č[uari] häntä vävükš pūtüä. kūvelta šualta kuiŋ kihlaŋ löi, naiseh kučču näüttäütümäh. naińi kuin tuľi, ńīŋ kaunis on. naiseh kielti, jotta elä lähe koťih, üheššä lähemmä pois, kuim mie piäšen.

[A. Genetz: Kl. 1996, s. 132].

7.

pohatta kupča.

maŕkke on pohatta kupča. pühänä piänä tulou rahvas hänen luo kisah, i ruvettih k[isa]h. kisattih še päivä, pois lähettih. hänellä hüvä mieli, m[aŕke]lla, ńīŋ hiän ťeŋkua antau heilä šītä kisa-viäľľä. mäntih pois, hiän kučču vielä toissaki püh[änä] p[iänä]. šītä i tultih, tuaš alettih kisata. kisattih päivä, tuaš pois lähettih, hiän tuaš antau ť[eŋkua] sīpaičču. üksi i on šielä mieš, š[anou]: »kaikkie muita kučut, miks et kuču j:n poikua.» »milläpä hänen šais?» š[anou]. »mie šuan», š[anou] »vain jälkeh tulou kisaviän.»

[Jatko puuttuu.] [A. Genetz: Kl. 1996, ss. 149—150].

XV. Pistojärvi.

1.

k a š e r ⌣ r o ą n t a.

kaįkitt̆šı kat̆šeltih miẹhet, jotta mi ol̆ıs väkövämpi moąm⌣paįkkańi, jotta še moą kašekšı šītä ajō. koįvikko ov⌣väkövämpi eį kuįm⌣männńikkö. aįna parempi kuįn⌣ol̆ıs lähempänä kot̆ī, jotta koįsta jaloįv⌣voįtaįs roątō, ńīj⌣jotteį öįseltä ta netäl̆ıltä pitäįs olla met̆šäššä. näröntä on⌣iẹllä. närömäh käüväh šüküšüllä, šītä kevöįl̆lä kašen⌣ajoh. mit⌣ollō pikkaraįsiẹ⌣puįta, leįkatah ne moąta müö̆t̆em⌣poįs, šītä šiẹlä olkah kuńi poltetah. pitā̆ veštō̆ poą̆l̆it, jotteį tule šīhi moąha toįsen⌣talor⌣rahvaš—kuįn⌣eris roąttaneh, jotta eį ühtehiset olla. lūhtehinä joątah vil̆lat, još ühtehińi vaįn⌣ollō. puolekkah šītä pitā̆ roątō.

šītä kuįn⌣talvi männäh poįkki, kevöįl̆lä ajetah kašekšı še moą. kun⌣ollō etähänä še moą, jotteį voįtane kot̆ih käüvä, šiẹl⌣ollah öįseltäki. kul⌣loąjittaneh kota, šiẹl⌣ollah üö̆tä. — ühtä šūlū pitā̆ leįkata, jotteį ristih tul̆ıs, ühtöįńńe päįm⌣pitäįs koątū. vaštah tūlta pū eį voį koątū, tūli kuv⌣vaįn⌣aŋkara ollō. eteükšet leįkatah enšim⌣poįkki moąšta, šītä toąš tullah, toįset otetah rajaštah. eteükšet pitā̆ ottō, jotta tul̆ıs järeštäh leįkatukšı. ales-rukka šano, jotta vīstoįstavuotehisena piti ottō miẹheŋ⌣kirveš käteh, jotta pisū̆ eteüksissä hęäŋki ńīŋkuim⌣mūtki urohot. kannot jęähäh pitäkšı, kun⌣om⌣pakšu lumi, ńīssä voįt lūhtehiẹ⌣kuįvata. nüt šoąu šev⌣vūven⌣olla šiẹlä kuįvašša. — vūvev⌣venū̆ nüt šiẹlä. kevöįl̆lä poltetah, šitä polttū šanotah ülipalokšı, kuįŋ⌣kašeštah poltetah. šulanaįkana tulō polttō, nęät-šiẹ ušeįt̆šiki oŋ⌣kevöįl̆lä kuįvija šäįtä. tuohta pitā̆ kiskū̆ koįvuloįsta. kuv⌣vähäńi kuįvetah, ńīm⌣pihet loąjitah ta pannah tuohilevü̆ pihteh ta šītä viritetäh tūlem⌣peältä tuleh. kuįvalla šęällä eį pijä hüvir⌣ripottō tulta, enneŋ⌣kuįv⌣viriü̆. tūlova šęä̆ pitäįs olla, kuįl⌣lähetäh polttoloįlla. viẹlä huhutah, jotta toįntuįs tūlomah, jotta:

t̆šoh merem⌣mut̆šši,
tule tūlešša tuįskumah,
vihurissa viuhkamah,
polta hūhtańi porolla,
küpenillä kūjättele!

varotettih vähäńi, jotta koko mo̯a̯ilma ei̯ virięs palamah. vähäńi kammottih, ei̯ hüvij‿juo̯štu tulta šammuttamah, ei̯ oltu hüviŋ‿kīrehissäh, annettih palō kuńi i̯tše šammuttih. mintäh ei̯ liene kai̯kki palettu mo̯a̯ilmat. — miehet šiękä oltih, ei̯ olluv‿vai̯mosię ülipaloja polttamašša milloiŋkana.

nüt on‿ülipalo poltettu. šītä kun toi̯seh kevöi̯h eletäh, šītä pitā perkoh lähťī. šītä tulō perkoai̯ka käteh, šiękä kelpō jo vai̯mosetki okšija kerōmäh ta lahoja kuo̯kkimah. šīt‿oŋ‿kolmaš vuo̯ši nüt mei̯lä käsissä. miehet karšitah ta lei̯katah pui̯ta, ei̯ ole onnakko kai̯kki palettukana pūt, viękä oj‿jęą̈nüm‿palamatta. šūrih ropivoi̯h kannetah nüt pūt. mi ollō pai̯kka mullakši palaŋ, šītä pitā toi̯seh pai̯kkah ropivo lo̯a̯tī, jotta i še pai̯kka palai̯s mullakši. tiękrojem‿pęą̈llä tukutah, tiękro on‿še kui̯m‿palamatoi̯m‿pai̯kka oj‿jęą̈nüŋ. lahot kuo̯kitah ńī-se mo̯a̯m‿pęą̈llä kai̯kki, jotta ńītä müö̯ťej‿juo̯kšō šītä tuťi. hos ov‿vähäsem‿palal‿latvašta šammal, šeki pitä kuo̯kkī, tüvi oj‿jęą̈nüm‿palamatta.

ropivomo̯a̯m‿poltto nüt tulō. enämpi ei̯ ole ńiŋ‿kehī virīmäh, kui̯n‿oj‿jo ennem‿palam‿palokši. to̯a̯š šama huhuonta tulō, jotta »polta nüt hūhtańi porolla». lahoja müö̯ťej‿juo̯kšō toi̯seh ropivoh, jotteį pijä vījä joka ropivoh tulta. pijetäh mońięš päi̯vä, jotta jähüttäi̯s tuťišijat, jotteį palettai̯s jalat.

šītä kekälehtämäh. kekälehet kannellah ńīhi pai̯kkoi̯h, kut ei̯ ole palettu. kun‿on‿ťięrot jęą̈tü šinne, ńīń‿ńīllä kannellah. kekälehen otat kätteheš ta i viękä käsivarrella ta olkapęą̈lläš panet. ei̯ pijä varata, jotta nokeuvutah kęą̈t eli vo̯a̯ttiet. još rīheššäki likauvut, ńīn‿šiękltä viękä šo̯a̯t enämmäŋ. koko ťšūto olet, kui̯n‿šiękltä tulet. lošojer‿rannoi̯lla jęą̈ą̈ pui̯ta palamatta, ne jęą̈häh šinne ranttehikši. šītä lei̯kkūai̯kana ńītä otetah ta pannah kantoloi̯jem‿pęą̈hä ta šītä lūhtehijä pannah kui̯vah. kekälehet ei̯ ole kehiet virīmäh, mūta kun‿ totutah palamah, šītä paletah.

nüt oŋ‿kekälehettü, šītä pitā panoh pęą̈ššä. aštuvoi̯jel‿lo̯a̯jinta tulō. šītä üksi mięš mäŋkäh aštuvoi̯ta lo̯a̯ťimah. heposię‿pitā ńī-se eťťšimäh männä, šiękä ollah šelkosešša heposet. tūvah koťih, šięmevvärťťši šelkäh ta panomo̯a̯lla lähetäh. aštuvanäreitä ei̯ťšitäh, ńītä helpposię kūsię, jotta šo̯a̯hah aštuvalau̯toja[1]. viťťšoja ńī-se pitā

[1] *aštuvalauta še on kui̯n halatah näre, tüveštä ei̯ karšita, mūta kui̯l‿latva vai̯n.*

kerätä. šītä kuŋ‿šoąt, aštuvalaųvat tuo̯t hūhallaįtah ta alat šitū. puįjem‿pę̆llä pitā aštuvalaųvat panetella, jotta miten‿tš̆orpat tuĺis pīrtämäh moąta. šītä šitō aštuvaŋ. šītä panō pięnat aštuvalaųtojem‿pę̆llä, pięnašta pĕ̯liťťši ta aštuvalaųvašta alaťťši viťťša pujo-
tellah, jotta šīhi kīńittä̯ųtū. šītä vięlä aįsat pitā šitū viį́'šalla kīńi aštuvah. šīnä pitā olla viťťšō ta oppięki vięlä. ken‿eį ole nähnün‿ta loąťiŋ, ńīŋ‿hę̆ą̈n‿on‿aįvam malttamatoįŋ. nüküset kaŋšat eį maheta i roątō ńītä töįtä, äšeŋ‿kummitah, kuįŋ‿šanot. mü̯ö vanhat kaŋšat emmä toąš malta nüküseŋ‿kaŋšan‿elokšię. šillä mahilla meä̯ŋki pitā männä tuo̯nilmaseh.

nüt oŋ‿heposetki eį'šittü ta aštuvat loąjittu ta šītä šięmenetki kannatettu heposella hūhar‿rantah. šię rupī külvämäh, mię rupięŋ‿ aštuvoįmah. šię üksinäh šięlä külvō kökšüttele ta pane tähtisijä kantojem‿päįhi, jotta neą̈t, mikäli olet mataŋ. šitä roąťem‿pitā tähittō, jotteį jäįs külvöťięroja. mü̯ö̆häseh pitā aštuvoįja, ta ü̯ö ünnäh olla šięlä ta i huo̯menekšilla ńī-se aįvoseh, päįvällä neą̈t-šię tulō äkī päįväpaįsto. šītä keškipäįvän‿aįkana pitā olla hevoįsta šü̯ö̆ttämäššä ta levähüttämäššä. šuo̯lla mänet šü̯ö̆ttämäh. šītä šavul‿ loąjit, jotta poąrmat poįs poąttaįs. eį voįja šūvänä, ńīn‿on tš̆akkō, a vihmalla onnakko eį kūlu poąrman‿ę̆ą̈ntä. mońięš hepoņi oŋ‿ hüvim‿paha hallita tš̆akašša. šińi pitā aštuvoįja, kuńi mullalla tulō, jotta šięmenet šekoįs šinne multah. aštuvoį́'šet aštuvoį́'šet, šītä lašetat heposeŋ, ta šītä viet heposeŋ‿šü̯ö̆mäh šuo̯lla ta loąjit tuleŋ. pitā vięlä varteįja hevoįsta, kuŋ‿šinne tü̯ö̆nnät irallah. eį ole rautō rinnašša aštuvoijallakana, pitā še häneŋki levähtō. küllä šięl‿oŋ‿küpšet heposet ta i ajajat panon‿aikana. vięlä tuo̯hta pitā kiskū ta šītä viršuja līkū ta kutū.

olemma loppeŋ‿šer‿roąvon‿toąš. šīnä nüt olkah toąš‿šev‿vūveŋ, ta toįstaki vuo̯tta tulō nüt välī šillä roąvolla. neĺ'lä vuo̯tta kur‿ roątah, kuįŋ‿šattuįs hüvä vuo̯ši tulomah, šoątais šilloįj‿jüvijä. a kuįŋ‿külmā, ei šoąha mūta šūhun‿noššettavō kuįŋ‿olet. šīhi mänō šītä neĺ'läv‿vūver‿roąnnat. kuįŋ‿tuĺi hüvä vuo̯ši hallavūvem‿peräštä, ńīŋ‿kä̯ü̯tih hūhašta tähkijä karšimah ta tuo̯tih kesselissä koťih, jotta šoątaįs šelkięlä leįpō evähiksı, kul‿leįkkō-
mah lähettih. [Kl. n:o 7542]

2.

r e p o t a k o n t ī.

repo ta kontī rīhellä mäntih. hüö ruvetah puįmah. repo i šanō kontiełla: »puį puį kuomasen, mię lakī pijäņ, laki pęälläš laŋkiu.» no, jo puįtih šītä še rīhi, ta i visattih. rūmentukku tulō šūrempi, a jüvätukku om‿pięnempi. šītä šanō repo kuomallah: »ota, kuomasen, šię šūrempi tukku, mię otam‿pięnemmäņ, šię olet puįnuņ ta jükięmmär‿roqavor‿roqataņ.» no, kontī ottä šītä šūremman‿tukuņ. nüt oj‿joqttu ne vilʹlat ta šītä pitǟ lähtī jauhomah. repo kuįj‿jauho, ńīŋ‿kivi jüräįˌ a kuįŋ‿kontī jauho, eį jüräŋkänä. šītä kontī küšǖ, jotta: »mintäh šiuŋ‿kivi jüräjǟ, a miuŋ‿kivi vaįņ‿šanō hüššiŋ‿häššiŋ?» repo šanō: »käüˌ tšūrū šekah, ńiŋ‿šītä jüräjǟ šiuŋki kivi.» no, kontī kuįŋ‿kävi ta ševotti, ńīŋ‿kivi rupeį jüräjämäh häneŋki vilʹloilla. šītä nüt šoqtih jauhokšɪ molommat. šītä kontī küšǖ: »mintäh šiuj‿jauhot valkięt ta miuˌm‿muššāt?» šītä repo ńeuvō, jotta: »peššä kuomasem‿pitǟ, šītä valotah. kun‿on‿nokińi rīhi, onnakko šięlä mušśuttih, tięttävä, jottet voį pešömättä šüvä!» no, kontī lähtō̄ pešömäh. mäńi jokeh pešömäh varoįņ ta koqto jauhoh jokeh. ne šītä šinne mäntih ta šięl‿ollah, ta šem‿pivuš i starina.

[Kl. n:o 7542]

3.

u k k o t a a k k a t a p o k k o.

olʹi ennen‿ukko ta akka ta pokko ta olkińi pirtti pęällä. kontī tulʹi ikkunan‿alla. šanō: »tule ukko ikkunah, mię šanoņ‿šiula starinaņ.» ukko tulō ikkunah, kontī šanō: »olʹi täššä ennen‿ukko ta akka ta pokko ta olkińi pirtti. mitä annat nüt palkakšɪ?» ukko antā pokkoseh ikkunašta, kontī mänō̄ matkahaš. huomenekšella tulō toqš, kutʹtšū: »tule ukko ikkunah.» ukko kuįŋ‿tulō, hęäŋ‿toqš šanō starinaŋ: »olʹi ennen ukko ta akka ta pokko ta olkińi pirtti.» toqš küšǖ palkkōh, eį ole hęäŋkänä palkatoįŋ‿kasakka. ukol‿leį ole mūta antamista kuįŋ‿akkah loʹtškō hänellä: »tuoš‿šoņ, pijä palkaštaš.» toqš kuįn tulō kolmaš huomeneš, kontī toqš tulō. toqš kutʹtšū: »tule ukko ikkunah, mię šanon‿starinaŋ.» ukkū eį kūluk-

kana nüt enämpi, huhuḷḷi, huhuḷḷi, eḷ mitänä kūlu. hḛäm‿purkauṭṭu pirttih, kaťťšelō ta eťťšiṷ, eḷ nävükkänä. šītä tokaťiṷ: kiukōšta jalat nävṷṭäh. jalkoḷh tarttu ta vejälti ta loḷ ukon‿uloš ikkunašta. a šītä virisi tuleh pirtti še, ta šinne palo i iḷťše. šinne mäntih ukko ta akka ta pokko ta olkińi pirtti, ta kontī mäńi. šem‿pivuš še starina.

[Kl. n:o 7542]

XVI. Kiestinki.

1.

ṇ ī n‿o l e m m a o l l u n t a e l ä ṇ.

oḷi vīsi nūšavuoṭta, eḷ aḷvam‿peräkkäh olluṇ, mūta oḷi vuoši välissä, jotta roťiuṭu, mūta eḷ äḷjöä roťiuṭuṇ, karťohkoą roťiuṭu ta nakrista, a leḷpöä vähäseṇ. šītä toąš, kun toḷset vūvet lähettih, kakši vuoṭta šīt‿oḷi rajaštah, külmi leḷväṇ, eḷ tulluṇ‿karťohkoą, eḷ nakristaki, eḷ ṇi mitä. šilloḷm‿müö rupesima tūmaḷmah, kunne müö šoąmma. lähemmä rüššäh, kiḛreťťih [1]. panemma porot vaľľahih ta heposeṇ. lehmät jèäähäh, lampahat jèäähäh, ťèäťällä annettih kaťťšuo. lähtömän‿tapamma iḷťšelläna keralla ta šonnin [2]‿tapamma ta vīsi lammašta. rošulihat jätämmä ťèäťällä, aparaḷset ṇī-še, paḷstiḛt ta parahaḷset šelkäraŋkat müö otamma keralla, eḷkö šèäštüḷs müötäväkše eli mitäniš‿šoąha šüötäväkšenä. huomenekšella läksimä aḷvoseh, hüvä šèä oḷi lähtiḛššä, mūta puolem‿päḷvän‿aḷkana jo oḷi toḷṇi‿šèä: pokouta oḷi, jotteḷ näkün‿toḷsiḛ iṇehmisiḛ peräššä. — olima ṇī-še ottaŋ‿koḷstana verkkuo ta pikkaraḷsen‿nuotaṇ. — kolmet sūtkat pokoṇtoą tääṷtü, emmä ṭiętäŋ‿kunne matata. šītä rupeḷ vaḷstumah vähäseṇ. tuḷi hüvä šèä, rupeḷ näkümäh kauṗuŋki. šītä tuḷima kaupuŋkih, kolmeh paḷkkah pürkimä, eḷ ṇi kel‿lašettu. šītä olemma valmehet hoť külmämäh pihalla. mäńi toątto neľľänteh taloh. leškiakkaṇḷ on‿üksinäh, pahampäḷväṇḷ pirttiraḷska laŋkiḛmašša pèällä. »tulkoą tüö rauṭkat tänne» — šanoṷ — »hoť lämpiḛmäh, äḷjäkö teḷt‿oṇ?» — »šūri pereh meḷt‿oṇ.» — šīnä še oṇ, jotta akkaraḷska oḷi keṷhä ta vanha, a kuḷteŋki otti, — pohatta eḷ ottaṇ. müö

[1] Kieretti, ent. kauppala Vienanmeren rannalla.

[2] Suomal. lainа; pitänee olla: härän.

emmä maha rüššäkše küšüǫ̈, jotta mitä še pitäǫ̈, vettä vail‿leiṗöä. kuiteŋki müǫ̈ tuḷima ta pèäsimä rahvahah. štätä ottaų akkariɛ̨pu ta lämmittäǫ̈ ťšäiǰüǫ̈ ta antaų meiḷä itkušilmäššä.

oḷima ta elimä kiɛ̨reťissä kūši vuǫtta, vuǫkrasima akkaraiṣalta pirtiṇ, šeṇ‿šamaṇ. rupesima kaloja pūtämäh ta šǫamah ta šüǫ̈mäh. štätä ťèäťä tüǫ̈ntäǫ̈ kirjoja, jotta alkaų vūvet parenomah vähäseṇ. toǫtto lähtöǫ̈ šinne käǫ̈mäh jälelläh, jotta eiḳö voiṣ leiṗöä külvöä. kuṇ‿še talvi mäńi, tuḷi toǫtto toǫš toiseŋ‿kerraṇ. šanǫų: »ov‿vähäm‿parempaiṇi, joko lähemmä?» a moǫmo šanǫų: »emmä lähe, kuŋ‿kerran‿tèälä voimma olla.» toǫtto moǫnitti moǫmoŋ‿kuiteŋki, jotta lähemmä, kum‿meiḷä on‿oma talo ta omat šīvatat. moǫmo šanǫų: »lapšet on opaššuttu olomah ta heiḷ‿oṇ‿hüvä.» müǫ̈ šanoma kaiḳin üheštä šūšta, jottemmä üksiki jèä.

štätä müǫ̈ müǫ̈mmä verkot, štätä rupiɛ̨mma šuoriɛ̨mah jälelläh koťihina. a meiḷtä ei lašettaiṣ rahvaš, kun‿tuttavuštuma kerraṇ, ei‿še vanha akka oḷis ṇī-še lašken. hèäm‿meiḷtä kovoǫṇ‿šuvattši ta hüvä oḷi meiḷä. ei ṇi kel‿laškis ta itetäh, kum‿müǫ̈ lähemmä.

štätä lähemmä jälelläh, šüremmat lapšet aštumalla, piɛ̨nemmät moǫmoŋ‿kera reješšä (∼ riɛ̨ššä). toǫtto aštū. hüvä oḷi miɛ̨li kuŋ‿koťih läksimä. jalat alla ollah ṇīŋ‿kuiŋ‿kepiɛ̨mmät, omah kašvantapaiḳkah ta koťih lähemmä, veššelä ta kepiɛ̨ om‿matata. ei hüvä viɛ̨rahašša, hoť kuiṇ‿hüvä muiťeṇ. matkaiṃa, matkaiṃa, neťťäkümmentä virštoǫ oḷi koťih matkoǫ. äšen‿ihaštuma, kun‿näkimä tuttavat moǫt, viɛ̨lä kūnäletki lähettih. štätä tullah heiṃokunta vaštah: ťèäťät, ťèäťiŋkät, šeukut, täjit ta koko külöveh tullah. ei ţījetä nakroǫ, ei ţījetä itkiɛ̨, šepöäǰťäh, ńokkuǫ annetah, tarkoiṃ‿piɛ̨nemmillä šanotah: »voi voi, kuiṇ‿oletta kašvaṇ.» pirttih vījäh ta rītšitäh voǫtteita, jotta pèäsisimä lämpiɛ̨mäh ta šüǫ̈mäh. koťi oṇ‿šīnä ťèäťäṇ‿kojiŋ‿kohašša, še oj‿jo lämmitettü valmehekše.

šemmoista oḷi‿še matka toǫš šeŋ‿kerraṇ. moǫǰilmoǫ müǫ̈ťeŋ‿kävellä pitäǫ̈ kuńi voit. ta koko ikä on‿tulluŋ‿kävellükše. kuńi turpehen‿alla em‿pèäšše, šińi en‿ţījä, jumala ţiɛ̨täǫ̈, viɛ̨läkö pitäǫ̈ vaiṇ‿ei. aiṇa pitäǫ̈, — mäńi hüviṇ hoť pahoiṇ. štätä viɛ̨lä hüvöǫ̈ parenti, jotta tänne‿läksimä. toiṇi eläǫ̈, ei ṇi mitäki ţījä, ṇīŋkuiṃ‿punaṇi pälveššä. linnullaki pälvi tuloǫ, hèäṇ‿ṇī-še ńokkiǫ ruoḳoǫ iťšelläh.

štätä oḷima koissana sohjanaṇšūšša kūš‿šeiťťšemev‿vuotta. toǫš piti lähtiɛ̨ hüvällä ošalla. oša-raiskoǫ eťšimmä, a oša mänöǫ̈ iɛ̨llä.

a kun‿ühtä paiḱkoa̯ hīllutamma, n̥īn‿eiḱö hos‿parempi tuḷis. toa̯š tuḷi hallavuo̯ši. röppüo̯ ta petäjöä̯ šöi̯mä ta olkiẹ. kūllah, jotta tẹä̯lä on‿hüvä. toa̯š rupei̯ toa̯tto šanomah akallah, jotta lähemmä akka, reiṣtelemmä viẹlä. müo̯ kaiḱiṇ‿šanoma, jotteiṣ meiṣlä kuiṣteŋki parene.

müo̯ läksimä, mitäkä še —. möi̯mä hüvüo̯n. annettih lahjakše tẹä̯tällä i toi̯sella kakši lehmöä̯. nuo̯rukaiṇi̯ oḷi viẹlä, šen‿evähikše tappoma ta iṭ'šellänä keralla ottima. annettih külänakoi̯lla üksi lammaš kumpasellai̯ akalla, kaiḱiṭ'ši hüvät akat oltih meiṭä vaššeṇ. šītä olemma tänne tulluṇ, nüt olemma täššä. miẹ olen‿üksinäńi jẹä̯nüṇ, heiṃolaiset om‿mäntü, toa̯tot, moa̯mot i uroš om‿mäntü. šiẹll‿on‿avut i armot moa̯n‿emäššä. rupieu̯ jükiẹkše ta vīkoššuttau̯, kun‿oŋ‿kaiḱki ṭ'šīsto mäntü.

talvi toa̯š oḷi kuŋ‿koi̯sta läksimä. šuo̯risima lämpimih voa̯tteiḥ ta toa̯š matalla. koṇša purku, koṇša tui̯sku, — še on‿aiḱa männüṇ‿jällellä käsiṇ. kannallahteh [1] tulemma, olemma kakši netäliẹ jo mataṇ. olemma kūkauveŋ‿kannallahešša. a šīhi paiḱkah kun tuḷima miẹroh, jo tutut ollah. toa̯tto mäńi pürkimäh ühteh taloh, naiṣet ta tüttäret tultih vaštah pihalla, jotta vähällä arvelulla tulkoa̯ pirttih. isäntä käšköü̯ toa̯tolla heposel‿lašettoa̯ ta vījä tanhuo̯h.

kūkauven‿olemma olluṇ. hüo̯ meiṭä kiẹlletäh lähtömäštä: »elköä̯ läkköä̯, elköä̯ läkköä̯.» a müo̯ lähemmä. šītä tuloṷ pitkä taiṿal meirantoa̯ ajoa̯. eiṣ ole pūta, eiṣ n̥i mitä. juo̯šša kiṭ'škutamma, vilu oṇ, a aiṇa eteh pitäi̯s männä, vaiṿuttanoṷ ta hipaššuttau̯. šītä meṭ'ťšöä̯ vähäṇi̯ tuloṷ. pisäüvümmä pikkusel‿lepöämäh, kaiḱin‿tukkuseh keräüvümmä, issumma, loa̯jimma tuleṇ. toa̯tto-rukka oḷi ottaŋ‿kotka(uksiẹ, millä tulta totuttoa̯, a müo̯ keröämma varpasiẹ meṭ'ťšiköštä, — müo̯ jo olima vīsahat. šöi̯mä krau̯ṭ'škuttima, leiṗä üheštä puolešta külmä, toi̯sešta šula, kuta puolekkah koŕaŋ‿kera krau̯ṭ'škuttima, n̥īŋkuiŋ‿koi̯rat vašal‿lihoa̯. šītä toa̯š jatamma aiṇa ieḷläh. koṇša kuo̯llah [2] pẹäšemmä, šītä tuloṷ kepiẹmpi. pitkä ta leviẹ on‿imantra [3], kešeltä valvoṷ. še pitäüṷ ahkeraiṣešta matata, ajoa̯ i juo̯šša, molompiẹ. kui̯‿jalaṭ'šit jalkah külmetäh, pitäüṷ še juo̯šša, jotta jalat eiṣ ünnäh külmettäi̯s. päi̯vän‿takana oḷis aśśa, jotta täüṷttäsimä kaupuŋkiṇ. jo savoṭiu̯ vähäseŋ kūmottamah termä še,

---

[1] Kannanlahti (*kannallakši*). [2] Kuolla, kaupunki Kuollan vuonon perukassa.

[3] Imantra, järvi Kuollan niemimaalla, Kannanlahden pohjoispuolella.

še oŋ‿kovoaŋ‿korkię termä. šītä om‿puoļi virštoą müötämatkoą. panemma vauŋuja jalakših, kaplahięv‿välih molompih jalakših, jotteį hevoįsta šatata. nuori hepoŋį oŋ, pitääų varottoą. porot ŋī-še hulluna männäh. še oļi šemmoįsta matkoą, jotta nüt oļiš‿šemmoŋį aįka, ŋīm‿pèų jäįs. kovoaŋ‿oltih poįkkoįt hepoŋį i porot. toąš toątto mäńi ţījuštamah faťięroą. üksi mięš oļi pihalla, šanoų: »mäne pirttih akal‿luo». ukko tuļi pihalta, akka šanoų: »lašemmako noįta perehpèätä lämpięmäh?» šītä hüö tolkkuįtih. toątto šītä tuļi, šano: »läkkä lapšet pirttih.» moąmo paŋi pošella kättä, noąloąh vaššeŋ, lapši on‿üšäššä. kaťťšoų ikkunah ta vejet šilmistä lähetäh. šītä rüššänakka šanoų: »mitä się kaťťšelet, mūta kuį‿jakša voąttięt ta jalkaš jakša ta issu ta ihaštelięťe.» moąmo šanoų: »eįkä täšš‿ole mitä ihaššellaťťši», moąmo eį ŋi koŋša poąjir‿rüššäŋ‿kięleh ta meįtä lapšięh kięlti, jotteį pijä rüššäkše poąjię, šurmah šoąťe eį käš-ken‿omoą kięltä unohtoą.

kakši kūkauŋtta elimä kuollašša, šīhi jäį mejän‿uvehheponį ta kakši porohärköä. möįmä, pitäų še pèäššä tänne peťťšamoh. šītä tänne tuļima, poroloįlla ajoma. pèäsimä huokehella ta kepięllä matalla.

meįstä näütti eį ŋi millä tämä moą. vanhat taloraįsat oltih, pahampäįväset. katot oltih paŋkissuttu šèämeh käsin ta šeįnä ol‿lüŋkistün‿eteh käsiŋ. ku oļi šalmo hapaŋ, ku oļi kirvoŋ‿kokonah poįkeš, kušša vięlä oltih i kätkät ŋīŋkuį‿jalakšissa jūri. üksi talorävääš ov‿vięlä jälellä šen‿aįjuįsta elošta.

šītä rupesima kevöällä, vot kun‿alko šulamah moą, turpehię rupeįma noštamah ta koţię loąţimah. kevät tuļi, pikkusen‿savoţittih vihahtamah kentät. kolmi mięštä tuļi meįlä auttamah ta müö šītä iťťše avukše jouŋkollana. illalla oļi jo turvehhuonuš valmis‿šinťťšiŋ‿kera. šèämpuolella pantih tuohet, šītä lauvat, jotteį turpehista multa varise ruokih. ket oltih ristikaŋšat ŋīŋ‿hüvät, jotta meįlä auŋtettih huonehta laįttoą, heįlä toątto poťťšivoįťťši vīnoą ta leįpöä.

meįlä tümpię oļi elöä turvehkammissa, pikkaraįset oltih ikkunat ta pimię, mūta ruokoą oļi vaťťašša ta voątetta pèällä. rupesima elämäh ta olomah. rahvaš meįlä auŋtettih ta müö rahvahalla vaštah auttoma. toątto mäńi merellä, šięlä oŋ‿kolmi netälię. šītä tuloų koţih, rupieų turvehlèävöä laţjoąmah. pikkaraįsel‿loąţiu, kun‿om‿pięŋi lehmä, ŋīl‿lèävä ŋī-še om‿pięŋi. rahvaš keŋkättih lammaš, kum‿müö heįtä kūntelima hüväsistä ta heįlä auttoma hal-

kuo̯ leį̯kata ta pilię̯. alkoma ŋ̣īŋkuį̯n‿hīlluttamah hīlošta. tuĺijana vuo̯tena to̯a̯tto leį̯kkaį̯ hiršię̯, šītä rahvaš vejettih poroloį̯lla koţih. ühtäläį̯stä ro̯a̯ttih laį̯hinaį̯siltah. šītä lo̯a̯ţima pirtį̯n, še ov‿viękä tuo̯šš‿elošša. šėǟmeštä vuo̯rasima lauvoį̯lla ta ulkuo̯ťe vuo̯raį̯ma ta šītä krassima ta pėǟsimä elämäh. kaloja vetimä, kala oĺi kaĺĺis. ŋ̣īn‿olemma ollun‿ta eläŋ̣, ikäriępu on‿iltah šo̯a̯ťe pėǟšš̄ŭn, aį̯na kuį̯ńńih, päį̯vä paį̯vän to̯a̯. om‿pahoį̯sta i hüvistä päį̯vistä küliťťši mäntü.

onnakko nüt oĺis entiŋ̣i nuo̯rušaį̯ka, ŋ̣īn‿šinne lentäsij‿jälelläh, hoť kaťťšosiŋ̣‿šitä mo̯a̯ta. mię̯ oĺisin tetrempoį̯kaŋ̣i. šilloį̯n‿oĺin nuo̯ri kuį̯n heį̯näŋ̣i, nüt mię̯ olev‿vanha löpö. nüt šitä eį̯ enämpi mitä makša koko akka, külmänüį̯ŋ̣i kapa. vanhalla ov‿vanhan i tavat, šillä kerralla oŋ‿käsi kipię̯, toį̯sella kerralla oj‿jalka kipię̯, inoį̯na päį̯vänä et voį̯ ŋ̣i šijalta nošša. [Kl. n:o 6792, 1].

2.

mitä ro̯a̯mma?

šüküšüllä heį̯nät tukkuo̯mma pakšuį̯h so̯a̯prih. šītä otamma, halot pihalla keröämmä, lījat pūhimmä poį̯keš kuŋ‿kuį̯va šėǟ ollo̯u̯. vesirikat kisomma, šītä panemma so̯a̯prah. otamma karťohkat mo̯a̯šta. viękä meį̯lä pitää̯ turpehię̯ müö̯ťe kääv̈ä üksi päį̯vä, eį̯kö ole lehmät šorrettu eli tūĺi šortaŋ̣. nüt müö̯ arvelemma, jotta kuv‿voį̯sima, ühem‿mię̯heŋ̣ šaį̯sima halkuo̯ leį̯kkoa̯mah meťťšäh, šītä läksisimä kaį̯kiŋ̣‿avukš[e]. šītä talvitüö̯t tuĺis valmehekš[e]. silloį̯n‿olisima hüvällä rajalla, anna toį̯ŋ̣i kärventelis pakaį̯sta, a müö̯ olisima pėǟšš̄üm‿pirttih. viękä müö̯ ńukahtaį̯sima päį̯vällä ro̯a̯voj‿jälkeh, anna mię̯rolaį̯set šię̯lä kärvenneltäį̯s pakaį̯sta. talvella eį̯ ole kīreh, venükšentelet ta verkkosię̯ kuvokšentelet ta paį̯kko̯a̯t ta ťšunasię̯ laįttelet. još eį̯ iťšelläš pijä, ŋ̣īn‿iŋ̣ehmisillä varoį̯n.

kevät tulo̯u̯. nuo̯ttię̯ rupię̯mma kaťťšelomah. još ollo̯u̯ revinnüį̯stä, kohennamma. šītä lähetäh nuo̯ttuį̯mah. kešällä še pitää̯ ahkeraį̯sešta ro̯a̯to̯a̯. kenej‿jalka kapšau̯, šeŋ̣‿šū ńapšau̯. [Kl. n:o 6792, 2].

3.

kūtoman‿tervo̯a̯ja.

oĺi vanha akkaraį̯ska. hänellä loppu eį̯nehet. hêǟn‿smięťťi, smięťťi, mitä ro̯a̯to̯a̯ —, varaštamah pitää̯ lähtię̯. tuo̯šš‿ol‿likellä

pohatta eläjä, šillä on‿äi̯jän‿ošroą purnušša. hèą̈l‿läksi ta kūtoma paį̯staų̯ oi̯keį̯n‿kirkkahašta. no, eį̯ hèą̈v‿voį̯ varaštoą, nähäh häntä. miņ‿hèą̈n‿nüt tuo̯lla hokšoąų̯. eį̯ mūta kuį̯n‿nüt tervareŋki kää̯vä, mię lähen‿tervoąŋ‿kūtomaņ, heį̯ttää̯ še paį̯ssannaņ. šītä mię kun‿ tuleŋ‿kūtomoą tervoąmašta, varaššaŋ‿kuį̯teŋki purnušta ošrat. akka še oŋ‿kaį̯kiťťši kovaluo̯ntoņį̯.

kūtoma kää̯t ņī-se üö̆kš[e] koį̯tihiņše. šilloį̯m‿mäńi akka tervoąmah kūtomoą: otti tervapar‚ťšaņ, kašto reŋkih. üritti, mūta pūttu kūtomah. pūttu, jotta jèą̈tih purnuh ošrat.

šīnä kūtomašša näkū‿nüt‿še kuva. šīnä šeį̯souų̯ akka, vašomešša kèą̈ššä reŋki ta oi̯kiębša parťťša. kaťšo nüt kūtoman tervoąjoą, mäne viębä šitä roą̯tamah.

još akkaraį̯ska eį̯ oį̯is männüŋ‿kūtomoą tervoąmah, ņīŋ‿hèą̈n‿ oį̯is valkiębmpi viębä kuį̯m‿päi̯vä, ņīn‿oŋ‿šanottu vanhat rahvaš.

[Kl. n:o 6792, 3].

4.

o t t a k k o ą k a l m a l a ų̯ v a t k e r a l l a! [1]

mię läksim‿meťťšäh. mię kaťťšelen‿eį̯kö nävü kontiej‿jälkijä. jo mię nèą̈ŋ, täštä om‿männüŋ‿kontię. mię otan‿nüt kięrrän‿ ümpäri, kuį̯n‿om‿männün‿etähäkkäťi. eį̯ ole männüŋ: om‿pię-nellä moą̯lalla kontięm‿pešä. nüt mię lähen‿koį̯tih, kää̯ŋ‿šanomašša, jotta mię oleŋ‿kięrtäŋ‿kontięm‿pešäŋ. »emmäkö lähe?» miu̯la ša-notah tovarissat, jotta lähemmä. »koŋša lähemmä?» — »huomena.» ņīm‿meį̯lä tuļi huomeńiņį̯ päi̯vä. müö̆ varuššamma piššoąlit, šūri-puťkkaset, ņīm‿müö̆ varuššamma porohhoą matkah. neťťä mięšt‿ om‿meį̯tä, müö̆ lähemmä verkkaseh pešällä hīvomah. nèą̈mmä etä-höą̈te: kontię om‿pahnaššah. kaksi jèą̈ų̯ tähä[h], kaksi lähtöų̯ risti-kaŋkię leį̯kkoąmah. nüt müö̆ ollah valmehet, kaį̯kki piššoąlit panok-šissa. kontię oŋ šèą̈meššä, eį̯ ļīku. šītä mię juohataŋ‿heį̯lä hüväsistä: »ottakkoa kaŋki käteh kumpiki, että šoą ennem‿pistöą̈, kuńi mię eŋ‿ šano. mię kuŋ‿šanon teį̯lä, ņīm‿pistäkköą̈ kaŋket teräväį̯seh pešäŋ‿ šuį̯lla. mię šoąm‿pikkaraį̯sen‿näriębseŋ, mię rupięŋ kuo̯ttelomah kontięta pešäštä. mię kuo̯tteleŋ, tüö̆ pitäkköą̈ lujašta ristikaŋkija.»

[1] Näin sanotaan karhunkaatoon lähtijöille.

hėə̈n‿tuḷi kaŋkiloi̯h eŋ̇ši kerraŋ̇, ŋ̇īŋ̇‿hėə̈m‿müə̈štü jälelläh pešäm‿peräh. nüt hėə̈l‿lumou̯ pešäššä. ŋ̇īm‿mie̯ häntä pisteleŋ̇, pisteleŋ̇. hėə̈n‿tavotti miu̯lta närieŋ̇‿kĕə̈štä. nüt mie̯ šuo̯rie̯n‿ampumah häntä närettä müə̈ťeŋ̇. piššoḷi līviu̯tü ta kontie̯ karjahti ta ŋ̇īŋ̇‿hėə̈n tormai̯ ristikaŋkiloi̯h. ristikaŋkiloissa pijettih kaksi mie̯štä, a ei̯ voi̯tu pitöə̈. ŋ̇īŋ̇‿hėə̈m‿mei̯ltä pakeni. ŋ̇īm‿mie̯ hei̯tä rupie̯m‿murajamah: »mikše tüə̈ pöläštüjä. šuo̯rikkoa̯ hüvin teräväh, paŋkoa̯ šukšet jalkah, elköə̈ paŋkoa̯ lujašta kannantakasie̯ kīńi, jotta još šattui̯s käə̈mäh mei̯lä vahiŋko, još müö šo̯amma häntä ampuo̯, još‿šattui̯s mänömäh pahoa̯ pai̯kkoa̯ müə̈ťeŋ̇, još hėə̈n tulou̯ pėə̈llä, ŋ̇īm‿müə̈ šo̯amma šukšet poi̯s jalašta. tüə̈ varottau̯tukkoa̯, još ei̯ šatu mänömäh šitä pai̯kkoa̯ müə̈ťeŋ̇, mihi mie̯ tähüššäŋ̇.» nüt mie̯ ammui̯n. ei̯ šattuŋki, mäńi alla, a še ro̯anittih. nüt hėə̈l‿läksi tulomah vihoi̯ssah, joka karva om‿pissüššä, mie̯ karjuŋ̇: »ampukkoa̯, varokkoa̯.» ŋ̇īm‿mie̯ laŋkesiŋ̇, ŋ̇īŋ̇ hėə̈n tuḷi, puri milmańi. nüt mie̯ ev‿voi eŋ̇ämpi ḷīkkuo̯, eŋkä mie̯ voi̯ siu̯laš šanuo̯, eläkä sie̯ miu̯lta ṭīju̯šša, mie̯ ev‿voi̯ šanuo̯ šitä ai̯koa̯, koŋ̇ša hėə̈m‿milma puro̯u̯. »juo̯škoa̯ pärjöə̈mäh, äi̯jöə̈ enämmäm‿puro̯u̯. ottakkoa̯ üksi kaŋki matkah. toi̯ŋ̇i̯ ottakkah kirveheŋ̇, juo̯škoa̯.» nüt mie̯ lükkäsiŋ̇‿šūhuʰ käteńi, šai̯ŋ̇‿kie̯leštä kīńi. toi̯set lu̯väh kīrveheŋ̇‿hamaralla korvalliseh. ŋ̇īm‿müə̈ šai̯ma kuo̯lomah mömmöŋ̇. [Kl. n:o 6792, 4].

5.

Sananlaskuja ja sananparsia.

1. *hilľa teräväj‿jättäə̈.*
2. *lisänä rikka rokašša, hämehikki tai̯kinašša.*
3. *ei̯ kalikka mie̯roh kuo̯le.*
4. *iltaruška tüttärie̯n tuška, huo̯menešruška prihatťšujen tuška.*
5. *to̯atolla ollah rau̯taset kėə̈t, mo̯amolla ollah villaset.*
6. *ei̯ hui̯kie̯ räpähän‿alla pisü.*
7. *ei̯ valehella pitäkše olkuo̯.*
8. *pėə̈m‿palľaššiŋ̇, peršie̯m‿pai̯kkasiŋ̇.*
9. *šilloi̯n‿on‿emä lai̯himmuoľľah, kun‿om‿pojat pie̯nimmüə̈ľľäh.*
10. *šavu heŋkie̯, mai̯tolinta šurmoau̯.*
11. *kenej‿jalka kapšau̯, šeŋ̇‿šū ńapšau̯.*
12. *rohkie̯ ruo̯kah šo̯au̯, kai̯nu kai̯keŋ̇ kavottau̯.*

13. *šūštäh šepällä palkka.*
14. *elä się puįjoą, poąji ruįjoą.*
15. *šaŋkię kuŋ‿šüǫ̈t, elä laŋkię vajoloįlla.*
16. *külmät‿kürʒ'šäkše, parenet parʒ'šakše.*
17. *eį ota ošuteltavoą, eį tapa tarittavoą.*
18. *kala eťťšiųą šüvöä, iŋehmiŋį hüvöä.*
19. *ošaraįskoą eį'šimmä, a ošа mänǫ̈ų iękllä.*
20. *kell‿on‿ošа, šill‿ol‿lämmiŋ‿kešä.*
21. *kukiŋ‿šilmä, šėämen‿selťa, ijäŋ‿hapatuš.*
22. *kasilla kisa, hīrellä šurma.*
23. *kuńi tuǫhi koįvušta lähtǫ̈ų, šińi müǫ̈ viršuįssa viʒ'šotamma.*
24. *pilkka hüvä pięnempänä, eį heposeŋ‿kokosena.*
25. *pilkka koštū omah ŋilkkah.*
26. *tuntū tuǫmi muįsta puįsta, vävü muįsta vięrahista.*
27. *hīhtäjä hijeŋ‿šǫaų, rīhem‿puįja lämpimäŋ.*
28. *eį vīkateh heįnię valiʒ'šе.*
29. *kuįn‿oŋ‿šū särillä, ŋīn‿oŋ särim‿pojalla.*
30. *pėąsi kum‿punaŋį pälveh.*
31. *talviŋį perše kaįkki vetäų.*
32. *eį talvilumi taįvahah kavo.*
33. *kešä keįkkuǫn‿tuloų, eįkä pėątä mūrrelleŋ.*
34. *eįpä moątem‿markat tulla eįkä pėątä mūrrelleŋ.*
35. *härämpėątä härkkimeh, pölkümpėątä püǫhtimeh, miųlańi voįta.*
36. *miŋ‿käsi kėąntäų, šen olka kantaų.*
37. *moįťťięŋ‿hüvä rokka šūväh (~ kītetäh), kūttäęŋ‿huǫno rokka moįťitah.*
38. *kukkeli kuǫli, karolīna kaįmaį.*
39. *hoŋkah jälttöą tuļi* (vanhan ihmisen itkusta).
40. *iltavięraš pitäų kaįkiťťši kaįmata, jotteį‿šitu vajoloįlla.*
41. *kaʒ'šotah kun‿ūtta kesselię lehmä.*
42. *veľľekšet‿kuŋ‿kellekšet.*
43. *krošŋihis kauįpiʒ'šet* 'hankit selkäsuunan'.
44. *miŋ‿šū šūtäų, šer‿roąvaš kantaų.*
45. *makaų kum‿moątiťťša, venū kuv‿vesihako.*
46. *pissä pitkäh, vejä väľľäh.*
47. *šǫatu valkię šammū.*
48. *joka šūttä šūttū, palviętta parenoų.*

49. *koi̯ra ui̯mah, vesi peršie̯h.*
50. *räkkä räkköä̯ šo̯a̯u̯, mäkärä mäkäröä̯.*
51. *lempo lešeštä huo̯li, pahapuo̯li pai̯menešta.*
52. *ei̯ nakroa̯m mie̯li pèä̯hä tule.*
53. *šijan̯ ̯šittū, perinäm ̯pie̯rö̯ü̯.*
54. *jälki jèä̯nehev ̯vetää̯ü̯.*
55. *nälkä käškö̯ü̯ näi̯llä töi̯llä: vanhana varaštamah, ikiloppuna ilman ̯ottamah.*
56. *missä šūri šui̯stelekš[e], šīnä pie̯ni pistelekš[e].*
57. *pentu peršekarvojah käškö̯ü̯.*
58. *šakie̯ šo̯a̯mah käškö̯ü̯, mo̯a̯lt ̯ei̯ aja.*
59. *šèä̯ i šovam ̯pijättää̯ü̯.*
60. *kui̯n ̯on ̯emä, n̯īn ̯i erät.*
61. *pako om ̯paha kūlla, mūta lui̯lla tervehüš.* (*mūta* = mutta).
62. *oma šanatoi̯n̯, vie̯raš varatoi̯n̯.*
63. *üksi krošša ei̯ kovoa̯n ̯etähäkš[e] vie̯!*
64. *hai̯re tulo̯u̯ heposella nel'ältä jalalta, a i̯nehmini̯ ühellä kie̯lellä kešän ̯i talvem ̯po̯a̯ji̯u̯.*
65. *ken̯ ̯šüö̯ttää̯ü̯, še i šakottau̯.*
66. *miss ̯oη ̯kakši kättä, šīnä šū kolmantena.*
67. *toi̯t'šinall ̯om ̯mušta perše.*
68. *pai̯kkoa̯ müö̯t'ev ̯voa̯te ̯pijetäh, ro̯a̯toa̯ müö̯t'er ̯ruo̯ka šüväh.*
69. *sie̯ küšümäh, mie̯ värt'šie̯ kantamah.* (Sanotaan esim. köyhälle kosijalle.)
70. *alkuset on t'ijasen ̯tanšši.*
71. *vie̯raš ranta vi̯t'šatta opaštau̯.*
72. *pehmie̯ levitetäh, kova mo̯a̯ta tulo̯u̯.* (= Usein luvataan parempaa, tai näyttää paremmalta kuin tulee.)
73. *kenel ̯lehmä šuo̯šša, šeη ̯kèä̯t alempana.*
74. *keneη ̯kera elät, šeη kera i koŕui̯t'šet.*
75. *koti ̯koi̯ra, hai̯superše.*
76. *ei̯ vie̯lä poi̯koa̯, a jo pai̯ta valmis.*
77. *kun ̯enemmän ̯itet, n̯īv ̯vähemmäη ̯kušet.*
78. *šüö̯t, juo̯t, n̯īn ̯i parralla t'ipahtau̯.*
79. *ai̯ka tavaraη ̯kau̯pit'šo̯u̯.*
80. *t'ie̯tä müö̯t'e ̯aššu ta t'ie̯tä küšü.*
81. *koi̯ralla ol ̯lempi nenäššäh.*
82. *ie̯ltäš luo̯t, jäleltäš löü̯vät.*

83. *ei̯ kau̯nehem‿mūvolta vettä jūva.*
84. *kulta revun‿alta näkū̆.*
85. *ai̯ka ei̯ jätä.*
86. *kahella hüvä, kolmannella korvarie̯ška.*
87. *šūruš šūhu, mie̯li pėä̆hä.*
88. *ťikki om‿me̯ťšäššä kirjava, ine̯hmisen‿ikä kirjavampi.*
89. *ei̯ vahiŋko tule kello kaklašša.*
90. *murkina näkū̆ šüǫ̆mäh ruveteššа.*
91. *lopušt‿oǫ̆‿hüvä lakata.*
92. *lī̆jemmäm‿päi̯vän‿elät, lī̆jemmäŋ‿kummaŋ‿kūlet.*
93. *šū šüǫ̆ǫ̆̈, kätüǫ̆t ro̯atah.*
94. *kuv‿vuǫ̆lomalla šo̯at, n̯īn‿nuǫ̆lomalla šüǫ̆t.*
95. *nälköǫ̆̈ ńäpillä, peršettä potalla, i̯ťše vai̯n‿ie̯lläh.*
96. *hiľľai̯st‿oǫ̆ hīre̯n‿hai̯kotella, kun‿om‿puǫ̆li kissalla per-šie̯ššä.*
97. *hau̯ki hallalla kuto̯u̯.*
98. *ei̯ vanhemmat käšetä hepose̯n‿häntie̯ nühtimäh.*
99. *terävä̆h kasi (~ koi̯ra) pennut šo̯au̯, mūta šokie̯na šüǫ̆ttäǫ̆̈.*
100. *üǫ̆kukko päi̯väkukov‿voi̯ttau̯.*
101. *millä keräne̯ alkau̯, šillä i loppū.*
102. *tühjä tolkkui̯matta tuǫ̆lo̯u̯.*
103. *missä koi̯ra kolmi üǫ̆tä, šīnä koǫ̆i koi̯ralla.*
104. *a̯fven‿arka, perše märkä.*
105. *alku kėe̯ššä, loppu jumalašša.*
106. *eläǫ̆̈ kurki i kärki, i harmoǫ̆ harakka.*
107. *piru om‿papin‿treŋki.*
108. *mimmone̯ mie̯š, šemmone̯ mie̯kka.*
109. *ťšūto kummalla šeläššä.*
110. *hīri rejen alla ko̯atū.*
111. *kakši pahavirkai̯sta ei̯ šovita üksillä üǫ̆tuǫ̆illa.*
112. *kuŋ‿koi̯ssaš še̯i̯sot, n̯īŋ‿küläššä issut.*
113. *kušš‿on‿ai̯ta matala, šūtä šīvatat hüpitäh.*
114. *vejä šinťťši šūn‿eteh.*
115. *nakris kuǫ̆ppah, härkä pui̯seh, meťťšo orteh, akka kiu̯koǫ̆m‿perällä. (svīseńie̯n aikana, s.o. syysk. 16. p:nä.)*
116. *kekrimpėä̆ŋ‿ke̯i̯tämmä, par̯ťšampėä̆m‿pai̯ssamma.*
117. *läkkö ťie̯llä šittū.*
118. *millä olet šattau̯tuŋ, šillä i parenet.*

119. *vanhaj‿jaloissa eį ole šašuo.* (*šašu* 'ydin'.)
120. *lahokanto* (∼ *pahakanto*) *še riẹn‿koatau.*
121. *eį ole talo ropehen tšuppu kèännältöä.*
122. *et ole poa(narvem‿pata.* (= Et ole Paanajärven mureneva pata.) [Kl. n:o 6792]

6.

papin kasakka.

ou kolmi velleštä. lähtöü üksi elon šuantah. aštu, aštu, tuli pappi vaštah, šanou: »kunne mušikka matkuat?» »läksin eluo šuamah, eikö kellä ruatoh šatu palkkautuo.» hiäu šanou: palkkauvu miula; palkkauvut miula, ńi kirota ei piä; kuiŋ kironnet ńin et šua palkkua.» vūvekši palkkautu.

ruato vūven piähä šuati. hiän šitä läksi kumartelomah jumalalla. pappi tüöŋši tüttäreh häntä truasittamah. hiän i alko truasittua, kasakka šano: »mäne hiteh!» mäńi tuatollah tütär, šano, jotta kiroi. pappi šanou kasakalla, jotta »mäne pois, et šua palkkua kuiŋ kiroit.» mäńi pois, kotihiŋse. šanotah toiset vellet, jotta »šaitko rahua?» »eŋ šuanun.»

läksi toińi velli elon šuantah, hiäŋ jäi kotih. aštu, aštu, pappi šamańi tuli vastah, šano: »kunne matkuat?» »matkuaŋ, eikö kellä šatu kasakakši palkkautuo.» »palkkauvu miula! kuin palkkauvut miula, ei pijä kirota.» hiän šitä ⌊palkkautu⌋. ruato vūveŋ piäh, läkš kumartelomah. pappi tuaš tüöŋši ⌊tüttäreh⌋ härhättämäh, kasakka ei kaččoŋ häneh ńi luonneŋ. papilla šanou: »anna vielä ruatuo, vūven piätä loppieśśa.» čieppilöiśśä on härkä kovuaŋ vihańi, kasakkua käški pappi härküä tappamah. mäńi, härküä verkkaśeh prukotteli, šitä palalla šivalti häntä piähä tai tappo härän. šanou isännällä: »anna vielä tüötä!» »mäne liäväh, on ńelkümmentä lammašta; estitä lampahie, mi kačahtannou, šei tapa. hiäŋ heitä estitti, hüö kaikki kačahettih, hiäni tappo kaikki šupi. šanou papilla: »mitä annat vielä tüötä?» pappi häneŋ tüöŋši vetehiselta vetuo küšümäh.

otti rokośinan ta šitä läksi ⌈kas[akka].⌉ mäńi lampih, istuih kešellä lampie; rupei šitä rokosinua riĉĉimäh. vetehine tüöŋši

poikah tījuštamah, jotta ketä oŋ lammissa, kuiŋ sielä telmäü. tuľľi poika häntä tījuštamah; šanou: »mitä sie tässä ruat?» »mie», šanou, »teiltä lammiŋ kuivuaŋ, kuin että antane papilla vetuo.» mäńi tuattoh luokši. vetehisen poika šanou tuatollah, jotta: »papin kasakka tuľľi meiltä vetuo küšümäh.» tüöŋši poikah, jotta kumpańi jättäü juokšennalla. šanou kasakka, jotta: »eŋ kehtua iče lähťie, ou tuošša mualla veľľi miuŋ. kehannou hiän, juoškah hiän siun kera kīstah.» mäńi vetehisen poika mualla, ‚mäńi‚, kä jäńis šielä mualla; jäńis läksi vetehisen pojaŋ kera kīstah mänömäh, jäńis häneŋ jätti.

vetehisen poika mäńi tuattoh luokši, šanou: »iče ei kehaŋ lähťie, tüöŋši veľľeh juokšomah, jätti veľľi miuŋ juokšennalla.» ‚tuatto‚ šanou pojallah: »mäne häneŋ kera porččah, kumpańi voittanou!» šanou papiŋ kasakka: »eŋ kehtua mie lähťie, ou tuošša ťiäťäŋ mualla.» mäńi vetehisen poika hänen ťiäťän luokš; kontie hänellä ťiäťä. šītä ruvettih hüö häneŋ kera porččah. kontie voitti. mäńi kotihiŋse vetehisen poika. šanou tuatollah, jotta: »ei kehaŋ iče lähťie. tüöŋsi ťiäťäh miuŋkera porččah. ‚tiätäh miun voitti‚.» anto kurikkah vetehine pojallah: »mäŋküä luokua, kumpańi ülemmä voit lūva, šenipäńi vevoŋ šuau miulta.» mäńi papin kasakan luokši. vetehisen poika loi kurikan hüviŋ ülähäkši, šītä otti papin kasakka kätehenše kurikan; kaččou taivahašša. vetehisen poika šanou: »mitä sie kačot taivahašša?» »mie kačou, anna pilvi tua lähemmä tulou, mie siulta kurikan tuanne luon.» hiän šītä otti, piälličči olkapiäštä loi šeläntuakši, šanou vetehisen pojalla: »kačo, tuanne loiŋ pilveŋkokkah.»

mäńi vetehisen poika koťihiŋše, šanou tuatollah, jotta: »loi siuŋ kurikan pilveh, kokkah.» vetehine anto pojallah korvon hopieta: »mäne vie papin kasakalla veto.» toi papin kasakalla hopiet, papin kasakka šano, jotta: »vähä tätä vielä, mäne vielä käü toińi kerta!» toi toišeŋ korvaŋ hopieta. — läksi kasakka papiŋ luokši, anto papilla vevon. šītä pappi anto hänellä palkan kaikki šupi.

läksi šītä papin kasakka koťihiŋše; šanotah külkinäišet: »et voi täštä ojeteš männä sie kotihišše.» hiän šanou: »mintäh mie eŋ voi?» »on tuošša pahapuoli talon anaštaŋ.» mäńi mušikka taloh .šīhi. tuli pahapuoli häneŋ luokši, šanotah: »jo tiälä oŋ venüähen miehie, [1]jo on v[enüähe]n m[iehie] tänne lišäütün[1].»

mušikka šanou pahallapuolella: »mie toiŋ teilä kosťinttśua.» anto hiän heilä rautahernehtä kostinčöiksi. »ruvekka müö kīstah puromah, kumpańi iellä kerinnöü purra, šempäńi toistah oččah paľľalla šivaltakkah!» papin kasakka iellä i loppi.[1] ⌜hiän šītä häntä paľľalla šivalti ottśah pahua-puolta. pahapuoli pakeńi poikeš. papin kasakka šano: »tulet sie vielä toissa iltana?» sītä luaťi papin kasakka rauta-ukon pajašša, hiän. šītä i tultih pahat puolet illalla tuaš, šanou p[aha] p[uoli] p[apin] k[asaka]lla: »keŋkä siula on tśupušša.» hiän šan[ou]: »ťiaťäń tuli vaipunuona». paha puoli pakoh läksi koťihiŋse.[2] — — läksi papin kasakka häntä kattśomah. hiän on männüŋ koťihinse paha puoli, venüttännüh kra[va]ttihiŋše.[1] šano paha puoli papin kasakalla, piäššä milmańi poikeš ⌜täštä ukošta⌝.» papin kasakka šano: »kuin antanet sie kolmi šatua ťenkua, mie siuŋ piäššäŋ.» hiän šītä anto hänellä kolmi šatua. piäšti hänen poiś ⌜ukošta⌝. šītä mäni papin kasakka koťihiŋse, veľľieh luoksi, alettih elüä. ta šīhi pūtu.

[A. Genetz: TVKK, ss. 59—61. — Käsikirj.: kl. n:o 1996, ss. 122—126].

7.

kakši veľľeštä nahkakaupalla.

on kakši veľľeštä, üksi keühä, toińi pohatta. keühäll‿on üksi lehmä, toisell‿on kaksikümmentä ⌜sillä p[ohata]lla⌝. pohatta veľľi ei šuvaťtśe keühiä veľľie, tūmiu, jotta millä mie häneltä hävitäŋ vīmeseŋ lehmän, ⌜ainuon⌝? kävelöü kaupuŋkissa, tulou, šanou ⌜keühällä⌝ veľľellä, jotta: »tapa lehmäš poiś, šuat monta lehmiä šillä hinnalla, ńīn on kaľľis nahka.» keühä veľľi šanou naisella, jotta: »tapamma lehmäŋ pois, veľľi šano, jotta kovuaŋ on nahka

[1] Tästä alkaen on koko sadun loppu korvattu TVKK:ssa seuraavalla: pahapuoľi šanov: elä sivalla milma oččah. mie pakenen poikeš. — no, kuin antanet kolmi šatoa ťeŋkoa, mie siun peäššän. — heän šītä anto hänellä kolmi šatoa. peäšti hänen pois papin kasakka, šītä mäńi koťihiŋse veľľieh luoksi, alettih elöä. ta šīhi pūtu.

[2] Viisi lausetta jätetty pois.

kallis.» naiń̓i šanou, jotta: »tappakka lehmä pois, kuin ńi̯n on ⌜kovuaŋ̯⌝ kal'l'is nahka.» no tapetah lehmä šī̆tä, ⌜ja lähtieh nahkan müöntäh⌝, lähtöü ukko ⌜viemäh⌝, lehmän nahkua müömäh.

mänöü ⌞ukko⌟ kaupuŋkih, astū, tulou mušikka vaštah, šanou: »mistä nahkua kannat?» hiän šanou: »oma on.» »oŋko müötävä?» — »möisin.» — »mitä makšau?» — »makšau kolmi šatua», mušikka šanou. »hō», šanou oštaja, »koŋ̯ša siula lehmän nahka makšau kolmi šatua?» murajamah rupesi.[1] no mušikka[2] šanou: »mitä annat šilloin lehmän nahkašta?» hiän šanou: »vī̆si rup'l'ua annaŋ̯.» »em mie šī̆hi müö.» »no, et müö, ńi̯n mäne matkahaš.» hiän läkś aštumah. toiń̓i mušikka tul'i vaštah, šano: »⌞mistä⌟ aššut nahkan kera?» ⌜hiän š[ano]:⌝ »nahka ol'is oma, ńi̯n möišiŋ̯», vaštai. — »mitä makšau?» — »makšau kolmi satua», šan[ou], küšū toiselta mušikalta.[3] mušikka rupei murajamah, šanou: »mistä siula lehmän nahka ńi̯n äijäu makšau? mie silma türmäh paneŋ̯, sie muailmua käüt pettämäššä.» ka i hiän šano: »mitä miula annat?» ⌜hiän san[o], toiń̓i m[ušikka], jotta:⌝ »en anna mie enempiä vī̆ttä rūp'l'ua.» — hiän tūmiu: pahoin luain kuin tapoiŋ̯ vī̆mesen lehmän. — kolmaš mušikka tul'i vaštah šillä nahkan müöjällä, ⌞ei ruvennun i heän kolmie šatoa antamah⌟, šanou: ⌜»mäne kot'ihis⌝, petokšešša kävelet, ⌜elä küsü kolmie šatua⌝, türmäh pannah, ota nahkaš ta mäne pois kot'ihis!» — hiän nahkan värttśih ta šelkäh, läksi pois kot'ihiŋ̯s‿aštumah.

häneltä pūttu rahat, ei ole millä makšau matata, ⌜kui ei voi-nuŋ̯ mūvä lehmän nahkua⌝. küšelöü matalta muilta rahvahalta, jotta: »missä olisi pohatta talo, missä šaisin ruokaveron matatešša ⌜šūvä⌝, rahattoman ⌜veron⌝?[4] ei ole millä makšua, nahkuań̓i eŋ̯ voinuŋ̯ mūvä.» mušikka šanou matalla: »kävelet kolme virstua, šī̆tä tulou talo vaštah kolmen virššan piäššä, sielä silma šüötetäh rahatta, isäntüä ei ole koiśśa.» hiäm mäń̓i ⌜kolme virštua⌝, tul'i talo, sihe püörähti taloh. mäń̓i, ta emäntä koissa. emännällä ⌜pannuŋ̯ oŋ̯⌝ tśiäjüö stolalla, ⌜šī̆h on pantu ruokua, šüömistä, juomista, tśiäjüö, vehnäistä, kaikennävöistä hüvüä, šuoriu üksi-

---

[1] Kk:ssa myös: rupei.
[2] TVKK:ssa: ukko.
[3] TVKK:ssa: kolmie šatoa küžü i toiselta mušikalta.
[4] TVKK:ssa: ——, missä šaisin ruokaveron rahattoman matatešša.

näh šüömäh juomah.[1] ⌜hiän⌝ emäntä pöläštü, kuin avautu pirtin ovi, smieťťiu: isäntä tuľi koťih, kaikki ńäppäsi pois, tśokkasi šen šīhi loukkoh, tuon tuoho, inoin inoih, ei ole olovanah ńītä i miehie. vieraš istusih lauʗtśalla, pańi värtśin lauʗtśan alla, istūtu värtśin kohtah, värttśic līkahutti kantäpiälläh: nahka voŋkahti sītä värtśissä. emäntä, kuin nahka voŋkahti, šano: »mikä siula še, vierahaiseń, kuin iäntäü värtśissä?» ⌜muš[ikka]: »še on miula kaiken muailman vīśaš tietäjä, še iäntäü sitä ruaťi, jotta še tietäü, mitä miss‿on luaittu[2].» emäntä pöläštü, jotta tietäü še i miun luajokšet, mitä mie tänä piänä luajiŋ. küšü vierahalta: »tietäüko[3] i miun luajokšet, ⌜mitä mie tänä piänä luajin⌝[1] ?» hiän šanou: »tietäü še siun i luajokšet.» — »no mitä mie oľeŋ luatiŋ tänä piänä, mitä hiän siula šanou, vierahaiseńi?» — »ka sie luait», šanou miula värtśissä vīsaš, tśiäjüö keität, makeita luajit, ta vierahie miehie šüötät, šilloin kuin ei ole isäntüä koiśśa. tämä vīsaš šanou, jotta sie nüt pūtut petah[4], ⌜huikie rojiksi⌝[1], kuin isäntä tulou ⌜koťih⌝[1].» emäntä šanou: »mitä mušikkaiseńi tahot tahot, šen i annan, kuin kiellät vain, jott‿ei šanois, mitä mie olen luatiŋ.» ⌜pohatta on emäntä⌝[1]. hiän i līkahutti värttśie, värtśissä vīsas[5] voŋkahti, hiän šanou ⌞puitto kuin tietäjällä⌟: »iänettäš ole.» emäntä küšū: »mitä šanou?» ⌜hiän šan[ou]:⌝[1] »kolmie šatua kuin et antane, ńīn hiän šanou.» ⌜emäntä šan[ou]:⌝[1] »annan mie kolmi šatua, vain kiellä.» — »annatko vieļä šüömistä[6], emäntäiseńi, mie kiellāŋ šanomašta.» ⌜hiän⌝[1] emäntä hänellä kolmi šatua käteh ta ruokua eteh, šanou: »kuin šüöt, vierahaiseńi, ota vīsahaš ta mane matkahaš.» hiän ⌜läksi pois⌝[1], ⌞i⌟ otti vīsahaŋs, ⌜ja⌝[1] mäńi matkahaŋse.

tuľi koťihiŋse. pohatta veľľi šai tietä, jotta tuli keühä veľľi nahkan müönnäštä. ⌜poh[atta] v[eľľi] šan[ou]: »pitäü männä veleltä küšümäh, mitä on nahka makšan.»[1] mäńi veľľen luo, šano: »kaľľisko nahka oľi, miten nahka makšo nüt?» hiän šanou ⌜keühä v[eľľi], jotta⌝[1]: »kovuan nahka oľis makšan, vähüä küšüin.»» »kuin⌜ka⌝[1]

---

[1] TVKK:ssa: šuoriev vierahie miehie šyöttämäh, juottamah.
[2] TVKK:ssa: loajittu.
[3] TVKK:ssa: tietävkö.
[4] Kk:ssa myös: hätäh.
[5] TVKK:ssa: nahka.
[6] Kk:ssa myös: ruokua.

sie küšüit?» šanou. ⌜šano:⌝ »kolme šatua küšüin, vīsi šatua olis makšaŋ; sie elä ńi mitä, kuin tapa lehmäš ja müö ⌞nahkat⌟ ⌜kakskümmentä siul◡on lehmiä⌝.» hiän šanou: »mie en ušo, näütä ťeŋkaš»! hiän ojenti hänellä: »täšš◡ou kolmi šatua, kuin et ušo.» ⌜no hiän⌝ mäńi, pohatta veľľi koťihiŋša naiseh luokši, šanou: »ei arvaŋ küšüö veľľi, kolmie šatua küšü, vīsi šatua oľis annettu; tappakka müö, naińi, lehmänä kaikki, kuin ńīn on kaľľis nahka, mie lähen nahkam◡müöntäh, ⌜müö sītä šuamma hüviŋ rahua, lehmie šuamma ta kaikkie⌝.» naińi šanou: »tappakkama kaikki kakšikümmentä lehmiä», ⌜šanou kasakoilla: »tappakkua kaikki [kakšikümmentä lehmiä]⌝.»[1] kasakat mäntih ta kaikki tapettih lehmät ⌜ta⌝, tuotih nahkat isännällä.

hiän lähtöü šītä, ottau nahkat, mäńi kaupuŋkih kahenkümmenen nahkan kera. nahkan oštaja aštū vaštah, šano: »mušikka, mitä makšau nahkat, oŋko kallehet ⌜nahkat⌝?» hiän šanou, jotta: »kolmi šatua makšau joka nahka, kakškümmentä nahkua miul◡oŋ». hiän[2] šanou, jotta: »rosvoinikka sie, nahkan müöjä!» üksi läksi, toińi ⌜i⌝ tuľi, ta-i hänellä ńiškah kättä ta-i türmäh läksi häntä vetämäh, šano: »aššu türmäh, nüt et peäše, pūtuit mieš.» hiän šanou muš[ikka][3], jotta: »ota nahkat ta-i piäššä pois milma, elä pane türmäh.» ⌜hiän⌝ läksi koťihiŋse, nahkat jätti šinne[4] ⌜kaupuŋkih, türmäštä kuin piäššettih⌝.

keühä velli šai tietä, jotta tuľi pohatta veľľi nahkan myönnäštä, mäńi küšümäh, jotta: miten nahkakauppa käü, ⌜kuin siulla oli kakškümmentä nahkua⌝?» hiän[5] šanou ⌜keühällä vellellä⌝, jotta: ⌜»ei nahkakauppa miula käünüŋ⌝, ei makšan nahka mitänä, en šuanun nahkoistańi kopeikkua, ittśieńi oľiś türmäh pantu, nīn nahkańi lupasin kopeikattomakši.» ⌜no keühä v[eľľi] mäni kotihiŋse, naisella nakrau, jotta: »kuin mie ainuon lehmäńi tapoin, nīn šain kolmi šatua, vain hiän kuin kakškümmentä lehmiä tappoi, ei šuanuŋ kopeikkua, ittśieh oltih vielä panomašša türmäh, sillä piäši, jotta kakškümmentä anto nahkua; hänellä tuli parahiksi.» — ja pohatan vellen naińi itköü: »kuin kakškümmentä

[1] TVKK:ssa käški kasakoilla tappoa lehmät.
[2] TVKK:ssa: toińi.
[3] TVKK:ssa: pohatta velli.
[4] TVKK:ssa: jätti nahkat šinne, läksi koťihiŋse.
[5] TVKK:ssa: toińi šanov.

lehmiä tappoma, ńin emmä šuanuŋ ńi nahkat pois, šinne mäntih.» hiän šan[o]: »akkaseńi, annoiŋ, kuin ei rahat kelvattu, nin[1] nahkat piti antua piäńi lunnahakši.[1]

šitä rupieu [2] pohatta velľi keühtümäh ja keühä velľi ⌜rupieu[2]⌝ pohattumah. ⌜san[ou] poh[atta] v[elľi]⌝, jotta: »mintäh mie keühün, kuin sie rupeit pohattumah?» hiän sanou, jotta: »sie kuin olit pohatta, et arvaŋ miun elämüä, kuin mie nüt rupien pohataksi ta sie keühäkši, kaćtšo šitä niät, kuiŋka keühä eläü, šuat šitä arvata keühän päivie, sitä suat velli nähä, [kuin] mie elin. kuin miula oli üksi lehmä, siula kakškümmentä, et šuvainnuŋ miula ühtä lehmiä.[1]

[A. Genetz: TVKK; ss. 61—64. — Käsikirj.: kl. 1995, n:o 14; ss. 19—21].

8.

šūtka.

on kolme velleštä ta tśikko, ukko ta akka. ukko ta a[kka] šanotah pojilla: »millä voitta šüöttämäh ruveta?» üksi rupieu šepäksi ja toińi kauppiekš, kolmaš rupieu šūtkakši. šūtka‿i lähtöü, šuoriu tüttäreks, tüttären vuattiet panou piälläh, mänöü ta papilla pijakši palkkuakši.

papill‿on kasakka. šitä hüö eletäh, ollah, häürütäh kovuaŋ kasakka ta pika, še šūtka. männäh ühteh, nait hänen še kasakka šūtkašta, pijašta. moršieŋ lähtöü oveŋ toakši, kotihe še i pakeńi še moršien. urohon vuattiet pani piälläh, paisto kakkarua, mäńi vävün luokši ativoikši, kakkarat vei šinne kakkaralūvan keralla. tarttu pappih ta kasakkah, šihi vävüh, priviäžih [?], jotta: »kunne šuattoja miulta sisareŋ, sisaren tappoja miulta?» p[api]n ta kasakan täütü antua šata r[upľua] ťeŋkua. annettih; otti papilta ta kasakalta šuan ruplua ta heposen otti šitä ruati kuin sisareŋ kavotti.

hiän läksi ajamah toiseh küläh šillä šamasella heposella. pańi šüömäh heposeŋ še, kakrua appamah, taipaleŋ mäntüö. pańi ruškien halľakan peršien alla levitti heposella, vaškie külvelöü halľakan

[1] Kk:ssa myös: piätäńi lunassin.
[2] Kk:ssa myös: rupei.

piällä, kakrua appau. kakši musikkua aštu hänen luokši, oššetah hepońi häneltä, kolme šatua annetah hänestä, heposešta šīt̆ä. oššettih ta lähettih ajamah. taival ajettih, toiń̆i se i panou ruskieu haĺĺakan peršien alla, levitti heposella, smiettiu, jotta vašella rupieu hiän šittumah. hiän šittumah i rupei še hepońi, kuin muineŋki hepońi rouno.

lähtiettih hüö šūtkan luo at̆ivoikši: mikši petti hiän? mäntih hänen luokši pirttih ne vierahat, šanotah: »missä šūtka?» še sisar šanou: »šūtka», šan[ou], »kuoĺi». üksi muš[ikka] san[ou]: »kunne pantih moaha?» tśikko šanou: »karšinah pantih muaha.» m[ušikka] šan[ou]: »lähen mie kalman piällä šitun häneh karšinašša.» karšinah mäńi. hiän sīt̆ä häntä orasella persieh pisti. pirttih pakeni muš[ikka], toiń̆i jälkeh. tuli pirttih, šano sisarella: »mintäh et pannuŋ̆ ruokua vierahilla?» otti ta veiʌtśellä pisti külkeh sisarta sitä. sisär laŋkei, riepšahti lattiella, mikä kuoli. šūtka se otti ruosan nuaklasta, šivalti ruosalla, tavai lüömäh sisarta. löi, löi, sisarta, hiän i huomašti sīt̆ä, virkoi, eläväksi piäši, šano: »voi, voi, vīkon makain!» otti ta pań̆i vierahilla ruokua. hüö šüötih, pois i lähtiettih. oššettih häneltä še pletti tuaš heposen oštajat, millä hūti sisarta še šūtka. šīt̆ä hüö lähettih, velli, šinne mänömäh kot̆ihiŋ̆se. mäntih, naisen i tappo pletin oštaja še, külkeh pist̆i veiʌtsellä. hūti, hūti pletillä, tapetukši i tuli se nain̆i.

tuaše tullah šen šūtkan luo vierahiksi, at̆ivoih, lähtieh viemäh šūtkua avantoh. mäntih avannolla ta avanto külmä. tovarissa käšköü tovarissua: »mäne käü puraš mualta!» toiń̆i šanou: »en lähe!» »no lähemmä moleŋ̆.» tai moleŋ käütih. rokosinah jäi istumah šūtka avannoilla. tuli pappi, ajo puaralla häneŋ̆ luokši, šano: »mitä sie issut, šūtka parka?» »illallist‿en mahtaŋ̆ laulua, šitä ruati pannah milma rokosinah, avantoh šuoritah panomah.» pappi šanou: »laše milma šijahaši istumah, sie mäne poikeš!» hüö tultih šīt̆ä, jüššettih avantoh, pappi alettih veteh ajua avantoh. hiän šanou: »mie mahan illallista laulua, elküä[1] ajakkua milma avantoh!» hüö häntä i lükättih.

šūtka ajo puaralla toisualta päin. šanotah, avannolla mit miehet ottih: »mistä sie ajat tällä[2] puaralla?» šūtka še šanou:

---

[1] Kk:ssa myös: elkiä.

[2] Kk:ssa myös: näillä (puaralla).

»lükkäittä miuŋ avantoh, šieltä miul‿annettih puara hevoista; mitüš kaʌtšot, ana ota, sieltä annetah, puara hevoista.» hüö sīt̄ä kīstah ajavutah [1] avannolla olijat, avantoh. sielä i ollah ńüt tänä päivänä. [A. Genetz: Kl. n:o 1995, 15; ss. 22—23].

9.

papin kasakka.

oli ennen mieš ta naińi. heil‿oli kolme poikua. hüö oltih keühäššä elämäššä. hüö tūmitah elon šuantua: »millä müö suamm‿eluo?» vanhin velli pürkiü elon šuantah, šanou, jotta: »tüöntäkküä elon šuantah milma.» »sie mäne elon šuantah», nuoremmat vellet šanotah, »müö jiämmä koťie pitämäh.» no läksi vanhin v[elli] elon š[uanta]h. aštu päivän, aštu toiseŋ, aštu kolmannen elon šuantah matkua.

tuli pappi vaštah, šano: »kunne, mušikka, matkuat?» »matkuan, eŋkö mistä eloh ukoťis.» »no mitä küšüt muš[ikka] palkkua, mie palkkuan kasakakš», pappi šan[ou]. muš[ikka] s[anou]: »kolme šatua kuin antanet, ńīn mie rupien kasakakš.» »no annam mie, kuin rupiet», pappi šan[ou], »kolme šatua.» rupei kasakakši, vūveп kasakoittśi, küšü, sano: »anna nüt se, pappi, miula palkka, mie lähen koťih vellieni luokš, kuin jiätih keühäkš, nīn pitäü rahua vīj̄ä koťih.» pappi pańi tüttäreh pūhkimäh pirttie, nosti helmat tüttäreltäh, šano: »tunnetko, mikä tämä on?» hiän šan[o] kas[akka]: »mintäh mie sitä en tunne, mitä naisill‿oŋ!» pappi šano, jotta: »kuin šanoit pahan šanan, et sua miulta palkkua nī ühtä kopeikkua.» [Jatko puuttuu.] [A. Genetz: Kl. n:o 1995, 13; s. 19].

10.

popaťja ta ťijakka.

oľi pappi, šīt̄ä i š[anou] popaďjalla: »pitäü palkata kasakka.» »vīkokšiko palkkuamma?» »kuin vīkokši k[asakka] palkkuakši?» kasakka šanou: »kuńi ei ťikkoit kosat tultane pirttih, sińi mie palkkuammattśi», no p[appi] šanou: »mitä palkkua?» k[asakka] š[anou]: »kolme šatua.» no lähemmä mettśäh. kas[akka] š[anou]: »mitä m[ettśä]h lähemmä?» »a lähemmä kaškie ajamah.» šuorittih i lähtiettih, mäntih mettśäh, p[appi] š[anou]: »rupiemma

[1] Kk:ssa myös: mätettih ja mätettähättśi.

ruavolla!» »no sautrokka pitäü.» no s[autro]kan jäleštä lepü pitäü, venütellättśi. ven[ütellättśi] šai, šĭtä pitäü murkina keittüä, m[urkina]n jäleštä ettoneh pitäü. et[tone]hen jälkeh i puavušna pitäü. no šĭtä tuaš venütellättśi. a p[itäü] iltańi keittüä. il[ta]seu̯ jälkeh ei ńi ken lähe ruatoĭ, mie lähen kĭmah. käveľ i mäńi papiu̯ ikkunan alla i kündelou ikkunan alla: popad'jalla puajiu ťijakka: »kunne šie iniun pańisit?» »šiemeu̯-värtśit ollah kiukualla, mie pańisin šiun šiemen-v[ärttśi]h». šĭtä alko koľistua kas[akka]. š[anou]: »laže pirttiĭ!» hiän š[anou]: »mitä tuľit?» »tuľin, š[anou] »šiemendä käümäh.» vuota, mie lähen käümäh. k[asakka] š[anou]: »et sie ťijä vaľita šiemendä, mie lähen iťśe käümäh. mäńi, vaľittśi värtśin, kušša ťij[akka] oľi. otti, luokšenťeľi šitä värttsie, v[ärtśi]n halkai k[asakka] it'[ijakka] läksi pois. i k[asakka] l[äksi] p[ois], mäńi papiu̯ luokši. heilä šuovatta-päivä. k[asakka] š[anou]: »š[uovatta]-p[äivä] tänäpäivänä, lähemmä koťih. mänemmä k[oťih] i huomena juommattś(i), venüölläh venütämmättśi, emmä i mitä virka, venümmä šelälläh.» tuldih koťih. i tuľi pühäpäivä i juotihittše i venütettihittše šelälläh. popatja i ťij[akka] tuldih pirttih i hüö i venütäh, šanotah, jotta:» humalluttih». t'ij[akka] š[anou]: »milma šiemeu̯värtśin ťieštä luokšenteľit. pop[aťja] š[anou]: »mühu tavoiu̯ kaikkeh olemma ťeisvuinuĭ; ńi tĭkkoiu̯ kosau̯ tapah emm‿ole ťeisv[uinuh]. hiän i š[anou]: »kuin?» »a vot», š[anou], »nĭn rupiemma, helmańi noššan, sie miula hüppüät šelkäh». k[asakka] i š[anou] papilla: »kačokka, jo i tulih ťĭ[kkoi]t k[osa]t pirttih.» pappi hüppäi: »na ťenkat», s[anou]. hiän üheldä päivältä kolme šatua šai.

[A. Genetz: Kl. n:o 1996, ss. 120—122].

11.

Matteuksen evankeliumin XIII:n luvun jakeet 1—14.

1. lähtehuö šinä päivänä koista isüssa istuih meren randah.
2. i keräütü häneu̯-luo [1] äijä väkie [2], nu šĭtä hiän läksi veneheh, istütu; kaikki väki šeisottih rannalla.

[1] Käsikirj. myös: hänel-luo.
[2] myös: rahvašta.

3. i opašti heitä äijän, [arvouttamalla] puaji[e]n̆: »kačo, läksi külväjä külvämäh.

4. i koŋša hiäŋ külvi, mońiehet [1] laŋkettih tiellä; tuldih linnut i ńokittih ne.

5. mūtomat laŋkettih kiviköllä paikalla, miśśä e◡olluŋ̆ äijüä muata; i ruttoh noštih šentäh, jotta e◡olluŋ̆ mua šüvä.

6. koŋša päivä nouśi, kuivahettih, i kuin e◡olluŋ̆ jūrta, kuivettih.

7. mūtomat laŋkettih tuhjoh i kašvo tuhjo [2] i peitti hiät.

8. mūtomat l[aŋkettih] hüvällä mualla, i terä hüvä kašvo: üksi šuaŋ kortta, a toińi kūšikümmentä a mūtomat [kolmekümmentä [3]].

9. kellä oŋ korvat kūnnella, še i kūlkah.»

10. lähemmäkši tultuo opaštujat šanottih hänellä: »mintäh šie arvouttamalla puajit heilä?»

11. hiäŋ̆ heilä vaštaśi: »sentäheŋ̆, jotta teilä on annettu tietä peitto-aśśat taivahaŋ̆ tśarstvaŋ̆, a heil◡e◡annettu.

12. keššä annettu, tulou i lisäütū, a kell◡e◡ole, šiltä otetah i še, mi oŋ̆.

13. šitä puajiŋ̆ heilä arvouttamalla, jotta hüö nähäh i ei nähä, kūllah i ei kūlla, i ei malteta.

14. heihe näheŋ̆ tovekši tulou isaijan einuššuš, mi šanou: ‘kūlomalla kūletta i että malta, i šilmillänä kaččomah tuletta, että niä’.» [A. Genetz 1871: Kl. 1996, s. 126—127].

XVII. Oulanka.

1.

üheksän kulta-pojan soaja.

Ïvana kauppiehan poika mečässä kävelöü marja-aikana, marjoa appau. kolmi sisaresta on sielä marjan poimennassa; sanou vańhin sisar: »mie kolmesta osraŋjüvästä loajin leivän ïinna-kunnalla.» toińi sanou, keskimäińi sisar: »kolmesta villankülestä loajin ïinna-kunnalla voattien.» nuorin tütär sanou: »on

[1] myös: muvennet.
[2] myös: šakeikko
[3] 30.

se-se teilä muitrosti! kačo, kuin mie soan kolmessa kohussa üheksän kullaista poikoa.» — ivana kauppiehan poika sitä i nai, rosahutti, sitä kultasien poikien soajasta.

no hänellä on paksuna nüt naińi jo; sai naińi kolmi kullaista poikoa, käski sen sulhasen poapuo käümäh: »ivana kauppiehan poika, elä ensimäisestä ikkunasta ota poapuo, kuin pakautetah, ta-i toisesta elä ota, ota kolmannesta.» mäńi ta otti poapon; poapo otti kolmi hurtan poikoa sisälöhönse, mäńi ta otti ne kultaset pojat ta hurtan pojat pańi reunah sillä soajalla. tuli pirttih, sanou: »miksi, ivana kauppiehan poika, otit ńin pahan naisen, jotta hurtan pennut on poikina?». no heän murajau sitä naista, jotta: »hurtan pennut sait, kuin poajit, jotta soat kultasie poikie; mie sillä siun otin».

heän on toas paksuna naińi; no toas samoa müöte kuin ensimaisen kerran, tai kolmannen kerran samoa müöte. a heän kolmannella kerralla peittäü sorokan siven alla ühen kultapojan. ivana kauppiehan poika naiseh vannehti počkah ta tüönsi merellä. mäńi meren-soari-rannalla: alko oalto paukuttoa počkoa kivikküö vasse ta počkan murotti. sanou moamo pojallah: »oli'isko, poikan, meilä se lükkü, jotta jumala ruokoa antais meilä!» poika sanou: »siun sūsta jumalan korvah, jotta jumala meilä ruokoa antau.» mitä vain pitänöü, kaikkie ruokoa jumala anto, ühtä vain linnun maituo ei ole. — »antaisko jumala meilä huonukset hüvät!» »siun sūsta jumalan korvah, jotta jumala meilä huonukset hüvät antau.» ńin hüvät huonukset on heilä, jott ei ole ńi nähtü: kaunehet koivut pirtin očassa, linnut laulau.

tultih vierahat, kolmi vierasta heilä, kummitah: »mintäh on tänne tämmöńe paikka tullun, huonehet hüvät, koti kauńis? kuin ennen kulkima, ńin meččä oli.» püritetäh häneltä poikoa soattamah, heän ei tüönnä ainuota poikoa: »mie annan hurtan teitä soattamah.» hurtalla sanou: »sie hurtta kūntele, kuin mänet ikkunan alla, mitä poajitah.» — hurtta kun jälelläh tulou, ńin heän küsü, jotta mitä sielä poajittih? »poajittih, jotta huonukset oli hüvät ta ruokoa hüvin, kussa ennen oli meččä kohti-taivahaińi.»

heän loati kaheksan omasta maijosta rieskoa, hämmenti. mäńi sinne taloh, kuhu soatettih vierahie: pirtti tühjä. riesat pańi stolalla, kaheksan rieskoa, iče mäńi karsinah. ruvettih tulo-

mah kultaset pojat pirttih, kaikin supi tultih; ńäpätäh rieskoa, sanotah: »ńīn on makie, kuin moamon maijosta.» — heän nousi karsinasta, sanou: »miun pojat oletta kaikki supi.» heän otti jälkeheṇse kaikki pojat, läksi mänömäh. poapo juoksi jäleltä päin: »miks otit miulta pojat?» — »pojat on miun, mie olen vaivan nähnün.» — sītä pojat otettih ta revitettih se poapo, a moamollah jälkeh mäńi.[1] [A. Genetz: TVKK, ss. 64—65].

[1] Pitänee olla: mäntih (nim. pojat).

LIITTEITÄ

LIITE I

TVERIN LÄÄNIN KARJALAISTEN

HÄÄTAPOJA

KIRJAANPANNUT V. 1895

VIHTORI ALAVA

Tverin läänin karjalaisten häätapoja.

brihan tuatto tulov küläh (üksin) i mänöv toizeh taloh fateralle[a]. šanov: »mie tulin tätä [d] tüttū[üö] koziččemah.» pürrittäv žen talon izännän i männäh ših taloh, tütön taloh. mänöv, šanov izän nimie müöťen: »(h o d a r i), iellä kävin muina vierahìna, a ńüťťen tulin svuattoloikši.» šīdä rubiev kīttelieččemäh, sūrik̆o [š; g] pereh šiellä [l], äijägo lehmiä, äijägo hevośťa, že mi on leibeä [i], — kaiken oman elon i šanov. tütön tuatto rubiev šanomah, kun ei anneta: »e‿оле spravnostie, ka e‿оле millä svuadboa [u] kizata», libo mūťa [d] vigoa [u] šanov, kun ei tahota andoa [u], kun eu mielehine šulahańe. jesli dumno on andua, nīn toissa piänä kučutah brihan kera. šīdä ruvetah kačottamah. šulahańe da tuatto — kun‿e ole tuattuo, nīn tulov rist-tuatto libo velli libo ken buiten — kun on tuttavat, keh hebozet ajetah, nīn že izäntä [d] tulov kolmannekš; tullah, männäh, sanotah: »ka tulima.» tüttö šuorieččov, šuorieččuoh samovaran lämmitetäh, kačottuaččomah ruvetah. briha istuiččov laučalla, tüttö kohtah stūlalla. rubiev cuajū [uo] rozlivaimah. kun čuajū [uo] juvvah, briha andav d'eŋgua (ťüťöllä). d'eŋgad [t] tüttö ottav da lähtöv. hüö šīdä lähťietäh poišen.

šīdä küžütäh [ž] brihan tuatto ali ken oli kačottamaš: »miellüidgo tüttöh?» kun ei, nīn šanov: »elgöä äijäldi i kozikkoa [u].» a kun mieldüv, šanov: »enämmäldi kozikkua!»

tüttö kun jesli ei miellü, nin šanov tuatolle [a] što: »en lähe.» harvah šanov tüttö sto: »lähen»; nagolo šanov: »en lähe.» a kumbazet vesma vägeh annetah, nīn tüttö tulov da tuatolle[a] jalgah kumarduaččov, da muamolle[a] jalgah kumarduaččov, i muille[a], ket ollah roduo, kaikilla käsköv što: »kieldeäkkeä [i, i] miun tuattuo.»

hot i lähtöv, tože jalkoih [g] kumarduaččov[1]. šīdä tuohukšen

[1] l. kumarduolieččov.

viritetäh, jumal*o*a [u] kumarrellah. šīdä stolah istuoččetah. šīdä kiän iskietäh: šulahazen tuatto i moržiemen tuatto otetah, turkin polan kiännetäh mūrnin da kolme kerd*o*a [u] vaššakkeh o*ʒ*atah[ž]. šīdä lähtietäh lahjoida luadimah. šīdä lahjotah šulahazelle [a] fatan i käzipaikan, i svuattoloille [a] käzipaikoin. šīdä pannah purdil*oi*h [o] d'eŋgua sulahazen tuatto. kučču*v* enžist'e tütön tuattuo: »tul, ota d'eŋgua tyttären ka*ʒ*vattamua[ž].» tulov, ottav d'eŋgan, kolme kerd*o*a [u] šūšt ümbär' püörähüttäv, järelläh d'eŋgan i panov. šīdä kučutah kaikkie roduo t'äh rukah. šūšt ümbär' püörähütetäh, järelläh i pannah. kešš‿on pikkarazie lapšuzie, nīn otetah kopeikkazin šīdä purdilošta da lapšille [a] i annetah.

šīt brihat, kylän brihat ńäńńid'eŋgoida pakotah šulahazelda. h*e*än [i] i andav četvertinäh[1]. šīdä svuatot i nouššah stolašta, passip*o*n [b] annetah.

šīdä tū*vv*ah [v] tütön, briha mänöv, šūda antav. šīdä d'eŋgua andav andilahalle [a]. ne pois i lähtietäh.

šīdä tüttö itkömäh rubiev tuatolla kaglašša:

»šie miun kallehut armozeńi.
millä mie šiun tuške(uttelin
što šie et žaleinun milma kurjan-o*ʒ*aśt'a [ž]?
vain šie līkahuttelet miun omista armahista
šynnyndä-šijazista.
erottelet šie miun omistas armahìsta armozìsta,
ihalan imettäjän mageista ehto-verozìsta.
vain šie erottelet miun kaikista armahista
mielipodrūgazista,
veššelöistä arttelizista.
an kavottelit šie miun kallehet ka*śś*akaunozet [šš];
toit miu*lle* [la] šūret i*k*äväzet [g].
kuin mie dūmaičen kurjan-ožazeni
kuin mie rubien eruomah teistä armahista omazista,
kyllin armozesta ihalašt imettäjäzeštä?
ved vain miul lie ülen jügiehkäńe

[1] s.o. »vīnoa četvertin oštoa».

eruoľľa omista armahista šünnünt*ä*-šijazista [d]
eruoľľa omista mieli-podrūgazista,
veššelöistä tukku-arttelizista.
kun mie rubien dūmaimah
kuin mie rubien tunnuštelieččəmah omah
vaɪɪdavaštenehutta,
lievgo he*ä*n [i] luaskova luadušanańe
ali rubiev he*ä*n [i] kirgual'omah kīrehillä kirgavošanazilla.»

ne*ä*n [äi] he*ä*n [i] itköv tuatolla. šīdä eruov tuatošta i mua-moll*e* [a] itköv. šīdä mänöv libo mińńällä libo čikolla. kun on čikko miehellä, nīn hänellä sanov:

šie šaneliekko, miun šidvojańe šižarčikkozeni,
kuin šie tunnušteli:čet tundomattomih tul-šijazih,
armottomih armozih i valdavaštenehuoh?
šaneliekko šie, mittüöt ollah suret i*k*äväzet [g]
līkahtahuoh omista armahista šünnündä-šijazista.
k*u*n [ui] mie dūmaičen kurjan-ožazeń?
k*u*n[ui] tulov lämmin kezäńe [1],
k*u*n [ui] nouššah jügiet mieli-ruadozet,
vain mie lähen kurjan-ožazeni
tundomattomie peldoz*ī* [ie] müöt proijittelomah.
en že mie liene vedrehīn vedüzīn veššelähińe,
en liene helien heińän helehüńe,
en liene šomien kukkien šomahune.
vain mie rubien omista kakšista kaččomazista
k*ü**ll**ä* [ĺĺ] kūnelizie valuttelɛmah?
k*u*n [ui] mie dūmaičen kurjan-ožazeńi,
kuin lähtietäh miun mieli-podrūgazet
vuotettavina ńeďelipruazniekkazina
omalla valgiella valdazella
omašta mieliväľľäzeštä
veššelillä guľaindazilla.
vain mie lienen igäüdünnün igävän-ožazeńi
igäviss‿ikkuna-randazissa? — — —» [2]

[1] l. keviäńe.

[2] »min kehtoav‚žen i šanov». Siis tätä voi kyllä jatkaa pitemmältikin.

šīdä kun mänöv, tüttönä mi on čikko, šill*e* [ä] itkömäh:

»kuin mie rubien eruolemah
šiušta, miun šidvojańe šižar-čikkozeni» j.n.e.

šīdä vellell*e* [ä] mänöv:

»millä mie šiun tuškauttelīn,
miun armahańe viekkahańe veikkozeńi,
što šie et vaguallun miun kallehutta armośťa» j.n.e.

šīdä, kun on roduo kedä, kaikill*e*[a] itköv. šīdä i podrūgoill*e*[a] kaikill*e*[a] itköv.

a šīdä tois piän illalla tütöt lähtìetäh and'ilašt‿iťettämäh. pikkarazet tüttözet tullah kuččumah tüttölöi: »aššukkua iťettämäh.» šīdä hüö lähtìetäh, virttä i lauletah. šīdä on istuj*o*a [u] naišta [s], andilaš i ombeɪɪov. kun kūluštav, što tütöt tullah virren laulun kera pih*o*a [u] müöťen, tüttö itkömäh i rubiev da mänöv tuaton luo:

»šie kūndeliekko, miun kallehut armozeni,
kuin miun iččien jüttüön podrūgažet[z]
heľäütelläh heleillä iänüzillä veššelöidä virdüzi*ä* [e].
vain šie miun igäüttelìt, miun kurjan-ožazien,
erottelit näišťä veššelistä arttelizista.»

tütöt tullah perttih. h*e*än[i] istuiččov sundukkazella i rubiev tüttölöidä käskömäh:

»tüö veššelikkeä milma, mieli-podrūgazet,
näillä jälgimäiziľľä ńedelizillä
ved vain miun eroteltī [dih] teistä elävänä erozina.
k*u*n [ui] mie dūmaičen kurjan-o*z*azeni [ž]
nīdä igävöidä čuassuzie,
konž‿en mie rubie tulemah te*ä*n [i] veššelöih artelizih.
vain murehteliːččov miun šäiveren
siän-alazeńi muššiks muldaziks.
vain miu*ll*a [l] pidäv kīnnitellä kīn*t*eillä [d
kirjavoilla vüöhüzillä.»

šīdä kun tütöt lauletah, ruvetah pois lähtömäh, heän andav passipoloida [b]:

»passibo, miun mieli-podrūgazet,
što tüö tulia [ija] veselimäh [šš] milma igäüdünüttä
ikävänožaśťa [g] jälgimäzillä päiväzillä.»

tütöt lähtietäh pois. šīdä heän [i] kaikille [ä], ked‿on istujie, uīen[je] kera rubiev itkömäh, itköv heilę [ä]. šīdä itkietäh mūt hänelle[ä] kaikin, ken mahtav. moržiemet, ket ollah miehellä, ruvetah omie igävöidä šanelomah, mittüne on miehell‿eländä. šīdä tuaš andilaš ombelemah [o] rubiev. puoleh üöh šuaten naizet issutah, dai lähtītäh [ie], i andilaš laškieččov muata.

šīdä huomnekšella häntä [d] ruvetah noššattamah maguomašt [ua] itkien, muamo šanov:

»nouzīkko [ie] šie, miun ihalańe iätettüzeni,
omista näistä ihalan imettäjän mageista
magavo-šijazista.
peżiekko [ž] šie vedrehellä vedüöllä
omaš kahet kaččomazuot i valgien‿ihońe,
kumardelie šie kaikilla kall‵hilla sündüzille [ä] [1],
pakkuoľiekko iččielläs ožakkahembie čoaśuzie [u]
līkahtuaśśe omašta armahašta sünnündä-šijazesta]š].
istuočekko šie igäüdünnün igävän-ožazeńi
igäüdünnüöh ikkuna-randazeh!
kačuo šie milma omilla kakšilla kaččomazilla,
eigo šiun oma mieli-väl'läne gu‿aičče [č] pihalla,
eigo šumita šiun kaunehet kaśśa-lentazet [šš].»

šīdä tüttö heittäv iťeńńän. šīdä ka i ruvetah ruadamah, ombelomah, varuštoaččemah[u] lahjoi.

kun ńedeli že proidiv, ruadah[t], ommellah lahjoida, mužikat olutta pannah, varušteliečetah svuadbokši, šīdä nado da mińńä eli ken buiten tullah gostinčoida tuomah: tuuvah sverezin i pīroada[u], oŕexua i zejetkoita[d], šüömizie kaikkie. tiällä[l]

[1] l. kaikille[a] kallәhille[a] jumalille[a].

gostitetah, samovaran lämmitetäh, šīdä šüötetäh, lahjotah, annetah paikat, andilaš andav heiläh lahjat. šīdä gostinčan tuojat lähtītäh[ie] kodihizə.

lämmitetäh külün andilahallə[a] varoin. šīdä tullah tütöt šuattamah külüh andilašt; vīäh[ījä] külüh, tütöt virtä lauletah [1]. andilahan külvetetäh külüššä, mänov[ö] ken podrūga häntä[d] külvettämäh. tütöt pihalla vuotetah, virtä lauletah. šīdä kodih tūvah. šīt tüttölöidä gostitetah. andav andilaš tuatollə[a] passibon jälgimäzeštä külün löülüzeštä, i podrūgallə[a] gostitannašta passibon andav.

iellä oli moda, što kerättih tüttölöidä ildoa[u] istumah andilahan luo šinne. tütöt männäh da šīdä šuoriečetah da šīdä kučutah heidä ildua istumah: »milosti prosim, leibeä[i] šuoloa[u] šüömäh, olutta juomah, annillə[a] [2] ildoa[u] istumah.»

šīdä tütöt i tullah pertih. šīdä andilaš kumardoaččov[u] tuatollə[a] jalgah:

»oh šie, miun kallehut armozeńi!»

šīdä i muamollə[a] jalgah:

»šie miun ihalańe imettäjäzen!
iśśuttakkua miun armahie gosťazie,
miun mieli-podrūgazie
näillä jälgimäzillä ińdazilla
tammizien stolazien tagàh.
ehotelgoa[u] heidäh mageimilla ehto-verozilla!
juotelgua heid'äh hüvillä juomazilla!
vain ollah jälǧimäzen kerdazen gostissa
miun igäüdünnüön luona.»

šīt tuatto da muamo heät[i] issutetah stolah tütöt. andilaš i rubiev jagamah stokanoida, olutta. panov olutta stokanah, enžistä tuatollə[a] i andav. tuatto juov, d'eŋgoa[u] panov stokanah. šīdä i muamollə[a], šīdä i kaikellə[a] rovullə[a]. kaikin

[1] Venäjäksi kaikki. Sikäli kuin nykyiset eläjät muistavat, on Tolmačussa laulettu häälaulut venäjäksi.

[2] Mainitaan sen tytön nimi, jolle iltaa istutaan.

d'eŋgoa[u] pannah. šīdä i tüttölöillę[ä], i tütöt d'eŋgoa[u] pannah. ših šuaten ei šūvä ni midä. kun stokanat proi'itah[iji] i ruvetah šüömäh, andilas kumarduaččov tüttölöille[ä]:

»šüögeä[i], miun mieli-podrūgazet,
jälgimäzie illaššuz-verozie!»

šīdä kun illaššetah da nouššah, andilaš kumarduaččov tuatolla i muamolla tuaš jalgah:

»passibo ťeilä, miun kallehet armozet,
kaikki armahat omazet,
što tüö beregoiččoia[ija][1] jälgimäzillä čuasuzilla
miun mieli-podrūgazie.»

šīdä andilaš kumarduaččov tüttölöille[ä]:

»istuičekkoa[u] miun mieli-podrūgazet!
veselikkeä[šš; i] milma jälgimäzet kerdazet!
vain mie nüt eruolen teistä elävīnä erozìna.
kaikki kavottih miulta[d] veššelät aigazet,
kado miun kaunis kassańe[2] i heliät[e] lenìazet.»

šīdä tütöt poisen i lähtietäh. šīdä issutetah omie rodńie tüttölöin šijah. šīdä i ruvetah varuštuoččemah[a] svuadbokši, što tullah huomena venčall‿ottamah.

že kun proidiv yö, huomnekšella i tullah kaksi drùskua[3], pihalle[a] ajetah. männäh vaštah heiläh, vīnoa[u] polstofa[4] kiäššä, toizel kauha olutta; rodńat männäh. männäh dai küzütäh[ž]: »ket tüö oletta da kunne tüö ajatta?» ńe šanotah: »müö olemma šezīd'ä da šezīd'ä linnašta, šežemmuozen da šežemmuozen bajarin poijat; olemma tüönnettü eččimäh šežemmuista kńāhińiä. olemmago müö ših popadinnun, oŋgo teil šežemmuńe kńāhińä?» ne šanotah:

[1] l. ugost*ia*[ija].
[2] l. kassa-kaunozen.
[3] »muzikat hot i brihat. vävülöidä pannah enämmän druškiks.»
[4] 1/2 kruškua. — Kruška, ven. кружка = 1,229 litraa. — Julk. huom.

»on.» šīdä stokanan vīnuo[a] naleiah[ija] heilä d‿annetah šīdä jäl'leštä olutta. šīdä i perttih tullah.

andilaš itköv; kumardualīččov[ie] tuašen:

»kunne tüö milma šuorittəletta
kiirehize kirikközih, kuldavenččazih?»

drūškat tullah. ruvetah tütöldä, andilahalda piädä harjoamah[u]. tuatto i muamo enžistäh harjatah, šīdä d'eŋgoa[u] i annetah. šīdä i kaikki rodu: harjatah da d'eŋgoa[u] i annetah. šīdä i drūškat männäh i harjatah, i ńe d'eŋgoa[u] annetah.

šīdä vel'li händ'äh kengiv.

šīdä drūškilla bantat hiemuah, lentat ommellah, hot bulafkalla pissetäh, ühellä oigieh käd'eh, vanhemmallə[a] oigieh käd'eh, a nuoremmallə[a] važemeh (käd'eh). šīdä issutetah heät[i] stolah, ruvetah heidä gośtittamah.

andilašta ruvetah šuorittamah venčalla. šuoritetah. šīd tuatto da muamo (stolan tagana) otetah obrazat: tuatto ottav obrazan[1], a muamo leibämöükün da panov šuol-vakan leibämöüküllä. turkin pannah lattieh. andilaš rubiev kumardelomah turkin piällä ših da itköv:

»šie miun kallehut armozeni,
ihalańe imettäjäzeni!
en mie pakkuo teildä ni kuldoa[u], ni hobieda,
mie pakkuon teildä ožakašta bloazloveńńakerdua[uas].
bluazlovikkoa[s; u] milma jälgimäzinä čuassuzina
kuldaveпččazih!
a miula nüt on ülen jügie ületä jälgimäzellä čuaṣuzella
omašta armahašta šünnündä-šijazešta.»

šīdä ka otetah podrūgat händäh käzištä, a šīdä drūškat edizeh lähtietäh ümbäri stolašta. issutetah pikkarazī[ie] lapsuzī[ie][2] ümbäri stolašta. drūška andav d'eŋgua andilahallə[a] i šillä tütöllä, kumbańe vedäv händäh[3], i šīrihäzille[ä] kopeikkazen panov.

[1] l. jumalan.
[2] »šīrihäzet».
[3] andilašta?

kaikki i lähtietäh kirikköh. andilahan v*iä*h[īјä] kirikköh. šīdä šeizatetah sulahazen ker rinnan[1], jalloin[2] alla pannah podnoskan[3], šu*lh*anen[-lahańe] i moržien šillä i šeizauvutah. šīdä annetah papilla da diekkunalla käzipaikat: rissillä da jevanhelilla. šīdä pappi tulov, kolččazet i heil'äh ottav da prestolalla i viev, altaril. kodvan šiel pidäv, šīdä i tuov järelläh. šīdä ka kolččazilla heät[i] obru*tt*iv[čč]; he*ä*n[i] obručaiččov, kolme kerdua šanov »rab bōžei» (j.n.e.). küžüv vielä šu*lh*azelda[lah]: »ohotnogo otat miehellä händäh», i tütöldä: »edgo toivottuačen toizellə[a] šu*lh*azella[lah].[4] šīdä tūvah ven*čk*ät[čik], piäh pannah. šu*lh*azella[lah] da moržiemella ollah tuohukšet kiäššä. šīdä tūvah altarišta, diekkuna tuov kirikkövīnu*o*[a], papilla i andav; pappi i juottav, kolmin kerroin mūttelov: šu*lh*azella[lah] enžistäin, šīdä morziemellə[a], šīt tuaš šu*lh*azella[lah], šīt tuaš moržiemella, kolme kerdua. šīdä pappi ottav šu*lh*azen[lah] oi*kia*n[gie] kiän i moržiemen oi*kia*n[gie] kiän da lähtöv ved'ämäh ümbäri rissistä i jevanhelista, i lauletah: — — —. šīdä kolme kerdua ved'elöv, šīdä tuohukšet šammutetah, molemmin puhalletah, šulahane. i moržien. kačotah, kumbane on pitembi tuohuš, kumbane lühembi. kumbane on lühembi, nīn že väl'iämmä kuolov. šīdä kolme kerd*o*a[u] muah šuaten jumal*o*a[u] kumarduaččetah. šīdä papilla jalgah kumardu*o*ččetah[a]. šīdä pappi tulov da blua*zla*viv[slo] he*ä*t[i]. käšköv šūda andua. nu šūda annetah. jesli kun käšköv, nīn lauletah mol'banan šündüruohtinallə[a][5] libo bohročall*e*[a]. ken ei käšše, nīn ei lauleta.

šīdä lähtietäh šuattamah. papin ugostitah, pappi poiz lähtöv. šīdä ruvetah kanžovehta issuttamah stolan tagah tütön, moržiemen talošša. šīdä drūška rubiev podatjua[6] jagamah. andav tuatollə[a] i muamollə[a][7], šīdä i kaikell*e*[a] rovull*e*[a]. šīdä i

---

[1] šulhane kirikössä vuottav moržienda. (Sinne tuli, ei tullut tytön kotiin.)

[2] t. jalgoin.

[3] »palan vuatetta levitetäh.»

[4] y.m. seremoniaan kuuluvaa. V.A.

[5] l. spassīteljallə[a].

[6] l. gostinčču*a*.

[7] »iellä pīruada annettih da lihua palazen toatолле[a] da muamолləа[a], a nütten priänikke*ä*[i] libo boraškie» (= rinkeliä).

lapsozille[a] pikkarazille[a], ked‿on kaččojua; pihalla i lähtietäh jagamah lapšuot ńe. šīdä on pihalla drūškīn [ie] hebozet, pandu on końuxat vardeimah, palkattu. šīdä istuočetah kaikki kanzoveh[ž][1] stolah. šīdä i ruvetah gośtittamah čuajulla i vīnalla i oluvella[uo] i pīrualla i murginalla šüöttämäh i — ——. šīdä ka i jūvah olutta.

šīdä pannah navot, suoriečetah tütöt navoksi [š]. otetah maľľazeh suluo da annetah nuorellę[a] vävüllä:

»vävüzen vävüzen,
prīmi meidä navokši,
a müö šilma vävükši!»

šīdä vävü maľľan ottav, rubiev kaikellə[a] kanžovehella käškemäh panna ďeŋgoa[u]. kanžoveh i pannah, ken min izvoliv. šīdä hüö, tütöt, maľľan i otetah, ďeŋgat juatah. šīdä ruvetah tütöt virtä laulamah, svuadbuvetta[h] kīťťämäh.[2] hüö annetah möükün leibeä[i] šieldä kanžovehešta bajari. möüküllä pannah ďeŋgoa[u]. šīdä tütöt ďeŋgat juatah. šīdä ruvetah panemah stokanoih ďeŋgoa[u] tüttölöille[ä]. ken panov, kun ollah brihat bohatemmat i ollah tütöt tuttavat, nīn pannah eńämmän; kun ei, nīn vähäzestä[š] tulov.[3] šīdä i tütöt passibon annetah da lähtītäh[ie].

šīdä i ruvetah šuorīmah[ie] kodťih, šulahazen taloh. moržien šuorīččov[ie], panov paľton piälle sovśem. tuatto da muamo tuašen otetah jumaлan i möükün, i lattielle[a] pannah tože turkin da i bluazlovitah [s] šulahazen i moržiemen kerralla. da nīn lähtietäh, i kanžoveh lähtietäh, i jeähäh[i] vain drūškat. drūškat šanotah: »eńämmän-keššä tuлgoa[u] müödämänjäks.» šīdä i drūškat lähtietäh. tiälla[l][4] i slozečetah[ž], kelle[ä] müödämänjäkš männä. otetah moržiemen sundukat i turkit i vuattiet i kaikki da lähtietäh.

nu, šinne männäh, šin‿ildana männäh, sundukat vīäh[ījä].

[1] Sulhasväki sulhasen puolelta, »brihan rodu».

[2] Venäjäksi lauletaan.

[3] = riittää.

[4] s.o. morsiamen kotitalossa vielä.

šīdä šūväh da jūvah, da laškiečetah muata. šīdä päivällä lähtietäh guľaimah, kun on rodńoa[u] küläššä. päivän guľa*i*ah[ija], šīdä illalla ruvetah lahjomah. šīdä kun lahjotah, ruvetah stokanoih ďeŋgua panemah. šīdä šūväh dai jūvah.

šigäläne tuatto da muamo jumaлалла [1] da möüküllä blua*z*lovitah [s], i lähtietäh muata viemäh. šiel‿on postelilla venütettü tütöstä kakši — postelin levittäjät —, pidäv kakši vüöhüttä ando*a*[u]. šīdä moržien jak*s*av[š] šu*lh*azen[lah] šuappuan; a šulahazella on ďeŋgua pandu šinne. šīdä he*ä*t[i] šinne jo jätetäh aittah. kaikin ruvetah müödämänj*ī*[ie] üľendämäh [2] kodihiz.

huomnekšella kun tullah šulahazen kera moлen, nin issutetah lapšuon moržiemella üškäh. pidäv šillä vüöhüt andua. (šīdä ka huomnekšella ku noussah) [3], šīdä ka ruvetah pertie čilpuomah. küdü libo vävü libo ken rodńa čilp*u*v[uo] pertin [4]; moržien pühkiv lattien i paikan andav šillä, ken čilpui.

šīdä lähtietäh vettä tuomah sul[a]hazen kera. šīdä mänöv ken ńi buit korvuo kuadamah. he*ä*n[i] tuaš paikan i andav. šīdä ka čuaj*ū*[uo] juomah. šīdä murginoiah[ija].

šīdä hebozen vaľľaššetah, lähtietäh moržienda čura[v]uttamah. šīt toizen üön muatah, lähtöv moržien kül*ū*[üö] lämmittämäh. külü lämbiev, lähtietäh külbömäh. he*ä*n[i] tuašen lahjan pan*e*v[o] külün kartan piälle[ä], paikkazen libo povoiniekan [5]; muatko ottav žen.

šīdä kodih tullah külüštä, *s*ūväh[š], jūvah, i lähtietäh müö*ss*üt-teliečč*e*mäh[šš; ö]. lähtöv šul[a]hazen tuatto da muamo, da šul[a]hane da moržien; nu, šiel männäh, kakš üödä goštitah. šīdä i lähtietäh kodih.

šīdä lähtietäh moržiemen tuatto da muamo šu*lh*azen[l[a]h] taloh. tullah, tuaš kakš üödä goštitah, i kodih lähtietäh. i svuadba kaikki.

---

[1] l. obrazalla.

[2] = »pois šuorittamah heidä».

[3] s.o. vuoleskelee veitsellä lastuja lattialle. Nykyään [= v. 1895.] »luokšetah ďeŋgua lattieлле[a].»

[4] Pari edell. lausetta myöhemmin lisätty esitykseen; siitä syystä tämä pantu hakasiin. V.A.

[5] taikka jonkin muun.

Lisäyksiä.[1]

»ku andilahat lietäh, šilloin kirikössä [šš] i publikuiah[ija].»

*

»tuatto on, nīn tuatto mänöv koziećomah[čč].» (Ottaa toisen talon isännän toiseksi; siis kahden kesken menevät kosimaan tyttöä, mutta sulhanen itse ei ole mukana.)

Kun tullaan katsomaan sitten, niin tulevat isä — taikka hänen sijassaan, jos isää ei ole, »rist-tuatto libo velľi libo ken buiten» — ja se isäntä, kenen taloon hevoset ajetaan (tytön taloon nim. ei ajeta hevosia), sekä poika itse mukana katsomista toimittamaan. Katsominen tapahtuu niin, että »briha» istuutuu peräseinän laavitsalle oveen päin kääntyneenä, tyttö toiselle puolelle pöytää »skammilla libo stūlalla», vastapäätä »brihaa». »Samovara» on siinä jo lämmitettynä. Näin nykyään.

Mutta e n n e n pöytää ei pidetty. Silloin »briha» istui sivuseinällä »paraššopešša» ja tyttö vastapäätä toisella sivuseinällä »šopešša» s.o. toisessa peränurkassa.

»kačotah, kodvazen issutah, šīdä otetah brihan sinččoh dumaллə[a]. šielä i küžütäh: 'mie*ll*üidgö[l] tüttöh ali et?' no, kun šanov 'mie*ll*üin[l]', nīn šanov: 'kozikkua enämmäldi!' šīdä tulov pertih; kodvazen issutah, tüttö i lähtöv pois i rīččīčöv[ie][2].»

Kun katsotaan, niin »svuatto»[3] tulee ja asettuu brihasta vähän oikealle puolelle, ja samoin tytön puolelta joku »naińe» tulee ja asettuu svuattoa vastapäätä[4]. Briha istuu vielä. Silloin tyttö nousee ylös ja kumartaa kolme kertaa brihalle, ääneti. Nyt briha nousee ylös seisomaan. Silloin nostaa svuatto oikean käden ylöspäin ja sanoo: »miun ülemmä.» Nainen vastapäätä samoin nostaa käden ja sanoo: »miun ülemmä.» Tyttö taas kumartaa kolme kertaa. Taas samoin kädet nostetaan ja sano-

---

[1] Nämä lisäykset ovat tässä miltei siinä järjestyksessä, missä ne alkuperäisesti kerrottiin. V.A.

[2] »hüvät vuattiet heittäv piäldä pois.»

[3] = sulhasen kosiomies.

[4] Istuutuvat siis neliöön: »briha» ja »tyttö» vastatusten, sekä »svuatto» ja »naińe» samoin.

taan nuo sanat. Vielä tyttö kolmannen kerran kumartaa kolme kertaa ja kädet nostetaan ja sanat sanotaan. Sitten tyttö tulee aivan brihan eteen ja siinä katsellaan aivan läheltä. Briha antaa nyt tytölle rahaa, 10—20 taikka vähemmän (5), ennen kolmekin kop[eikkaa] (?) ainoastaan.

*

Kun käsi on isketty, niin morsiamen on tuotava sulhaselle »fata[1] da käzipaikka», toisille vain »käzipaikat» hyvät. Tytön »muamo» tuopi »purdilon»[2], johon sulhasen tuatto panee »äijän d'eŋgua», rikkaammat panevat 20—30 ruplaa, toiset vain pari kolme ruplaa. Niitä rahoja ei kuitenkaan oteta tytön taloon, vaan kosijamies »iče järelläh d'eŋgat i ottav»; lapsille ainoastaan annetaan, »brihan tuatto» antaa, muutamia kopeikkaisia, sekä itse sulhanen kylän brihoille välttämättömästi »ńännid'eŋgoida» noin yhteen viinatsetverttiin s.o. 1 rupla 40 kop.; rikkaammat saavat antaa (nemmänkin. Jos antaa vähemmän, niin »hopp*uič*^{e}-tah[uo]», että vähä anto, enemmän pitää antaa. Brihat niillä rahoilla sitten joskus ostavat viinaa, jälestäpäin (»jälgeh»), menevät kapakkaan jonakuna kauniina päivänä ja pitävät kekkerit niillä »ńännid'eŋgoilla». Toisinaan, kun saavat paljon rahaa, ovat hyvästi humalassa, ja saavat vielä selkäänsä nuoret brihat kotona, — niin että kyllä muistavat »ńännid'eŋgoja» saaneensa.[3] — Joskus sulhanen vielä tässä edellämainitussa rahanantotilaisuudessa antaa »kassašta» (s.o. morsiamen hiuspalmikosta) tytöille rahaa, noin 1 ruplan verran.

(Venäläisillä ei kuulu olevan »ńännid'eŋgojen» antamista häätavoissaan.)

*

[1] s.o. »šulkune paikka, piäššä pietäh pruazniekkoina tütöt».

[2] valkeaa posliinia, »kuin kellä on».

[3] Tässä yhteydessä kerrottiin muutamia juttuja morsiamista ja sulhasista. Eräs kosittava tyttö oli lyhyt, niin korotettiin vähän kantapäistä. Nänniä ei ollut, niin »fata» pantiin nännilöiksi. Vihittiin, niin hyvä. — Eräälle sulhaselle annettiin toinen tyttö kuin mitä oli kosittu. — Toisinaan on tyttö lähtevinään vasten vanhempiensa tahtoa. Käskee brihan odottaa veräjällä. Mutta joku poika pannaankin tytön sijaan. Briha lähtee ajamaan aika kyytiä. Vähän ajan perästä toinen pyytää — tupakkaa.

Kun tyttö tulee kylystä ulos, niin hän »pihalla kaikkih randoih kumardelov», ensin »päivän-noužuh, šīdä puoleh-päiväh, šīdä päivän-laškuh, šīdä kešk-üöh»; kolme kertaa kuhunkin suuntaan. Pihalla toiset tytöt laulavat »virtä», ja hän tulee »itkien, andav tüttölöille[ä] passiboloida» (esim. tähän tapaan:)

»passibo, kun šuattel*ia*[ija] milma
jälgimäzih külün löülüzih,
ves*seliä*[šše]lijä] milma igäüdünüttä!»

Sitten tulee tupaan ja »kumard*oa*ččov[u] tuatolla da muamolla, passibot andav külüštä».

Sitten tütöt lähtevät pois. Morsian rupeaa »omie d'ieloida spra*v*d*a*imah[ľ]».

»kun varust*oa*četah[u], šīdä i tütöt ku*čč*utah[č] ıɯd*oa*[u] istumah.» Siinä tyttö kumartaa »tuatolle» ja »muamolle» sekä sukulaisille ja tyttölöille, että: istukaa. »rodnat ket ollah, tullah[1], v*iä*h[ijä] möükün leibėä da lih*oa*[u] šorkan».

Kun on stokanat juotu, niin juoja panee »purdiloh» rahaa; »tuatto» ja »muamo» panevat esim. 10 kopeekkaa, ken taas panee 20 kopeekkaa, tytöt 5 kopeekkaa ja kuin kulloinkin. »Andilas» ottaa ne rahat, mitä siten keräytyy, »ičelläh».

Kun tytöt lähtevät pois, niin tyttö »rodńiɯɯ*e*[ä]» kumartaa ja sanoo:

»istuičekk*oa*[u] miun armahat omazet
jälgimäz*ī*[ie] miun illaśśuš-verozī[ie] šüömäh!»

Sitten istuudutaan ja ruvetaan »illaštuačč*o*mah».[2]

Kun on syöty, niin tyttö taas kiittää tuattoa ja muamoa siitä, että hänen vieraitaan kestitsivät.

Kun rotu, oma suku, lähtee pois, niin »emännät ruvetah ševottomah pīraida, ruvetah varuštamah emannušta. mūt lašk*ie*četah muata.»

[1] »»mužikat i naizet tullah.»

[2] Ne lihat, mitä sukulaiset toivat, jätetään tuonnemmaksi, niitä ei syödä vielä. Ne ovat keittämätöntä, tuoretta lihaa. Toiset tuovat sentään suolattuakin; ei sitäkään syödä vielä. (Muuten: Tverin-Karjalassa lihaa ei savusteta, vaan se kuivataan.)

Seuraavana päivänä tulevat sitten »drūškat», noin [kello] 10—12 taikka myöhempään, ottamaan morsianta vihille.

»andilaš noužov. vuottav drūškie.»[1] »konža drūškat tullah i händä šuoritetah, piädä harjatah, šilloin i keŋgitetäh.» »kun on veľľi, niin veľľi (nim. kengittää), kun ei, nīn ket ollah rodńoa[u], vävü ali — — —.»

*

»Drūškia»[e] odottaessa tyttö itkee. Silloin on koko suku keräytynyt yhteen. Hän itkee kaikille, ja he samoin hänelle. Hän itkee »tuatolle» ja »muamolle», itkee veljelle ja sisarelle y.m.

*

Kun tyttöä viedään vihille, niin hänellä on tytöt saattamassa, »šuattajat», tavallisesti kaksi, mutta esim. kirkonkylissä enemmänkin.

*

Sinä päivänä, jona vihitään, »ennen venčču ei šūvä šulahańe i moržien».

*

Toiset säästävät niitä vaatteita, joissa vihitään, kuolinvaatteiksi, toiset eivät.

*

Illan-istujaisissa, kun antilas tyttöjä kestittää, hän istuu vain tyttöjen kanssa. Oma pere on omissa askareissaan taikka mikä missäkin.

»Brihat» eivät tule näihin illan-istujaisiin.

*

»konža kačotettih, nīn kačottuaśśe[a] oлdih šuлhazella[лah] kindahat kiäššä, korgie šuapka piäššä.» Kädet oli polvien päällä. »a tütöll‿oli fata šilloin piäššä.» »kellä mit on parahat kaunot, nīh i šuoriečov[čč].» »paikkańe» oli tytöllä »kiäššä».

*

[1] Antilas ei tee työtä sinä päivänä.

»külüh konž‿vījäh, katett‿on; külüšt tūvah, katettu (»paikalla», »huinulla»). šīdä venčalle[a] kun otetah i venčalda tūvah. a iellä oli vielä: kuńi koissah on, tuaton koissa, nagoľ‿oli katettu.»

»kun mänöv sulᵃhazen taloh, šiellä buatko avoav[u]; pannah lahjan piän piällä, šīdä buatko i avoav[u]. a nütten nīn jo ei huinua[o] šinne vījä; vain venčalda tulov, i huinun heitetäh; omašša koissa nīn jo istuv zbornikoissa.»

»iellä piettih (T o l m a č u s s a) čepčua.» (Kultaiset »prosmentat» oli.) »sorokkoa[u] meän[i] ei piettü, m i k o l s k o i s s a piettih sorokkoa[u]».[1]

Nykyisten »zbornikka»-päähineiden edellä pidettiin Tolmačussa »povoiniekkoja».

*

»venčalda tulduoh ühtä pīruada haukitetah heiläh: šulahańe haukkuav, sidä i moržien haukkuav. ühellä i lužikalla šūväh. šīd pannah vīnoa[u] libo olutta stokanah, annetah šulahazelle[a] da moržiemelle[a]; puolękkah jūv̆ah, šīdä i vaihetah.[2] šīdä šūdᵃ i annetah. šīdä i mö‹issäh: oľo-ľō! hüvä hüvä moržien, i šulahańe hüvä! šīdä šulahańe ďeŋgua andav» (moržiemelle[a]).

*

(»müödämänjät»), »kun tūvah pudruo purdilolla, pahazeh purdiloh pannah, konž jälgimäzie žüömizie šūväh, hüö šūväh dai purdilon lūvah, murennetah. šīdä nouššah šüömäštä, passiᵖon[b] šanotah da-i lähtietäh.»[3]

*

»enzimäzen üön muattuoh issutetah tüttözen[4] moržiemella üškäh. heän[i] vüöhüön i andav.» (Esim. »nado» istuttaa oman lapsensa morsiamen syliin.)

»ūven vūven proidihuo enämbi» pidetään »svuadboja» l. häitä. Sitä aikaa kutsutaan »pühän keški»; se on »ūven vūven jälgeh šūreh pühäh šuaten; vain »ühen ńeďelin ei venčaija» (s.o. »muasleničča-ńeďeľiľľä»).

[Käsikirjoitus: Kl. n:o 4751; Tverica X.]

[1] Siis Vaššan muistiin ei enää ole sorokkaa pidetty Tolmačussa.

[2] Ensin sulhanen juopi toisen puolen, sitten morsian toisen puolen.

[3] Tämä oli kai entisen ajan tapa?

[4] Kun ei ole tyttöä, niin »brihaččuzen».

Liite II.

Hakemisto.

A. Kielennäytteiden kirjaanpanijat ja heidän muistiinmerkitsemänsä ainekset:

(Latinainen numero viittaa Karjalan kielen näytteiden siihen osaan, jossa näyte on julkaistu, arabialainen numero sivuihin.)

Ahtia, E. V.:
Suojärvi II 120—137
Säämäjärvi II 42—60.
Alava, Vihtori:
Tverin karjalaa I 37—94
Tverin läänin karjalaisten häätapoja III 175—192.
Genetz, Arvid:
Jyskyjärvi III 88—93
Kiestinki III 159—169
Kontokki III 107—108
Mäntyselkä III 12—17
Oulanka III 169—171
Paanajärvi III 93—95
Paatene III 43—54
Porajärvi III 18—35
Repola III 56—63
Šuikujärvi III 76—78
Säämäjärvi II 67—77
Tulemajärvi II 32—35
Tunkua III 74—76
Uhtua III 132—144
Usmana III 96—98
Vieljärvi II 35—42
Vitsataipale III 100—106
Vuokkiniemi III 120—124.
Kalima, Jalo:
Mäntyselkä III 1—17
Vitele II 24—26.
Karjalainen, K. F.:
Tverin karjalaa I 1—36.
Kettunen, Lauri:
Jyskyjärvi III 79—84
Paatene III 40—43
Repola III 54—56
Rukajärvi III 63—65
Tunkua III 69—70
Uhtua III 124—132
Vitsataipale III 98—100
Vuokkiniemi III 110—102.
Kiirikki, Nikolai:
Rukajärvi III 67—69.
Koljonen, Vilho:
Korpiselkä II 138—142.
Kujola, Joh.:
Novgorodin karjalaa I 105—133
Tverin-karjalaisia satuja I 95—104.
Leskinen, Eino:
Impilahti II 92—102
Jyskyjärvi III 84—88
Rukajärvi III 65—67
Säämäjärvi II 60—64
Tulemajärvi II 26—31.
Lesojeff, Nasto:
Kontokki III 108—110.
Luosto, Tahvo:
Tunkua III 70—72.

Nirvi, R. E.:
Suistamo II 103—119.

Ojansuu, Heikki:
Aunuksen kaupunki II 1—4
Kotkatjärvi II 17—18
Mundjärvi II 77—81
Njekkula-Riipuškala II 12—17
Tulemajärvi II 31—32
Vitele II 18—24.

Pelkonen, Martta:
Salmi II 82—92.

Petrelius, V. R.:
Satuja Novgorodin Karjalasta I 134—165.

Pukki, Hannes:
Kiestinki III 149—159
Pistojärvi III 145—149.

Sutinen, J. H.:
Aunuksen kaupunki II 4—12.

Turunen, Aimo:
Ilomantsi II 142—145
Porajärvi III 34—39.

Virkkunen, Aili:
Tunkua III 72—74.

B. Kertojat ja heidän sanelemansa ainekset.

Alajoki, Autti (= **Oudrei Koškin**), n. 47-vuotias, Vitsataipaleen Sarviniemen kylästä, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE sadun ja kertomuksen (III 98—100).

Antssan Iivana, Kiestingin Lampahaisista, kertoi v. 1929 H. PUKILLE kaksi satua (III 153—155).

Baranov, Nikolai, 22-vuotias, Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE kaksi satua (I 136—137).

Biibinä (o.s. **Väntti**), **Marppa,** (* 1860, † 1930) emäntä Suojärven Muttulin kylästä, saneli vv. 1908—1912 E. V. AHTIALLE yhden sadun, viisi kertomusta sekä suuren joukon sananlaskuja, -parsia ja arvoituksia (II 120 ja II 127—137).

Boitsov, Semen Romanov, Novgorodin l., Tihvin, Tarantajev, Loginovan kylä, kertoi v. 1911 J. KUJOLALLE yhden sadun (I 131—132).

Bomba, Timofei (»Vaškan T'imoi»), keski-ikäinen mies Suojärven Kuikkaniemestä, kertoi v. 1900 E. V. AHTIALLE yhden sadun (II 120—127).

Burtšova, Palaga, 70-vuotias emäntä Säämäjärven (Veškelyksen) Makkoilasta, kertoi v. 1928 E. V. AHTIALLE neljä tarinaa (II 42—45).

Drubskij, Grigorij Rokobejev, 23-vuotias (Novgorodin l., Valdai. Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 134—135).

Fed'an Miitrii kertoi v. 1871 A. GENETZille Säämäjärven pokostalla yhden sadun (II 68—69).

Homańeu, Ossippa *(homańe osip)* Porajärven Jänkäjärvestä, kertoi v. 1871 A. GENETZille yhden sadun (III 18—22).

Indeikin, Kuisma *(= iń'eįkin, kuźma)* 70-vuotias mies (Tverin l., Vesjogonsk, Martinova, Pokrįškinan kylä) kertoi v. 1913 J. KUJOLALLE kaksi satua (I 101—104).

Isokivi, Jyri, 45-vuotias mies Uhtuan Alajärvestä (synt. Jyvöälahdessa), kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 124—132).

Ivanovltš, Semen, 50-vuotias mies

(Tverin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 137—138).

Jeftefejeff, Lari, 50-vuotias mies Tunkuan Kevättämäjärvestä, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 69—70).

Jelkoine Ondrei, 77-vuotias, Vitelen Rajakonnusta, kertoi v. 1921 J. KALIMALLE kaksi satua (II 24—26).

Jussieva, Okulina, vanha emäntä Tulemajärven Koivuniemestä, kertoi v. 1921 II. OJANSUULLE muutamia itkuja (II 31—32).

Juudin, Anni (o. s. Jetšu; *»üdinän vaśan akku»*), 76-vuotias emäntä Salmin Miinalasta, kertoi v. 1932 MARTTA PELKOSELLE kaksi satua (II 84—86).

Karhu, Teppo, 27-vuotias mies Vuokkiniemen Vašonvaarasta, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 110—119).

Karhu-Vaselin Ieski Stepanie Kontokin Vuokinsalmesta, kertoi v. 1912 NASTO LESOJEFFille yhden sadun (III 108—110).

Karjalainen, Siitari, 94-vuotias mies Vuokkiniemen Lonkasta, kertoi LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 119—120).

Kiirikov, Darja, emäntä, kotoisin Rukajärven Ontrosenvaarasta, kertoi v. 1926 NIKOLAI KIIRIKILLE sananlaskuja (III 67—69) ja v. 1930 EINO LESKISELLE arvoituksia ja sananparsia (III 65—67).

Kirilovan Vaśśa ks. **Kirilov, Vasilisa.**

Kirilov, Loša (Tverin l. Bježetsk, Tolmatšu), 16-vuotias briha, kertoi V. ALAVALLE v. 1895 7 satua (I 37—61) ja yhden arvoituksen (I 88; arv. n:o 3).

Kirilova, Vasilisa (l. Vaśśa), vanha tyttö, (Tverin l. Bježetsk, Tolmatšu) kertoi V. ALAVALLE v. 1895 1 sadun (I 61—62), 439 sananpartta (I 74—87), 59 uskomusta (I 91—94) ja häätapakuvauksen (III 175—192).

Kirjavainen, Martta (o. s. **Kaba**), n. 50-vuotias emäntä Impilahden Ruokojärveltä, kertoi v. 1932 EINO LESKISELLE yhden sadun ja 172 sananpartta yms. (II 92—102).

Koljojova, Muarie *(kolľojova)*, n. 70-vuotias emäntä Pistojärven Koljolasta, kertoi v. 1934 HANNES PUKILLE kaskenraadantakuvauksen ja kaksi satua (III 145—149).

Kondratjo, Anni, 61-vuotias nainen Paatenen Vitsajärvestä, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE kaksi satua (III 40—43).

Korhonen, Natalia, 13-vuotias tyttönen Rukajärven Ontrosenvaarasta, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 63—65).

Krajuhin, Nikifor, 73-vuotias mies (Tverin l., Vesjogonsk, Tšamerova, Tšistoje Dubrovon kylä), kertoi J. KUJOLALLE v. 1913 neljä satua (I 95—100).

»Krimskoi starikka» (Novgorodin l., Tihvin, Tarantajev, Zabil'ńan kylä) kertoi v. 1911 J. KUJOLALLE yhden sadun (I 133).

Kuokkanen (o. s. **Savin**), **Anni,** 72-vuotias talonpojan leski Salmin Miinalasta, kertoi vv. 1931 ja 1932 MARTTA PELKOSELLE entisajan kosinnasta (II 82—83) ja neljä satua (II 83—84 ja II 86—92).

Kusmin, Jegor, 23-vuotias mies, (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 142—147).

Larionov, Pavel, Njekkulan Sutalasta, kertoi v. 1921 H. OJANSUULLE yhden sadun (II 12—14).

LIndu (ven. **Lindujeff**), **Milkul,** Vitelen Sorpolasta, kuvasi v. 1921 H. OJANSUULLE maanviljelys- y. m. tapoja (II 18—24).

Lipitsä, Audogia, emäntä, Suistamo, Koitto, kertoi v. 1929 R. E. NIRVILLE yhden sadun (II 103—104).

Loginov, Ustja, 26-vuotias neito Säämäjärven Loginselästä, saneli v. 1926 E. V. AHTIALLE kolme satua ja hääkuvauksen (II 47—59).

Lukin, Kuisma, (*lukinaŋ kužmu*), synt. v. 1873 Tulemajärven Koivuniemessä, josta myöhemmin muuttanut Sirkoin kylään, kertoi v. 1925 EINO LESKISELLE kaksi legendaa (II 26—31).

Lukoškin, Irina, 57-vuotias emäntä Säämäjärvestä, Ylälehen kylästä, kertoi v. 1925 E. V. AHTIALLE kolme satua (II 45—47).

Lõttõsen mies kertoi v. 1871 A. GENETZILLE yhden sadun (III 33—34).

Maksimainen, Outi (o. s. **Gavrilovna**), v. 1932 58-vuotias, synt. Saaren kylässä Porajärvellä, kertoi AIMO TURUSELLE v. 1932 yhden sadun (II 142—144).

Malo, vanha nainen (Tverin l., Bježetsk, Tresna), kertoi v. 1895 V. ALAVALLE yhden sadun (I 63—65).

Maŕu (= *maŕu*) Tresnan staarostan tytär, (Tverin l., Bježetsk, Tresna) kertoi v. 1895 V. ALAVALLE kaksi satua (I 72—73).

Maŕu (*maŕu*), 66-vuotias nainen (Tverin l., Vyšnij Volotsok, Kozlova), kertoi v. 1895 V. ALAVALLE yhden sadun (I 73—74 ja 36 arvoitusta (I 89—90).

Merkurjeva, (*merkuŕeva*), **Marffa,** »boabuška», (kotoisin Mäntyselän Lintujärvestä, elänyt n. 20 v. Semsjärvessä ja n. 15 v. Mundjärvessä) kertoi v. 1871 A. GENETZILLE yhden sadun (III 15—17).

Mihailov, Grigorij, 30-vuotias mies (Novgorodin l., Valdai, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE kaksi satua (I 138—141).

Mihailoff, Nasti, 51-vuotias nainen Repolan Pläkkäjästä, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 54—56).

Mihailovits, Pešä, 62-vuotias talollinen Aunuksen kaupungista, kertoi v. 1921 II. OJANSUULLE jokapäiväisestä elämästä y. m. karjalaksi (II 1—4).

Mikkinen, Johor (ven. **Jegor Nikitin**), 52-vuotias isäntä Säämäjärven Lumpilan kylästä, kertoi EINO LESKISELLE v. 1931 kaksi satua (II 60—64).

Mikulan Fedja (*mikulan feďa*), ks. **Nikanov, Feodor Nikolajev.**

Muranen, Natalia, Korpiselän Tolvajärveltä, kertoi v. 1932 VILHO KOLJOSELLE yhden sadun (II 138—141).

Nasarov, Vasili, Riipuskalan Tšongielan kylästä, kertoi 1. IV. 1921 II. OJANSUULLE yhden sadun (II 14—17).

Nikanov, Feodor Nikolajev (Novgorodin l., Tihvin, Tarantajev, Birtšovan kylä) kertoi v. 1911 J. KUJOLALLE kolme satua (I 105—121).

Nikanov, Ivan (Novgorodin l., Tihvin, Tarantajev, Birtšovan kylä) kertoi v. 1911 J. KUJOLALLE yhden sadun (I 121—131).

Nikitin, Jegor = **Mikkinen, Johor.**

Oleksiovna, Ogoi, 47-vuotias emäntä Mundjärvestä (synt. Njolgamjärven kylässä, naitu Keńakkaan; kumpikin kylä on Vuohtjärven kyläkuntaa), kertoi v. 1921 H. OJANSUULLE yhden sadunkatkelman (II 77—78).

Orlov, Jyrgi, 26-vuotias briha, (Tverin l., Bježetsk, Tolmatšu) kertoi v. 1895 V. ALAVALLE viisi uskomusta (I 91; n:ot 1—5).

Orlov, Ola (= **Jelena**), yli 50-vuotias nainen (Tverin l., Bježetsk, Tolmatšu), saneli v. 1895 V. ALAVALLE 2 arvoitusta (I 88; n:ot 1 ja 2).

Oudeijov, Semoi, 59-vuotias talonisäntä Säämäjärven Korsan kylästä kertoi v. 1932 E. V. AHTIALLE kaksi tarinaa (II 59—60).

Paavilainen, Nasti, 51-vuotias emäntä Jyskyjärven Suopaisvaarasta (synt. Jyskyjärven pokostalla), kertoi v. 1932 EINO LESKISELLE sadun, arvoituksia, sananlaskuja y. m. s. (III 84—88).

Pavlov, Iivan, 45-vuotias mies Jyskyjärven Suopassalmesta, kertoi v. 1922 LAURI KETTUSELLE yhden sadun (III 79—84).

»**Pararven Poavil**» kertoi v. 1871 A. GENETZILLE yhden sadun (III 31—33).

Potkonen, Ohvona, n. 60-vuotias isäntä Ilomantsin Vuottoniemen kylästä, kertoi v. 1933 AIMO TURUSELLE yhden sadun (II 144—145).

Prokko-d'eädö (Tverin l., Bježetsk, Tresna) kertoi v. 1895 V. ALAVALLE yhden sadun (I 62—63).

»**Pöhtö-Okahvi**», n. 70-vuotias nainen Kiestingin Sohjanansuusta, kertoi v. 1929 HANNES PUKILLE (Petsamossa) kaksi kertomusta (III 149—153).

Semevov, Grigorij, 36-vuotias mies (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä), kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 141—142).

Sergejov, Kostja (Tverin l., Bježetsk, Tresna) kertoi K. F. KARJALAISELLE v. 1895 kolme satua (I 14—16).

Sergejovan Kostjan äiti (Tverin l., Bježetsk, Tresna) K. F. KARJALAISELLE v. 1895 yhden laulun (I 35—36).

Siidorov, Vasili Leontevitš (= Ukki Väinämöinen), synt. v. 1856, Tunkuan Koivuniemestä, kertoi Sotkamossa v. 1927 TAHVO LUOSTOLLE (= silloinen LILJEBLAD) yhden sadun (III 70—72) ja v. 1931 AILI VIRKKUSELLE sadun, sananlaskuja yms. (III 72—74).

Simanihan Vaśśa, vanha tyttö, (Tverin l., Bježetsk, Tolmatšu) saneli v. 1895 V. ALAVALLE yhden uskomuksen (I 91; n:o 26).

Sissone, Iivana, Porajärven Lupasalmesta, kertoi v. 1871 A. GENETZILLE yhden sadun (III 22—28).

Sobolev, Iivana Mikinpoika (Tverin l., Bježetsk, Tresna, Bažmanovan kylä) kertoi K. F. KARJALAISELLE v. 1895 4 satua (I 16—21).

Staarostan poika (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 138).

Staršina (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 141).

Staršinan 23-vuotias poika (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 135).

Štšamorov, Aleksei Konstantinov, 22-vuotias, (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Njebelitsan kylä kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 135—136).

Timonen, Mapu, 32-vuotias vaimo Porajärven Soutujärvestä, kertoi v. 1932 (Ilomantsissa) AIMO TURUSELLE kaksi satua (III 37—39).

Timonen, Prokko, 32-vuotias mies Porajärven Soutujärvestä, kertoi v. 1932 (Ilomantsissa) AIMO TURUSELLE 4 satua (III 34—37).

Tsaretskov, Nikifor Ivanov, 42-vuotias mies, (Novgorodin l., Valdai, Ivantjeva, Starinan kylä) kertoi v. 1892 V. R. PETRELIUKSELLE yhden sadun (I 154—157).

Usti, Tresnan staarostan 13-vuotias tytär, (Tverin l., Bježetsk, Tresna) kertoi v. 1895 V. ALAVALLE 6 satua (I 65—71) ja 5 arvoitusta (I 89).

Vainio, Iivana, 70-vuotias isäntä, Suistamo, Koitto, kertoi v. 1929 R. E. NIRVILLE kaksi satua (II 105).

Varlukka-niminen nuorehko mies (Mäntyselästä kotoisin) saneli v. 1921 J. KALIMALLE 12 s. tapojen kuvausta (III 1—12).

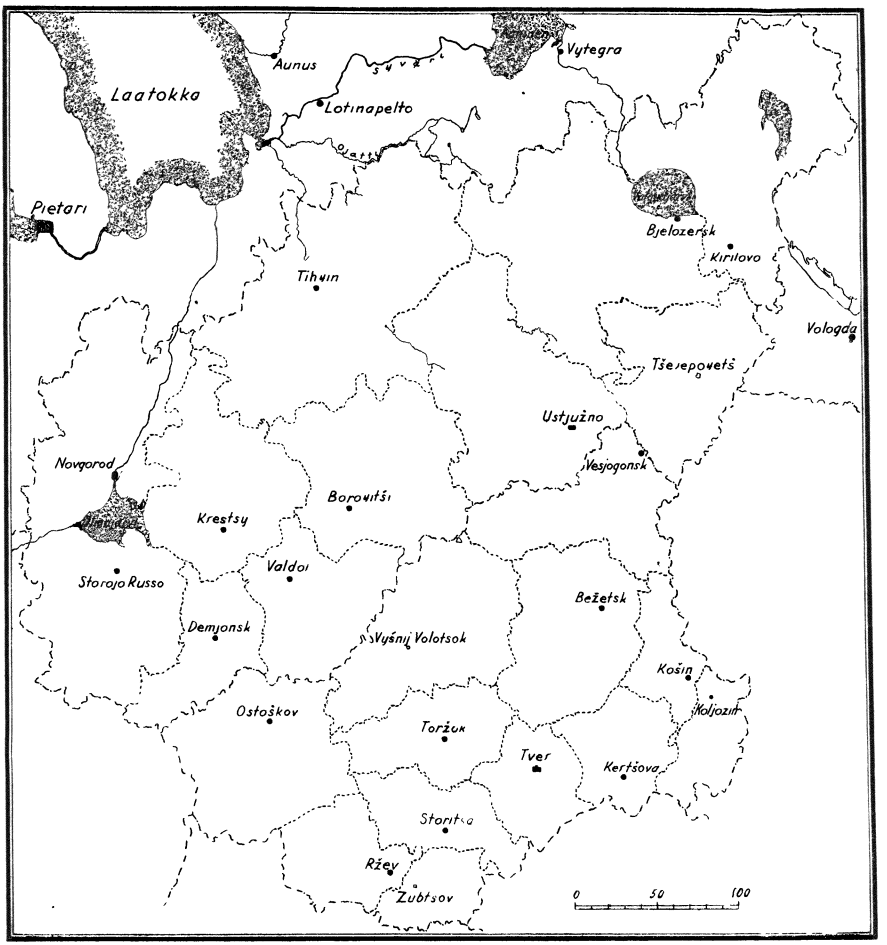
Vornanen, H., Korpiselän Tolvajärveltä, kertoi v. 1932 VILHO KOLJOSELLE yhden sadun (II 141—142).

Väinämöinen, »Ukki Väinämöinen», ks. **Siidorov, Vasili Leontevitš.**

Liite III.

Karjalaisten asuma-alueiden karttoja.

A. Ent. Novgorodin ja Tverin läänien kihlakunnat.

. . . . . läänin raja.
- - - - - - - - - - kihlakunnan raja.

Novgorodin läänissä oli karjalaista asutusta v. 1911 (J. KUJOLAN tilaston mukaan; ks. Karjalan kirja II painos, ss. 530—532) Valdain, Demjanskin, Borovitšin, Krestsyn ja Tihvinin kihlakunnissa. — Tverin läänissä on karjalaista asutusta Bježetskin, Vyšnij Volotsokin, Vesjogonskin, Novotoržokin, Zubtsovin, Kašinin ja Ostaškovin kihlakunnissa. — V:n 1926 tilaston mukaan oli näillä alueilla asuvien karjalaisten lukumäärä n. 146,000 henkeä.

KKN I:ssä on julkaistu kielennäytteitä Novgorodin läänin Valdain kihlakunnasta yhdestä (nim. Ivantjevan) kunnasta ja Tihvinin kihlakunnasta myös yhdestä (nim. Tarantajevin) kunnasta. SKS:n arkistossa on sanamuistiinpanoja näiden lisäksi myöskin Demjanskin ja Krestsyn kihlakunnista.

Tverin läänistä on KKN I:ssä kielennäytteitä Bježetskin, Vyšnij Volotsokin ja Vesjogonskin kihlakunnista. Sanatietoja on olemassa jo mainittujen lisäksi myöskin Kašinin, Novotoržokin, Ostaškovin ja Zubtsovin kihlakunnista.

B. Itä-Karjalan ja Suomen Raja-Karjalan kunnat.

(Liitekartta; mittakaava 1 : 3 000 000.)

Rajat osoittavat Suomen puolella nykyisen hallinnollisen jaon. Itä-Karjalan puolelta on karttaan merkitty entinen (=v:een 1917 saakka voimassa ollut) kunta- (= voolosti-) jaoitus.

Merkkien selitys:

)—(·)—(·)—(·)—(Suomen ja Venäjän välinen raja;
– · – · – · – · – kunnan (= pitäjän) raja;
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ karjalais-lyydiläisen kielialueen ja venäjän kielen välinen raja;
○ — ○ — ○ — ○ karjalan kielen ja suomen murteiden välinen summittainen raja;
● ● ● ● ● ● karjalan ja lyydin kielten summittainen raja;
× × × × × × × karjalan kielen aunukselaismurteiden ja varsinaisten karjalaismurteiden raja.

Kuntien nimet on lyhennetty seuraavasti:

Il = Ilomantsi
Im = Impilahti
J = Jyskyjärvi
Ks = Korpiselkä
Kst = Kiestinki
Kt = Kontokki
Ktj = Kotkatjärvi
Ktp = Kontupohja
Mj = Mundjärvi
Ms = Mäntyselkä
Nj = Njekkula
O = Oulanka
Pa = Paatene
Phj = Pyhäjärvi
Pnj = Paanajärvi
Prj = Porajärvi
Ptj = Pistojärvi
R = Repola
Ri = Riipuškala
Rj = Rukajärvi
S = Salmi
Skj = Šuikujärvi
Sm = Suistamo
Suj = Suojärvi
Säj = Säämäjärvi
Tj = Tulemajärvi
Tk = Tunkua
U = Uhtua
Usm = Usmana
V = Vitele
Vj = Vieljärvi
Vn = Vuokkiniemi
Voj = Voijärvi
Vt = Vitsataipale

Murteista Nj, Ri, Ktj, V, Tj, Vj, Säj, S ja Im sekä Suojärven (Suj) eteläisin ja Mundjärven (Mj) läntisin osa muodostavat karjalan kielen aunukselaisen murreryhmän, Ms, Prj, Pa, R, Rj, Tk, Skj, Voj, J, Pnj, Usm, Vt, Kt, U, Vn, Ptj, Kst ja O taas muodostavat varsinaiseksi karjalan kieleksi nimitetyn murreryhmän, johon vielä kuuluvat n.s. Raja-Karjalan sekamurteet Sm, Suj, Ks ja Il. — Vaašenin, Pyhäjärven (Phj), Šuojun, Kontupohjan (Ktp) ja Mundjärven (Mj) karjalaisten asukkaiden murteet muodostavat n.s. lyydin kielen. [Kartassa näkyvä Šoutjärven kunta on vepsäläinen; sen asukkaiden kieli muodostaa vepsän kielen Äänismurteen. — Šoutjärven länsipuolella oleva Latvan kunta on jokseenkin täydelleen venäläistynyt.]

Saatavissa olevien tilastotietojen mukaan oli Itä-Karjalassa v. 1932 kaikkiaan n. 111.500 karjalaista (joihin myös lyydiläiset on laskettu). — Kokoelmamme toisessa ja kolmannessa osassa on kielennäytteitä kaikista Itä-Karjalan karjalankielisistä kunnista.

Itä-Karjalan ja Suomen Raja-Karjalan kunnat.

(Mittakaava 1: 3 000 000).

